VİDADİ MURADOV

AZƏRBAYCAN XALÇALARI

AZERBAIJAN CARPETS / АЗЕРБАЙДЖАНСКИЕ КОВРЫ

AZƏRBAYCANIN TARİXİ XALÇAÇILIQ məntəqələri

Azərbaycan Milli Kitabxanası

AZƏRBAYCAN XALÇALARI

AZERBAIJAN CARPETS / АЗЕРБАЙДЖАНСКИЕ КОВРЫ

Azərbaycan Milli Kitabxanası

"Azər-İlmə" MMC

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Hər bir xalqın mədəni irsi onun milli sərvəti,
tarixi və bugünüdür!

Heydər Əliyev

The cultural heritage of each people is its national property,
history and present day!

Heydar Aliyev

Культурное наследие каждого народа является
его национальным достоянием, историей и сегодняшним днем!

Гейдар Алиев

Elmi redaktor: Kubra Əliyeva, sənətşünaslıq doktoru, professor. Azərbaycan Respublikası Rəssamlar İttifaqının üzvü
Mətnin tərtibçisi: Xədicə Əsədova, sənətşünas, Azərbaycan Respublikası Rəssamlar İttifaqının üzvü

Bədii tərtibat - Novruz Novruzov
Məsul katib - Jalə Muradova
Texniki tərtibat - Gülnar Səfərova

Vidadi Muradov. Azərbaycan xalçaları - Bakı: "Elm", 2008. 436 səh.

Kitabda Azərbaycan dekorativ-tətbiqi sənətinin ən geniş yayılmış növü olan xalça sənəti, onun toxunduğu qədim tarixi ərazilər, bu xalçaları bir-birindən fərqləndirən texniki, bədii xüsusiyyətlər, naxışlar, daşıdıqları arxaik informasiyalar, toxuculuğun ənənə şəklində bölgələr üzrə formalaşaraq təşkil etdiyi lokal məktəblər haqqında məlumat verilmişdir. Eyni zamanda nəşrdə "Azər-İlmə" MMC-nin direktoru V.Muradovun şəxsi kolleksiyasından ilk dəfə çap edilmiş xalça və xalça məmulatlarından ibarət illüstrativ materiallar və Azərbaycan xalça sənəti ənənələrini müasir dövrdə layiqincə yaşadan, bütün dünyada təbliğ edən bu müəssisənin fəaliyyəti geniş işıqlandırılmışdır.

Kitab sənətşünaslar, kolleksiyaçılar, xalçaçı-rəssamlar, müəllimlər, ali məktəblərin müvafiq fakültələrinin tələbələri, habelə geniş oxucu kütləsi üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Kitabın nəşrində göstərdikləri köməyə görə Riçard Rostayma (ABŞ), Çingiz Kərimzadəyə (İngiltərə), Ruben Nəsimiyə (İtaliya), Ezra Xakşuriyə (İsrail), Mişov Sandraya (İsveçrə) və Nizami Aronoviçə (Moskva) dərin minnətdarlığımızı bildiririk.

Scientific Editor: Kubra Aliyeva, doctor of art studies, professor, member of Artists' Union of Azerbaijan
Compilation: Khadija Asadova, art scholar, member of Artists' Union of Azerbaijan

Design - Novruz Novruzov
Executive secretary - Zhala Muradova
Computer operator - Gulnar Safarova

Vidadi Muradov. Azerbaijan Carpets. Baku, "Elm" Publishing House. 2008, 436 pp.

The book presents information about Azerbaijan carpet-weaving, the most popular craft of the country, and its historical areas of manufacture; technical and artistic features of carpets and their distinctive ornaments; archaic symbols they contain; local weaving schools developed in the zones of traditional carpet-weaving. At the same time, the publication demonstrates, for the first time, carpets and carpet products from the private collection of V.Muradov, director of "Azer-Ilme" Ltd. The book also includes the detailed information on the activity and production of this company which today successfully continues and popularizes traditions of Azerbaijan carpet art in the world.

The book is intended for art critics, carpet collectors, designers, teachers and students of corresponding faculties, as well as the wide circle of readers.

We kindly thank Richard Rostime (USA), Chingiz Kerimzadeh (UK), Ruben Nasimi (Italy), Ezra Khakshuri (Israel), Mishov Sandra (Sweden), and Nizami Aranovich (Moscow) for the help in preparing this publication.

Научный редактор: Кюбра Алиева, доктор искусствоведения, профессор, член Союза Художников Азербайджанской Республики
Составитель текста: Хадиджа Асадова, искусствовед, член Союза Художников Азербайджанской Республики

Художественное оформление - Новруз Новрузов
Ответственный секретарь - Жале Мурадова
Техническое оформление - Гюльнар Сафарова

Видади Мурадов. Азербайджанские ковры. Баку, «Элм», 2008. 436 стр.

В книге представлены сведения о самом распространенном в Азербайджане виде декоративно-прикладного искусства - ковроделии; его исторических ареалах производства; технических и художественных особенностях ковров и их отличительных орнаментах; о содержащейся в них архаической информации; локальных школах, сформировавшихся в зонах традиционного ковроткачества. Вместе с тем, в издании впервые публикуются ковры и ковровые изделия из личной коллекции директора ООО «Азер-Илмэ» В. Мурадова, а также обстоятельная информация о деятельности и продукции этого предприятия, достойно продолжающего сегодня и пропагандирующего во всем мире традиции искусства азербайджанского ковра.

Книга адресована искусствоведам, коллекционерам, художникам-дизайнерам, педагогам и студентам соответствующих факультетов, а также широкому кругу читателей.

За помощь в подготовке данной публикации выражаем глубокую благодарность Ричарду Ростайму (США), Чингизу Керимзаде (Великобритания), Рубену Насими (Италия), Эзра Хакшури (Израиль), Мишову Сандра (Швеция) и Низами Ароновичу (Москва).

© Copyright "Azer-Ilme" Ltd., 2008

4904000000
655(07)-2007

ISBN 5-8066-1738-6
ISBN 978-9952-809-71-8

Azərbaycan Milli Kitabxanası

VİDADİ MURADOV

AZƏRBAYCAN XALÇALARI

AZERBAIJAN CARPETS / АЗЕРБАЙДЖАНСКИЕ КОВРЫ

kitabxanasi

Bakı - Elm - 2008

İlham Əliyev, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Ilham Aliyev, The President of the Republic of Azerbaijan
Ильхам Алиев, Президент Азербайджанской Республики

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Xalqımızın əsrlər boyu yaratdığı mədəni irs onun milli sərvətidir.

Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyev respublikamıza rəhbərlik etdiyi hər iki dövrdə, mədəni irsimizin toplanılması, qorunması, öyrənilməsi və zənginləşdirilməsinə xüsusi diqqət və qayğı göstərmiş, mədəniyyətimiz, incəsənətimiz və folklorumuz vasitəsilə xalqımızın milli özünüifadəsinin yüksəlişinə dəstək olmuşdur.

Ulu öndərimizin bu yöndə apardığı məqsədyönlü iş Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. Möhtərəm Prezidentimizin mədəniyyətimizin inkişafı ilə bağlı imzaladığı sərəncamlar, habelə Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin qəbul etdiyi qanunlar milli-mədəni dəyərlərimizin və xalq sənəti növlərinin mühafizəsi və inkişafı üçün zəmin yaratmışdır. Bu baxımdan Azərbaycanın mədəni irsinin şah əsəri olan xalça sənətinin qorunmasına və inkişafına göstərilən yüksək diqqət və qayğı kimi "Azərbaycan xalça sənətinin qorunması və inkişaf etdirilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Bu Qanun xalça sənəti ilə bağlı Azərbaycan xalqının zəngin milli mədəni ənənələrinin qorunub saxlanılması, öyrənilməsi, xalça sənətinin inkişaf etdirilməsi və təbliği sahəsində məsələləri tənzimləyir. Xalqın genetik yaddaşının, tarixi varislik ənənələrinin davamı olan bu sənətin gələcək nəsillərə ötürülməsi və inkişafına, texnoloji və bədii dəyərinin yüksəlməsinə, beynəlxalq miqyasda nüfuzunun daha da artmasına zəmin yaradır.

Bəşəri sivilizasiyaların uğurlu dialoqu keçmişlə gələcək arasında körpüyə bənzədilir. Bu körpünün təməl daşında, şübhəsiz ki, Azərbaycan xalça sənətinin də izləri vardır. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Azərbaycan Xalçası və Xalq Tətbiqi Sənəti Dövlət Muzeyi üçün yeni binanın inşa edilməsi barədə imzaladığı sərəncam bu sənətə verilən yüksək qiymət və qayğının təzahürüdür. Azərbaycan xalça sənətinə göstərilən dəstək, sənətimizin bu gününə və uğurlu gələcəyinə təminatdır.

The centuries-old cultural heritage of Azerbaijan people is its national property. In the period of his presidency the national leader of Azerbaijan Heydar Aliyev promoted the preservation, study and development of cultural heritage in Azerbaijan to increase the people's national self-expression in culture, art and folklore.

Nowadays, the national leader's purposeful activity is continued by the next president of Azerbaijan Ilham Aliyev. His decrees concerning culture, as well as laws adopted by the National Parliament of Azerbaijan, have created a strong base for the protection and development of national cultural values and various kinds of folk applied art, including the Azerbaijan carpet as the greatest achievement of Azerbaijan people.

In this connection, the Law on Preserving and Developing Azerbaijan Carpet Art is of especial significance. This law regulates issues of preserving and studying rich national cultural traditions of Azerbaijan carpet, as well as developing and popularizing carpet art. All this promotes the continuation of successive traditions of Azerbaijan carpet art, the development and increase of its technological and artistic values, and the strengthening of international fame of Azerbaijan carpet as the people's genetic memory.

A successful dialogue between the world civilizations is considered a bridge connecting the past and the present. One of the bridge's bearings is certainly the carpet art of Azerbaijan. The decree by the president Ilham Aliyev about the construction of a new building of the Azerbaijan Carpet and Folk Applied Art Museum evidences the government's high appreciation and concern for this kind of art. Only the support for the development of Azerbaijan carpet can guarantee present and future successes in the art.

Созданное на протяжении веков культурное наследие нашего народа является его национальным достоянием.

Общенациональный лидер азербайджанского народа Гейдар Алиев за период своего правления проявлял особое внимание делу сохранения, изучения и развития нашего культурного наследия, всячески содействуя повышению национального самовыражения народа в культуре, искусстве и фольклоре.

Эту целенаправленную деятельность общенационального лидера ныне продолжает президент Азербайджанской Республики Ильхам Алиев. Подписанные им распоряжения в области культуры, а также законы, принятые Национальным Парламентом Азербайджана создали благодатную почву для защиты и развития национальных культурных ценностей и различных видов народно-прикладного искусства, включая азербайджанский ковер как величайшее достижение азербайджанского народа. Особую значимость в этой связи представляет принятый закон «О сохранении и развитии коврового искусства Азербайджана». Этот закон регулирует вопросы сохранения и изучения богатых национальных культурных традиций, связанных с азербайджанским ковром, развития и пропаганды коврового искусства. Все это способствует продолжению преемственных традиций коврового искусства Азербайджана, развитию и повышению его технологической и художественной ценности, укреплению международного авторитета азербайджанского ковра как генетической памяти народа.

Успешный диалог мировых цивилизаций ассоциируется с мостом, связывающим прошлое с настоящим. Одним из фундаментов этого моста, безусловно, является ковровое искусство Азербайджана. Распоряжение президента Азербайджанской Республики Ильхама Алиева о строительстве нового здания Государственного Музея азербайджанского ковра и народно-прикладного искусства является наглядным свидетельством высокой оценки и заботы государства об этом виде искусства. Содействие развитию азербайджанского коврового искусства является гарантом сегодняшних и будущих успехов нашего искусства.

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Milli sənətə dövlət qayğısı

The government's concern for the national art / Государственная забота о национальном искусстве

Bu gün Azərbaycanda xalqın maddi rifahının yüksəlişi, sosial-iqtisadi irəliləyiş ilə yanaşı mənəvi dəyərlərimizə göstərilən qayğıda da öz inkişafının yüksək pilləsinə çatmışdır. Bu sahədə Heydər Əliyev Fondunun apardığı məqsədyönlü iş xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Fondun digər sahələrlə yanaşı mədəniyyət sahəsində həyata keçirdiyi uğurlu layihələr, o cümlədən xalça sənətinə göstərilən diqqət və qayğı Azərbaycan Respublikasının birinci xanımı, YUNESKO-nun və İSESKO-nun Xoşməramlı Səfiri, Milli Məclisin deputatı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın adı ilə bağlıdır. Gənclərin sağlam və bilikli böyümələri üçün həyata keçirilən "Yeniləşən Azərbaycanda yeni məktəb" layihəsi uğurlu nəticələr vermişdir. 2005-2006-cı illər ərzində Azərbaycanın 62 rayonunda ən müasir avadanlıqlar və kitabxana ilə təchiz olunmuş 200-dək məktəb binasının inşası bunun əyani nümunəsidir.

Bu gün Heydər Əliyev Fondu xalq yaradıcılığının inkişafına və təbliğinə xidmət edən layihələri uğurla həyata keçirir. Mehriban xanım Əliyeva Azərbaycan muğam sənətinin bütün dünyada tanınması, yeni istedadların üzə çıxarılması,

Today, there is a high concern for protecting cultural heritage in Azerbaijan, the country undergoing rapid economic development and social shifts. In this connection, it is necessary to emphasize the fruitful activity of the Heydar Aliyev Foundation. Successful cultural projects, as well as the government's close attention and concern for carpet art are connected with Mehriban Aliyeva, first lady of Azerbaijan, UNESCO and ISESCO Good Will ambassador, member of the Azerbaijan Parliament, and president of the Heydar Aliyev Foundation. The project "New Schools for Azerbaijan Renovated", aimed at the development of the youth's health and intellectual abilities, has highly succeeded. Within the framework of this project realized in 2005-2006, about 200 schools in 62 districts of Azerbaijan were built and supplied with up-to-date equipment and libraries.

Today, the Heydar Aliyev Foundation successfully realizes projects supporting the development and popularization of folk art. Mehriban Aliyeva makes great efforts in popularing Azerbaijan mugham music, contributes to revealing young talents, supports

Наряду с ростом материального благосостояния и бурным социально-экономическим развитием в Азербайджане сегодня повышается забота о духовных ценностях. В этой связи следует особо подчеркнуть заслуги Фонда Гейдара Алиева. Успешные проекты, осуществленные Фондом в различных областях культуры, а также пристальное внимание и забота, оказываемые ковровому искусству, связаны с именем первой леди Азербайджанской Республики, посла доброй воли ЮНЕСКО и ИСЕСКО, депутата Национального Парламента, президента Фонда Гейдара Алиева Мехрибан ханум Алиевой. Проект «Обновляемому Азербайджану – новую школу», направленный на здоровое и интеллектуальное развитие молодежи, имел большой успех. В рамках этого проекта в течении 2005-2006 годов в 62 районах Азербайджана было построено до 200 школ, снабженных современным оборудованием и богатой библиотекой.

Сегодня Фонд Гейдара Алиева успешно реализует проекты, способствующие развитию и пропаганде народного искусства. Мехрибан ханум Алиева всячески содействует пропаганде азербайджанского

Azərbaycan Milli Kitabxanası

"Azərbaycan xalça sənətinin qorunması və inkişaf etdirilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə"" Azərbaycan Respublikası Prezidenti cənab İlham Əliyevin imzaladığı Fərman.
7 fevral 2005-ci il

The Decree by the president Ilham Aliyev on implementing the Law on Preservation and Development of Azerbaijan Carpet Art, February 7, 2005

Указ президента Азербайджанской Республики Ильхама Алиева «Об исполнении закона Азербайджанской Республики «О сохранении и развитии коврового искусства»», 7 февраля 2005 года.

"Azərbaycan xalça sənətinin qorunması və inkişaf etdirilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN FƏRMANI

"Azərbaycan xalça sənətinin qorunması və inkişaf etdirilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun qüvvəyə minməsi ilə əlaqədar həmin Qanunun tətbiq edilməsini təmin etmək məqsədi ilə **qərara alıram:**

1. "Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə tapşırılsın ki, iki ay müddətində:

1.1. qüvvədə olan qanunvericilik aktlarının "Azərbaycan xalça sənətinin qorunması və inkişaf etdirilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılması barədə təkliflərini Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

1.2. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin və müvafiq mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının həmin qanuna uyğunlaşdırılmasını təmin etsin və bu barədə Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.3. "Azərbaycan xalça sənətinin qorunması və inkişaf etdirilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun pozulmasına görə məsuliyyət növlərini müəyyən edən qanunvericilik aktının layihəsini hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

1.4. "Azərbaycan xalça sənətinin qorunması və inkişaf etdirilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 5-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş Azərbaycan xalçasının reyestrinin tərtib edilməsi və aparılması qaydasını müəyyən etsin;

1.5. həmin qanunun 7.3-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş Azərbaycan xalçalarının sertifikatlaşdırılması qaydasını müəyyən etsin;

1.6. həmin qanunun 5-ci və 6.2-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş "müvafiq icra hakimiyyəti orqanı"nın səlahiyyətlərini həyata keçirən icra hakimiyyəti orqanları barədə təkliflərini Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

1.7. öz səlahiyyətləri daxilində "Azərbaycan xalça sənətinin qorunması və inkişaf etdirilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunundan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

2. Müəyyən edilsin ki, "Azərbaycan xalça sənətinin qorunması və inkişaf etdirilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 7.3-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş "müvafiq icra hakimiyyəti orqanı"nın səlahiyyətlərini Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti həyata keçirir.

İlham ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 7 fevral 2005-ci il

bu sənət ustadlarının təbliğ edilməsi işlərinə dəstək verir, Azərbaycanda xalq sənətinin müxtəlif sahələrini ən mütərəqqi yollarla inkişaf etdirilməsinə hamilik edir. Onun tarixi qədimliyimizi, mənəvi böyüklüyümüzü, bədii təfəkkür zənginliyimizi özündə yaşadan milli xalq sənətimizi təbliğ etmək yolu ilə Azərbaycanın bəşəri dialoqa qatılmasında, xalqlararası mədəni anlaşmaya və ünsiyyətə nail olmasında xidmətləri əvəzsizdir.

Azərbaycanın birinci xanımının dəstəyi ilə muğam sənətinə həsr edilmiş müsabiqələrin keçirilməsi öz milli irsinə sahib çıxan gənc nəslin yüksək peşəkarlığının nümayiş etdirilməsinə, bu sənətin bütün dünyada təbliğinə xidmət edir. Azərbaycanda bir neçə muğam məktəbi ənənələri olsa da, muğamlarımızın toplandığı "Qarabağ xanəndələri" adlı

creative mugham performers, and patronizes the development of various types of folk art. She also successfully popularizes Azerbaijan folk art representing the people's ancient history, grandeur and richness of artistic imagination. This, in turn, stimulates involving Azerbaijan in the dialogue of civilizations and the building of international cultural cooperation.

Mehriban Aliyeva also encourages holding mugham musical competi-

мугама, помогает выявлению новых талантов, поддерживает творчество мастеров мугама, покровительствует развитию различных областей народного искусства. Неоценимы ее заслуги в области пропаганды народного искусства, воплощающего в себе древнюю историю, духовное величие и богатство художественной мысли азербайджанского народа, что способствует вовлечению Азербайджана в диалог цивилизаций,

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Azərbaycan Respublikasının birinci xanımı, YUNESKO-nun və İSESKO-nun Xoşməramlı Səfiri, Milli Məclisin deputatı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban xanım Əliyeva Qətər Əmirinin xanımı, Qətər Elm və Mədəniyyət Fondunun prezidenti Şeyxa Moza bint Nasir əl Misnəd ilə "Azər-İlmə"də

A visit by persons of high rank to "Azer-Ilme" Ltd: Mrs. Mehriban Aliyeva, first lady of Azerbaijan, UNESCO and ISESCO Good Will ambassador, member of the Azerbaijan Parliament, and president of the Heydar Aliyev Foundation, and Her Highness Sheikha Mozah Bint Nasser Al-Missned, Consort of the Emir of Qatar and president of the Quatari Foundation for Science and Culture

Первая леди Азербайджанской Республики, посол доброй воли ЮНЕСКО и ИСЕСКО, депутат Национального Парламента, президент Фонда Гейдара Алиева Мехрибан Алиева и супруга эмира Катара, президент Фонда науки и культуры Катара, ее высочество Шейха Моза бен Насир аль Миснад в «Азер-Илмэ»

albomun məhz YUNESKO-nun xətti ilə nəşr edilməsi, dünya ictimaiyyəti tərəfindən Qarabağ torpağının və muğam sənətinin Azərbaycan xalqına məxsus olduğunu bir daha təsdiqləyir. 2005-ci ilin avqust ayında Bakıda Beynəlxalq Muğam Mərkəzinin təməlinin qoyulması Azərbaycanın milli mədəniyyət incilərinə verilən yüksək qiymətin bariz ifadəsidir.

Mehriban xanım Əliyevanın Azərbaycan muğamlarının öyrənilməsi və təbliği ilə bağlı fəaliyyəti onun

tions to reveal young talents and build their professional carrier, and she popularizes the Azerbaijan mugham music all over the world. On her initiative, UNESCO has published the "Garabagh Mugham Singers" book which introduces Azerbaijan Garabagh mugham to the world community. The establishment of Baku International Mugham Center in 2005 demonstrated the government's high estimation of true treasures of Azerbaijan national culture. The activity, conducted by Mehriban Aliyeva in the field of studying and popularizing mugham, proves her adherence to national cultural values. This work is of very important political significance, and it is aimed at preventing the misappropriation of Azerbaijan cultural monuments, lands, carpets, pieces of music and other kinds of national culture.

Owing to the fruitful activity of the Friends of Azerbaijan Culture Foundation headed by Mehriban

налаживанию международного культурного взаимодействия.

Содействие первой леди Азербайджана проведению конкурса мугама способствовало выявлению новых талантов, их профессиональному становлению, а также пропаганде мугама во всем мире. В Азербайджане существуют богатые традиции нескольких школ мугама, однако именно благодаря изданию ЮНЕСКО сборника «Гарабах ханэндэлэри» («Гарабахские певцы») мировой общественности еще раз было продемонстрировано, что Гарабах, также как и мугам, принадлежат азербайджанскому народу. Закладка в 2005 году фундамента Международного Центра Мугама в Баку явилась наглядным свидетельством высокой оценки подлинных жемчужин национальной культуры Азербайджана. Деятельность Мехрибан Алиевой на поприще изучения и пропаганды мугама свидетельствует о ее приверженности к духовным ценностям. Эта деятельность имеет очень важную политическую значимость, поскольку направлена на недопущение присвоения кем-либо азербайджанских памятников, земель, ковров, музыкальных произведений и других образцов национальной культуры.

Azərbaycan Milli Kitabxanası

mənəvi dəyərlərə bağlılığının əyani təsdiqidir. Torpaqlarımızın, abidələrimizin, xalçalarımızın, musiqimizin və digər milli mədəniyyət nümunələrimizin başqaları tərəfindən mənimsənilməsi cəhdlərinə qarşı atılmış əhəmiyyətli siyasi addımdır.

Mehriban xanım Əliyevanın rəhbərlik etdiyi "Azərbaycan Mədəniyyətinin Dostları" Fondunun səmərəli fəaliyyəti nəticəsində YUNESKO-nun "Dünya mədəni irs" siyahısına bəşər sivilizasiyaları ilə bərabər tutulan, Azərbaycanın mənəvi dəyərləri kimi çox qiymətli tarixi abidələrdən - Şirvanşahlar Sarayı, Atəşgah və Qobustan qoruğu daxil edilmişdir.

Azərbaycan xalqının tarixi, mənəviyyatı, adət-ənənələri, estetik duyumu ilə bağlı məqamlar xalça sənətində mühafizə edilir. Mehriban xanım Əliyevanın fəaliyyəti eyni zamanda Azərbaycan xalçasının qorunması və inkişafı naminə aparılan məqsədyönlü siyasətə dəstəkdir.

Azərbaycan xalçası dünya miqyasında öz mövqeyini həmişə saxlayacaqdır. Ona görə ki, ölkəmizdə bu qədim sənətə yüksək səviyyədə diqqət və qayğı vardır.

Aliyeva, historical monuments of Azerbaijan such as the Shirvanshah Palace, Ateshgah (Temple of Fire-worshippers), and the Gobustan Historical Reserve were included in UNESCO's Safeguarding List of the World Cultural Heritage.

The history, cultural traditions and aesthetic outlooks of Azerbaijan people are embodied and preserved in its carpet art. The activity led by Mehriban Aliyeva also supports a policy aimed at the protection and development of Azerbaijan carpet.

Azerbaijan carpet will invariably be of huge international importance. That is why this ancient kind of art always attracts the close attention and concern of the Azerbaijan government.

Благодаря плодотворной деятельности возглавляемого Мехрибан ханум Алиевой Фонда «Друзей азербайджанской культуры» в список особо охраняемых культурных объектов ЮНЕСКО «Всемирное культурное наследие» были включены исторические памятники Азербайджана – Дворец Ширваншахов, Атешгах (Храм огнепоклонников) и Гобустанский исторический заповедник.

История, духовные традиции и эстетические представления азербайджанского народа воплощены и сохранены в ковровом искусстве. Деятельность Мехрибан ханум Алиевой одновременно является поддержкой целенаправленно проводимой политики защиты и развития азербайджанского ковра.

Азербайджанский ковер всегда будет иметь огромную международную значимость, поэтому этот древний вид искусства всегда находится под пристальным вниманием и опекой государства.

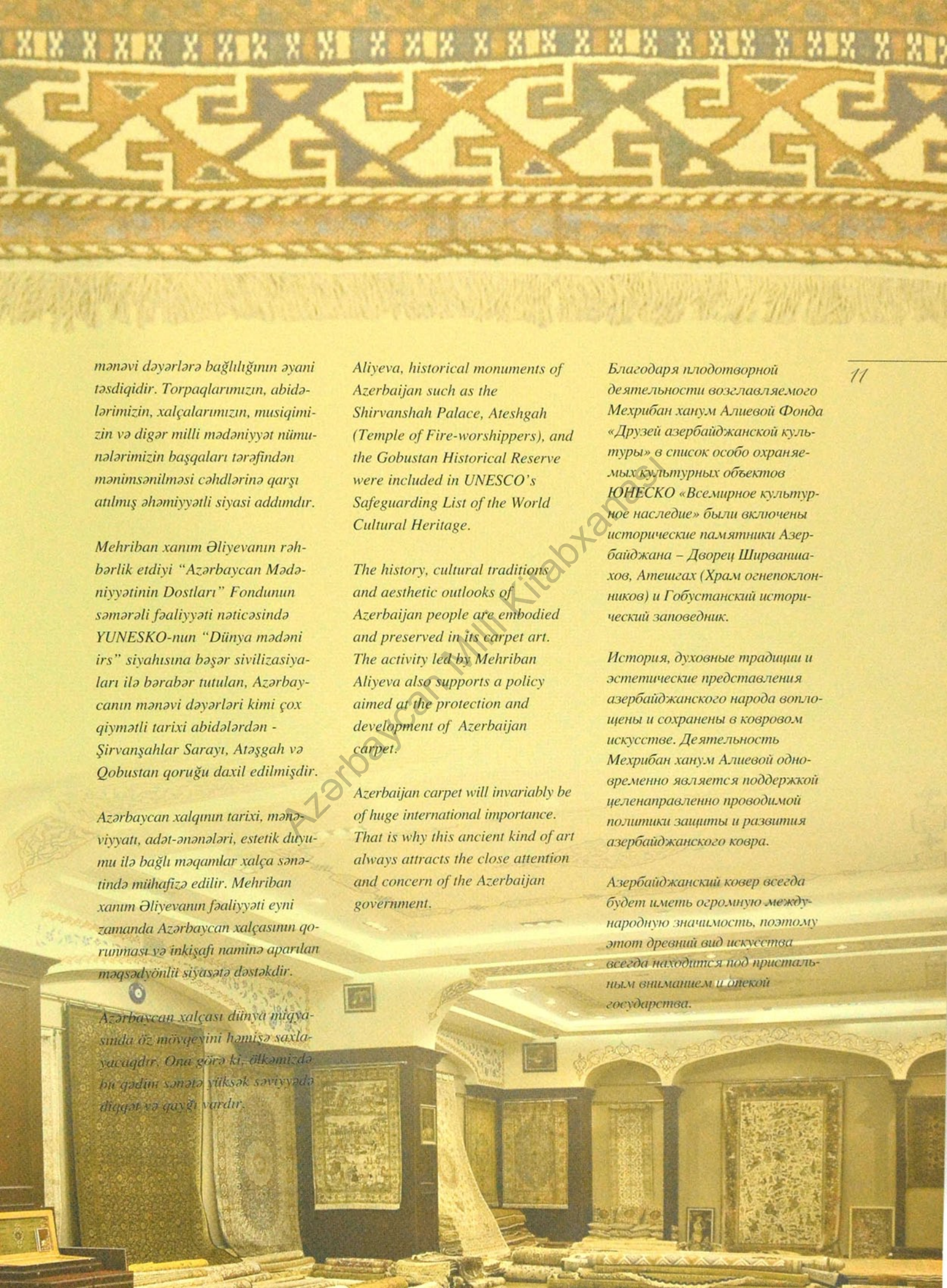

Azərbaycan Milli Kitabxanası

"Borçalı" xalçası. Qazax. 1907
The "Borchaly" carpet. Gazakh. 1907
Ковер «Борчалы». Газах. 1907

Azərbaycan Xalçasının Tarixi

The History of Azerbaijan Carpet / История азербайджанского ковра

Hər bir xalq təkrarolunmaz olduğu kimi, onun yaratdığı incəsənət nümunələri də bənzərsiz milli xüsusiyyətlərə malikdir. Bu fərdilik məkan və zamanla bağlı olmuş, xalqın inkişaf tarixini istiqamətləndirmiş, milli özünəməxsusluğun bəşəri dəyərlərə qatılmasına zəmin yaratmışdır.

Azərbaycanda tarix boyu xalq ustaları və peşəkar sənətkarlar dulusçuluq, misgərlik, daş və taxta üzərində oyma, bədii tikmə, zərgərlik kimi bir çox sənət növləri ilə məşğul olmuş və onları zəmanəmizə qədər yaşatmışlar. Bütün bu sənət növləri içərisində xalqın fəaliyyət sahəsinin ayrılmaz hissəsinə, onun zaman və ruhunun, etno - mədəni irsinin mühüm göstəricisinə məhz xalça sənəti çevrilmişdir.

Azərbaycan xalqının fitri istedadından, tükənməz bacarığından bəhrələnmiş və min illər boyu yaşayan Azərbaycan xalçası mürəkkəb mədəni informasiyaların toplandığı qədim kitabədir. Aid olduğu zümrədən asılı olmayaraq insanların həyatı, məişəti, təsərrüfatı, adət-ənənəsi ilə sıx bağlı olan Azərbaycan xalçalarında, onu yaradan xalqın tarixi, etiqadı, bədii-emosional duyumu və fərdi yaradıcılıq qabiliyyəti kodlaşdırılmış naxışlar vasitəsilə günümüzədək yaşamaqdadır.

Azərbaycan xalçası təbiət və torpaqla insanın təmasından doğan nemətdir, insanın insana, insanın yaradanına və təbiətə olan sevgi-

Every people and its works of art have their unique national features. This individuality is connected with space and time and determined by the direction of historical development of a people. It also creates a basis for combining the national originality and universal values.

In Azerbaijan, from time immemorial up to nowadays, rural and professional craftsmen were engaged in various handicrafts, such as pottery, embossing, stone and wood carving, embroidery, and jeweller's art. Among these kinds of handicraft carpet-making has became an integral part of the national creativity, an important bearer of life and spirit of the people, and its ethno-cultural heritage.

Existing during many centuries, the Azerbaijan carpet animated by inborn talent and unfading skill of the people was a ancient table which preserved the multi-complex cultural information. Azerbaijan carpets were closely connected with life and household, customs and traditions, economic activities of people of any estate. In carpets the history and beliefs symbolized in patterns, as well as the artistic taste and individual gift of their creators came to life.

Каждому народу, как и создаваемым им произведениям искусства, присущи уникальные национальные особенности. Эта индивидуальность связана с пространством и временем, обуславливается ходом исторического развития народа и создает почву для слияния национальной самобытности с общечеловеческими ценностями.

В Азербайджане испокон веков по сегодняшний день народные умельцы и профессиональные мастера занимаются множеством видов ремесел, таких как гончарное дело, чеканка, резьба по камню и дереву, художественная вышивка и ювелирное искусство.

Daş üzərində bədii oyma. Son orta əsrlər
Stone carving. Late Middle Ages
Резьба по камню. Позднее Средневековье

Azərbaycan Milli Kitabxanası

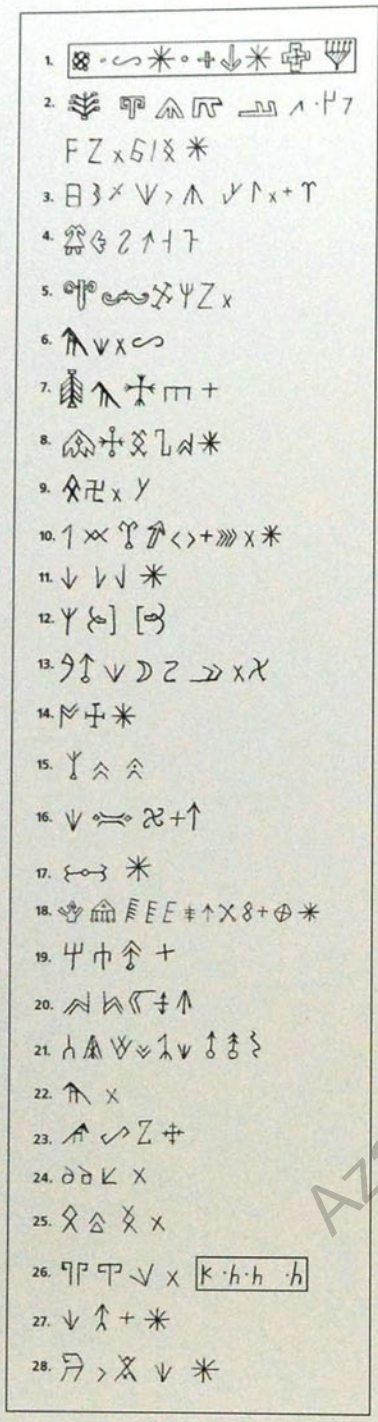

Azərbaycan xalçalarında loqoqram, damğa və Runik yazı işarələri

Logograms, marks and signs of the Runic script used in Azerbaijan carpets

Логограммы, клеймо и знаки рунической письменности используемые на азербайджанских коврах

Sumax xovsuz xalçasında toxunmuş həndəsi formalı işarələr

Geometric symbols in a flatwoven sumakh

Геометрические символы, сотканные на безворсовом ковре сумах

The Azerbaijan carpet is a phenomenon emerged from contacts between the man and nature, a world of symbols of love to Human Being, Creator and Nature placed in the hand-made space; at the same time it is an embodiment of aesthetic outlooks of the people and its conceptions of beauty and harmony, stylistic rules and historical memory, which reflected in itself the national mentality and the echo of our ancient civilization.

In the household of Azerbaijan people the carpet was used since the ancient time. In spite of the refined decoration which appeared in the later period, the carpet can be called an original matrix that has embodied attributes and milestones of the semi-nomadic lifestyle of remote ancestors and their ancient Runic alphabet.

At first carpets were used for warming dwellings, and later as the outside and inside furnishing of shepherd's tents and carts. They were used as coverings for the floor,

Из всех этих видов народного искусства именно ковроделие стало неотъемлемой частью народного творчества, важным носителем бытия и духа народа, его этнокультурного наследия.

Существуя не одно тысячелетие, азербайджанский ковер, одушевленный природным талантом и неувядающим мастерством народа, является древней скрижалью, сосредоточившей в себе многосложную культурную информацию. В азербайджанских коврах, тесно связанных с жизнью и бытом, обычаями и традициями и хозяйственной деятельностью людей всех сословий, оживают закодированные в узорах и орнаментах история, верования, художественно-эмоциональное чутье и индивидуальный дар их творцов.

Азербайджанский ковер - это феномен, порожденный контактом человека с природой, мир символов любви к Человеку, Творцу и Природе, вместивший-ся в рукотворное пространство; в то же время он является воплощением эстетических представлений народа, его критериев красоты и гармонии, стилевых законов и исторической памяти, отразивших в себе национальное мышление и отзвук нашей древней цивилизации.

В быту азербайджанского народа ковер употреблялся издревле.

Azərbaycan Milli Kitabxanası

sinin bir məkan üzərində qurulmuş rəmzlər dünyasıdır, eyni zamanda, mənəvi normaların, xalqın gözəllik və mütənasiblik meyarlarının, üslub qanunlarının, milli təfəkküründün toplandığı və ən qədim sivilizasiyamızın tarixi yaddaşıdır.

Xalça tarix boyu Azərbaycan xalqının istifadəsində olmuşdur.Əgər xalçanın üzərində sonradan meydana gələn nəfis bədii tərtibatı nəzərə almasaq, onu ən əvvəl qədim yazı mədəniyyətimizin - Runik (Göytürk) əlifbasının işarələr sistemi, yarımköçəri həyat keçirən tayfalara məxsus damğaların və ya ululariımızın həyat tarixçələrinin yer aldığı məkan da adlandırmaq olar.

Yarımköçəri həyat tərzi keçirən adamların çox asan qurulan və rahat yığılan çadırlarını isitmək, daha sonralar isə bu çadırları çöl və içəridən bəzəmək, döşənək, pərdə, divar örtüyü, taxtüstü, süfrə kimi toxunulan xalçalardan məişətdə geniş istifadə edilən məmulatlar hazırlanırdı. Bu məmulatlar məfrəş, xurcun, heybə, xaral, duz torbası, qaşıqdan, taxça qabağı, çul, yəhərüstü və s.olmaqla yanaşı, palaz və cecim kimi zərif xovsuz xalça növlərindən kişi və qadınlar üçün geyimlər də tikilirdi.

Xalça azərbaycanlıların yaşam tərzi, ənənəsi, inamı, iqtisadi durumu ilə sıx bağlı olmuşdur. Xalça insanın qədəm qoyub, ilk addım atdığı andan onu həyatı boyu müşaiət etmiş, dar gündə dayağı, sirdaşı, xoş məqamlarda xülyalar dünyası olmuşdur.

Toxucu qadın hana arxasında. Qarabağ. 1905
A weaver at the loom. Garabagh. 1905
Ткачиха за станком. Гарабах. 1905

walls, stove benches, as well as screens and table-cloths. Also, various household items were made from carpets, including carpet trunks (mafrash), large saddle bags (khurjun), small saddle bags (heyba), bags for grain (kharal) and salt (torba), shelf curtains, saddle-

Məişətdə istifadə edilən xalça məmulatları
Carpet products used in household
Ковровые изделия, используемые в быту

Şirvanın "namazlıq" xalçasının satışı
While negotiating the purchase of a Shirvan prayer rug
Продажа ширванского молитвенного ковра

Azərbaycan Milli K

Məhz bu səbəbdən də azərbaycanlılar üçün həyatlarının hər önəmli anında xüsusi xalçaların toxunması bir ənənəyə çevrilmişdir. Uşağın dünyaya gəlişi ilə bağlı toxunan, qızların özlərinə toxuduqları cehizlik, əhd edilib elçilərin ayaqları altına döşənən,toy gününə həsr edilən, məsçidlərə və pirlərə ad olub toxunan, ibadət üçün, habelə dəfn üçün nəzərdə tutulan xalçalar və digərlərini sadalamaqla bu siyahını daha da artırmaq olar.

Peşəkarlıq, incə zövq, gərgin insan əməyi tələb edən xalça, nəcib sənət

cloths etc.; from flatweavings - palas and jejim - woman's and man's clothes were made.

The carpet was closely connected with the way of life, customs and traditions, beliefs, economic situation of Azerbaijanis. The carpet accompanied a person during his whole life - it invariably accompanied him both in grief and joy. That is why Azerbaijanis had the tradition of weaving special carpets to celebrate every significant date or event: carpets on the occasion of a birth of child; carpets woven by future brides for their dowry; carpets spread before matchmakers; carpets made for wedding, mosques and shrines, funeral ceremony - this list can be continued long.

Carpet-making, requiring professional skill, fine taste and laborious

Несмотря на появившееся позднее изысканное художественное оформление, ковер можно назвать своеобразной матрицей, запечатлевшей атрибуты и вехи полукочевого образа жизни далеких предков и их древнюю руническую письменность.

Поначалу ковры использовались для утепления жилищ, а позднее - в качестве наружнего и внутреннего украшения пастуших палаток (кибиток, шатров). Они служили покрывалом для пола, стен, лежанок, а также ширмами и скатертями. Из ковров изготовлялись много других предметов быта, в том числе ковровые сундуки (мафраш), большие переметные сумы (хурджун), малые переметные сумы (хейба), мешки для зерна (харал), соли (дуз торбасы), шторки для

Azfr-190254

kimi hələ keçmiş zamanlardan uca tutulmuş, ona böyük dəyər verilmişdir. Hətta keçmişdə cəmiyyətdə insanların zənginliyi, sosial statusu, həm də onlarda olan xalı-xalçaların miqdarı ilə müəyyən edilmişdir.

Tarixin bütün mərhələlərində tərəqqi etmiş və getdikcə bədiiləşən, rəng və naxış ahəngdarlığı, xoş uyarlılığı ilə insanların estetik tələbatını ödəyən Azərbaycan xalçaları sadə döşənəkdən tutmuş sarayların, qəsrlərin bəzəyinədək ali pilləyə ucalmış, sadə toxucu sənətindən əslzadələrin, hökmdarların sevimli məşğuliyyətinə çevrilmişdir. XVI əsrin tanınmış miniatürçü rəssamlarından Sultan Məhəmməd Təbrizi və Behzad öz dövrlərinin bir sıra ornamental və süjetli xalçalarına bədii tərtibat vermiş, Şah Təhmasibin isə bu dahi sənətkardan aldığı dərslər sayəsində yaratdığı xalça çeşniləri saray emalatxanalarında yüksək səviyyədə toxunub məscidlərə, ibadətxanalara bəxşiş edilmişdir. Bu ənənə sonrakı dövrlərdə də davam etdirilmişdir. XIX əsrdə Şuşa şəhərində yaşamış şairə Xurşudbanu Natəvanın nəzarəti altında toxunan "Xanlıq" xalçasının çeşnisi zəmanəmizədək gəlib çatmışdır.

Mədəniyyət beşiyi sayılan Azərbaycanda toxuculuğun yaranma tarixi arxeoloqlarımız tərəfindən eneolit dövrünə aid edilir. Bunu təsdiqləyən maddi dəlil kimi Qarabağda Qarqarçayın sağ sahilində Üçtəpədə və Ağdam şəhəri yaxınlığında Üzərliktəpədə, Naxçıvanda Kültə-

"Qadın toyu" (varlı evində). Əzim Əzimzadə. 1930

"Women's Wedding Ceremony" (in a well-off family). By Azim Azimzadeh, 1930

«Женская свадьба» (в богатом доме). Азим Азимзаде, 1930

work, was highly esteemed and appreciated as a noble art since ancient times. Moreover, in the past the wealth and social status of a person were measured by the quantity of carpets he owned.

Azerbaijan carpets were developed during all the stages of history. Becoming increasingly artistic in quality, they struck the imagination with their colour, ornamental and harmonious decisions. Being at first only utilitarian coverings, they towered up to a level of refined adornments for palaces and castles and turned from simple weaver's handicraft to a favourite hobby of well-born and noble people and governors. Most known of them was Shah Tahmasip who was tutored by famous designers of the XVI century, Sultan Mohammed Tabrizi and Behzad

полок, чепраки и пр.; из безворсовых ковров - паласов и джеджимов - шили также женскую и мужскую одежду.

Ковер был тесно связан с образом жизни, обычаями и традициями, верованиями и экономическим положением азербайджанцев. Ковер сопровождал человека на протяжении всей его жизни - и в горе, и в радости он был его неизменным другом и спутником. Именно потому у азербайджанцев стало традицией ткать специальные ковры в честь каждой значимой даты и события: ковры по случаю

Azərbaycan Milli Kitabxanası

pə, habelə Qobustan, Mingəçevir və s. tarixi ərazilərdəki yaşayış yerlərində aparılmış arxeoloji qazıntılar zamanı toxuculuq sənətinə aid əldə edilmiş əmək alətlərini - tağalaqları, sümükdən hazırlanmış biz və iyləri göstərmək olar.

Hələ eramızdan əvvəl V əsrdə yaşamış yunan tarixçisi Ksenofontun iranlıların xalçadan istifadə etmələrini qədim midiyalılardan öyrəndikləri, antik dövr tarixçisi Herodotun (e.ə. V əsr) isə Qafqazda hazırlanan və xalçaçılıqda tətbiq edilən nəbati mənşəli, davamlı boyaqlar haqqında verdikləri tarixi məlumatlar bu faktı bir daha təsdiqləyir.

Azərbaycanın valehedici xalçaları barədə qədim dövr Çin səyyahı Xuan Tes-Ank və IX-X əsr ərəb tarixçilərindən Təbəri, Əl-Müqəddəsi və b. qiymətli məlumatlar vermişlər.

who created a number of great ornamental and pictorial carpets. Carpet cartoons born out of these lessons were embodied by court weavers in highly professional carpets which were presented to mosques and shrines.

This tradition was continued in the following centuries. There is a survived cartoon of the "Khanlig" carpet which was woven under the supervision of Hurshid-banu Natavan, poetess and daughter of a Garabagh khan, who lived in the city of Shusha in the XIX century.

Archaeological excavations have demonstrated that the beginning of carpet-making in Azerbaijan dates back to the Eneolith period. It is evidenced by weaving tools (distaff, bone awls and spindles) found out during archaeological excavations in

рождения ребенка; ковры для приданого, сотканные будущими невестами; ковры, стелющиеся под ноги сватов; ковры ко дню свадьбы, для мечетей и гробниц, для похоронного обряда - перечень этот можно продолжать долго.

Занятие ковроделием, требующее профессионального умения, тонкого вкуса и кропотливого труда, издревле высоко почиталось и ценилось как благородное искусство. Более того, в старину богатство и социальный статус человека также определялись количеством имеющихся у него ковров.

Азербайджанские ковры совершенствовались на протяжении всех этапов истории. Обретая все большую художественность, они поражали воображение своим цветовым, орнаментальным и гармоническим решениями. Будучи поначалу утилитарными покрывалами, они возвысились до уровня изысканных украшений дворцов и замков и превратились из простого ткацкого ремесла в излюбленное занятие родовитых и знатных людей и правителей. Самым известным из них был шах

Azərbaycandan keçən Böyük İpək Yolu xəttinin xəritəsi

The map of the route of the Great Silk Road in Azerbaijan

Карта маршрута Великого Шелкового Пути, проходящего через Азербайджан

Azərbaycan Milli Kitabxanası

XIII əsrdə Şərqi gəzib dolaşmış Venesiyalı səyyah Marko Polo Azərbaycanda olduqdan sonra yazırdı: "Burada bütün dünyada şöhrət qazanmış parçalar, xalçalar hazırlayan xeyli gözəl sənətkar var".Dərbənd, Şamaxı və Naxçıvanı gəzmiş fransız Rubrukun (XIII əsr) yazılarında da bu ərazilərdə istehsal edilən xalçalar barədə əhəmiyyətli qeydlər verilmişdir.

Səfəvi hökmdarı I Şah Abbasın sarayında qonaq olmuş alman imperatoru II Rudolfun elçisi Tekander (XVI əsr) Təbriz məscidlərinin döşəməsini bəzəyən xalçaların əzəmətini təsvir etmiş, İngilis səyyahı (XVI əsr) A.Cenkinson Şirvan hökmdarı bəylərbəyi Abdulla xanın qəbulunu təsvir edərkən göstərmişdir ki, onun çadırının döşəməsi bahalı, qiymətli xalçalarla örtülmüşdür. Qonaqlar isə naxışları qızıl və gümüş saplarla işlənmiş xalçalar üzərində oturmuşlar.

Alman səyyahı A.Olearіy (XVII əsr) Şamaxıda kəndlilərin evlərinin çox səliqəli olduğunu, döşəmələrin isə xalçalarla bəzədildiyini xəbər verir. Bu qiymətli məlumatlara nəinki əcnəbilərin yazılı mənbələrində, eyni zamanda qədim epik abidə "Kitabi Dədə-Qorqud" dastanında, Azərbaycan ədəbiyyatının klassikləri Nizami Gəncəvi(XII əsr) və Xaqani Şirvaninin(XII əsr) əsərlərində də rast gəlmək olar.Onlar öz əsərlərində toxunan və döşənən ipək xalçaları, min bir rəngə çalan möcüzələri vəsf etmişlər.

Garabagh - on the right bank of the Gargar-chay River and in the Uch-tepe hill; in the vicinity of the town of Aghdam - in the Uzerlic-tepe hill; in Nakhichevan - in the Gul-tepe hill, as well as in ancient settlements in the historical territories of Gobustan, Mingechauer etc.

This fact is supported by the ancient Greek historian Xenophont (V century B.C.) who wrote that Persians were taught by Midians to use carpets. Another historian Herodotus (V century B.C.) mentioned that Caucasian weavers produced and applied durable plant dyes to their carpets.

Important information on delightful Azerbaijan carpets has come from the ancient Chinese traveller Huan Tes-Ank, as well as Tabari, Al-Mughaddasi and other Arabian historians of the IX-X centuries. In the XIII century the Venetian Marko Polo, who travelled around the East and also visited Shirvan, wrote: "Here there are many excellent weavers who produce textiles and carpets famous all over the world".

In records by the Frenchman Rubrouck (XIII century), who visited Derbend, Shemakha and Nakhichevan, there also are important notes about carpets manufactured in these territories. Tekander, the envoy of the German emperor Rudolf II (XVI century), described magnificent carpets in Tabriz

Тахмасиб, который брал уроки у знаменитых художников-миниатюристов XVI века - Султана Мухаммеда Тебризи и Бехзада, создавших ряд гениальных орнаментальных и сюжетных ковров. Эскизы ковров, выполненные благодаря этим урокам, воплотились в дворцовых мастерских в высокопрофессиональные ковры, которые были подарены мечетям и гробницам.

Эта традиция была продолжена и впоследствии. До наших дней сохранился эскиз ковра «Ханлыг», который был соткан под наблюдением дочери гарабахского хана, поэтессы Хуршид-бану Натаван, жившей в городе Шуше (XIX век).

Археологические исследования показывают, что история зарождения ковроделия в Азербайджане уходит корнями в энеолит. Материальными доказательствами этого являются ткацкие орудия труда (прялка, костяное шило и веретено), обнаруженные во время археологических раскопок в Гарабахе - на правом берегу реки Гаргар-чай и в урочище Уч-тепе; в окрестностях города Агдам - в Узерлик-тепе; в Нахчывани - в Гюль-Тепе, а также на месте древних поселений на исторических территориях Гобустана, Мингечаура и др.

Этот факт подтверждается сведениями, упомянутыми древнегре-

Azərbaycan Milli Kitabxanası

"Qiraət"(əsərdə Şirvanın "namazlıq" xalçası təsvir edilib). Henri Fanti Latur. 1870

"La Lecture" depicting a Shirvan prayer rug. Henri Fantin-Latour. 1870

«Чтение» (на картине изображен ширванский молитвенный ковер), Генри Фанти Латур. 1870

Azərbaycan xalçası onu seyr edən hər kəsi valeh etmək qabiliyyətinə malikdir. Şimaldan cənuba, şərqdən qərbə gedən yolların kəsişməsində yerləşən Azərbaycan ərazisindən Yunanıstan, İran, Türkiyə, Hindistan, Çin və digər qədim ölkələri birləşdirən Böyük İpək Yolu keçmişdir. Bu qədim ticarət yolu vasitəsilə mal, informasiya mübadiləsi aparılmış, öz sənət üslubunun izlərini Azərbaycanda qoymuş xalqlar, bu torpağın maddi-mədəni dəyərlərindən bəhrələnmiş, insanların yüksək həyat tərzindən örnək götürmüşlər.

Orta əsrlərdən başlayaraq Avropaya ixrac edilən Şərq xalçaları arasında Azərbaycan xalçalarının xüsusi

mosques after his visit to the Safavid ruler Shah Abbas I. The English traveller Jenkinson (XVI century), describing an audience of the Shirvan governor Abdulla-khan, noted that the floor in the governor's tent was covered with expensive, valuable carpets, and visitors were seated on carpets embroidered with gold and silver threads.

The German traveller Adam Olearius (XVII century) wrote about the very tidy houses of the Shemakha rural people which were adorned with carpets. Such important information can be encountered not only in written reports by foreigners, but also in azerbaijan literary monuments, such as the ancient Turkic epos "The Book of Dada Gorgud", as well as in works by the Azerbaijan classic poets of the XII century - Nizami Ghanjevi and Khaghani Shirvani. In their works they praised the beauty of

ческим историком Ксенофонтом (V век до н.э.), который писал, что персы научились пользоваться коврами у мидийцев, а также сообщениями другого античного историка Геродота (V в. до н.э.) о том, что на Кавказе в ковроделии изготовлялись и применялись стойкие краски растительного происхождения.

Ценные сведения о восхитительных азербайджанских коврах оставили древнекитайский путешественник Хуан Тес-Анк, а также Табари, Аль-Мугаддаси и другие арабские историки IX-X веков. В XIII веке венецианец Марко Поло, путешествуя по Востоку и побывав в Азербайджане, писал: «Здесь есть множество превосходных мастеров, которые изготовляют ткани и ковры, снискавшие славу во всем мире».

В записках француза Рубрука (XIII в.), посетившего Дербенд, Шемаху и Нахчыван, также содержится важная информация о коврах, изготовлявшихся на этих территориях. Посол германского императора Рудольфа Второго Текандер (XVI в.), побывавший в гостях у сефевидского правителя шаха Аббаса Первого, оставил описание великолепных ковров, украшавших тебризские мечети. Английский путешественник Дженкинсон (XVI в), описывая аудиенцию у ширванского правителя Абдуллы-хана,

Azərbaycan Milli Kitabxanası

yeri olmuşdur. Xalqın qan yaddaşından süzülən, dərin mənalı, mücərrəd quruluşlu simvolların interpretasiyası nəticəsində intensiv estetik emosiyaların ifadə vasitəsinə çevrilmiş Azərbaycan xalçaları rəng palitrası, bədii tərtibatı və incə toxunuşu ilə Avropa və rus rəssamlarını heyrətə salmışdır. Bunun nəticəsi olaraq intibah dövründən başlayaraq sonrakı əsrlərədək Karlo Krivellinin (XV əsr) "Müjdə", Antonello da Messinanın (XV əsr) "Müqəddəs Sebastyan", Hans Memlinqin (XV əsr) "Məryəm körpəsi ilə" əsərində rast geldiyimiz Qarabağın "Muğan"xalçası, Hans Holbeynin (XVI əsr) "Səfirlər", Oskar Freyvirt Lyutsovun (XIX əsr) "Uzaqdan gələn sevimli qonaq" əsərlərindəki Qazax məktəbi xalçaları, İlya Yefimoviç Repinin (XX əsr) "İvan Qroznı və onun oğlu İvan", Kapiton Alekseyeviç Zelentsovun "Otaqlarda" tablosundakı Qarabağ məktəbinə məxsus "Bağçada güllər" xalçası və b. əsərlərdə Azərbaycan xalçaları özlərinə layiqli yer tutmuşlar.

Azərbaycan xalçalarının füsünkarlığı Avropa rəssamlarını valeh etməklə yanaşı, XIII əsrdən başlayaraq Sultan Məhəmməd, Mirzə Əli Təbrizi (XVI əsr) və başqa tanınmış miniatürçü rəssamlar Nizami Gəncəvi və digər klassiklərin yaradıcılığına müraciət edərkən xalçalardan bədii tərtibat elementi kimi istifadə etmişlər.

Bütün dünyaya Böyük İpək Yolu vasitəsi ilə yayılan Azərbaycan xalçalarının təsiri nəticəsində artıq

"Çərkəz xanımı örtükdə" (əsərdə "Akstafa" namazlıq xalçası təsvir edilib). Jan Leon Jerom

"Veiled Circassian Lady" showing an Akstafa prayer rug. Jean-Leon Cerome

«Черкешенка под вуалью» (на картине изображен молитвенный ковер с композицией «Акстафа»). Жан-Леон Жером

silk carpets and the wonderful play of multi-colours.

Azerbaijan carpets can evoke the admiration of any person viewing them. Azerbaijan located in the junction of trading routes of the

Bədii tikmə. Şəki. XIX əsr
Embroidery. Sheki. XIX century
Художественная вышивка. Шеки. XIX век

XIV əsrdən başlayaraq Avropada Şərq xalı üslubunu və texnologiyasını təkrarlayan ilk xalçaların toxunmasına cəhdlər göstərilmişdir. 1608-ci ildə isə hətta Fransa hökmdarı IV Henrix Luvr qəsrində, öz şəxsi sarayının divarları içərisində "Şərq xalçaları" emalatxanası təşkil etmişdir. Daha sonra XIII Lui bu işi genişləndirmiş və sabun istehsalı ilə məşqul olan "La Savonnerie" fabrikinin fəaliyyətini dəyişdirərək xalça

Great Silk Road. The Road crossed the country from the north to the south and from the east to the west and connected the Ancient Greece, Persia, India, China and other lands. The exchange of goods and information was conducted through this ancient trading route. Peoples that left traces of their culture in Azerbaijan, in turn benefited from material-cultural values of this country and the highly developed lifestyle of its inhabitants.

отмечал, что пол в шатре правителя был устлан дорогими, ценными коврами, а гости восседали на коврах, вышитых золотыми и серебряными нитями.

Немецкий путешественник Адам Олеарий (XVII в.) сообщает об очень опрятном убранстве шемахинских домов, украшенных коврами. Подобные ценные сведения можно встретить не только в письменных свидетельствах иностранцев, но и в памятниках литературы, таких как древнетюркский эпос «Книга Деде Горгуда», а также в творениях классиков азербайджанской поэзии XII века - Низами Гянджеви и Хагани Ширвани. Они воспели в своих произведениях красоту шелковых ковров и чудесную игру их многоцветных красок.

Азербайджанские ковры способны вызвать восхищение у любого человека. Через Азербайджан, располагавшийся на перекрёстке торговых путей, с севера на юг и с востока на запад проходил Великий Шелковый Путь, соединявший Древнюю Грецию, Персию, Индию, Китай и другие страны. Через этот древний торговый путь велся обмен товарами и информацией. Народы, оставившие следы своей культуры в Азербайджане, в свою очередь, извлекали пользу из материально-культурных цен-

emalatxanasına çevirmişdir.Məhz bu xalçalar ilk Avropa xalçaları kimi dünyaya yayılmış və "Savonneries" adı ilə tanınmışlar.Getdikcə xalça avropalıların həyatına daxil olmuş, interyerin yaşam tərzinə uyğun bəzədilməsinə xidmət etmişdir.

Azərbaycanda xalça istehsalı ilə tarixən, bütün bölgələrdə məşğul olmuşlar. Lakin müxtəlif bölgələrə aid xalçalar Azərbaycan mütəxəssisləri (K. Əliyeva) tərəfindən tarixi, coğrafi, sosial-iqtisadi, geneoloji-estetik faktorlar nəzərə alınaraq lokal məktəblərə ayrılır. Məktəblərə daxil olan xalçaların biri digərindən yunun keyfiyyəti, boyaq tərkibləri, boyamanın və toxumanın texnoloji üsulları, bədii tərtibat, həndəsi və ornamental formalı nəfis naxışları, realistik və mücərrəd məzmunlu süjetləri, kontrast və ya həzin çalarlı rəng palitrası ilə fərqlənir.

Azərbaycan xalçaları bədii və texnoloji xüsusiyyətlərinə görə Quba, Şirvan, Bakı, Gəncə, Qazax, Qarabağ, Naxçıvan, Təbriz kimi əsas məktəblərə və bu lokal məktəbləri təşkil edən Zaqatala, Lənkəran və s. toxuculuq məntəqələrinə bölünürlər. Hər bir məktəbə məxsus xalçalarda istifadə edilən rənglərin kömeyi ilə füsunkar təbiət qarşısında insanların həyata keçirdikləri yeni yaradıcılıq impulsunun özünəməxsus ifadəsini aydın görmək olar.

Bütün ərazi boyu toxunan xalçalar keyfiyyət, bədii və texnoloji özünəməxsusluğu ilə Azərbaycanın zən-

Boyanmış yun ipliklər
Dyed woollen yarn
Крашеная шерстяная пряжа

Since the Middle Ages Azerbaijan carpets took a special place among oriental carpets exported to Europe.

Owing to the bright interpretation of polysemantic symbols that resulted from the national genetic memory and became the means of expression of original aesthetic tastes, Azerbaijan carpets fascinated the European and Russian painters with their colour palette, patterns and technical qualities. As a result, beginning from the Renaissance and during the later centuries, Azerbaijan carpets were represented in various canvases. For example, we can see the Garabagh "Mughan" carpet in "The Annunciation" by Carlo Crivelli (XV century), "Saint Sebastian" by Antonello da Messina (XV century), "Virgin and Child" by Hans Memling

ностей этой страны и высокого уклада жизни ее жителей.

Начиная со средних веков, среди экспортировавшихся в Европу восточных ковров азербайджанские ковры занимали особое место.

Благодаря яркой интерпретации высокосодержательных символов, проистекавших из народной генетической памяти и ставших средством выражения самобытных эстетических вкусов, азербайджанские ковры своей цветовой палитрой, художественным оформлением и

Azərbaycan

24

Soğan qabığı / Onion peel / Шелуха лука

Nar qabığı / Pomegranate rind / Кожура граната

Yovşan / Wormwood / Полынь

gin xalça məktəblərini təşkil edirlər. Hər məktəbin rəngarəng təbiətinin gözəlliyi - səmanın maviliyi, meşələrin yaşıllığı, dağ yamaclarının əlvanlığı, qarlı zirvələrin bəyazlığı bu xalçalarda əks olunur. Boyaların zənginliyi, naxışların təkrarsız qovuşuğu, xalq təxəyyülünün sonsuz qüdrəti və yüksək sənətkarlıq qabiliyyəti bu xalça məktəblərini birbirindən fərqləndirir.

Xalça estetikasında rəng anlamının çox böyük əhəmiyyəti vardır. Burada istifadə edilən düzgün rəng seçimi xalçanın cazibədar və dəyərli olmasına təsir edən əsas göstəricilərdəndir. Xalçanın naxışlarını bir daha üzə çıxaran və xalçaya rəng ahəngi verən düzgün seçilmiş tonlar ustadan böyük məharət tələb

(XV century); Gazakh carpets in Hans Holbein's "Ambassadors" (XVI century), "Dear Guest from Far Away" by Freiwirth-Lutzow (XIX century); the Garabagh "Baghchada Guller" carpet ("Flowers in a Garden") is represented in "Ivan Groznyy and His Son" by Ilya Repin (XX century) and "In the Rooms" by Kapiton Zelentsov.

Since the XIII century, scenes from the oriental literature were represented in these hand-made textiles. The famous illuminators Sultan Mohammed, Mirza Ali Tabrizi (XVI century) and other masters drew their attention to works by Nizami Ganjevi and others classic poets.

искусной выделкой приводили в изумление европейских и русских живописцев. В результате этого, начиная с эпохи Возрождения и на протяжении позднейших веков, азербайджанские ковры изображались на различных живописных полотнах. Например, мы узнаем гарабахский ковер «Мугань» на картинах «Благовест» Карло Кривелли (XV в.), «Святой Себастьян» Антонелло да Мессина (XV в.), «Мария с младенцем» Ганса Мемлинга (XV в.); ковры газахской школы встречаются в «Послах» Ганса Гольбейна (XVI в.), на полотне «Милый гость издалека» Оскара Фрейвирта Лютцова (XIX в.); а на картинах «Иван Грозный и его

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Qoz qabığı / Green walnut shell / Скорлупа молодого ореха

Biyan otu / Liquorice / Лакричник

Zəfəran / Saffron / Шафран

edir. İpliklərin hansı növ təbii boyaq tərkibləri ilə boyanılması xalçanın dəyərini artıran amillərdəndir.

Azərbaycan xalçalarında tarixən ən çox bitki və heyvan mənşəli boyaq tərkiblərindən istifadə edilmişdir. Ən qədim, davamlı və hazırlanması çətinliklərlə bağlı olan boyaqlar heyvan mənşəlidir. Fırfır, qırmız və koşenildən alınan al qırmızı rəng və onun müxtəlif çalarları xalçalara xüsusi parlaqlıq verməklə onu daha da baxarlı etmişdir.

Azərbaycanın florası boyayıcı xassələrə malik bitkilərlə zəngin olduğu üçün xalçaçılıqda bitki mənşəli boyaq maddələrindən daha geniş istifadə edilmişdir. Qırmızı rəngin alınmasında çoxillik marena - "kök

Under the influence of Azerbaijan carpets which became popular in Europe through the Great Silk Road, first attempts of manufacturing Western carpets with the use of Oriental weaving methods and technologies were undertaken in the XIV century. In 1608 the French king Henry IV established in Louvre a workshop for manufacturing oriental carpets. Later, Luis XIII expanded this enterprise and reconstructed the "La Savonnerie" soap-producing factory into a carpet workshop. Products of this enterprise were sold as the first European carpets and were known as "Savonneries". Gradually carpets became a part of furniture of European houses and began to serve as an adornment of interior,

сын» Ильи Репина (XX в.) и «В комнатах» Капитона Зеленцова запечатлен ковер «Багчада гюллер» («Цветы в саду»), принадлежащий гарабахской группе.

Начиная с XIII века, на этих рукотворных изделиях стали изображать сюжеты из восточной литературы. Знаменитые художники-миниатюристы Султан Мухаммед, Мирза Али Тебризи (XVI в.) и другие мастера обращаются к творениям Низами Гянджеви и других классиков.

В XIV столетии в Европе под влиянием искусства азербайджанского ковра, ставшего к тому времени популярным благодаря Великому Шелковому

Zəfəran bitkisinin soğanı
Bulbs of the saffron
Луковицы шафрана

Zəfəran bitkisinin qönçəsi
Saffron bud
Бутон шафрана

Zəfəran bitkisinin gülü
Saffron flower
Цветок шафрана

boyaq" və ya "qızıl boya" bitkisinin kökündən istifadə edilmiş, bu tərkibə bəzi maddələrin əlavə edilməsi ilə sarımtıl-qırmızı, tünd-bənövşəyi rənglər alınmışdır. Sürməyi rəngi indiqodan, qəhvəyi rəngi biyan bitkisinin kökündən, qara rəngin alınmasında isə sütül qozun qabığından, qoz və palıd ağaclarının qabıqlarından istifadə olunmuşdur. Sarı rəng saralmış tut yarpağı, saman, cır alma ağacının qabığı,

symbolizing the prosperity of their owners.

Historically, carpets were woven in the whole territory of Azerbaijan. By historical, geographical, social-economic and geneological-esthetic aspects, Azerbaijan scholars (K.Aliyeva) divided local carpets into separate schools. Carpets of these schools differ from each other with their quality

Пути, предпринимаются попытки выделки первых ковров с использованием способов и технологии восточного ковроткачества. А в 1608 году французский король Генрих IV основал в Лувре мастерскую по изготовлению восточных ковров. Позднее Людовик XIII расширил это предприятие и, перестроив деятельность мыловаренной фабрики "La Savonnerie", превратил ее в ковроткацкую мастерскую. Именно изделия этого предприятия распространились в мире как первые европейские ковры и стали известны под названием "Savonneries". Постепенно ковер вошел в быт европейцев и стал служить украшением интерьера, символизируя состоятельность его владельца.

Biyan otu boyaq bitkisinin kökü
Liquorice
Солодковый корень

Azərbaycan Milli Kitabxanası

oduncağı, zoğ və çiçəklərindən alınırdı. Ənənəyə görə sarı rəng çalarının alınmasında sarıkök, zəfəran bitkisindən də istifadə olunmuşdur. Lakin zəfəran bitkisi çox qiymətli olduğundan xalçaçılıqda ondan az istifadə edilmişdir.

XIX əsrin II yarısından etibarən süni, kimyəvi tərkibli boyaqların meydana gəlməsi yerlərdə heyvan və bitki mənşəli təbii boyaqlardan istifadə edilməsini qismən məhdudlaşdırdı. Bir qayda olaraq anilin süni boyaq maddələrindən istifadə edilərək toxunan xalçalarda şəffaf rəng parlaqlığı, davamlılıq olmadığından onların dəyəri dəfələrlə aşağı enirdi.

Xalçanı əbədiləşdirən, onu əvəzsiz və qiymətli edən əsas şərtlərdən biri onun naxışları, bədii quruluşudur. Naxışlar bəzən sadə, bir çox hallarda realist, ya da mücərrədliyi ilə geniş yaradıcılıq imkanına malikdir.

Azərbaycanın xalça naxışları quruluşlarına görə həndəsi, nəbati, antropomorf və zoomorf formalara, bədii təsvir üslublarına görə isə sınıq və əyri xətlə işlənən element və təsvir növlərinə bölünsə də bu elementlərin sonsuz şəkildə improvizasiyası, onların zaman ötdükcə saysız transformasiyası, daşıdıqları məzmun və rəmzlər qədər tükən-

of wool, dye components, dyeing and weaving technologies, designs, original geometric and curvilinear patterns, realistic or convential representations, contrasting or soft colour palette.

By their artistic and technological features Azerbaijan carpets are divided into seven principal schools, as Guba, Shirvan, Baku, Ganja, Gazakh, Garabagh, and Tabriz. In

Исторически ковры ткались на всей территории Азербайджана. С учетом исторических, географических, социально-экономичеких и генеологически-эстетических факторов, азербайджанские ученые (К.Алиева) подразделяют местные ковры на отдельные школы. Ковры этих школ отличаются друг от друга качеством шерсти, составом красок, специфическими способами крашения,

Qabığından boyaq kimi istifadə edilən nar bitkisi

Pomegranate plant the fruit of which is used in dyeing

Гранатовый куст, плоды которого используются во время крашения

Azərbaycan Milli Kitabxanası

məzdir. Bütün bu naxışlarla bərabər insanların məişətində istifadə etdikləri əşyalar və əmək alətləri xalçalarda geniş yer almış, dini məzmun daşıyan "təsbeh", "möhür", "daraq" və s. bu kimi əşyaları isə İslam mədəniyyətinin izi kimi qiymətləndirmək olar.

Xalçalarda qorunub saxlanılan bu nəfis naxışlar öz təsvir formalarına görə realistik və mücərrəd olmaqla yanaşı, öz məzmunları baxımından semantik məziyyətlər daşıyırlar.

Azərbaycan xalçalarındakı həndəsi formalı naxışlar çox uzaq keçmişdən xəbər verən milli mədəniyyətimizin tarixini səciyyələndirir. Hələ tunc dövründə təşəkkül tapmış, əsasını bəşəri mövzulardan - ilahi və təbii qüvvələrin, inancların təsirindən almış, xalqın dini etiqadını, bəşəri təsəvvürlərini bildirən, qədim Göytürk əlifbasını, epiqramları kalliqrafik zərifliklə özündə yaşadan kitabələrə çevrilmiş, obanın, oymağın, boy və qəbilənin damğalarını əks etdirən, həndəsi naxışlar çox zaman kodlaşdırılmış işarələr sistemi kimi təsvir edilir. Üçbucaqlar, kvadratlar, romblar, səkkizbucaqlı ulduzlar, dairələr, svastikalar, kənarları qarmaqlı naxışlarla dövrələnmiş üçbucaq, kvadrat və romblar, dolanbaclar, spirallar, "S" şəkilli spirallar, düz, sınıq və çarpaz xəttlər, meandrlar bu qəbildən olan ən qədim

turn, these schools include carpet-weaving centres - for example, Zakatala, Nakhichevan, Lenkoran etc. In carpets of these schools one can feel an original embodiment of creative impulses incorporating dyes of the enchanting nature through their colour schemes.

Carpets made in all the territory of Azerbaijan are the rich heritage of national carpet-weaving schools with their qualitative artistic and technical characteristics. In examples from these schools the beauty and polychromy of nature - blue of the sky, green of woods, herbs of mountain glades, white of snow alps - are displayed. These schools are distinguished with the richness of colours, unique combinations of patterns, the intricate imagination of the national craftspeople and their high individual skills.

In the aesthetics of carpet the role of dyes is very important. The exact and adjusted selection of tones is a basic parameter providing the appeal and value of the carpet. The correct combination of colours, emphasizing patterns and adding colour harmony to the carpet, demands the great skill. The value of the product depends on what natural dyes are used for colouring fibres.

Traditionally, in Azerbaijan carpets dyes of plant and animal origin were mostly applied. For obtaining red roots of perennial madder plant were used, and while adding

технологией ткачества, множеством композиций, своеобразием изысканных геометрических и криволинейных узоров, реалистическими или условными сюжетами, контрастной или мягкой цветовой палитрой.

Азербайджанские ковры по своим художественным и технологическим особенностям разделяются на такие основные школы, как губинская, ширванская, бакинская, гянджинская, газахская, гарабахская, нахчыванская и тебризская. В свою очередь, эти школы складываются из ковроткаческих пунктов - например, закатальского, ленкоранского и других. В коврах каждой из этих школ можно ясно ощутить и увидеть через их цветовые решения самобытное воплощение все новых и новых творческих импульсов, вбирающих краски чарующей природы.

Ковры, изготавливаемые на всей территории Азербайджана, своими качественными художественными и техническими особенностями составляют богатое наследие школ национального ковроделия. В образцах этих школ отображаются красота и многоцветность природы - голубизна неба, зелень лесов, разнотравье горных полян, белизна снежных вершин. Эти школы отличают друг от друга богатством

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Xalçanın toxunmasında istifadə edilən alətlər

Tools used in carpet weaving

Инструменты, используемые во время плетения ковра

"Atəşpərəstlər". Suraxanı
"Fire-worshippers". Surakhany
«Огнепоклонники». Сураханы

"Atəşgah" məbədinin fasad lövhəsindən görünüş

The facing wall of the Fire-worshippers Temple

Фасадная плита Храма огнепоклонников

some components yellow-red or dark-violet tones were obtained.

Dark blue and lilac colours were extracted from indigo, black - from the green shell of walnut, the bark of nut tree and oak; yellow - from fallen leaves of mulberry, straw, wild apple-tree's bark, sprouts and flowers.

For obtaining shades of yellow colour, ginger and saffron also

"Suraxanı" xalçasından fraqment
The detail of a "Surakhany" carpet
Фрагмент ковра «Сураханы»

колорита, неповторимым сочетанием узоров, причудливым взлёт фантазии народных умельцев и их высоким индивидуальным мастерством.

В эстетике ковра очень велико значение красок. Точный и выверенный подбор используемых тонов - основной показатель, обеспечивающий привлекательность и ценность ковра. Правильное сочетание красок, подчеркивающее узоры и придающее ковру цветовую гармонию, требует большого мастерства. Степень ценности изделия зависит от того, каким видом натурального красителя будут окрашены волокна.

naxışlardandır. Bu növ həndəsi naxışlara Azərbaycanın bütün xalça məktəblərində rast gəlmək olar. Svastika - Quba, Qazax, Qarabağ; səkkizbucaqlı ulduzlar - Bakı, Qazax, Quba, Qarabağ; üçbucaqlar - Şirvan, Quba; "S" formalı spirallar - Quba, Bakı, Qazax, Şirvan, Qarabağ; ətrafları qarmaqlarla bəzədilmiş romb, üçbucaq və kvadrat formalı naxışlar - Şirvan, Qazax; çarpaz xəttlər - Quba, Qarabağ xalçalarında; düz xəttlər və meandrlar isə bütün məktəblərə məxsus xalçaların haşiyə zolaqlarında istifadə edilir.

Azərbaycan xalçalarında ən geniş yayılmış ikinci növ naxışlar bolluğa, müqəddəsliyə, coşqun təbiətin vəsfinə həsr edilmiş nəbati elementlərdir.Bunlar gül, çiçək, ləçək, sadə və mürəkkəb spiral formalı budaqlar, "islimi"lər olmaqla yanaşı onların sırasında əsas ikonoqrafik tərzdə formalaşmış və simvolik təsvirlərin müxtəlif interpretasiyasından yaranan "ağac" motividir. İsti yay günlərində bir yerdən başqa yerə köç edən, yarımköçəri həyat tərzi keçirən insanın həyatında su mənbəyi və ətrafında bitən ağacın nə qədər əhəmiyyətli olduğunu təsəvvür etmək çətin deyil. Məhz bu səbəbdən böyüməkdə olan ağac həyat rəmzi kimi qəbul edilmiş, sonralar isə həyatın üç fazasını - yeraltı dünyanı, insanların yaşadığı həyatı və kainatı birləşdirən müqəddəs qüvvə kimi qəbul edilmiş, münbitlik, bolluq, xoşbəxtlik, artım, ölməzlik simvoluna çevrilmişdir.

Xurcundan fraqment. Qarabağ. XIX əsr
The detail of a saddle-bag. Garabagh. XIX century
Фрагмент хурджуна. Гарабах. XIX век

were traditionally used. However the saffron was used extremely seldom because of its high cost.

The use of synthetic dyes partly decreased the application of plant and animal dyes in the second half of the XIX centuries. However, as a rule, the lack of transparent brightness and durability of colours highly reduced the value of carpets coloured with artificial aniline dyes.

One of the basic conditions providing the durability, originality and value of carpet is its ornaments and artistic composition. The variety of patterns - from simple to realistic or abstract ones - provides ample opportunities for a weavers' creativity.

By their form ornaments of Azerbaijan carpets are divided into

Традиционно в азербайджанских коврах чаще всего использовались краски растительного и животного происхождения. Для получения красной краски использовались корни многолетней марены, а при добавлении некоторых ингредиентов получались желто-красные или темно-фиолетовые тона. Темно-синий и лиловый цвета вырабатывались из индиго, черный - из зеленой скорлупы молодого грецкого ореха, из коры орехового дерева и дуба; желтый - из увядших листьев шелковицы, соломы, коры, побегов и цветков дикой яблони.

Для получения оттенков желтого цвета также традиционно использовались желтый имбирь и шафран. Однако шафран использовался крайне редко изза своей высокой стоимости.

С появлением во второй половине XIX века синтетических красок применение красителей растительного и животного происхождения частично пошло на убыль. Однако, как правило, отсутствие прозрачной яркости и устойчивости искусственных анилиновых красок намного снижало ценность окрашенных с их помощью ковров.

Одно из основных условий, обеспечивающих долговечность, неповторимость и ценность ковра, - это его орнаменты и худо-

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Təbriz xalçasından fraqment. XIX əsrin sonu
The detail of a Tabriz carpet. Late XIX century
Фрагмент тебризского ковра. Конец XIX века

"Ağaclı" xalçasından fraqment. Şirvan. XIX əsrin sonu

The fragment of a "Agajly" (Tree of Life) carpet. Shirvan. Late XIX century

Фрагмент ковра «Древо жизни». Ширван. Конец XIX века

Xalça üzərində ilahiləşdirilmiş "ağac" motivinin simvolik ideyası, çiçəklənən məftunedici təbiət qarşısında səcdə kimi islamın gəlişi yeni bədii ruhda ifadə edilmişdir.

İslam dünyasında qəbul edilmiş cənnət ideyası xalçalar üzərində dəbdəbəli bağ, ətirli çiçəklər şəklində özünə yer tapmışdır. Təbrizin "Ağaclı" kompozisiyasına məxsus ətraflarında qoşa quşlar təsvir edilmiş ağac, budaqlarının uclarında insan və quş başları təsvir edilmiş "vağ-vağ" elementli və s. ağaclar Azərbaycanın Qazax, Şirvan, Qarabağ məktəblərinə aid qədim xalçalarda geniş yayılmışdır.

plant, humaniform and animal motives, and by their graphic execution - into geometric and curvilinear ones. Infinite varieties and transformations of these elements are as inexhaustible as their meanings and symbols that they convey. Along with all the abundance of patterns, the wide range of household items and tools used by people were represented in carpets, as well as such motives as "beads", and "comb" bearing a religious meaning. They can be regarded as the influence of Islamic civilization.

Fine carpet patterns in both realistic and abstract forms have various semantic meanings. Geometric patterns in carpets symbolize marks of the national history, informing about the remote times. Emerged as early as the Bronze Age, geometric ornaments were developed under the influence of universal concepts - beliefs in gods and powers of nature.

жественная композиция. Разновидности узоров - от простых до реалистических или абстрактно-условных решений - предоставляют широкие возможности для творчества.

Орнаменты азербайджанских ковров по своей форме разделяются на растительные, антропоморфные и зооморфные, а по графическому исполнению - на геометрические и криволинейные. Бесконечное разнообразие этих элементов, их несметные трансформации столь же неисчерпаемы, как и содержание и символы, которые они передают. Наряду со всем изобилием узоров широкое отражение на коврах нашли бытовые предметы и орудия труда, использовавшиеся людьми, а также такие мотивы как «чётки», «расческа», несущие в себе религиозный смысл. Их можно расценить как влияние исламской цивилизации.

Azərbaycan Milli K

Heybə. Şirvan. XX əsrin əvvəli

Heyba (small saddle-bag). Shirvan. Early XX century

Хейба (небольшая переметная сума). Ширван. Начало XX века

Bu qəbildən olan "Narlı" kompozisiyası Azərbaycanın Şirvan xalçalarında geniş yayılmış və bütün Ön Asiya xalqları tərəfindən ənənəvi şəkildə toxunan motivlərdəndir. Bu elementin tarixi qədim olub, toxunma arealına görə geniş ərazini tutur. Bu motivin coğrafi baxımdan geniş ərazidə yayılmasında Böyük İpək Yolu ticarət xəttinin öz əhəmiyyəti olmuşdur. İstər ibtidai, daha sonralar Zərdüştlük və İslam dövrlərində nara müqəddəslik, günəş rəmzi münasibətindən irəli gələrək bu ənənə Səfəvilər dövründə "Şah Abbas" adı ilə tanınan

They informed on the religious adherence and mentality of people; they became tables that embodied with calligraphy the ancient Runic alphabet of the Azerbaijanis' ancestors - Proto-Turkic tribes; they symbolized heraldic signs ("damgha") of families, clans, tribes. They are often perceived as a system of coded signs. Triangles, squares, rhombuses, octagonal stars, circles, swastikas, triangles outlined with hook-motives, labyrinths, S-shaped spirals, direct, broken and crossed lines, meanders are among the most ancient patterns of that kind.

Such geometric motives can be seen in all the Azerbaijan schools of carpet-making. The ancient swastika is encountered in carpets of the Guba, Gazakh, Garabagh schools; eight-pointed stars - in Baku, Gazakh, Guba, Garabagh schools, triangles - in Shirvan and Guba; S-shaped spirals - in Guba, Baku, Gazakh, Shirvan, Garabag schools; rhombuses, triangles, squares with hooks - in Shirvan, Gazakh carpets; intercrossing lines - in Guba and Garabagh pieces; meanders - in carpet borders of any of these schools.

The second kind of patterns most widespread in Azerbaijan carpets is plant elements symbolizing fertility, abundance, and sacred images, and glorifying the generous nature. These are ornamental flowers, buds, petals and leaves, spiral sprouts of the simple and complex form.

Изысканные ковровые узоры, как реалистические, так и абстрактные, имеют различные семантические значения.

Узоры геометрической формы на азербайджанских коврах отражают вехи национальной истории, сообщая о далекой старине. Геометрические орнаменты, сформировавшиеся еще в бронзовом веке, сложились под воздействием общечеловеческих понятий - веры в божества и силы стихии. Они сообщали о религиозной приверженности и мировоззрении народа; они стали скрижалями, запечатлевшими с каллиграфическим изяществом древний алфавит предков азербайджанцев - прототюрков; они символизировали геральдические знаки («дамги») семейств, родов, племен. Они часто воспринимаются как система закодированных знаков. К древнейшим узорам такого порядка относятся треугольник, квадрат, ромб, восьмиугольная звезда, круг, свастика, треугольник, окаймленный крючками, лабиринт, S-образная спираль, прямые, ломаные и скрещивающиеся линии, меандр.

Такого рода геометрическую графику можно встретить во всех азербайджанских школах ковроделия. Древняя свастика встречается в работах губинской, газахской, гарабахской школ; восьмиугольные звезды - в ба-

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Sumax. Quba . XIX əsr
Sumakh. Guba. XIX century
Сумах. Губа. XIX век

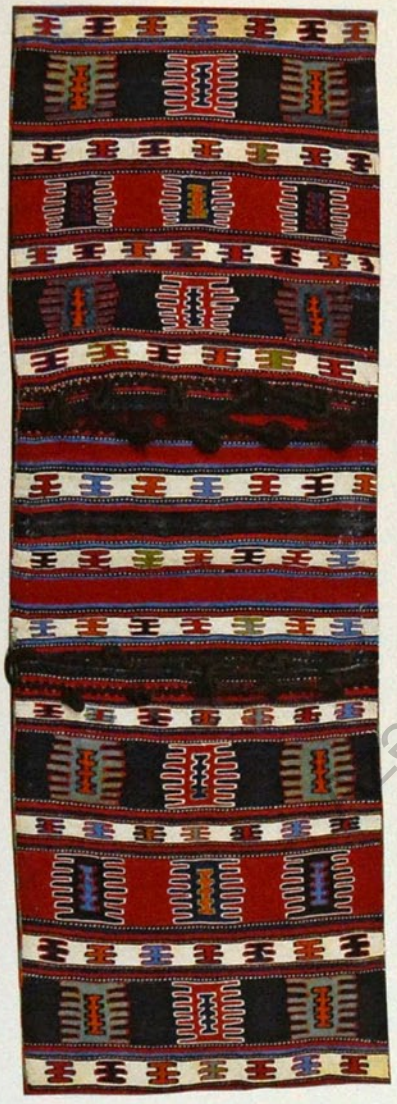

Xurcun. Qazax. XX əsrin əvvəli

Khurjun (saddle-bag).
Gazakh. Early XX century

Хурджун (переметная сума).
Газах. Начало XX века

Among them the central place is taken by the Tree motive developed from various interpretations of the symbolical images. In the life of semi-nomadic people, who migrated to mountain camps in the hot summer days, much important were water sources and trees producing shadow. For this reason the growing tree was perceived as a symbol of life, and subsequently it was transformed into an image of the sacred power connecting three phases of life - the underground world, terrestrial life and heavens - and turned into a symbol of fertility, abundance, prosperity, continuation of family and immortality.

After the adoption of Islam the tree motive symvolizing the worship of nature was realized in a new artistic expression. The idea about paradise, accepted in the Islamic world, found its expression in carpet motives in the form of magnificent bushes and flowers. The Tree flanked by a pair of birds in the "Agajly" carpet of the Tabriz school, the vag-vag tree with human and bird heads on the branches, and other interpretations of this motive were widespread in old Azerbaijan carpets of the Gazakh, Shirvan, Garabagh schools.

The "Narly" pomegranate motive is widespread in Azerbaijan carpets of Shirvan tradition and among peoples of Central Asia. The history of this element dates back to the far-off time, and the area of its

кинской, газахской, губинской, гарабахской школах, треугольники - в ширванской и губинской; S-образные спирали - в губинской, бакинской, газахской, ширванской, гарабахской школах; орнаментальные ромбы, треугольники, квадраты, окаймленные крючками - в ширванских, газахских образцах; перекрещивающиеся линии - в губинских, гарабахских коврах; полосы и меандры используются на бордюрах ковров любой из этих школ.

Второй вид наиболее распространенных в азербайджанских коврах узоров - растительные элементы, символизирующие изобилие, священные образы, воспевание щедрой природы. Это орнаментальные цветы, бутоны, лепестки и листья, спиралевидные ветви простой и сложной формы. В этом ряду преимущественное место занимает мотив «древа», форма которого сложилась из разнообразной интерпретации символических изображений. В жизни полукочевников, перебиравшихся в жаркие летние дни на горные становья важное значение имели источники воды и дарившие тень деревья. Именно по этой причине растущее дерево воспринималось как символ жизни, а впоследствии оно трансформировалось в образ священной силы, соединяющей три фазы бытия - мир подзем-

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Zili. Qazax. XIX əsr
Zili. Gazakh. XIX century
Зили. Газах. XIX век

orijinal "nar çiçəyi" elementinin yaranmasına səbəb olmuşdur.

Azərbaycan xalçalarında qızıl gül, şənəgüllə, qərənfil, süsən, zanbaq, bənövşə, lalə kimi çiçəklərin və bir-birindən doğan sivri şaxələrin "islimi" formasında təcəssüm etdirilməsi çox zaman bəşəri dünyagörüşləri ilə səsləşir. Çiçək və ləçəkləri birləşdirən əlaqələndirici budaqlar "islimi" bədii tərtibat quruluşundadır. "İslimi" sözünün hərfi mənası cücərti, cavanlıq deməkdir. Məhz

application covers a vast territory. The Great Silk Road played a significant role in popularizing this motive in the wide geographical space. This tradition of transforming the fruit into a symbol of the life-giving sun, which appeared in primitive times and continued to exist during the subsequent periods of Zoroastrianism and Islam, evolved an original element known under the name "Pomegranate blossom" during the rule of Safavids.

Representations of such flowers as rose, lotus, iris, carnation, lily, violet, poppy and vine on

ный, потусторонний, земную жизнь и мир сакральный, - и превратилось в символ плодородия, изобилия, благоденствия, продолжения рода и бессмертия.

С приходом ислама мотив «древа жизни» как символ поклонения природе нашел свое новое художественное выражение.

Идея о рае, принятая в исламском мире, была передана в виде роскошных кущ, благоуханных цветков. Дерево в окружении пары птиц в композиции «Агаджлы» тебризской школы, деревья с элементами «ваг-ваг», на ветвях которых изображены человеческие и птичьи головы, и другие интерпретации этого образа широко распространены в старинных коврах газахской, ширванской, гарабахской школ азербайджанского ковра.

Композиция «Нарлы» («Гранатовый») демонстрирует мотив который был распространен в азербайджанских коврах, а также в ковровой традиции у всех народов Средней Азии. История этого элемента уходит в глубокую старину, ареал его применения охватывает большую территорию. Свою значимую роль в популяризации этого мотива на широком географическом пространстве сыграл Великий Шелковый Путь. Эта традиция превращения гранатового плода в символ животворного

bu sözün anlamı məntiqi olaraq naxışın forması ilə üst-üstə düşür. Bəzən avropalıların təsəvvürlərinə görə "islimi" yanlış olaraq islam kəlməsi ilə bağlı sayılır və ərəb mənşəli söz kimi fərz edilərək "arabesk" adlandırılır.

Azərbaycan xalçalarının bəzəyinə çevrilmiş növbəti naxış növü "xətai" elementidir. Bu, XI əsrdən başlayaraq memarlıqda, XII-XIV əsrlərdə kitab tərtibatında, XV əsrdən etibarən isə xalça üzərində geniş istifadə edilmişdir. Elementin adı XVI əsrin tanınmış rəssamı Sadiq bəy Əfşarın "Qanun əs-Sovər" ("Təsvirin qanunları") əsərində yeddi əsas naxışdan biri kimi göstərilmişdir.

Azərbaycan xalçalarında toxunan növbəti elementlərdən insan təsvirlərini (antropomorf) göstərmək olar. Bu təsvirlərə əsasən Quba, Şirvan və Qarabağ ənənəvi xalçalarında təsadüf edilir.

İnsan təsvirlərinə hələ Azərbaycan incəsənətinin ən qədim tunc dövrünə aid maddi mədəniyyət abidələrində, saxsı qablar üzərində rast gəlinir. Saxsı qablar üzərində rast gəldiyimiz, zərif konturlar vasitəsilə işlənilmiş insan təsvirləri kult mahiyyəti daşıyıb, xalçalar üzərində toxunan ən ibtidai formalı təsvirlərlə eynilik təşkil edir. Düzbucaq və ya üçkünc formalı bədən, üç, dörd və beşbarmaqlı əl, qadın və kişi siluetləri, uşaq təsvirləri sadə və ibtidai üslubda toxunmaqla yanaşı, bir çox hallarda müxtəlif obrazların

Azerbaijan carpets are frequently correlate with universal spiritual values. Vine sprouts as a pattern framework connecting flowers and buds are called "islimi".

This word means "shoot", "sprout", "undergrowth", "sapling". The meaning of this symbol logically coincides with the form of the motive. According to mistaken views of some European authors the concept of "islimi" is related to the word of "Islam" and is translated as "arabesque" of the Arabian origin.

Another kind of the ornament decorating Azerbaijan carpets is the "Khatai" motive which was widespread in architecture from the XI century, in book-binding from the XII-XIV centuries, and in carpets from the XV century. In the treatise of the famous miniaturist of the XVI century Sadig-bey Afshar "Ganun as-Sover" ("Laws of Depiction") this motive is mentioned as one of seven basic ornaments.

The following element in the graphic palette of Azerbaijan carpets is images of human beings. Such elements are encountered mainly in traditional carpets of Guba, Shirvan, Garabagh weavers.

Human depictions are first encountered in ceramic vessels relating to the Bronze Age. These images outlined by thin lines had a cult character. They remind the most

солнца, появившаяся в первобытные времена и продолжавшая существовать в последующие эпохи зороастризма и ислама, в период правления Сефевидов вызвала к жизни оригинальный элемент, известный под названием «Нар чичейи» («Цветок граната»).

Изображение на азербайджанских коврах таких цветов, как роза, лотос, ирис, гвоздика, лилия, фиалка, мак, а также виноградная лоза, зачастую созвучно с общечеловеческим мироощущением и мировоззрением. Виноградные побеги, являющиеся художественно-оформительским элементом и соединяющие цветы и бутоны, получили название «ислими».

Это слово означает «всход», «побег», «подрост», «молодняк». Именно семантика этого понятия логически совпадает с формой орнамента. По ошибочным представлениям некоторых европейских авторов понятие «ислими» связывается со словом «ислам» и переводится словом арабского происхождения - «арабеска».

Другим видом орнамента, украшающего азербайджанские ковры, является элемент «хатаи», который, начиная с XI века, широко применялся в зодчестве, в XII-XIV веках - при оформлении рукописных книг, а с XV века - в оформлении ковров. В трак-

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Xurcundan fraqment. Bakı. XX əsrin əvvəli

The detail of khurjun. Baku. Early XX century

Фрагмент хурджуна (переметной сумы). Баку. Начало XX века

getdikcə təkmilləşməsinin şahidi oluruq.

Azərbaycan xalçalarında toxunan zoomorf elementlər əsasən qədim dövr inancları və totemləri ilə bağlı olmuşdur. Dəvə, at, qoç ceyran, maral, aslan, pələng, it, ilan, balıq, xoruz, ördək, şahin, qartal, bülbül, göyərçin, tovuz quşu və bir çox əfsanəvi heyvanlardan - əjdaha,

primary forms of the motives represented in carpets. We can see rectangular and triangular figures, three-, four-, or five-fingered palms, male and female silhouettes, representations of children. Apart from such simple and primitive motives, one can see a gradual development of various patterns.

Animal motives woven in Azerbaijan carpets are mainly connected with ancient beliefs and totems.

In all the carpet schools motives of various animals are used. They are camel, horse, sheep, antelope,

тате известного художника XVI века Садиг-бея Афшара «Ганун ас-Совэр» («Законы изображения») этот мотив указан как один из семи основных орнаментов.

Следующей группой мотивов в изобразительной палитре азербайджанских ковров являются изображения человека (антропоморфные мотивы). Такие элементы встречаются преимущественно в традиционных коврах губинских, ширванских, гарабахских мастеров.

Изображения человека встречаются уже в древнейших памятниках азербайджанской культуры - на керамических сосудах, относящихся к бронзовому веку. Эти изображения, очерченные тонкими контурными линиями, носили культовый характер. Внешним видом они напоминают самые первичные формы тех мотивов, которые изображаются на коврах. Мы видим фигуры четырех- или трехугольной формы, трехпалые, четырехпалые или пятипалые ладони, мужские и женские силуеты, изображения детей. Наряду с такими простыми и примитивными решениями можно заметить постепенное совершенствование различных узоров.

Зооморфные элементы, сотканные на азербайджанских коврах, преимущественно связаны с древними верованиями и тотемами. Это верблюд, лошадь, овца,

Azərbaycan Kitabxanası

Çantadan fraqment. Şirvan. XIX əsr
The detail of a bag. Shirvan. XIX century
Фрагмент сумки. Ширван. XIX век

Məfrəşdən fraqment.
Qarabağ. XIX əsrin ortaları

The detail of mafrash (carpet chest).
Garabagh. Mid XIX century

Фрагмент мафраша (ковровый сундук).
Гарабах. Середина XIX века

deer, lion, tiger, dog, snake, fish, cock, duck, falcon, eagle, nightingale, pigeon, peacock, as well as mythical creatures - dragon and magic birds "Simurg" and "Zumrud".

A part of animals reproduced on carpets was characteristic of local fauna; the second part was at first connected with totem symbols that played a role of patron, keeper and defender of the tribe and clan. Subsequently, under the influence of conceptions of Zoroastrianism, the images of the birds, which appeared as early as the VI century B.C., were transformed into the image of Ahuramazda (Ormuzd) who symbolized good and prosperity. At the same time, these images were considered as an embodiment of sacred power connecting earth and heavens.

The peacock, who amazed people by its proud bearing, regal nimbus and magnificent iridescent tail, was in many cases represented as a symbol of the sun, as the power preserving people from future misfortunes and troubles.

Motives connected with the peacock image are still woven in the Baku pile-less zili, the Shirvan "Arjiman" and "Salyan" carpets, the Gazakh "Agstafa", the Tabriz "Aghajly".

In Zoroastrianism the cock which called people to praying also was a sacred bird. It was represented in

антилопа, олень, лев, тигр, собака, змея, рыба, петух, утка, сокол, орёл, соловей, голубь, павлин, а также целый ряд мифических существ - дракон, волшебные птицы «симург» и «зумруд», которые использовались во всех школах азербайджанского ковроделия.

Часть воспроизводимых на коврах зверей и животных была характерна для местной фауны, другая часть поначалу была связана с тотемными символами, игравшими роль покровителя, хранителя и заступника племени и рода. Впоследствии изображения птиц, появившиеся еще в VI веке до н.э., под влиянием идей зороастризма трансформировались в образ Ахурамазды (Ормузда), символизировавшего добро и благоденствие. Вместе с тем, эти образы считались воплощением священной силы, связывающей землю с божественным небом.

Павлин, изумлявший людей своей гордой осанкой, царственным венчиком и роскошным радужным хвостом, во многих случаях изображался на ковре как символ солнца, как сила, оберегающая людей от грядущих напастей и бед.

Мотивы, связанные с образом павлина, до сих пор сохранили свой изобразительный стиль на бакинском безворсовом ковре

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Xurcundan fraqment. Qazax. XIX əsr
The detail of a saddle-bag. Gazakh. XIX century
Фрагмент хурджуна. Газах. XIX век

simurq, zümrüd quşları Azərbaycanda bütün xalça məktəblərində istifadə edilmişdir. Xalçalarda toxunan real canlıların bir qismi yerli fauna üçün xarakterik, bəziləri ilk dövrlərdə totem anlayışı ilə əlaqəli olub, müəyyən tayfa, qəbilələrin himayəçisi rəmzinə çevrilmiş, qoruyucu mahiyyət kəsb etmişdir. Daha sonralar Zərdüşt ideyalarının təsiri altında hələ er. əvvəl VI əsrdə meydana gəlmiş quş təsvirləri xoşbəxtlik simvolu Ahura Mazdanın rəmzinə çevrilmişlər. Onlar həm də ilahi səma ilə yer arasında əlaqələndirici kimi müqəddəs qüdrətə malik hesab olunmuşlar.

Məğrur görünüşü, dəbdəbəli tacı, təmtəraqlı quyruğu ilə insanları heyrətə salan tovuz quşu xalça üzərində

objects of ancient culture, in particular patterns of carpets. The mythic Simurg bird was represented in various forms, sometimes two-headed. This image symbolizing immortality is most widespread in the Shirvan namazlyg prayer rugs.

Animal symbols in Azerbaijan carpets, such as horse, camel, ram, are connected with cattle breeding and agriculture which were the main occupation of local population.

The dragon took an especial place in the Chinese mythology and was considered the patron of water. It was a sacred symbol promised success and happiness. The dragon motive, brought by Uigur Turkics from the Far East to Azerbaijan, was variously interpreted in localcarpets.

In Tabriz "Agajly" carpets, for example, the dragon is represented in the form of the pangolin protecting the Tree; in the Garabagh varni flatweaving this motive is depicted in the S-shaped form; in "Chelebi" and "Ajdahaly" carpets its body becomes arched; in the "Gasim-Ushagy" carpet it is half-arc; and in the Guba sumac flatweaving the dragon is represented in an abstract stepped form decorating intercrossing lines and the border.

зили, ширванских ворсовых коврах «Арджиман», «Сальян», газахском «Агстафа», тебризском «Агаджлы».

В зороастрийской религии петух, призывавший людей к молитве, также считался священной птицей. Это нашло отражение в памятниках древней культуры, в особенности в узорах ковров. Сказочная птица Симург, изображавшаяся в различных формах, иногда двуглавой, символизировала бессмертие и была наиболее широко распространена на ширванских коврах «Намазлыг» (коврик, предназначенный для совершения мусульманской молитвы «намаз»).

Зооморфные символы на азербайджанских коврах - лошадь, верблюд, баран - связаны с доминировавшими в укладе местных жителей видами хозяйствования - скотоводством и земледелием.

Мотив дракона, пришедший из китайской мифологии, где он занимал особое место и считался покровителем воды, являлся священным символом, сулившим удачу и счастье. Мотив дракона, принесенный с Дальнего Востока в Азербайджан тюрками-уйгурами, нашел свое различное толкование в искусстве азербайджанского ковра.

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Tikmə. Qaytağı. XVIII əsr
Embroidery. Gaitag. XVIII century
Вышивка. Кайтаг. XVIII век

çox zaman günəşin simvolu və insanları qarşıdan gələn bəladan qoruyan qüvvə kimi toxunmuşdur.

Bakı məktəbinə məxsus zili xovsuz xalçalarında, Şirvanın "Ərciman", "Salyan", Qazaxın "Ağstafa", Təbrizin "Ağaclı" xalçalarında toxunan tovuz quşu motivləri günümüzədək öz təsvir üslubunu qoruyub saxlamışlar. Xoruz insanları ibadətə çağıran simvol kimi Zərdüşt dinində müqəddəs tutulmuş, qədim dövr mədəniyyət abidələrində, o cümlə-

An element most widespread in the Azerbaijan ornamental art is "buta". This pattern is mostly encountered either as a single motive or an element filling the field in the Baku "Hila-buta", "Novkhany", "Fatmai" carpets; sometimes in flatwoven zili; in the Shirvan "Sor-Sor", "Maraza", "Chukhanly", "Shiralibey"; in the Ganja "Gadim Ganja" ("Old Ganja"); in the Garabagh "Shabalyt buta" , "Lempa" carpets; in the Tabriz "Mir", "Sarabi" carpets.

In researches of various scholars the word of "buta" is interpreted as "plant", sometimes "cypress",

В тебризских коврах «Агаджлы» дракон, например, изображается в виде ящера, охраняющего дерево; на гарабахском безворсовом ковре варни это существо обретает S-образную изогнутую форму; на коврах «Челеби» и «Аждахалы» («Драконовый») его туловище становится дугообразным; на ковре «Гасымушагы» - это уже полудуга; а на безворсовых губинских коврах «сумах» образ дракона дан в абстрактной ступенчатой форме, украшающей скрещивающиеся линий и бордюр.

Наиболее распространенным в азербайджанском орнаментальном искусстве элементом является «бута». Этот узор чаще всего встречается либо в виде самостоятельного мотива, либо как заполняющий поле элемент на бакинских ворсовых коврах «Хиля-бута», «Новханы», «Фатмаи»; иногда на безворсовом ковре «зили»; на ширванских «Сор-Сор», «Мараза», «Чуханлы», «Ширалибей»; на гянджинских «Гадим Гянджа» («Древняя Гянджа»); на гарабахских коврах «Шабалыт бута» («Каштановая бута»), «Лемпа»; на тебризских коврах «Мир», «Сараби».

В исследованиях различных специалистов слово «бута» истолковывается как «растение», иногда «кипарис», чаще - как связанные с зороастризмом символы павлина или огня.

dən xalçalarda daha çox toxunmuşdur. Simurq isə mifoloji quş olub müxtəlif formalarda, bəzən xalça üzərində iki baş, bir gövdəli şəkildə toxunur və ölməzliyin simvolu kimi Şirvanın "Namazlıq" xalçalarında daha geniş yayılmışdır.

Xalçalarımızda at, dəvə, qoç kimi heyvan simvolları isə qədim dövrlərdən insanların yarımköçəri həyat tərzində üstünlük təşkil etmiş maldarlıq, əkinçilik təsərrüfatı ilə bağlıdır.

Çin mifologiyasında özünəməxsus yeri olan, uğur, xoşdəxtlik gətirən və suyu himayə edən qüvvə kimi "əjdaha"elementi müqəddəs sayılırdı. Azərbaycan incəsənətinə uyğur türkləri tərəfindən Uzaq Şərqdən - Türkistandan gətirilmiş "əjdaha" motivi xalçalar üzərində müxtəlif təsvir formalarında toxunmuşdur. Bəzən Təbrizin "Ağaclı" xalçalarında ağacı qoruyan əjdaha iri kərtənkələ şəklində, Qarabağın "Vərni" xalçasında "S", "Çələbi" və "Əjdahalı" xalçalarında qövs, "Qasımuşağı"xalçasında yarım qövs formasında, Qubanın "Sumax" xovsuz xalçalarında çarpaz xəttlər və haşiyə zolağını bəzəyən pilləli mücərrəd formada təsvir edilirlər.

Azərbaycan naxış sənətində ən geniş yayılmış, mürəkkəb element "buta"-dır. Bu naxışa sərbəst və doldurucu element olaraq ən çox Bakının "Xilə-buta", "Novxanı", "Fatmayı" xovlu xalçalarında və bəzən də zili xovsuz xalçalarında, Şirvanın "Sor-sor", "Mərəzə", "Çuxanlı", "Şirəlibəy",

Xurcun. Bakı. 1932
Saddle-bag. Baku. 1932
Хурджун. Баку. 1932

more often - as "peacock" or a symbol of fire connected with Zoroastrianism.

Various names of countless interpretations of the "buta" motive contain information about either a certain semantic meaning or toponymy. However, each

В различных названиях многочисленных интерпретаций мотива «бута» зафиксированы либо различная топонимичая информация, либо определенное семантическое содержание. Однако каждая разновидность этого элемента имеет неповторимое художественное построение, форму и самоназвание.

На азербайджанских коврах условным языком узоров запечатлена история народа, его духовный мир. Это можно проследить на всех этапах, в том числе и на символах, возникших в связи с исламом. Изображение кисти руки (т.е. "пять пальцев"; иносказательно: пять столпов) на коврах «Намазлыг» ширванской, губинской и газахской школ символизирует пять мусульманских святых (пророка Мухаммеда, Али, Фатиму, Гасана и Гусейна).

Мотивы, изображаемые на бордюрах ковров названных школ, - такие как гребень, четки, афтафа-леян (сосуд для омовения), - символизируют духовную чистоту; а куфические орнаментальные элементы являются стилизацией священных сур Корана. «Мехраб», украшающий композицию молитвенных ковров и воспроизводящий архитектурную деталь - арку, обозначает направление к священной «кибла» (местонахождение Мекки), а висячая лампа «гандиль» - символ света, исходящего от Бога.

Gəncənin "Qədim Gəncə", Qarabağın "Şabalıt buta", "Lampa", Təbrizin "Mir", "Sərabi" xalçalarında rast gəlmək olar. Müxtəlif tədqiqatçıların araşdırmalarında "buta" bəzən bitgi, bəzən sərv ağacı, daha çox Zərdüştlüklə əlaqəli tovuz quşu və ya odun, alovun simvolu kimi şərh edilir. Sonsuz sayda müxtəlif formaya malik olan "buta"lar adlarından gah məkan, gah müəyyən semantik məzmun kəsb edirlər. Lakin onların hər birinin bənzərsiz bədii quruluşu, forması və şərti adı vardır.

Azərbaycan xalçaları üzərində xalqın tarixi, mənəvi dünyası mücərrəd ikonoqrafik təsvirlərin dili ilə həkk edilmişdir. Bunu bütün mərhələlərdə olduğu kimi, islam dini ilə bağlı yaranmış simvolik elementlərdə də izləmək olar. Şirvan, Quba və Qazax məktəblərinə aid "Namazlıq" xalçalarında toxunan "əl" təsviri islam dünyasında tanınan beş müqəddəs şəxsiyyətin (Məhəmməd peyğəmbər, habelə Əli, Fatimə, Həsən və Hüseyn) adı ilə bağlıdır. Eyni məktəbin xalçalarının haşiyə zolaqlarında istifadə edilən daraq, aftafa- ləyən, təsbeh təsvirləri mənəvi saflığa, "kufi" haşiyə elementləri isə Qurandan götürülmüş müqəddəs surələrə işarədir. Xüsusi ibadət xalçalarının bədii quruluşunu zənginləşdirən memarlıq elementlərindən yaranmış "mehrab"lar müqəddəs qiblənin istiqamətini müəyyən edir, "qəndil" isə Tanrı şöləsinin nişanıdır.

version of this element has unique design, shape and name.

In the Azerbaijan carpets the conventional language of patterns embodies the history of people, its inner world. It can be traced at all the stages, including symbols which appeared in connection with Islam. The image of palm (five fingers) in prayer rugs of the Shirvan, Guba and Gazakh schools symbolizes five Muslim holy persons (the prophet Mohammed, Ali, Fatimah, Hasan and Hussein).

Motives represented in borders of carpets of these schools, such as comb, beads, and aftafa-layan (jug), symbolize the spiritual purity; and Kufic elements are the stylization of sacred Koranic verses. The "mehrab" motive, decorating the composition of prayer rugs and reproducing an architectural detail of arch, symbolizes the direction toward the sacred Kibla (the location of Mecca), and the pendant lamp "gandil" is a symbol of light proceeding from God.

Making an assumption that the Azerbaijanis are one of the first creators of carpet in the history of mankind, we can say that it was in Azerbaijan where the carpet art reached the highest level of development since the most ancient times. This art has survived up to nowadays and experiences its mature age.

"Namazlıq" xalçasından fraqment.
Şirvan. 1233 hicri/1818

The detail of a Shrivan prayer rug.
1233 Hijra/1818

Фрагмент молитвенного ковра.
Ширван. 1233 хиджри/1818

Məfrəşdən fraqment.
Qarabağ. XIX əsr

The detail of mafrash (carpet chest).
Garabagh. XIX century

Фрагмент мафраша.
Гарабах. XIX век

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Məfrəş. Gəncə. XIX əsrin sonu
Mafrash. Ganja. Late XIX century
Мафраш. Гянджа. Конец XIX века

Bəşər tarixində azərbaycanlıların xalçanın yaradıcılarından biri olduğu haqqında ehtimala əsaslanaraq göstərə bilərik ki, məhz Azərbaycanda hələ qədim dövrlərdən xalça ən yüksək inkişaf mərhələsinə çatmışdır. Bu sənət bu gün də saxlanılır, öz müdriklik dövrünü yaşayır.

Azərbaycan xalqı və toxucusu öz sadə həyat mühitində əbədiyyətə qovuşan naxışlarını yaratmış, onların təravət və çalarlarını günümüzədək qoruyub saxlamış və bəşəriyyətin bədii sərvətinə çevirmişdir. Bu ənənə cənətkarlar tərəfindən suveren Azərbaycanda yaşadılır və inkişaf etdirilir.

Azerbaijan people has generated masters and skilled carpet weavers who created wonderful patterns preserved during centuries, kept in their freshness and unique colours, and entered into the cultural treasury of mankind. These traditions are continued by masters of the new independent Azerbaijan.

Исходя из предположения о том, что азербайджанцы являются одними из первых создателей ковра в истории человечества, мы можем сказать, что именно в Азербайджане еще с древнейших времен искусство ковроделия достигло высочайшего уровня развития. Это искусство живет и поныне и переживает свой зрелый возраст.

Азербайджанский народ взрастил мастеров и мастериц ковроделия, которые сотворили чудесные узоры, пережившие века, сохранившие неувядаемую свежесть и неповторимые краски, вошедшие в сокровищницу человечества. Эти традиции живут и продолжаются мастерами нового суверенного Азербайджана.

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Quba xalça məktəbi

Guba carpet school / Губинская ковровая школа

Azərbaycan Milli Kitabxanası

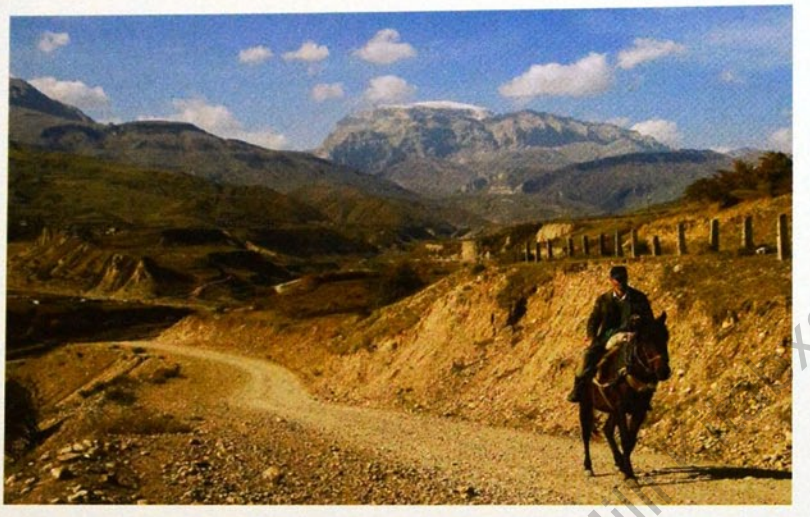

Böyük Qafqaz sıra dağları
The Greater Caucasus Mountains
Горы Большого Кавказа

Quba Boyük Qafqaz dağlarının şimal-şərqində, Qudyalçayın sağ sahilində dəniz səviyyəsindən 616 metr yüksəklikdə yerləşən Azərbaycanın qədim tarixi məkanlarından biridir.Yaşı ilk orta əsrlərə gedib çıxan Qubanın tarixi haqqında qədim Alban və Ərəb mənbələrində geniş məlumat vardır.

Ərazidə aparılmış arxeoloji qazıntılar hələ erkən orta əsrlər dövrün-

The town of Guba is located at a height of 616 meters above sea level, in the northeast of the Northern Caucasus mountains and on the right bank of the Gudial-chay River. Guba is one of the most ancient historical places of Azerbaijan. Medieval Albanian and Arabian written sources abundantly evidenced its rich ancient history.

Archeological excavations made in this territory have also proved it. In the Arabian sources of the XII century Guba was mentioned as "Kubba". In the XIII century manuscript by the Arabian geographer Yaghut Khamavi this territory was name "Kuba". In the Safavid writings of the XVI century the town was mentioned as "Gubba". The town was established in the XIV century. In the middle of the XVIII century the Guba khanate arose, and Husein-Ali Khan

Город Губа, расположенный на высоте 616 метров над уровнем моря на северо-востоке Большого Кавказа и на правом берегу реки Гудиал-чай, является одним из самых древних исторических мест Азербайджана. О его богатой истории, уходящей корнями в средние века, широко свидетельствуют древние албанские и арабские источники. Это подтвердили и проводившиеся на этой территории археологические раскопки.

В арабских источниках XII века город Губа упоминается как «Кубба»; в географическом словаре, составленном арабским ученым XIII века Йагут Хамави эта территория указывается под названием «Куба»; а в сефевидских источниках XVI века Губа упоминается как «Гюбба». Город Губа был заложен в XIV веке. В середине XVIII века было создано Губинское ханство, после чего Гусейнали-хан объявил город его столицей.

Благодаря своему расположению на перекрестке древних торговых путей, в том числе Великом Шелковом Пути, Губа на протяжении всей своей истории развивался как центр торговли и различных ремесел, таких как гончарное и кожевенное дело, но в первую очередь - ковроткачества.

Исторически территория губинской ковроткаческой зоны делится на горную, предгорную и равнинную части. К горной части относ-

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Çıraq-Qala tarixi memarlıq abidəsi. V əsr

The Chirag-Gala Fortress. V century A.D.

Крепость Чыраг-Гала. V век

də burada yaşayış məntəqələrinin mövcudluğu barədə məlumat verir. XII əsrə aid Ərəb mənbələrində Quba "Kuba" kimi qeyd edilmiş, XIII əsr ərəb alimi Yaqut Həməvinin tərtib etdiyi coğrafiya lüğətində Azərbaycan şəhərləri arasında bu ərazi "Kubba" kimi göstərilir, XVI əsr Səfəvi qaynaqlarında isə Quba "Qübbə" şəklində verilmişdir.

Qubanın təməli XIV əsrdə qoyulmuşdur. XVIII əsrin ortalarında Quba xanlığı yaradılmış, Hüseynəli xan tərəfindən Quba şəhəri həmin xanlığın mərkəzi elan edilmişdir.

Quba şəhəri qədim ticarət yollarının, o cümlədən Böyük İpək Yolunun kəsişməsində yerləşdiyi üçün tarix boyu inkişaf etmiş, ticarət, sənətkarlıq mərkəzi olmuşdur. Xalqın məşğul olduğu dulusçuluq, dabbaqçılıq və s. sənət növləri içərisində xalçaçılıq sənəti də xüsusilə geniş yayılmışdır.

Quba tarixi xalçaçılıq ərazisi dağlıq, dağətəyi və ovalıq hissələrinə bölünür. Dağlıq hissəyə Xaşı, Qonaqkənd, Cimi, Afurca, Yerfi, Buduq, Söhüb, Qırız, Cek, Xan,

declared the town the capital of the khanate.

Guba is located in the crossroad of ancient trading routes, including the Great Silk Road, and during its history the town developed as the center of trade and various handicrafts, particularly pottery, tanning, and first of all carpet-weaving.

Historically the Guba carpet-weaving zone includes highlands, foothills and lowlands. The mountain part covers villages of Khashi,

ятся пункты ковроткачества, расположенные в селах Хаши, Гонагкенд, Джими, Афурджа, Ерфи, Будуг, Сохюб, Гырыз, Джек, Хан и Салмасейюд. В предгорной части ковровое производство сконцентрировалось вокруг сел Амирханлы, Алиханлы, Халфалар, Пирамсан, Гяндов, Билиджи, Шахназарли, Пиребедиль, Зейва, Сырт-Чи-

Azərbaycan M... Kitabxanası

Salmasöyüd kəndlərini əhatə edən xalça istehsalı məntəqələri aiddir. Dağətəyi hissədə xalça istehsalı Əmirxanlı, Əlixanlı, Xəlfələr, Pirəmsan, Gəndov, Bilici, Şahnəzərli, Pirəbədil, Zeyvə, Sırt-Çiçi, Dərə-Çiçi, Xırdagül-çiçi, Sabatlar kəndlərində, ovalıq hissədə isə Şabran aran zonasında, habelə Çay Qara-

Gonagkend, Jimi, Afurja, Erfi, Budug, Sohyub, Gyryz, Jek, Khan, and Salmasoyud. In the foothills carpetweaving was practiced in villages of Amirkhanly, Alikhanly, Khalfalar, Piramsan, Gandov, Biliji, Shahnazarli, Pirebedil, Zeyva, Syrt-chichi, Derechichi, Khyrdagul-chichi, and Sabatlar. The lowland consists of the

чи, Дере-Чичи, Хырдагюль-Чичи, Сабатлар, а в равнинной части - в Шабранской зоне, а также в Чай-Гарагашлы, Хаджи-Гарадашлы, Сарван, Девечи, Моллакамаллы и других селах.

В губинскую ковровую группу входят также ковры, сотканные в древнем азербайджанском городе Дербенте.

Еще со средних веков губинские ковры снискали себе мировую славу своей тонкой и блестящей шерстью, высокой плотностью узлов, яркими и чудесными узорами, удобными и компакнтыми размерами.

Русский исследователь К.Хатисов, давая подробную классификацию азербайджанских ковров, писал: «...В Закавказье губинские ковры особенно высоко ценятся своей тонкой шерстью, мягкой пряжей, и высоким качеством».

С расширением в XIX веке ковроваго производства в Азербайджане повысился и спрос на пряжу. В связи с этим большинство населения Губы освоило профессию прядильщика, поэтому во всех домах имелись прялки и ткались ковры.

В этот период Губинский район был под особым вниманием Кав-

"Qonaqkənd" xalçası. Quba. 1930
"Gonagkend" carpet. Guba. 1930
Ковер «Гонагкенд». Губа. 1930

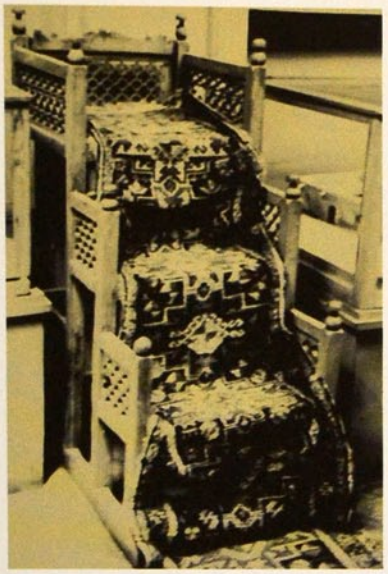

"Zeyvə" minbər xalçası. Quba. 1946

The "Zeyva" carpet covering the minbar-chair in a mosque. Guba. 1946

Ковер «Зейва», украшающий кафедру-минбар в мечети. Губа. 1946

qaşlı, Hacı Qaraqaşlı, Sarvan, Dəvəçi, Mollakamallı və s. kəndlərində mərkəzləşmişdir. Quba xalça məktəbinə Azərbaycanın qədim Dərbənd şəhərində azərbaycanlıların toxuduqları xalçalar da daxildir.

Quba xalçaları zərif və parlaq yunu, yüksək sıxlığı, rəngarəng bədii tərtibatı, ecazkar naxışları, münasib ölçüləri ilə hələ orta əsrlərdən dünya miqyasında şöhrət qazanmışlar. Azərbaycan xalçalarının texnoloji və bədii təsnifatını təfsilatı ilə vermiş rus tədqiqatçısı K.Xatisov yazmışdır: "...Zaqafqaziyada Azərbaycanın

Shabran district and villages of Chay-Garagashly, Haji-Garagashly, Sarvan, Devechi, Mollakamally etc.

The Guba carpet group also includes carpets woven in the ancient Azerbaijan town of Derbent.

From the Middle Ages Guba carpets won wide recognition with their fine and lustrous wool, high knot density, multi-coloured magnificent patterns, and compact sizes.

The Russian researcher K.Hatisov, classifying Azerbaijan carpets, wrote: "... In the Transcaucasia Guba carpets are highly appreciated for their fine wool, soft yarn, and high quality".

In the XIX century the increase of carpet production in Azerbaijan stimulated higher demands for yarn. In this connection the majority of the Guba population was engaged in

казского кустарного комитета. В 1905-1906 годах губинским ткачихам были розданы специальные эскизы узоров, чтобы стимулировать ковровое производство. Сотканные по этим эскизам ковры завоевали большой успех на выставке, проходившей в 1913 году в Петербурге. В 1912 году в Губинском уезде и селе Имам-Гюлю были открыты специальные пункты для закупки местных ковров, которые ткались из высококачественной шерсти с использованием натуральных красителей. В результате этого ковры губинской школы в свое время составили основу экспорта.

Как свидетельствует В.М.Зиммер в своей исследовательской работе «Современные губинские ковры»,

Səkinə xanım məscidi. Quba. 1854
The Sakina Khanum Mosque. Guba. 1854
Мечеть Сакины ханум. Губа. 1854

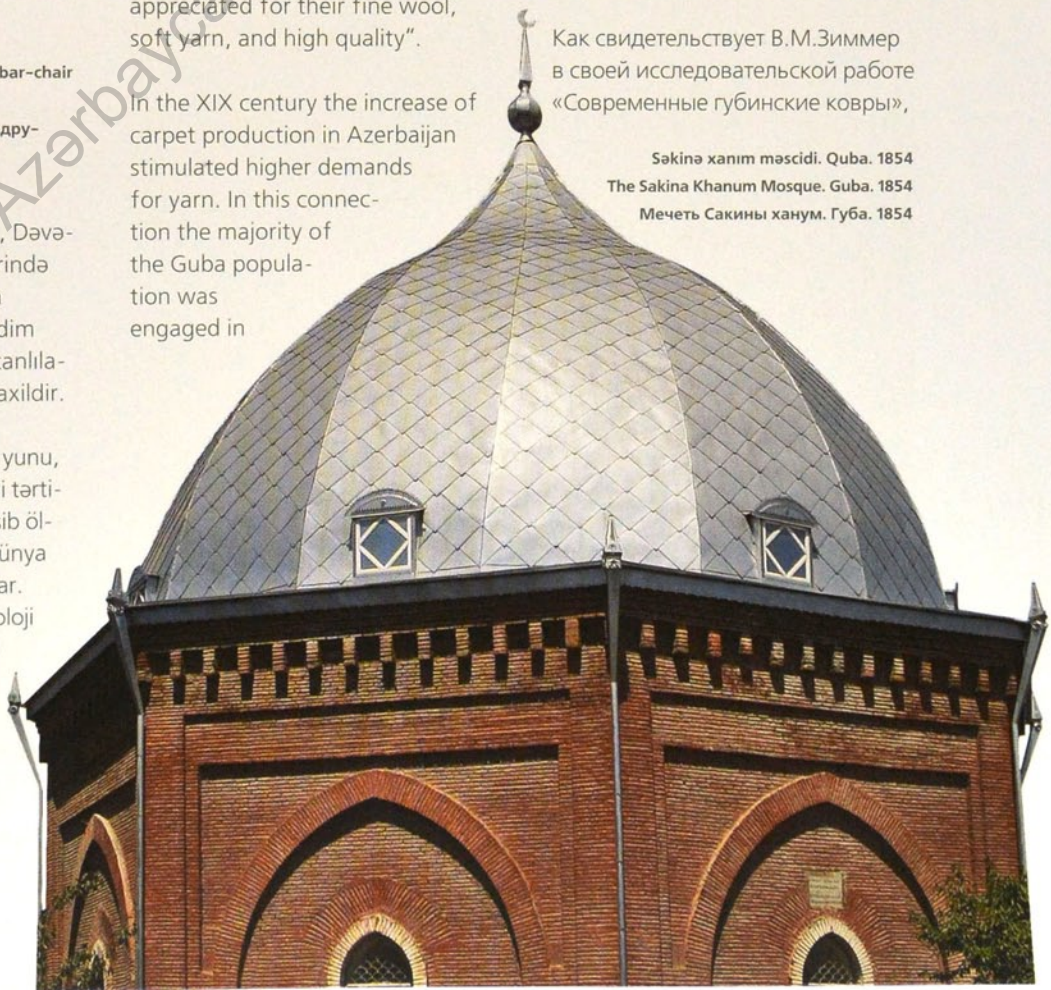

Azərbaycan Milli Kitabxanası

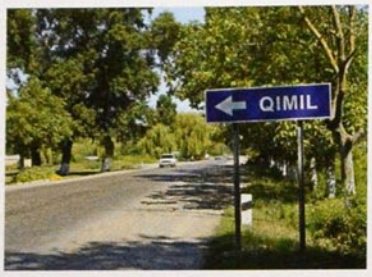

Quba xalçaları öz zərif yunu, incə ipliyi, keyfiyyətli məmulatları ilə daha yüksək qiymətləndirilir ".

XIX əsrdə Azərbaycanda xalça istehsalının genişlənməsi ilə əlaqə-

carpet-making. In all houses there were spinning-wheels and looms and carpets were woven.

In that period the Guba zone was given close attention by the Caucasian Handicraft Committee. In 1905-1906 design cartoons were distributed among Guba weavers to help them in making carpets. In 1913 carpets with these designs won large recognition at a carpet exhibition held in Petersburg. In 1912 special agencies were established to purchase carpets from the local population of the Guba district and the Imam-Gulu village. These carpets woven of high-quality wool and with the use of natural dyes made the basis of export.

в начале XX века наблюдался возрастающий спрос на экспортируемые за рубеж азербайджанские ковры: «Итальянцы высказывают предположение, что в скором времени эти ковры заменят живопись и настенные узоры в их квартирах, а американцы широко используют ковры для утепления своих комнат и декоративного оформления. С этой целью они заказывают ковры, соответствующие размерам их квартир. Таким образом, интерес к коврам с геометрической композицией, абстрактными узорами растет, и они становятся неотъемлемой частью европейского быта».

Qaraçay sahilində xalçanın təmizlənməsi
A carpet washed on the bank of the Garachay River
Мытье ковров на берегу реки Гарачай

Azərbaycan Milli Kitabxanası

dar yuna olan tələbat da artmışdır. Bununla əlaqədar Quba əhalisi arasında əyiricilik geniş yayılmış, bütün evlərdə cəhrə olmuşdur. Cəhrə Qubada kəndli qadının sadiq yol yoldaşı olmuş, ömrü boyu onu müşayiət etmişdir. Bir qayda olaraq ilk dəfə cəhrə qıza hələ 9-10 yaşında, ikinci cəhrə isə həddi buluğa çatarkən verilərdi.

Bölgədə xalça sənətinin aparıcı yer tutduğu ilə əlaqədar, Quba rayonu Qafqaz Kustar Komitəsinin xüsusi nəzarəti altında olmuşdur. Azərbaycanda 1905-1906-cı illərdə ilk dəfə olaraq məhz Quba toxucularına xalça toxumaq üçün naxışlar təsvir edilmiş damalı kağız verilmişdir. Məhz bu ilk çeşnilər əsasında toxunan xalçalar 1913-cü ildə Peterburqda keçirilən sərgidə seçilərək uğur qazanmışlar.

1912-ci ildə Quba qəzasında və İmam-Qulu kəndində, yalnız Quba xalçalarının keyfiyyətli yundan və təbii boyalardan istifadə edilərək toxunması, həmçinin xalçaların möhtəkirlərin əlinə keçməsinin qarşısının alınması üçün alqı-paylama məntəqəsi təşkil olunmuşdur. Təşkil edilmiş işin nəticəsi olaraq Quba xalçaları öz dövründə ixracın əsasını təşkil etmişlər. Tədqiqatçı V.M.Zummerin "Müasir Quba xalçaları" adlı araşdırmalarından göründüyü kimi, dünyaya paylanan Azərbaycan xal-

In his research "Modern Guba Carpets" V.M.Zimmer wrote that in the beginning of the XX century Azerbaijan carpets were in great demand in Europe. He indicated: "Italians say that carpets will replace paintings and wall patterns in their apartments soon, and Americans widely use carpets for warming and adorning rooms. With this purpose they order carpets conforming to the size of their apartments. Thus, the interest to carpets with geometric compositions and abstract patterns increasingly grows, and they have

Естественно, что с развитием этого вида народных промыслов, население Губинского района стало интенсивно осваивать искусство ковроткачества, дававшее ему возможность удовлетворять свои ежедневные потребности.

23-24 марта 1926 года Азербайджанское отделение Кавказской торговой организации (Закгосторг) организовало в Губинском регионе, где уже широко распространилось искусство ковроткачества, выставку «Праздник народного искусства». Дать толчок дальней-

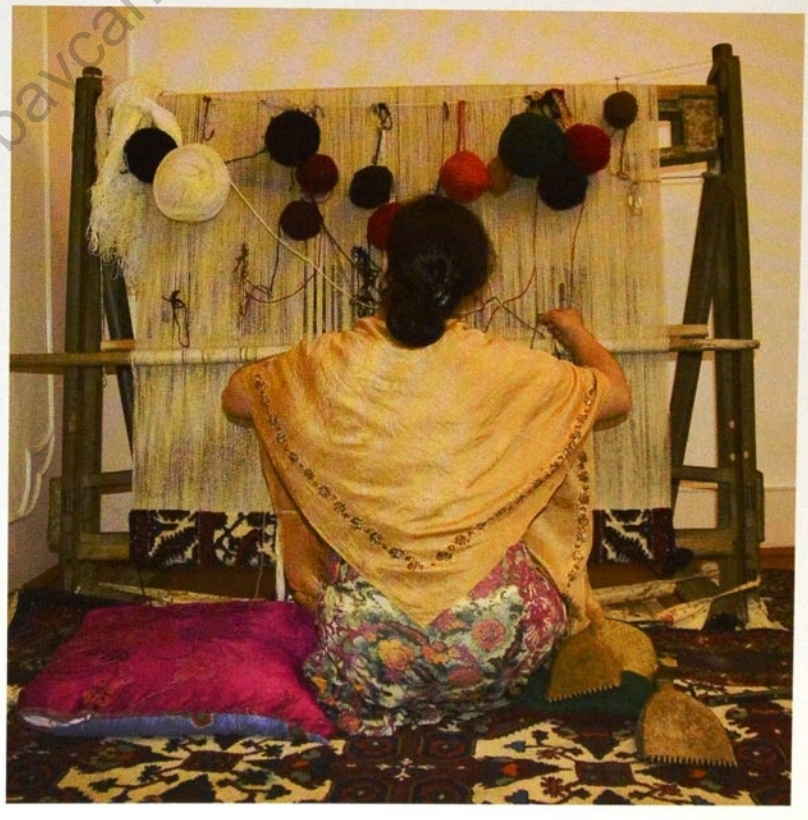

Toxucu qadın. Qımılqışlaq kəndi. Quba
A female weaver. The Gymylgishlag village. Guba
Ковроткачиха. Селение Гымылгышлаг. Губа

Azərbaycan Milli Kitabxanası

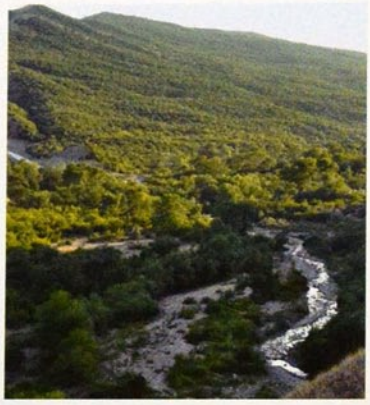

Qudyalçay çayı
The Gudal-chay River
Река Гудиал-чай

Qusar şəhəri
The town of Gusar
Город Гусар

become an integral part of the European life."

Of course, the development of this handicraft encouraged the population of Guba to be highly engaged in carpet-weaving. The economic activity enabled them to satisfy their daily needs.

In March 23-24, 1926, the Azerbaijan branch of the Caucasian trading organization (Zakgostorg) held an exhibition "Festival of Folk Art" in Guba. The aim of the unusual event was to stimulate the further development of local traditions of carpet art. Of more than 200 fine carpets made by weavers from villages of Garagashly, Gyryz,

шему развитию и закреплению местных традиций ковроткачества - такова была цель организаторов необычного праздника. Из более чем двухсот изысканных ковров, сотканных в селах Гарагашлы, Гырыз, Чичи, Пиребедиль, Гонаг-кенд и Зейва, десять ковров были удостоены премий, причем первое, второе и третье места завоевали ковры, сотканные в Пиребедиле.

Классические ковры губинской школы ткачества отличаются лаконичной композицией. Они украшаются ритмично повторяющимися мотивами. Подобная композиция, не загруженная узорами, усиливает эмоциональное восприя-

Azərbaycan Milli Kitabxanası

çalarına XX əsrin əvvəllərində tələbat daha da artmışdır. İtalyanlar xalçalarımızın tezliklə evlərdəki rəsm və divar naxışlarını əvəz edəcəyini ehtimal edir, amerikalılar isə öz evlərinin standart ölçülərinə uyğun sifarişlər verir, otaqların isidilməsi və dekor tərtibatında xalçalardan geniş istifadə edirdilər. Beləliklə, həndəsi quruluşlu, mücərrəd naxışlı xalçalara olan maraq artır, onlar Avropa məişətinin ayrılmaz hissəsinə çevrilirdilər. Təbii ki, sənətin bu növünün inkişafı ilə yanaşı Quba toxucuları öz gündəlik ehtiyaclarını ödəmək üçün də xalça sənətilə məşğul olurdular.

1926-cı ilin 23-24 mart tarixlərində Qafqaz Dövlət Ticarəti Təşkilatının Azərbaycan şöbəsi tərəfindən

Chichi, Pirebedil, Gonagkend, and Zeyva, ten carpets were awarded prizes, and the first, second and third places were prized to carpets from Pirebedile.

Yunun çırpılması. Quba
Wool beating. Guba
Битье шерсти. Губа

Xalçaların nümayişi
A carpet show
Демонстрация ковров

Azərbaycan Milli Kitabxanası

toxuculuğun geniş yayıldığı Quba bölgəsində xalça sənətinə həsr edilmiş "Xalq sənəti bayramı" sərgisi təşkil edilmişdir. Məhz bu bayramın Qubada keçirilməsinin bölgənin toxuculuq ənənələrinin gələcəkdə daha da inkişafına təkan veriləcəyi nəzərdə tutulurdu. Sərgidə nümayiş etdirilən 200-dən artıq nəfis xalçadan birinci, ikinci və üçüncü yerlər Pirəbədil kəndində toxunan xalçalara verilmişdir.

Quba məktəbində toxunan klassik xalçalar yığcam kompozisiyaları ilə seçilir. Burada toxunan bəzi

Classical carpets of the Guba weaving school have laconic compositions. These carpets are decorated with repeated motives scattered in the field. This loose arrangement of patterns increases an emotional impact of Guba carpets. These carpets reflect early religious-mythological and mystical beliefs of Azerbaijan people.

Like any carpet having its own compositional and artistic conception, patterns also have their own meanings and interpretations. In the carpets one can see

тие губинского ковра. Эти ковры отражают ранние религиозно-мифологические и мистические представления нашего народа.

Как и любой ковер, имеющий свое композиционное и художественное решение, узоры также имеют свой смысл и толкование. Аллегории добра, святости или

Xurcun və çul bu gün də məişətdə geniş istifadə olunur

Saddle-bags and horse-cloths are still very popular in household

Хурджун и попона все-еще широко используются в быту

baycan Milli Kitabxanası

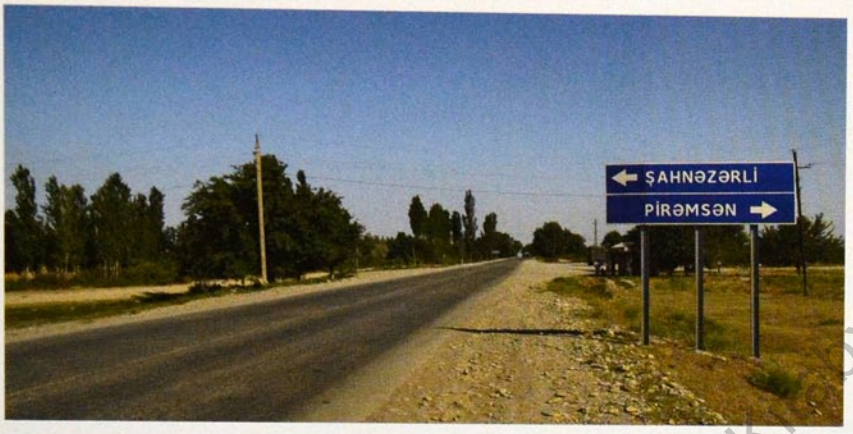

uzunsov dəhlizliklər ritmik şəkildə təkrarlanan səpmə elementlərlə bəzədilir. Quba xalçalarında belə məhdud sayda olan naxış həlli onların emosional təsir gücünü artırır. Bu xalçaları bəzəyən naxışlar xalqımızın erkən dini-mifoloji və mistik təsəvvürlərini əks etdirirlər. Hər bir xalçanın öz bədii quruluşu

Nüqədiyə gedən yol. Quba
The road to Nugadi. Guba
Дорога в Нугади. Губа

mythological symbols of good, sanctity, protection against evil powers represented in such patterns as "buinuz" (horns), migraz (shears), vine leaves, flowers, "sachayagy" (tripod), camel, fantastic birds, dragon and other motives. These patterns create an especial harmony.

According to popular beliefs, the motive "alamundzhug" (mouse's teeth) representing the dotted line

защиты от злых сил воплощены в таких создающих особую гармонию символах, как «буйнуз» (рога), «мигараз» (ножницы), виноградные листья, цветы, «саджаяг» (треножник), верблюд, сказочные птицы, дракон и других мотивах.

По народным поверьям, пунктирная линия «аламунджуг» (мышиный зуб), изображаемая на кайме, защищает от дурного глаза и порчи. Этот узор был заимствован из древнего искусства керамики.

Высокий профессионализм местных мастеров отражается богатством узоров и многоцветным колоритом сотканных ими узоров. Диапазон этих узоров, воплотивших в себе древнее мировоззрение и эстетические взгляды народа, бесконечен. Прекрасными эти ковры делает гармония теплых тонов, а нежность им придает мягкая, качественная и блестящая шерсть.

Azərbaycan Milli Kitabxanası

olduğu kimi, hər bir naxışın da öz mənası və yozumu vardır. Bu məkanın canlı təbiətini rənglərin və naxışların dili ilə özündə yaşadan xalçalarda şər qüvvələrdən qorunmaq, xeyir-bərəkət, müqəddəslik simvolu olaraq toxunan rəmzi işarələr, "buynuz", "miqraz" (qayçı), tənək yarpaqları, çiçəklər, "sacayağı", dəvə, mifoloji quşlar, "əjdaha" kimi əfsanəvi obrazlar və s. incə ilmələrin dili ilə bəzən göllərin əhatəsində, bəzən isə raportlar şəklində təkrarlanaraq ahəngdarlıq yaradırlar. Haşiyələr arasında xalq deyiminə görə gözdən qorunmaq, gözə gəlməmək mənasında toxunan alamuncuq ("siçan dişi") haşiyə zolağı inanclarımızdan irəli gələrək öz əsasını qədim dövr dulusçuluq məmulatlarından almışdır. Yerli toxucuların yüksək peşəkarlığı və

Çiçi kəndi.
Qubanın məşhur xalçaçılıq məntəqəsi

The village of Chichi – famous carpet-weaving point of Guba

Селение Чичи – известный ковроткаческий пункт Губы

in the border was the protection against evil eye and damage. The motive was borrowed from patterns of ancient ceramics.

The high professionalism of local weavers is reflected by the richness of motives and multi-coloured patterns. The range of patterns representing the ancient outlook and aesthetic views of the people is unlimited. A harmony of warm

Xurcundan fraqment. Quba. XIX əsr

The detail of khurjun (saddle-bag). Guba. XIX century

Фрагмент хурджуна. Губа. XIX век

Xurcun gündəlik istifadədə

Khurjun used in household

Хурджун в повседневном использовании

Azərbaycan Milli Kitabxanası

zəngin təcrübəsi toxuduqları xalçaların kolorit və naxış rəngarəngliyində özünü yaşadır. Ən qədim dövrlərdən başlayaraq xalqımızın dünyagörüşünü, estetik baxışlarını əks etdirən bu naxışların diapazonu sonsuzdur.

Yumşaq, keyfiyyətli və parlaq yunu ilə xalçaya zəriflik effekti verən, onu daha yaraşıqlı edən isti rəng ahəngidir. Nar və qoz qabıqları, heyva, tut ağacının yarpaqları, palıd ağacının kökü, sumax və s. bitkilərdən alınan rənglər öz davamlılığı, şəffaflığı ilə xalçanı daha canlı göstərirlər.

Sıxlığı 40x40-dan 55x55-dək olub, ənənəvi xalq üsulu əsasında toxun-

tones makes these carpets beautiful, and the soft and lustrous wool adds them delicacy.

Natural dyes make Guba carpets more vivid. The pigments are obtained from natural plants such as pomegranate, nutshell, leaves of quince and mulberry, roots of oak, sumac and other plants. These dyes are famous for their durability and transparency.

The Guba carpets include such pieces as "Kohne Guba" (Old Guba), "Zeyva", "Golu-chichi", "Jek", "Khan", "Erfi", "Jimi", "Ugah", "Syrt-chichi", "Garagashly", "Shahnazarli", "Pirebedil", "Gymyl", "Lejedi", "Alikhanly",

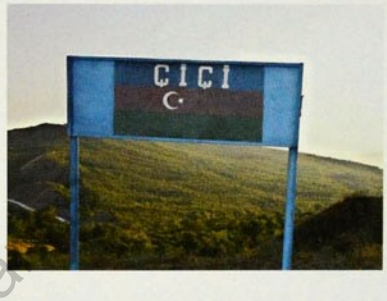

Еще более оживляют губинские ковры славящиеся своей долговечностью и прозрачностью натуральные красители, получаемые из граната и ореховой скорлупы, айвы, листьев тутового дерева,

Çiçi kəndindən mənzərə
The landscape of Chichi
Панорама селения Чичи

rbaycan Milli Kitabxa

Sürü otlaqda. Çiçi kəndi
A grazing flock. The Chichi village
Пасущееся стадо. Село Чичи

muş bu xalçalar "Köhnə Quba", "Zeyvə", "Qollu-Çiçi", "Cek"," "Xan", "Yerfi", "Cimi", "Ugah", "Sırt- Çiçi", "Qaraqaşlı", "Şahnəzərli", "Pirəbədil", "Qımıl", "Ləcədi", "Əlixanlı", "Afurca", "Səlməsöyüd", "Qədim minarə", "Mollakamallı" və s. 35-dən artıq çeşninin saysız imitasiyasından alınan sənət əsərləridir.

Quba xalça məktəbi xovlu xalçalarla yanaşı palaz və sumax kimi seçilən xovsuz xalçaların istehsal edildiyi bölgə olaraq da şöhrət

Çiçi kəndində xalçaçılıq davam edir
Carpetmaking is still alive in Chichi
В Чичи продолжается традиция ковроткачества

"Salmasoyud", " Gadim Minara ", "Mollakamally" and others. Woven in traditional way, they are true masterpieces. The density of Guba carpets is from 40x40 up to 55x55 knots in 10 cm.

The Guba carpet school has become famous not only for its pile carpets, but also flatwoven textiles. Among them there are sumakh and palas. Since the XVIII century tens of various designs were used for making sumakh weavings in the Guba zone. Other flatwoven items such as khurjun (saddle-bag), mafrash (carpet chest), heyba (small saddle-bag), kharal (bag for

Xalçaların qurudulması
Carpet drying
Сушка ковров

корней дуба, сумаха и других растений.

Имея плотность от 40x40 до 55x55 узлов в 10 см, ковры «Кохне Губа» (Старая Губа), «Зейва», «Голу-Чи-

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Xurcun.
Quba. XX əsrin əvvəli

Khurjun.
Guba. Early XX century

Хурджун.
Губа. Начало XX века

qazanmışdır. Mürəkkəb toxunma üsuluna malik onlarca müxtəlif bədii tərtibatlı sumax çeşnilərinin istehsalı bu ərazidə geniş yayılmışdır. Məişətdə geniş istifadə edilən xalça məmulatlarından xurcun, məfrəş, heybə, xaral, çanta, çul, duz torbası və s. öz toxunma texnikası, bədii tərtibatı ilə Quba məktəbinin bədii ənənələrini əks etdirirlər.

grain), chul (saggle-cloth), bag for salt, and others, were widely used in household. They also reflect the highly developed artistic traditions of the Guba carpet-weaving school.

чи», «Джек», «Хан», «Ерфи», «Джими», «Угах», «Сырт-Чичи», «Гарагашлы», «Шахназарли», «Пиребедиль», «Гымыл», «Ляджади», «Алиханлы», «Салмасейюд», «Гядим минара», «Моллакямаллы» и другие являются истинными произведениям искусства.

İlmənin vurulması və xovun kəsilməsi
Knot making and pile cutting
Завязывание узла и стрижка ворса

Губинская школа ковроткачества прославилась не только ворсовыми, но и безворсовыми коврами, среди которых выделяются сумах и палас. Начиная с XVIII века в Губинской зоне для производства сложнотканных сумахов используются десятки самых разнообразных композиций. Техника ткачества и оформление ковровых изделий, таких как хурджун (переметная сума), мафраш (ковровый сундук), хейба (малая переметная сума), харал (мешок для зерна), чул (попона) и других, широко используемых в быту, отражают сложившиеся художественные традиции губинского ковроткачества.

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Xalça. Quba məktəbi. Azərbaycan. XIX əsr. Yun, 155x103 sm
Carpet. Guba school. Azerbaijan. XIX century. Wool, 155x103 cm
Ковер. Губинская школа. Азербайджан. XIX век. Шерсть, 155x103 см

"Zeyvə" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 192x120 sm
"Zeyva" carpet. Guba school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 192x120 cm
Ковер «Зейва».Губинская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 192x120 см

"Zeyvə" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 280x93 sm
"Zeyva" carpet. Guba school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 280x93 cm
Ковер «Зейва». Губинская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 280x93 см

"Zeyxur" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. XIX əsr.Yun, 193x140 sm
"Zeykhur" carpet. Guba school. Azerbaijan. XIX century. Wool, 193x140 cm
Ковер «Зейхур». Губинская школа. Азербайджан. XIX век. Шерсть, 193x140 см

"Zeyxur" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. 1310 hicri/1893.Yun, 265x130 sm
"Zeykhur" carpet. Guba school. Azerbaijan. 1310 Hijra/1893. Wool, 265x130 cm
Ковер «Зейхур». Губинская школа. Азербайджан. 1310 хиджри/1893. Шерсть, 265x130 см

"Pirəbədil" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. XIX əsr. Yun, 147x110 sm
"Pirebedil" carpet. Guba school. Azerbaijan. XIX century. Wool, 147x110 cm
Ковер «Пиребедиль». Губинская школа . Азербайджан. XIX век. Шерсть, 147x110 см

"Zeyxur" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. XIX əsr.Yun, 155x104 sm
"Zeykhur" carpet. Guba school. Azerbaijan. XIX century. Wool, 155x104 cm
Ковер «Зейхур». Губинская школа. Азербайджан. XIX век. Шерсть, 155x104 см

"Pirəbədil" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 190x140 sm
"Pirebedil" carpet. Guba school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 190x140 cm
Ковер «Пиребедиль». Губинская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 190x140 см

Xalça. Quba məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 155x106 sm
Carpet. Guba school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 155x106 cm
Ковер. Губинская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 155x106 см

"Mollakamallı" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. XX əsrin əvvəli. Yun, 180x135 sm
"Mollakamally" carpet. Guba school. Azerbaijan. Early XX century. Wool, 180x135 cm
Ковер «Моллакамаллы». Губинская школа. Азербайджан. Начало XX века. Шерсть, 180x135 см

"Pirəbədil" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. XIX əsr. Yun, 106x85 sm
"Pirebedil" carpet. Guba school. Azerbaijan. XIX century. Wool, 106x85 cm
Ковер «Пиребедиль». Губинская школа. Азербайджан. XIX век. Шерсть, 106x85 см

"Zeyvə" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. XIX əsr. Yun, 225x104 sm
"Zeyva" carpet. Guba school. Azerbaijan. XIX century. Wool, 225x104 cm
Ковер «Зейва». Губинская школа. Азербайджан. XIX век. Шерсть, 225x104 см

"Xan" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. XIX əsr. Yun, 165x110 sm
"Khan" carpet. Guba school. Azerbaijan. XIX century. Wool, 165x110 cm
Ковер «Хан». Губинская школа. Азербайджан. XIX век. Шерсть, 165x110 см

"Bilici" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. 1314 hicri/1897. Yun, 175x120 sm
"Biliji" carpet. Guba school. Azerbaijan. 1314 Hijra/1897. Wool, 175x120 cm
Ковер «Билиджи». Губинская школа. Азербайджан. 1314 хиджри/1897. Шерсть, 175x120 см

"Əjdahalı" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin ortaları. Yun,150x110 sm
"Dragon" carpet. Guba school. Azerbaijan. Mid XIX century. Wool, 150x110 cm
Ковер «Драконовый». Губинская школа. Азербайджан. Середина XIX века. Шерсть, 150x110 см

"Herat Pirəbədil" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin ortaları. Yun, 125x100 sm
"Herat Pirebedil" carpet. Guba school. Azerbaijan. Mid XIX century. Wool, 125x100 cm
Ковер «Герат Пиребедиль». Губинская школа. Азербайджан. Середина XIX века. Шерсть, 125x100 см

"Alpan" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin sonu. Yun, 380x200 sm
"Alpan" carpet. Guba school. Azerbaijan. Late XIX century. Wool, 380x200 cm
Ковер «Алпан». Губинская школа. Азербайджан. Конец XIX века. Шерсть, 380x200 см

"Alpan" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. XIX əsr.Yun, 330x170 sm
"Alpan" carpet. Guba school. Azerbaijan. XIX century. Wool, 330x170 cm
Ковер «Алпан». Губинская школа. Азербайджан. XIX век. Шерсть, 330x170 см

"Alpan" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin sonu. Yun, 360x207 sm
"Alpan" carpet. Guba school. Azerbaijan. Late XIX century. Wool, 360x207 cm
Ковер «Алпан». Губинская школа. Азербайджан. Конец XIX века. Шерсть, 360x207 см

Xalça. Quba məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 148x110 sm
Carpet. Guba school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 148x110 cm
Ковер. Губинская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 148x110 см

"Pirəbədil" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 216x142 sm
"Pirebedil" carpet. Guba school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 216x142 cm
Ковер «Пиребедиль». Губинская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 216x142 см

"Pirəbədil" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 211x135 sm
"Pirebedil" carpet. Guba school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 211x135 cm
Ковер «Пиребедиль». Губинская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 211x135 см

Xalça. Quba məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 395x172 sm
Carpet. Guba school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 395x 172cm
Ковер. Губинская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 395x172 см

Azə

"Qədim minarə" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 305x112 sm
"Gadim minare" carpet. Guba school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 305x112 cm
Ковер «Гадим минаре». Губинская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 305x112 см

"Sırt-Çiçi" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 237x136 sm
"Sirt-chichi" carpet. Guba school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 237x136 cm
Ковер «Сырт-Чичи». Губинская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 237x136 см

"Pirəbədil" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 185x137 sm
"Pirebedil" carpet. Guba school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 185x137 cm
Ковер «Пиребедиль». Губинская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 185x137 см

"Qaraqaşlı" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin ortası. Yun, 170x121 sm
"Garagashly" carpet. Guba school. Azerbaijan. Mid XIX century. Wool, 170x121 cm
Ковер «Гарагашлы». Губинская школа. Азербайджан. Середина XIX века. Шерсть, 170x121 см

"Arsalan" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. XX əsrin əvvəli.Yun, 181x118 sm
"Arsalan" carpet. Guba school. Azerbaijan. Early XX century. Wool, 181x118 cm
Ковер «Арсалан». Губинская школа. Азербайджан. Начало XX века. Шерсть, 181x118 см

"Zeyxur" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. 1325 hicri/1907. Yun, 382x278 sm
"Zeykhur" carpet. Guba school. Azerbaijan. 1325 Hicra/1907. Wool, 382x278 cm
Ковер «Зейхур». Губинская школа. Азербайджан. 1325 хиджри/1907. Шерсть, 382x278 см

"Quba" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 186x127 sm
"Guba" carpet. Guba school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 186x127 cm
Ковер «Губа». Губинская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 186x127 см

"Hacıqayıb" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 202x132 sm
"Hajigayib" carpet. Guba school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 202x132 cm
Ковер «Гаджигаиб». Губинская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 202 x 132 см

"Zeyvə" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 178x126 sm
"Zeyva" carpet. Guba school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 178x126 cm
Ковер «Зейва». Губинская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 178x126 см

"Qaraqaşlı" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin ortaları. Yun, 177x121 sm
"Garagashly" carpet. Guba school. Azerbaijan. Mid XIX century. Wool, 177x121 cm
Ковер «Гарагашлы». Губинская школа. Азербайджан. Середина XIX века. Шерсть, 177x121 см

"Cimi" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. XIX əsr. Yun, 462x124 sm
"Jimi" carpet. Guba school. Azerbaijan. XIX century. Wool, 462x124 cm
Ковер «Джими». Губинская школа. Азербайджан. XIX век. Шерсть, 462x124 см

"Qollu Çiçi" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin sonu. Yun, 174x127 sm
"Gollu Chichi" carpet. Guba school. Azerbaijan. Late XIX century. Wool, 174x127 cm
Ковер «Голлу Чичи». Губинская школа. Азербайджан. Конец XIX века. Шерсть, 174x127 см

"Ugah" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 325x118 sm
"Ugah" carpet. Guba school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 325x118 cm
Ковер «Угах». Губинская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 325x118 см

"Şahnəzərli" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 345x203 sm
"Shahnazarli" carpet. Guba school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 345x203 cm
Ковер «Шахназарли». Губинская школа. Азербайджан. Начала XIX века. Шерсть, 345x203 см

"Zeyvə" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 222x119 sm
"Zeyva" carpet. Guba school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 222x119 cm
Ковер «Зейва». Губинская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 222x119 см

"Bilici" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. XIX əsr. Yun, 166x114 sm
"Biliji" carpet. Guba school. Azerbaijan. XIX century. Wool, 166x114 cm
Ковер «Билиджи». Губинская школа. Азербайджан. XIX век. Шерсть, 166x114 см

"Pirəbədil" (Namazlıq) xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. 1306 hicri/ 1889.Yun, 171x128 sm
"Pirebedil" Prayer rug. Guba school. Azerbaijan. 1306 Hijra/1889. Wool, 171x128 cm
Молитвенный ковер «Пиребедиль». Губинская школа. Азербайджан. 1306 хиджри/1889. Шерсть, 171x128 см

Azərbaycan Milli Muzeyi

Süjetli xalça. Quba məktəbi. Azərbaycan. 1279 hicri/1863. Yun, 185x114 sm
Pictorial carpet. Guba school. Azerbaijan. 1279 Hijra/1863. Wool, 185x114 cm
Сюжетный ковер. Губинская школа. Азербайджан. 1279 хиджри/1863. Шерсть, 185x114 см

Xalça. Quba məktəbi. Azərbaycan. XIX əsr. Yun, 135x224 sm
Carpet. Guba school. Azerbaijan. XIX century. Wool, 135x224 cm
Ковер. Губинская школа. Азербайджан. XIX век. Шерсть, 135x224 см

"Qollu Çiçi" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin sonu. Yun, 203x146 sm
"Gollu Chichi" carpet. Guba school. Azerbaijan. Late XIX century. Wool, 203x146 cm
Ковер «Голу Чичи». Губинская школа. Азербайджан. Конец XIX века. Шерсть, 203x146 см

Sumax. Quba məktəbi. Azərbaycan. XX əsr. Yun, 190x120 sm
Sumakh. Guba school. Azerbaijan. XX century. Wool, 190x120 cm
Сумах. Губинская школа. Азербайджан. XX век. Шерсть, 190x120 см

Şirvan xalça məktəbi

Shirvan carpet school / Ширванская ковровая школа

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Azərbaycanın zəngin tarixində Şirvan təkcə coğrafi bölgə deyil, eyni zamanda möhtəşəm şahlıq olmuşdur. Tarixən Şirvan şahlığının tərkibinə Xəzər dənizindən Alazan çayınadək, Kür və Araz çaylarının qovuşduğu yerdən Dərbəndə qədər olan ərazi daxil olmuşdur. Şirvan ərazisində mədəniyyət müxtəlif ictimai formasiyalar dövründə təşəkkül tapmışdır. Azərbaycanın digər bölgələrində olduğu kimi, Şirvanda da qədim dövrlərdən orta əsrlərədək sənətkarlıq üstün mövqe tutmuşdur. Əyiricilik, ipəkçilik, xalçaçılıq, tikmə, dulusçuluq və misgərlik Şirvanda bütün ərazi boyu yayılmışdır. Münbit təbii iqlim şəraiti və ictimai amillər Şirvan əhalisinin maddi mədəniyyətinin yüksək səviyyədə formalaşmasında əsas rol oynamışdır.

Şirvan Azərbaycandan keçən nəhəng ticarət yollarının üstündə yerləşmişdir. Orta əsrlərdə tranzit ticarətində mühüm rol oynadığından avropalılar bu ərazi ilə yaxından maraqlanmış və bölgədə toxunan ipəklər, xalçalar ixracat məhsulları kimi Şərqə və Avropaya daşınmışdır. Orta əsrlərdə Azərbaycanda olmuş Avropa səyyahları (V.Rubruk, Marko Polo, Klavixo, İ.Barbaro, A.Kontarini, ACenkinson, Y.Streys) və XVI əsrdə Volqa-Xəzər yolu ilə Azərbaycana gəlmiş tacirlər bu ərazi haqqında öz səyahətnamələrində qiymətli məlumatlar vermişlər. Fransız yazıçısı

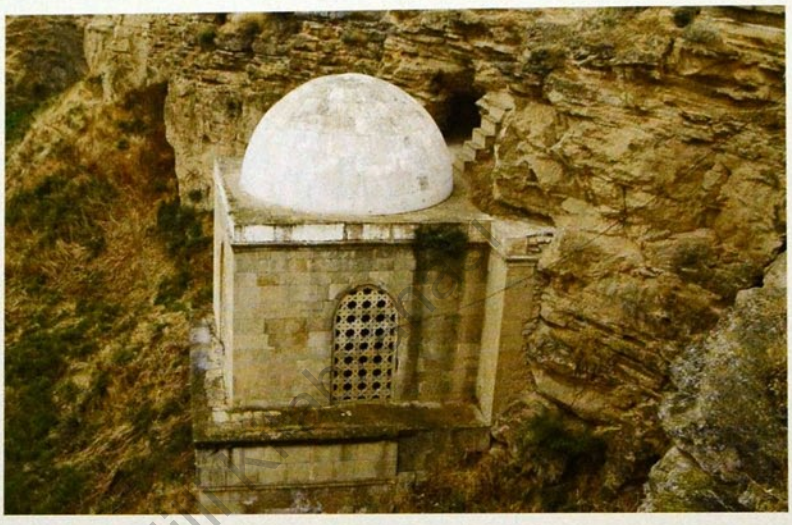

Diri Baba türbəsi. Mərəzə. 1402
The Diri Baba Shrine. Maraza. 1402
Гробница «Дири Баба». Мараза. 1402

In the rich history of Azerbaijan Shirvan was not only a geographic place but also the powerful state. Historically, the Shirvan state included a territory from the Caspian Sea up to the Alazan River, and from the confluence of the Kura and Araz rivers up to Derbent. The culture of Shirvan was developed during several historical periods.

In Shirvan, like other regions of Azerbaijan, handicrafts were highly appreciated since the most remote times. Such traditional crafts as spinning, silkworm breeding, carpet-weaving, embroidering, pottery and copperware making were widespread in the zone. Favourable climatic conditions and social factors played a principal role in the formation of highly developed material culture of the Shirvan population.

В истории Азербайджана Ширван являлся не только географической зоной, но и величественным государством. Исторически в состав Ширвана входила территория, охватывающая земли от Каспийского моря до реки Алазань, и от Дербента до точки слияния рек Куры и Араза. Культура Ширвана формировалась на протяжении нескольких исторических периодов.

С древнейших времен в Ширване, как и в других регионах Азербайджана, особенно высоко ценилось искусство народных ремесел. Повсеместно было распространено прядение, шелководство, ковроткачество, вышивание, гончарное дело и

Azərbaycan Milli Kitabxanası

A. Dümanın XIX əsrdə Azərbaycana səyahəti zamanı Şamaxıda olması da Şirvanın mədəniyyət və sənətkarlıq baxımından tanındığını və ziyarət mərkəzi olduğunu sübut edir.

Yaşıl ormanları, geniş yaylaları, şiş uclu sıra dağları ilə göz oxşayan Şirvanın bitki zənginliyi bu ərazidə xalçaçılıq üçün zəruri olan boyaqçılığın inkişafına da səbəb olmuşdur. Statistik məlumatlardan göründüyü kimi, hələ 1860-cı ildə Şamaxıda 678, ətraf kəndlərdə isə 590 toxuculuq karxanası olmuşdur ki, bu da Şirvan əhalisinin təsərrüfat həyatında xalçaçılığın böyük əhəmiyyət kəsb etdiyini göstərir.

Qafqaz Albaniyası, Şirvanşahlar hakimiyyəti, sonralar isə Şirvan xanlığının mövcud olduğu, bu tarixi ərazinin bədii sənətkarlıq sahəsində şöhrət qazanmasında xalçaçılığın da əhəmiyyəti az olmamışdır.

Xalçaçılıq Şirvanın kiçik dağlıq rayonlarından Qobustan (Çuxanlı, Mərəzə, Çalov, Nabur, Şorbağça, Sündi, [illegible]yirli, Udulu, Şəsalı kəndləri), Ağsu

İpliyin yumaqlanması. Lahıc.1958
Winding up yarn into a ball. Laghich. 1958
Сматывание пряжи в моток. Лагич. 1958

In the past, Shirvan lay in the crossroad of the largest trading ways. In the Middle Ages it played an important role in transit trading between the East and the West. Europeans showed the continual interest to this region where they bought local silks and carpets and sold them in the Western markets. European travellers (W.v.Rubruk, Marko Polo, R.G. de Clavijo, I.Barboro, A.Contarini, A.Jenkinson, J.J.Struys), who visited Azerbaijan in the Middle Ages, and

производство медной посуды. Основную роль в формировании развитой материальной культуры Ширвана сыграли благоприятные климатические условия и общественные факторы.

В прошлом Ширван находился на пересечении крупнейших торговых путей и играл важную

Azərbaycan Milli Kitabxanası

(Bicov, Göylər, Menbüz və b. kəndlər), Kürdəmir ovalıq sahəsindən (İsmayıllı, Kürdəmir, Şilyan, Sor-Sor, Mollakənd, Pirhəsənli, Padar), Qazıməmməd (Hillə, Qarabağlı, Çaloğlu, Kolanı, Qaradonlu), Göyçay (Qara-

Qəbələ bölgəsindən mənzərə
Landscape of the Gabala zone
Панорама Габалинской зоны

merchants, who came here in the XVI century along the Volga-Caspian route, recorded the valuable information about the Shirvan land. During the following centuries Shirvan continued to enjoy its fame. In the XIX century the French writer A.Dumas visited Shemakha while his travel around the Caucasus.

роль в транзите товаров через свою территорию. В средние века европейцы проявляли интерес к этому региону, где они могли закупить местные изделия, включая шелк и ковры. Побывавшие в Азербайджане путешественники (В.Рубрук, Марко Поло, Клавихо, И.Барборо, А.Контарини, А.Дженкинсон, Я.Й.Стрейс) и приплывавшие сюда в XVI веке по Волго-Каспийскому пути купцы оставили в своих книгах ценную информацию о Ширванской земле. Однако и после этого Ширван продолжал славиться своей культурой и искусными ремеслами. В XIX веке во время своего путешествия на Кавказ город

Azərbaycan Milli Kitabxanası

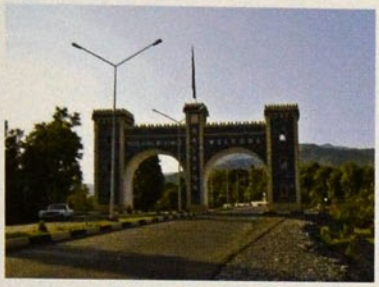

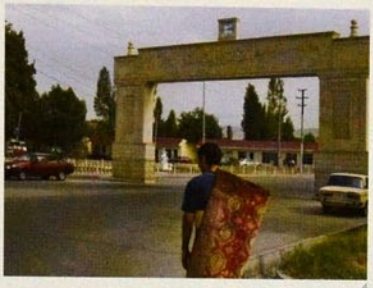

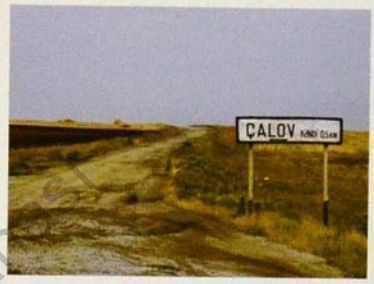

yazı, Zərdab, Mollakənd, Culyan, Xeybirli) və Qəbələ (Filfili, Qarabulaq, Qalaçıq, Kimərvan və s.) ərazilərini əhatə edir. Toxuculuq məntəqələri arasında Ağsu, Qobustan və Kürdəmir xüsusilə fərqlənirlər.

Güzəm yunun bolluğu cəhətdən Şirvan zəngin xammal ehtiyatına malik olmuşdur. Şirvan bazarlarında keçmişdə bir qayda olaraq quzu güzəmi çəki ilə, qoyun güzəmi isə say hesabı ilə satılırdı. Mövsüm ərzində hər qadın 300-350 kq. yun əyirərdi. İpin əyrilmə üsulu isə bir qayda olaraq sağdan sola icra edilirdi.

Ənənəvi boyaqçılıqda isə rənglərin bir qismi təbii boyaq rənglərindən alınırdı. Boyaq məqsədilə tut və qoz yarpağı, qoz gərzəyi, nar qabığı, alma, alça, heyva, gavalı, ərik, şaftalı, palıd, göyəm, qarağac, ağcaqayın və qızıl-ağac ağaclarının qabığından istifadə olunmuşdur.

Şirvan məktəbində toxunan xalçalar kompozisiya quruluşu baxımından

Mountain climate and abundance of vegetation stimulated the development of carpet-making in the Shirvan zone. As seen from the statistics of the XIX century, in 1860 there were 678 weaving workshops in Shemakha and 590 ones in neighbouring villages. This fact demonstrates an important role which carpet-weaving played in an economic life of the population of this region.

In the territory of the Shirvan Khanate, which emerged after the the Caucasian Albania and then

Шемаху посетил французский писатель А.Дюма.

Горный климат и обилие растительности способствовали развитию здесь искусства ковроткачества. Как следует из статистики позапрошлого века, еще в 1860 году в Шемахе было 678 ткацких мастерских, а в соседних деревнях - 590, что указывает на важную роль, которую играло ковроткачество в хозяйственной жизни населения этого региона.

Şirvan qoruğu
The Shrivan Natural Preserve
Ширванский природный заповедник

Azərbaycan Milli Kitabxanası

müxtəlifdir. Onlar faunanı, insan siluetlərini, mistik təsəvvürlərlə bağlı tarixin dərinliklərindən soraq verən mücərrəd qrafik təsvirləri, İslam dini ilə bağlı çeşidli motivləri də özlərində yaşadırlar. Bu məktəbin "Ovçuluq",

Qədim toxuculuq məntəqələri – Oğuz, Qəbələ, İsmayıllı, Lahıc, Şəki

Old weaving centres – Oghuz, Gabala, Ismailly, Laghich, Sheki

Древние ткацкие пункты – Огуз, Габала, Исмаиллы, Лагич, Шеки

Shirvanshahs State, was famous for various decorative crafts, including carpet weaving.

In Shirvan carpet-weaving was developed in small highlands, such as Gobustan (villages of Chuhanly, Maraza, Chalov, Nabur, Shorbagcha, Sundi, Jairli, Udulu, and Pashaly) and Akhsu (villages of Bijov, Geylar, Menbuz and others); in the lowland of the Kuradmir zone (Ismailly,

Территория Ширванского Ханства, возникшего после Кавказкой Албании, а затем Государства Ширваншахов, издревле славилась различными художественными ремеслами, включая местные ковры.

Ковроткачество в Ширване развито в таких малых горных районах, как Гобустан (села Чуханлы, Мараза, Чалов, Набур,

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Kənd məişəti. İlisu kəndi
Rural household. The village of Ilisu
Сельский быт. Село Илису

Milli Kitabxana

Nabur kəndindən həyət
A rural yard. Nabur village
Сельский двор. Селение Набур

"Narlı" kimi məşhur süjetli xalçalarında yaşadılan sokral təsəvvürlər isə bəşəri mahiyyət kəsb edirlər.

"Ərçiman", "Mərəzə", "Sor-Sor", "Şamaxı", "İsrafil", "Cəmcəmli", "Qəşəd", "Qabıstan", "Narlı", "Ovçuluq", "Pirhəsənli", "Şilyan", "Salyan", "Nabur", "Şamaxı", "Kürdəmir" və s. xalçaların bəzək elementlərinə çevrilmiş "əl-ələ" mərasim rəqsini ifa edən insan təsvirləri, çeşidli butalar, çox zaman ilahi məziyyətləri bildirən nəbati

Kurdamir, Shilyan, Sor-sor, Mollakend, Pirgasanly, and Padar); Gazimagomed (Khila, Garabagly, Chaloglu, Kolani, and Garadonlu); Geychay (Garayazy, Zardab, Mollakend, Julian, and Heybirli), and Gabala (Filfili, Garabulag, Galachig, Kimarvan, etc.). Among these weaving centres Akhsu, Gobustan and Kurdamir are of importantce.

In the past Shirvan produced wool in abundance. As a rule, lamb wool was sold by weight and sheep wool by hides apiece.

During one season each woman spun 300-350 kg of wool. Yarn was

Шорбагча, Сюнди, Джаирли, Удулу, Пашалы), Агсу (села Биджов, Гойлар, Менбуз и другие); в равнинной части Кюрдамирского района (Исмаиллы, Кюрдамир, Шильян, Сор-Сор, Моллакенд, Пиргасанли, Падар); Газимагомед (Хилля, Гарабахлы, Чалоглу, Колани, Гарадонлу); Гейчай (Гараязы, Зардаб, Моллакенд, Джульян, Хейбирли) и Габала (Фильфили, Гарабулаг, Галачиг, Кимарван и др.). Среди центров ткачества особо выделяются Агсу, Гобустан и Кюрдамир.

В прошлом Ширванская зона производила шерсть в огромном количестве. Как правило, на базарах ягнячья шерсть продавалась на вес, а овечья - шкурами поштучно. В течение одного сезона каждая женщина пряла 300-350 кг шерсти. Нить пряжи, как правило, скручивалась справа налево.

Традиционно в ее крашении в основном применяли натуральные красители. С этой целью использовали листья шелковицы и ореха, зеленую скорлупу грецкого ореха, кожуру граната, кору яблони, алычы, айвы, сливы, абрикоса, персика, дуба, терна, вяза.

Ковроделие и поныне остается для местного населения основным видом ремеса.

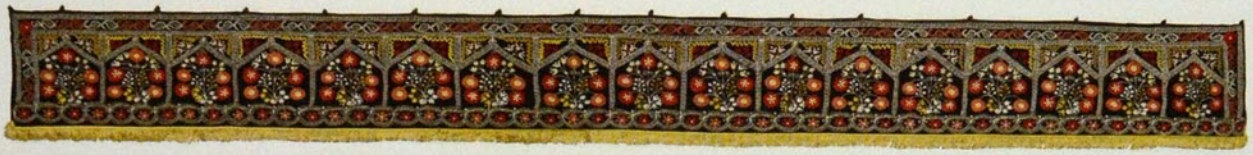

motivlər, svastika, qarmaqlı romblar, dördbucaqlar, göllər, kətəbələr, mifoloji quşlar, nəzərlik asmalar, islam dini ilə bağlı - qəndil, gülabdan, daraq, aftafa-ləyən, təsbeh, möhür təsvirləri və digər naxışlar əsas elementlərdəndir. Bu xalçalarda zərif üslubda toxunan göllərlə birgə, müxtəlif çalarda harmonik rənglər, orta əsr miniatür sənətindən bəhrələnmiş süjetlər, çoxsaylı mehrab təsvirləri də əks olunur. Hər naxışın, hər ornamentin öz açması vardır. Bədii məzmunundan asılı olmayaraq bu naxışların hər biri bolluq, artım, paklıq, əbədi həyat, kosmoqonik təsəvvürlərlə bağlı olub, xalqın qan yaddaşından süzülərək xalçalarda əks olunmuşlar. Bu elementlərin hər biri sahibinə uğur gətirmiş, onu bəd ruhlardan, mənfi enerjidən və nəzərdən qorumuşlar.

"Şirvan", "Şamaxı", "Qabıstan", "Şirəlibəy" xalçalarında toxunan çiçək, ləçək, budaq təsvirlərinin qarşılıqlı-çarpazlaşdırılma sxemi öz yerləşdirilməsi ilə ahəngdarlıq təşkil edirlər. Şirvan məktəbində geniş yayılmış ibadət üçün nəzərdə tutulan "Namazlıq" xalçalarına xas olan elementlərin təsvirləri əsasən "Sor-Sor", "Qabıstan", "Mərəzə", "Bicov", "Salyan", "Qəbələ" çeşnilərində, eləcə də "sütunlu" və başqa sərbəst

ordinarily twisted in the S-direction. Traditionally, yarn was mainly dyed with natural colorants obtained from leaves of mulberry and walnut, green walnut shell, pomegranate rind, the bark of apple-tree, cherry-plum, quince, plum, apricot, peach, oak, sloe, elm, etc.

Today, carpet-making is still the main handicraft of the population in the territory.

Shirvan carpets are various in their designs. Their patterns represent animals and human beings in conventional geometric motives. These patterns reflect both ancient mystical beliefs and motives connected with Islam. Sacral motives are woven in such carpets as the famous "Ovchulug" (Hunting) and "Narly" (Pomagranate) carpets.

Basic elements in the "Arjiman", "Maraza", "Sor-sor", "Shamakhy", "Israfil", "Jam-jamly", "Gannad", "Gobustan", "Narly", and "Ovchular" carpets are images of human beings performing ritual dances, various buta-motves, plant ornaments, swastika, rhombuses with hooked

Duz torbası. Şirvan. XIX əsr
Bag for salt. Shirvan. XIX century
Мешок для соли. Ширван. XIX век

Pərdə. Tikmə. Şəki. XIX əsrin əvvəli
Curtain. Embroidery. Sheki. Early XIX century
Занавесь. Вышивка. Шеки. Начало XIX века

Ковры ширванской школы различны по своему композиционному строю.

Их узорами являются не только древние геометрические фигуры животных и людей, но и ряд мотивов, связанных с исламом. Сакральные мотивы сотканы на таких знаменитых коврах этой школы, как «Овчулуг» (Охотничий) и «Нарлы» (Гранатовый).

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Çalov kəndi bu gün də toxuculuğun mərkəzidir

The village of Chalov continues its weaving traditions

Село Чалов и сегодня является центром ткачества

kompozisiyalarda istifadə olunur. "Namazlıq" xalçaları da bir neçə ənənəvi bədii quruluşdan ibarətdir. Bu müstəqil kompozisiyalarda başda tağ, qoşa sütunlar və mərkəzində qəndil təsvir olunan məscidlərin

outlines, rectangles, medallions, inscriptions, mythological birds, symbols against evil eye, as well as motives connected with Islam - gandil-pendent lamp and gulabdan-vessel, comb, jug, beads, mokhur-stone. Apart from these images, scenes originated from medieval miniatures or connected with Moslem praying rite are skilfully woven.

Основными элементами ковров «Арджиман», «Мараза», «Сор-Сор», «Шамахы», «Исрафил», «Джамджамли», «Гашед», «Габыстан», «Нарлы», «Овчулуг» являются изображения людей, исполняющих ритуальные танцы, различные бута, растительные орнаменты, свастика, робмы с крючками, четырехугольники, медальоны, надписи, мифологические птицы, подвески от сглаза, а также связанные с исламом изображения висячей лампы-гяндиль и сосуда-гюлабдан, гребня, кувшина, четок, камня-мохур. Наряду с ними на коврах ткутся сюжеты, пришедшие из средневековых миниатюр или связанные с обрядом мусульманской молитвы.

У каждого узора, каждого орнамента есть свое значение. Независимо от своего художественного содержания ковровые узоры символизируют народные представления об изобилии, достатке, плодородии, чистоте, вечной жизни. Каждый из этих элементов ковра приносил его обладателю счастье и защиту от злых духов и сглаза.

Схема размещения взаимно-перекрещивающихся цветов, лепестков, веточек создает

Qoyun qırxımı
Sheep wool shearing
Стрижка овцы

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Yunun bulaq suyunda yuyulması
Wool washed in a spring
Мытье шерсти в родниковой воде

daxili interyerinin təsviri, tək mehrab formalı və ya məscid üçün nəzərdə tutulmuş bir neçə tağdan ibarət xalçalar sonsuz sayda bədii improvizasiya üslubu ilə toxunmuşlar.

Süjetli "Ovçuluq" kompozisiyaları, atlı, heyvan və quş təsvirləri Azərbaycanın dekorativ-tətbiqi sənətində se-

Every pattern or motive has its explanation. Regardless of their artistic content carpet patterns symbolize the people's notions on abundance, prosperity, fertility, purity, eternal life. Each of these elements was believed to bring to an owner of carpet luck and protection against evil powers, negative energy and evil eye.

The arrangement of intercrossing blossoms, petals, sprouts creates a harmonic scheme in the "Shirvan", "Shamakhy", "Gobustan", "Maraza", "Bijov", "Salyan", "Gabala" designs. Motives widespread in Shirvan prayer rugs are mainly used in designs of "Sor-sor", "Gobustan", "Maraza", "Bijov", "Salyan",

Məfrəşdən fraqment. Şirvan. XIX əsr

The detail of mafrash. Shirvan. XIX century

Фрагмент мафраша. Ширван. XIX век

гармонию на коврах «Ширван», «Шамахы», «Габыстан», «Мараза», «Биджов», «Сальян», «Габала». Сюжеты молитвенных ковров широко распространенные в Ширване, в основном используются в композиции ковров «Сор-Сор», «Габыстан», «Мараза», «Биджов», «Сальян», «Габала», а также в композиции «Сутунлу» и других. Ковер «Намазлыг» состоит из нескольких традиционных орнаментальных композиций. В этой композиции используются всевозможные изображения мечетей, парных колонн, висячей лампы-гяндиль,

Azərbaycan Milli Kitabxanası

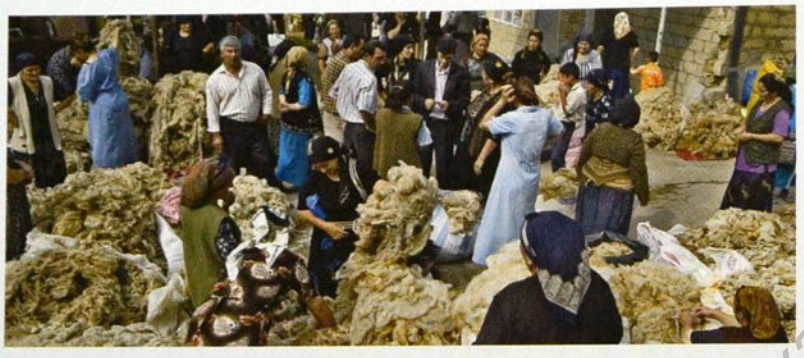

Yun satışı. Şamaxı
Wool market in Shamakhy
Торговля шерстью на рынке. Шамахы

vilən ən sabit mövzu olaraq əsl xalq ənənəsi traktovkasına malikdir. Kompozisiyanın sadəliyi, aydınlığı, realist obrazda təsvir forması "Ovçuluq" xalçasına monumentallıq və əzəmətlik verir.

Şirvan xalça məktəbi kilim, palaz kimi xovsuz xalçalarla yanaşı, eyni texnika-

"Gabala", as well as "Sutunlu". The "Namazlyg" carpet consists of several traditional patterns. In this design various combinations of representations of mosques, paired columns, pendant lamp, mehrab-arch are used. These motives re-create the inner space of mosque.

The pictorial "Ovchulug" (Hunting) carpet demonstrates images of horsemen, animals and birds which are the most favourite and

арки-мехраб и т.д., символизирующих внутреннее помещение мечети.

Сюжетные композиции «Овчулуг» («Охотничий») с изображениями всадников, животных и птиц - самая любимая и постоянная тема азербайджанского декоративно-прикладного искусства. Простота и ясность композиции, и реалистическая форма образов придают ковру «Овчулуг» монументальность и величие.

Наряду с такими безворсовыми коврами, как килим и палас, Ширван также знаменит другими своими ковровыми изделиями - мафраш (ковровый сундук), хурджун (переметная сума), хейба (малая переметная сума) и чул (попона). На них также изображаются древние мотивы различных животных и человека. В народе и поныне живет традиция ткать килимы, такие как «Пашалы», «Удулу», «Айналы» и другие. Будучи основным центром ковроткачества, Ширван сегодня вновь переживает период своего расцвета. Безворсовые ковры палас и килим, а также ворсовые ковры, создаваемые в селах Джаирли, Чалов, Набур, Мараза и др., сохраняют местные и национальные традиции.

Xalça ticarəti. Şamaxı
Carpet market. Shamakhy
Торговля коврами. Шамахы

Azərbaycan Milli Kitabxanası

loji üsulda toxunan xalça məmulatlarının - məfrəş, xurcun, heybə və çul istehsalında da xüsusi ənənəyə malikdir. Bu əşyalar üzərindəki keçi, quş, dəvə, insan digər təsvirləri keçmişdən günümüzədək çatmış "multiplikasiya" adlandırmaq olar.

Xalq arasında kilim toxunması ənənəsi bu gün də mövcuddur. Onların el arasında "Paşalı", "Udulu", "Aynalı" və s. adlanan növləri vardır. Şirvan Azərbaycanın əsas toxuculuq mərkəzi olaraq bu gün yenə öz tərəqqi dövrünü yaşayır. Cəyirli, Çalov, Nabur, Mərəzə və digər kəndlərdə toxunan xovsuz palaz, kilim və xovlu xalçalarda yerli, milli ənənəni yaşadırlar.

Hər zaman olduğu kimi bu gün də Şamaxı bazarı yun və hazır xalçaların bolluğu ilə müştərilərin diqqət mərkəzindədir. Yunun qırxımı, yuyulması, çırpılması, əyrilməsi, boyanması və xalçanın toxunulması hər zaman olduğu kimi bu ərazidə yaşayan xalqın əsas məşğuliyyətidir.

Şirvan xalça məktəbini öz toxuculuq ənənələri ilə zənginləşdirən Azərbaycanın ən səfalı coğrafi əraziləri Şəki, Zaqatala, Qax, Balakən, Oğuz və Qəbələ bölgələridir. Bu ərazilər Azərbaycanın şimal və şimal-qərb hissəsində yerləşirlər. Hər bir sadalanan ərazi özünəməxsus sənətkarlıq və toxuculuq ənənələri ilə digərindən fərqlənir.

Şəki şəhərinin əsasının er.əv.I minillikdə qoyulduğu güman edilir. O Bö-

constant subjects in the Azerbaijan applied art. Simplicity and clearness of the design and realistic images make the carpet monumental and majestic.

Apart from flatwoven carpets, such as kilim and palas, Shirvan was famous for its pile-less products - mafrash (carpet chest), khurjun (saddle-bag), kheyba (small saddle-bag) and chul (horsecloth). In them, ancient images of various animals and human beings are also represented. Today, the population continues to weave kilims, such as "Pashaly", "Udulu", "Aynaly" and others. As the main centre of carpet-weaving, Shirvan experiences now a new period of flourishing. In flatwoven palases and kilims, as well as pile carpets made in villages of Jairli, Chalov, Nabur, and

Çeşidli kilimlərin satışı
Various kilims in market
Продажа разнообразных килимов

Nabur – Şirvanın əsas xalçaçılıq məntəqəsi

Nabur – the main carpet-weaving centre of Shirvan

Набур – основной ковроткацкий пункт Ширвана

Большой вклад в развитие традиций ширванской ковровой школы вносят шекинский, загатальский, гахский, балаканский, огузский и габалинский районы.

Azərbaycan Milli

Xalq sənətkarları hana arxasında. Nabur kəndi
Rural weavers at a loom. The village of Nabur
Мастера за ткацким станком. Село Набур

yük Qafqaz dağlarının cənub yamaclarında yerləşir. Bu şəhər Şəki-Zaqatala rayonunun mərkəzidir. Şəki hələ qədim dövrlərdən sənətkarlıq mərkəzi kimi tanınmışdır. Dulusçuluq, metal və ağac üzərində oyma,

Maraza, local national traditions are survived.

Located in the favourable geographical zone, Sheki, Zagataly, Gakh, Balakany, Oguz and Gabala make their large contribution to the traditions of the Shirvan carpet school. These territories are located in the northern and northwest parts of Azerbaijan. Each of the districts is distinguished with its original weaving traditions.

The centre of the Sheki-Zagatala area is the town of Sheki. In the past Sheki was well-known as the centre of handicrafts, particularly ceramics, copper and wood works, silks, embroideries and carpets. This land is well-known also for beautiful old buildings, such as the Palace of Sheki khans, Caravanserai with its carved wooden lattices and incomparable painting. Here made also are kelagai-shawls, embroideries, fabrics and carpets of local silk. In

Эти территории расположены в северной и северо-западной частях Азербайджана. Каждый из перечисленных регионов отличается самобытными традициями ремесел и ткачества.

Центром Шеки-Загатальского района является город Шеки. Еще в древние времена Шеки был знаменит как центр гончарного ремесла, резьбы по металлу и дереву, шелководства, художественого шитья и искусства ковроткачества. Эта земля известна и своими памятниками архитектуры. До наших дней на ней сохранились Дворец шекинских ханов, Каравансарай со своими резными деревяными решетками-шебеке и великолепной живописью. Из местного шелка здесь до сих пор изготовливаются головные платки-келагаи, вышивки, ткани и ковры. В Загаталах основным центром производства ковров было село Мухах. Ковры, сотканные в этом пункте, выделяются своими геометрическими узорами.

В Гахском районе самым известным местом производства ковров является село Илису, которое расположено на высоте 1200 метров над уровнем моря. Это село

Növbəti xalçanın yaranması. Nabur kəndi
Making a next carpet. Nabur
Создание очередного ковра. Село Набур

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Yunun əyirilməsi üçün hazırlıq. Çalov
Wool prepared for spinning. Chalov
Подготовка шерсти к прядению. Чалов

ipəkçilik, bədii tikmə və xalça sənəti ilə məşhurdur. Bu ərazi memarlıq abidələri ilə də tanınır. Şəki xan sarayı, XVIII əsr Karvansarası öz şəbəkə və misilsiz boyakarlıq təsvirlərini bu günədək qoruyub saxlamışlar. Kələğayı toxunulmasını, onların "basma" üsulu ilə bəzədilməsini, "təkəlduz" tikmələrini, yerli xammaldan ipək parça və xalçaların toxunulması kimi sənətkarlıq növlərini qədim ənənələrin davamı kimi qiymətləndirmək olar. Zaqatalada xalçaların toxunulduğu əsas məntəqə Muxax kəndi olmuşdur. Bu məntəqədə toxunulan xalçalar öz həndəsi naxışları ilə səciyyəvidir.

Qax rayonunda isə toxuculuqla məşğul olan ən tanınmış kənd İlisudur. Bu ərazi dəniz səviyyəsindən 1200 m. hündürlükdə yerləşir. O qədim kurqanları, tunc dövrünə aid küp qəbirləri, XVII əsr memarlıq abidələrindən Suluq qala və məscidləri ilə tanınır. Bu yüksəklik zonası öz toxumaları və keyfiyyətli yundan hazırlanan parlaq xalçaları ilə də məşhurdur. Yerli xalq tərəfindən xalçaçılıq sənəti bu gün də qorunub saxlanılmaqdadır.

Oğuz rayonu Şəki-Zaqatala zonasında Böyük Qafqazın cənub yamacla-

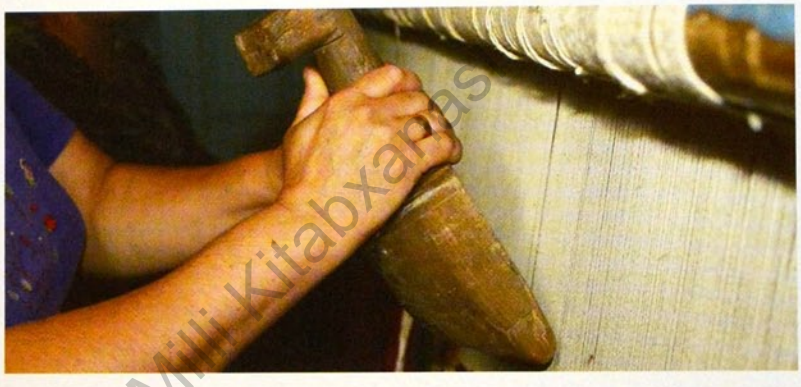

Xalça toxuma prosesi: düyünün vurulması, ilmələrin həvə ilə döyülməsi, xovun daranması. Nabur kəndi

The process of making a carpet: knotting, compacting knots with a beater, combing pile. Nabur

Процесс изготовления ковра: завязывание узла, утрамбовывание узлов колотушкой, расчесывание ворса. Село Набур

Azərbaycan Milli Kitabxanası

rında yerləşir. Oğuzda insanlar hələ neolit dövründə oturaq həyat tərzi keçirməyə başlamışlar. Zəngin bitki örtüyü, su ehtiyatının bolluğu bu yerlərdə qədim zamanlardan hələ xalq sənətinin bir növü kimi xalçaçılığın da inkişaf etməsinə şərait yaratmışdır. Əsasən Filfili, Daşağıl kəndləri toxuculuqda daha çox üstünlük qazanmışlar.

Zagataly the main centre of carpet-making was the village of Mukhah.

In the Gakh district Ilisu is the most known carpet producing village located at a height of 1200 meters above sea level. It also is famous for ancient burial mounds and clay jugs of the Bronze Age, buildings of the XVI century, such as the Sulug Gala Fortress and mosques. This mountain zone is well-known for its bright carpets made of high quality wool. The local population continues making carpets until now.

The Oguz district of the Sheki-Zagataly area is located on the southern slopes of the Greater Caucasus. People started to settle down in Oghuz as early as the Neolith period. The rich vegetative cover, abundance of water sources

также известно своими древними курганами и глиняными кувшинами, относящимися к бронзовому веку, и памятниками архитектуры XVI века, такими как крепость Сулуг-гала и мечети.

Эта высокогорная зона известна также своими яркими коврами, изготовленными из высококачественной шерсти. Местное население до сих пор сохраняет традиции ковроткачества.

Огузский район Шеки-Загатальской зоны расположен на южных склонах Большого Кавказа. В Огузе еще во времена неолита люди начали вести оседлый образ жизни. Уже с древних времен богатый растительный покров и обилие водных источников создали условия для развития здесь одного из видов народного

Şəki Xan Sarayı. 1762
The Palace of Sheki khans. 1762
Дворец Шекинских Ханов. 1762

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Məscid. Qax rayonu. 1996
Mosque. The Gakh district. 1996
Мечеть. Гахский район. 1996

Kilimdən fraqment, 1930. İlisu kəndi
The detail of kilim, 1930. Ilisu
Фрагмент килима, 1930. Село Илису

Evə dönərkən. Zaqatala
On the way to home. Zakatala
На пути домой. Загатала

created conditions for the development of local carpet-weaving. Villages of Filfili and Dashagil were especially famous for their carpets.

Gabala is located in the northwest of Azerbaijan. It is known as a

искусства - ковроткачества. Им особенно прославились села Фильфили и Дашагиль.

Габала расположена на северо-западе Азербайджана. Ее история также начинается со времен неолита. Габала была столицей Кавказской Албании. После этого она вошла в состав государства Ширваншахов и Шекинского ханства.

Габала славится своими памятниками архитектуры - храмами, мавзолеями, пирами (святилищами). Ковроткачество как основной вид народного искусства широко развито здесь во многих селах.

İlisu xalçaçılıq məntəqəsi. Qax rayonu
The carpet-weaving village of Ilisu. The Gakh district
Ковроткацкий пункт Илису. Гахский район

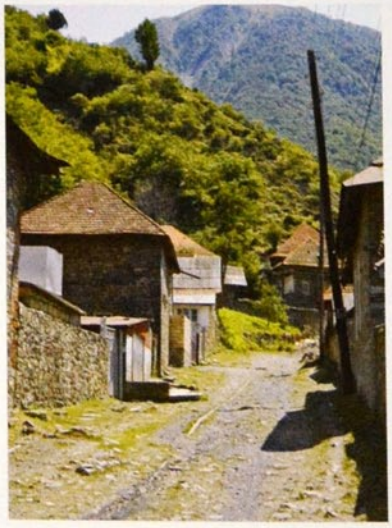

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Qəbələ Azərbaycanın şimal-qərbində yerləşir. Bu ərazi insan məskəni kimi hələ neolit dövründən məlumdur. Qəbələ Qafqaz Albaniyasının mərkəzi olub, sonralar Şirvanşahlar dövlətinin və Şəki xanlığının tərkibinə daxil olmuşdur. Memarlıq tarixi Alban məbədləri, türbə və pirləri ilə məşhurdur. Əsas xalq sənəti növündən olan xalçaçılıq Laza və Bum kəndlərində geniş yayılmışdır.

place where people lived from the Neolith. Gabala was the capital of the Caucasian Albania. Later it was joined to the State of Shirvan Shahs and the Sheki Khanate. Gabala is famous for temples, shrines, and sacred places. As the principal handicraft, carpet-weaving was widely developed in many local villages.

Xalça və xalça məmulatları kəndli məişətində. Xaldan. Yevlax rayonu

Carpets and weavings in rural household. Khaldan, the Evlakh district

Ковер и ковровые предметы в сельском быту. Халдан, Евлахский район

Şəki şəhərinin görünüşü

The view of Sheki

Вид города Шеки

Azərbaycan M

"Qabıstan" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 155x125 sm
"Gabistan" carpet. Shirvan school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 155x125 cm
Ковер «Габыстан». Ширванская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 155x125 см

"Qarxun" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. 1329 hicri /1911-ci il. Yun, 220x127 sm
"Garkhun" carpet. Shirvan school. Azerbaijan. 1329 Hijra/1911. Wool, 220x127 cm
Ковер «Гархун». Ширванская школа. Азербайджан. 1329 хиджри/1911 г. Шерсть, 220x127 см

"Qabıstan" (Namazlıq) xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 170x92 sm
"Gabistan" prayer rug. Shirvan school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 170x92 cm
Молитвенный ковер «Габыстан». Ширванская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 170x92 см

"Şirvan" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 205x110 sm
"Shirvan" carpet. Shirvan school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 205x110 cm
Ковер «Ширван». Ширванская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 205x110 см

"Kürdəmir" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin sonu. Yun, 185x120 sm
"Kurdamir" carpet. Shirvan school. Azerbaijan. Late XIX century. Wool, 185x120 cm
Ковер «Кюрдамир». Ширванская школа. Азербайджан. Конец XIX века. Шерсть, 185x120 см

"Qabıstan" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin sonu. Yun, 218x127 sm
"Gabistan" carpet. Shirvan school. Azerbaijan. Late XIX century. Wool, 218x127 cm
Ковер «Габыстан». Ширванская школа. Азербайджан. Конец XIX века. Шерсть, 218x127см

"Qabıstan" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin sonu.Yun, 189x130 sm
"Gabistan" carpet. Shirvan school. Azerbaijan. Late XIX century. Wool, 189x130 cm
Ковер «Габыстан». Ширванская школа. Азербайджан. Конец XIX века. Шерсть, 189x130 см

"Namazlıq" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. XIX əsr. Yun, 149x98 sm
"Namazlyk" prayer rug. Shirvan school. Azerbaijan. XIX century. Wool, 149x98 cm
Молитвенный ковер «Намазлык». Ширванская школа. Азербайджан. XIX век. Шерсть, 149x98 см

"Ərciman" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 306x175 sm
"Arjiman" carpet. Shirvan school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 306x175 cm
Ковер «Арджиман». Ширванская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 306x175 см

"Mərəzə" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 300x180 sm
"Maraza" carpet. Shirvan school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 300x180 cm
Ковер «Мараза». Ширванская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 300x180 см

"Şirvan" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin sonu. Yun, 277x113 sm
"Shirvan" carpet. Shirvan school. Azerbaijan. Late XIX century. Wool, 277x113 cm
Ковер «Ширван». Ширванская школа. Азербайджан. Конец XIX века. Шерсть, 277x113 см

"Ağaclı" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 193x154 sm
"Agajly" carpet. Shirvan school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 193x154 cm
Ковер «Агаджлы». Ширванская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 193x154 см

"Bico" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 182x116 sm
"Bijo" carpet. Shirvan school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 182x116 cm
Ковер «Биджо». Ширванская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 182x116 см

"Ərciman" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 213x131 sm
"Arjiman" carpet. Shirvan school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 213x131 cm
Ковер «Арджиман». Ширванская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 213x131 см

"Ərciman" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 245x104 sm
"Arjiman" carpet. Shirvan school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 245x104 cm
Ковер «Арджиман». Ширванская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 245x104 см

"Qabıstan" (Namazlıq) xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. 1330 hicri /1915. Yun, 190x130 sm
"Gabistan" prayer rug. Shirvan school. Azerbaijan. 1330 Hijra/1915. Wool, 190x130 cm
Молитвенный ковер «Габыстан». Ширванская школа. Азербайджан. 1330 хиджри/1915. Шерсть, 190x130 см

"Ərciman" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 233x125 sm
"Arjiman" carpet. Shirvan school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 233x125 cm
Ковер «Арджиман». Ширванская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 233x125 см

"Namazlıq" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan.1233 hicri/1818. Yun, 185x120 sm
"Namazlyk" prayer rug. Shirvan school. Azerbaijan. 1233 Hijra/1818. Wool, 185x120 cm
Молитвенный ковер «Намазлык». Ширванская школа. Азербайджан. 1233 хиджри/1818. Шерсть, 185x120 см

"Ərciman" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 198x125 sm
"Arjiman" carpet. Shirvan school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 198x125 cm
Ковер «Арджиман». Ширванская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 198 x125 см

Kilim. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin sonu. Yun, 295x162 sm
Kilim. Shirvan school. Azerbaijan. Late XIX century. Wool, 295x162 cm
Килим. Ширванская школа. Азербайджан. Конец XIX века. Шерсть, 295x162 см

"Ərciman" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 303x190 sm
"Arjiman" carpet. Shirvan school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 303x190 cm
Ковер «Арджиман». Ширванская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 303 x190 см

"Ərciman" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 185x98 sm
"Arjiman" carpet. Shirvan school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 185x98 cm
Ковер «Арджиман». Ширванская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 185x98 см

"Ərciman" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 187x106 sm
"Arjiman" carpet. Shirvan school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 187x106 cm
Ковер «Арджиман». Ширванская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 187x106 см

"Ərciman" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin sonu. Yun, 320x143 sm
"Arjiman" carpet. Shirvan school. Azerbaijan. Late XIX century. Wool, 320 x143 cm
Ковер «Арджиман». Ширванская школа. Азербайджан. Конец XIX века. Шерсть, 320 x143см

"Ərciman" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 192x136 sm
"Arjiman" carpet. Shirvan school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 192x136 cm
Ковер «Арджиман». Ширванская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 192x136 см

"Ərciman" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 203x138 sm
"Arjiman" carpet. Shirvan school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 203x138 cm
Ковер «Арджиман». Ширванская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 203x138 см

"Ərciman" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 333x180 sm
"Arjiman" carpet. Shirvan school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 333x180 cm
Ковер «Арджиман». Ширванская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 333x180 см

"Salyan" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 195x125 sm
"Salyan" carpet. Shirvan school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 195x125 cm
Ковер «Сальян». Ширванская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть,195x125 см

"Ərciman" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 314x170 sm
"Arjiman" carpet. Shirvan school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 314x170 cm
Ковер «Арджиман». Ширванская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 314x170 см

"Zaqatala" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin sonu. Yun, 210x178 sm
"Zagatala" carpet. Shirvan school. Azerbaijan. Late XIX century. Wool, 210x178 cm
Ковер «Закатала». Ширванская школа. Азербайджан. Конец XIX века. Шерсть, 210x178 см

"Zaqatala" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. XIX əsr. Yun, 192x130 sm
"Zagatala" carpet. Shirvan school. Azerbaijan. XIX century. Wool, 192x130 cm
Ковер «Закатала». Ширванская школа. Азербайджан. XIX век. Шерсть, 192x130 см

"Şirvan" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. XIX əsr. Yun, 260x151 sm
"Shirvan" carpet. Shirvan school. Azerbaijan. XIX century. Wool, 260x151 cm
Ковер «Ширван». Ширванская школа. Азербайджан. XIX век. Шерсть, 260x151 см

"Şirvan" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 233x148 sm
"Shirvan" carpet. Shirvan school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 233x148 cm
Ковер «Ширван». Ширванская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 233x148 см

Bakı xalça məktəbi

Baku carpet school / Бакинская ковровая школа

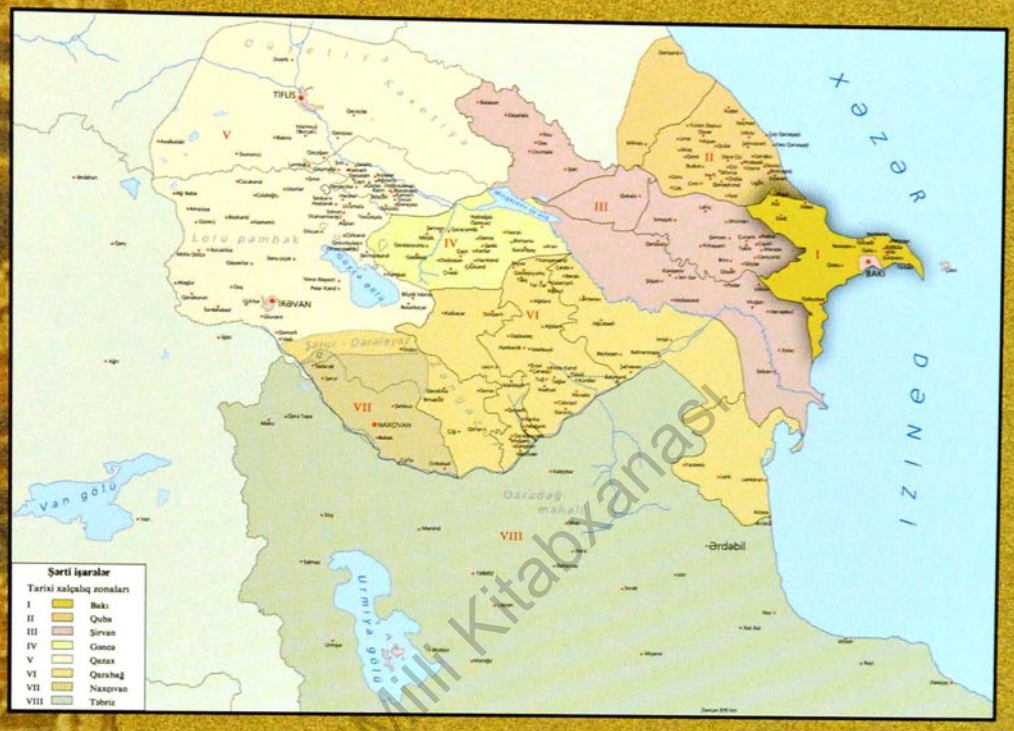

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Bakı şəhərinin gerbi
The emblem of Baku
Герб города Баку

Bakı xalça məktəbi Azərbaycanın şərqini, Xəzər dənizinin qərb sahilini əhatə edir. Neft, qaz, inşaat daşı, duz, qum, əhəng yataqları kimi faydalı qazıntıların sonsuz mənbəyi olan Abşeron torpağı tunc və erkən dəmir dövründən başlayaraq ən qədim insan məskənlərindən biri olmuşdur. Bu ərazi minilliklərlə öncəyə təsadüf edən kurqanları və digər qədim dövr mədəniyyət nümunələri ilə tanınır. Bakı

The Baku weaving zone covers the eastern part of Azerbaijan and the western coast of the Caspian Sea. The Absheron land is rich in oil, gas, building stone, salt, sand, lime and other minerals, and it was inhabited by people as early as ancient times. This territory is well-known for its burials and other evidences of ancient culture. The first mentions of Baku appeared in 3,500 B.C., in the period of the Egyptian pharaohs. Some researchers believe that the name means "city of gods". But the local people also call it "the town of winds" because of many windy days that take place in Baku during almost the whole year round.

Baku lay in the crossroad of the world trading ways and played an important role in the development of trading communications between the East and the West. Through it, merchants and travellers went from the north to the south and from the east to the West to the countries located around the coastline of the Black Sea, Iran, China, India and other lands. If

Бакинская ткацкая зона охватывает восточную часть Азербайджана и западное побережье Каспия. Абшеронская земля, богатая нефтью, газом, строительным камнем, солью, песком, месторождениями извести и другими полезными ископаемыми, была населена людьми уже с древних времен. Эта территория известна своими тысячелетними курганами и другими свидетельствами древней культуры. Первые упоминания о Баку появились уже 3500 лет назад, во времена египетских фараонов. Некоторые исследователи расшифровывают его название как «город богов», но в народе, из-за множества ветреных дней, которые случаются в Баку почти круглый год, его также называют «городом ветров».

Баку, располагавшийся на перекрестке мировых торговых путей, играл важную роль в развитии торговых связей между Востоком и Западом. Через него купцы и путешественники шли с севера на

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Ləmi qabağı (tikmə). Bakı. XIX əsrin əvvəli

Curtain for niche (embroidery). Baku. Early XIX century

Украшение для ниши (вышивка). Баку. Начало XIX века

haqqında ilk dəfə 3500 il əvvəl Misir Fironu Menesanın dövrünə aid yazılı abidələrdə məlumat verilmişdir. Azərbaycanın paytaxtı, Abşeron yarımadasında yerləşən Bakı şəhərinin adı ta qədim zamanlardan etibarən öz iqlim şəraitinə, Xəzərdən əsən sərin mehə işarə olaraq "küləklər şəhəri " mənasını kəsb etmişdir.

Dünya ticarət yollarının ayrıcında olan Bakı Şərq və Qərb arasında ticarət əlaqələrinin inkişafında mühüm əhəmiyyətə malik olmuşdur. Bu yol ilə tacirlər və səyyahlar şimaldan-cənuba, şərqdən-qərbə - Qara dəniz sahilindəki ölkələrə, İrana, Çinə, Hindistana və s. yerlərə hərəkət etmişlər. Əgər Azərbaycan Avropa

Azerbaijan is considered as a conditional border between the East and the West, then Baku and the Absheron Peninsula can be called the basic bridge of the country. Baku was also known for its buildings of architecture and various national handicrafts. Here people made magnificent handmade products, such as delicate embroideries, elegant national clothes, multi-coloured shawls of fine wool, as well as cold steel, jewellery and, first of all, original and beautiful carpets.

The Baku carpet school is distinguished with its ancient traditions, artistic style, patterns and richness of colours.

Carpet-making was mainly developed in villages located near Baku, such as Novkhany, Nardaran, Khila (Amirajany), Bulbula,

Kilim önündə Bakı zadəgan ailəsinin nümayəndələri. 1850

A Baku noble family in front of a kilim. 1850

Семья бакинских аристократов на фоне килима. 1850

юг и с востока на запад в страны, расположенные на побережье Черного моря, в Иран, Китай, Индию и другие земли. Если Азербайджан считать условной границей между Востоком и Западом, то Баку и Абшерон можно назвать основным мостом страны. Баку был также известен своими произведениями зодчества и разнообразными народными промыслами. Здесь создавались великолепные ручные изделия, такие как изящные вышивки, изысканная

Xəzər sahilində xalçaların yuyulması
Carpets washed on the beach of the Caspian Sea
Чистка ковров на берегу Каспия

Azərbaycan Milli Kitabxanası

ilə Asiyanın şərti sərhəddində yerləşən ölkələrdən sayılarsa, bu halda Abşeronu və Bakını bu ölkənin əsas keçidi adlandırmaq olar.

Zəngin sənətkarlığı, kübar əl işləri ilə tanınan Bakıda memarlıq sənəti, "güləbətin" üslublu zərif tikmələr, nəfis milli geyimlər, əlvan tirmə şallar, soyuq silahlar, "şəbəkə", "mina", "qarasavad" üsullu zərgərlik nümunələri ilə yanaşı misli görünməyən xalçalar da toxunmuşdur. Bakı xalça məktəbi öz qədim ənənələri, bədii üslubu, naxışları, həzin rəng ahəngdarlığı ilə fərqlənmişdir.

Xalça istehsalı ilə Bakının əsasən Novxanı, Nardaran, Xilə (Əmircan), Bülbülə, Suraxanı, Goradil, Fatmayı, Qala kəndlərində, habelə Abşeronun hüdudlarından kənarda - Xızı bölgəsinin Xızı, Gədi, Giləzi və Fındıqan kəndlərində məşğul olmuşlar.

Surakhany, Goradil, Fatmai, Gala, as well as beyond the Absheron Peninsula - in Khyzy, Gadi, Gilazi and Fyndigan.

As one can see from history, carpet-weaving developed mainly in places rich in water sources and sheep wool. In Shamahy, Guba, and Absheron people raised such sheep breeds as "gala" and "lezghi". Sometimes, higher-quality wool obtained from crossing the Shirvan "lezghi" and Garabagh "bozakh" sheep breeds was used.

Nowadays, fine lamb wool is also used in producing Baku carpets. Carpets woven of such wool are distinguished with their elegance and refinement, and they fascinate with the high-quality technique of weaving. The high knot density of carpets enables to create clear patterns irrespective of their sizes.

"Bayıl daşları" tarixi abidəsindən nümunələr. XIII əsr

Examples of the "Bayil Stones" historical monument. XIII century

Образцы исторического памятника «Баиловские камни». XIII век

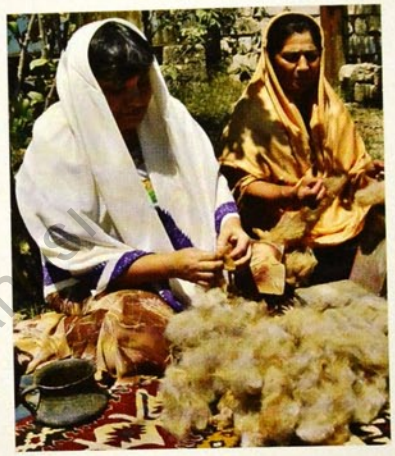

Yunun daranması. Binə kəndi. Abşeron
Wool combing, the village of Bina. Absheron
Расчесывание шерсти. Село Бина. Абшерон

национальная одежда, многоцветные шали из тонкой шерсти, а также холодное оружие, ювелирные изделия и, конечно же, неповторимые по красоте местные ковры.

Бакинская ковровая школа выделяется своими древними традициями, художественным стилем, узорами и богатством колорита.

Ковроткачество было развито, в основном, в расположенных близ Баку селах Новханы, Нардаран, Хиля (Амираджаны), Бюльбюля, Сураханы, Горадиль,

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Tarixdən də məlum olduğu kimi, xalçaçılıq əsasən bol suyun və qoyunçuluğun geniş yayıldığı ərazilərdə inkişaf etmişdir. Şamaxıda, Qubada olduğu kimi, Abşeronda da ən çox "qala" və "ləzgi" qoyun cinsi üstünlük təşkil etmişdir. Bəzən bu bölgədə toxunan xalçalar üçün daha yararlı sayılan "ləzgi" qoyun cinsi ilə "bozax" (Şirvan və Qarabağ) qoyun cinslərinin cütləşməsindən əmələ gələn yeni cinsdən əldə edilən daha keyfiyyətli yundan istifadə olunurdu.

Bakı xalçalarında eyni zamanda zərif quzu yunundan da istifadə edilmişdir. Yumşaq, parlaq quzu yunundan toxunan xalçalar irili-xırdalı nəfis elementlərdən, bədii tərtibatından asılı olmayaraq zərif və incəliyi ilə seçilmişlər. Bu xalçaların güclü bədii təsir qüvvəsinə malik olması səbəblərindən biri də yüksək texniki göstəricilər, yəni yüksək ilmə sıxlığı nəticəsində yaranan naxışların dəqiq təsviri ilə bağlıdır. İlmə sıxlığı 38x38-dən başlayaraq 40x40, 42x42, 38x45 və 45x45 ədəd aralarında olan bu xalçaların ölçüləri də müxtəlifdir. Ənənəyə görə Bakı xalça məktəbində 120x190; 130x200 sm. ölçülü kiçik "Novxanı", "Suraxanı" və "Fatmayı" xalçaları, eyni zamanda 130x350, 120x300 sm. ölçülü nis-

The minimal density makes 38x38 knots in 10 cm and it can reach 38x45, 40x40, 42x42, or 45x45. The sizes of carpets also are various.

Traditionally, the Baku carpet school included both small carpets of 120x190 and 130x200 cm, such as "Novkhany", "Surakhany" and "Fatmai", and larger carpets - "Goradil", "Fatmai", "Khila-buta" and "Khila-afshan".

Like other carpet schools, Absheron carpetmakers aslo had their special devices in processing wool and weaving. Because of peculiarities of local conditions the population of this zone preferred to wash carpets on the shore of the Caspian Sea, using a special kind of "gilaby" bluish clay instead of usual soap. Especially appreciated was the clay produced in the village of Gala which imparted to carpets peculiar shine and softness.

Absheron was also well-known for its natural resources of salt. Like oil, gilaby-clay and other natural minerals, the salt was not only used by the local population but also exported. For example, in the 30's of the XIX century it was extracted

Фатмаи, Гала, а также за пределами Абшеронского полуострова - в селах Хызы, Гади, Гилязи и Фындиган.

Как свидетельствует история, ковроткачество развивалось, главным образом, на территориях, богатых водными источниками и имевших развитое овцеводство. В Шамахе, Губе, на Абшероне предпочтение отдавалось разведению таких пород овец, как «гала» и «лязги». Иногда в этом регионе использовали более высококачественную шерсть новой породы овец, полученных от скрещивания пород «лязги» и «бозах» (Ширван и Гарабах).

Ныне при производстве бакинских ковров используется также и тонкая ягнячья шерсть. Ковры, сотканные из такой шерсти,

Azərbaycan Milli Kitabxanası

bətən iri "Goradil", "Fatmayı", "Xilə-buta", "Xilə-Əfşan" kompozisiyalı xalçalar da istehsal edilmişdir.

Hər bir məktəbdə olduğu kimi, Abşeronda da xalçaların öz toxunma, emal üsulları olmuşdur. Bununla yanaşı, bu bölgənin əhalisi tələbata uyğun olaraq xalçaları Xəzər sahilində, dəniz suyu və sabunu əvəz edən gilabı ilə yuyulmasına daha çox üstünlük vermişlər. Əsasən Qala kəndindən əldə edilən gilabı (mavi rəngli gil) ilə yuyulan xalçaların xovu daha parlaq və yumşaq olurdu.

Abşeron torpağı təbii duz yataqlarının məskəni kimi də şöhrət qazanmışdır. Dəvə karvanı ilə buradan tuluqlarda neft, torbalarda duz, gilabı və başqa təbii məhsullar daşınmaqla yanaşı yerli əhali də onlardan istifadə edirdi. Təkcə XIX əsrin 30-cu illərində Qalanın duz gölündən 30 min xalvaradək duz toplanmışdır. İllər boyu Masazır gölündən about 30 khalvar of salt (1 khalvar = 400 kg) from the lake in Gala. Salt produced from the lake of Masazyr was used as an essential component to fix colours in yarn dyeing.

Borrowed their colour palette from the specific Absheron landscape - dark blue of the sea, amber of sand, and goldish of grapes, - these carpets have their own aesthetics expressed in quiet colours and subdued tones. On Baku carpets dominant colours, in most cases, are blue and dark blue, as well as purple and other shades characteristic of the "kashi" architectural design style.

Religious and esoteric symbols as well as animal and plant motives adorning Baku carpets show not only earlier religious-mythological and ethical outlooks of Azerbaijan people, but also the universal contain, representing the mystery

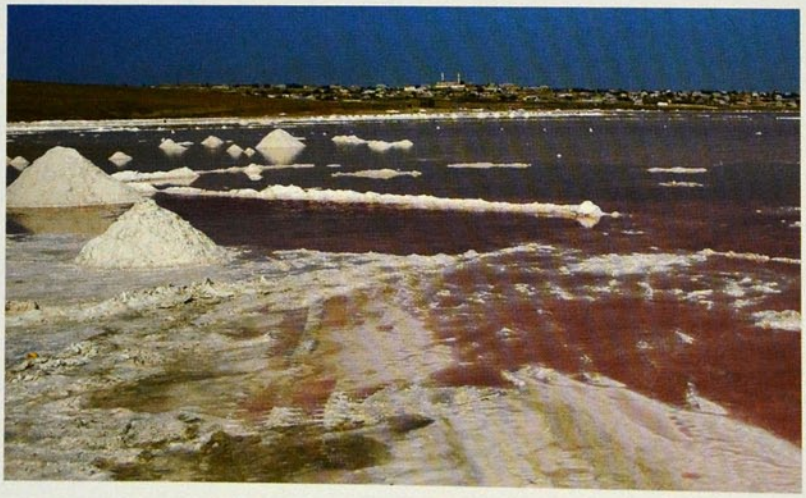

Masazır gölü. Duz tədarükü
Salt extraction at the Lake Masazir
Добыча соли на Масазырском озере

выделяются своим изяществом и утонченностью и поражают высококачественной техникой плетения. Высокая плотность ковровых узлов позволяет создать четкий узор независимо от его размера. Минимальная плотность составляет 38x38 узлов на 10 см и может достигать величины 38x45, 40x40, 42x42, или 45x45. Размеры ковров также разнообразны.

К бакинской ковровой школе традиционно относятся как маленькие, размером 120x190 и 130x200 см, ковры «Новханы«, «Сураханы» и «Фатмаи», так и сравнительно большие ковры «Горадиль», «Фатмаи», «Хиля-бута» и «Хиля-Афшан».

Как и в каждой школе, на Абшероне применялись свои особые способы обработки шерсти и ткачества. Из-за особенностей местных условий население этой зоны предпочитало мыть ковры на побережье Каспия, используя при этом вместо обычного мыла особый вид голубоватой глины - гилабы. Особенно ценилась глина из села Гала, которая придавала коврам особый блеск и мягкость.

Земля Абшерона также была известна своими природными

Azərbaycan Milli Kitabxanası

toplanan duzlardan da Abşeronda ipliklərin boyanılmasında əvəzedilməz bərkidici maddə kimi istifadə edilmişdir.

Bir qayda olaraq öz həzin palitrasını Abşeronun spesifik təbiətindən - mavi Xəzərdən, kəhrəba qumlardan, bal rəngli salxımlardan almış bu xalçalarda boyakarlıq əsərlərində olduğu kimi özünəməxsus bədiilik sakit rənglərin, həzin yarım tonların təsviri üzərində qurulmuşdur. Bakı xalçalarında üstünlük təşkil edən rəng harmoniyası əksər hallarda memarlıqda istifadə edilən "kaşı" bəzək üslubunun mavi, sürməyi rənglərin və şəkəri, sumağı tonlarına uyğun seçilirdi.

Abşeron xalçalarını bəzəyən sokral və ezoterik işarələr sistemi, zoomorf təsvirlər, nəbati elementlər bəşəri məzmunlu atributlardan olub, əbədi dünyanın dərk edilməsinin sirlərini, xalqımızın erkən dini-mifoloji təsəvvürlərini estetik ahəngdarlıq qanunları vasitəsilə əks etdirirlər. Bu məktəbə məxsus çeşnilər minilliklər boyu xalq sənətkarları tərəfindən yaşadılmış və yeni təsvir üslublarının yaranmasına zəmin yaratmışdır.

Hind atəşpərəstlərinin Suraxanıda inşa etdikləri (XVIII) Atəşgah məbədinin üzərində həkk edilmiş svastika nişanı, günəşin təsviri bu yerlərin qədim sakinlərinin hələ keçmiş zamanlardan fəza cismlərindən biri olan - günəşə sitayiş etmələrini sübut edir. "Suraxanı" xalçası üzərində təsvir edilmiş göl və ondan ətrafa paylanan

Məfrəşdən fraqment. Bakı. XIX əsr
The detail of mafrash. Baku. XIX century
Фрагмент мафраша. Баку. XIX век

of cognition of the Universe by means of laws of aesthetic harmony.

Motives typical of this school were kept by national masters during centuries, and they created a basis for the origin of new style.

The swastika represented on the Temple of Fire-worshippers in Surakhany, built by Indians Zoroastrians in XVIII c., was linked with solar coneptions. Medallions with beams in the "Surakhany" carpet are also connected with ancient beliefs of people of this zone.

On the "Khila-buta" carpet woven in Amirajany, there are motives connected with ancient beliefs. For example, the classical "buta", as well as the "sajayag" (tripod) typical of the "Khila-afshan" carpet are connected with fire-worshipping and Zoroastrianism. Mythological birds personifying the light and

месторождениями соли. Она, как и нефть, глина-гилабы и другие природные ресурсы, не только использовалась, но и экспортировалась местным населением. Только в 30-е годы XIX века из соленого озера в Гала было добыто 30 халваров соли (1 халвар = 400 кг.). На Абшероне соль, собранная в Масазырском озере, использовалась как незаменимое закрепляющее средство при крашении пряжи.

Заимствуя, как правило, свою сдержанную цветовую палитру у специфической абшеронской природы - синего моря, янтарных песков, золотистых виноградных гроздьев, - эти ковры имеют свойственную им эстетику, выраженную в спокойных красках и приглушенных полутонах. На бакинских коврах

Azərbaycan Milli Kit

Atəşgah. Suraxanı
The Temple of Fire-worshippers. Surakhany
Храм огнепоклонников. Сураханы

şölələr qədim insanların ilk inancları ilə bağlıdır.

Bakının Əmircan kəndində toxunan "Xilə-buta" xalçalarındakı klassik "buta", "Xilə-Əfşan" xalçasına məxsus "sacayaq" elementləri də Atəşpərəstlik, Zərdüşt ideologiyası ilə bağlı olub odu, müqəddəs ocağı; mifoloji quşlar - nur, işıq mənbəyinin simvolu olub Tanrı ilə yer arasında əlaqə yaradan ilahi varlığı; müxtəlif üçbucaq formalı asmalar isə göz və nəzər qaytarılması üçün

Xalça emalatxanasında xalçaya ilmə vurulması. Binə kəndi

Knotting pile on a carpet. A weaving workshop in the village of Bina

Завязывание узлов на ковре. Ткацкая мастерская в селе Бина

divine power provide a communication between Creator and people; various triangular pendants are the protection against evil eye and misfortune. Stepped hexagonal or octagonal medallions that form designs of the "Novkhany", "Fatmai", "Baku" and "Surakhany" carpets symbolize the Universe and celestial creatures, and curved and broken lines within these medallions are the bearers of positive energy, conveying beliefs of ancestors.

Baku flatwoven carpets, such as palas, kilim and zili, are distinguished with magnificent ornaments of zigzags, direct lines, rhombuses, hooks and other geometrical elements, as well as

преобладающими цветами, в большинстве случаев, являются голубые и темно-синие краски, а также пурпурные и другие тона, свойственные архитектурному декоративному стилю «кяши».

Украшающие абшеронские ковры сакральные и эзотерические символы, зооморфные и растительные мотивы демонстрируют не только ранние религиозно-мифологические и этические мировоззрения азербайджанского народа, но и общечеловеческое содержание, отражая с помощью законов эстетической гармонии тайну познания Вселенной.

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Присущие этой школе изображения тысячелетиями сберегались народными мастерами и создали основу для зарождения нового стиля.

Знак свастики, изображенный на построенном индийскими зороастрийцами в XVIII веке Храме огнепоклонников в поселке Сураханы, был связан с символом солнца. Изображенные на ковре «Сураханы» медальоны и расходящиеся от них лучи связаны с первоначальными верованиями жителей этой зоны.

На ковре «Хиля-бута», ткавшемся в поселке Амираджаны, есть художественные элементы, связанные с древними верованиями. Например, классическая «бута», а также присущий ковру «Хиля-Афшан» элемент «саджаяг» («треножник»), связанны с воззрениями огнепоклонников и зороастризмом. Мифологические птицы, олицетворяющие свет и божественную силу, обеспечивают связь между Творцом и людьми; различные треугольные подвески являются защитой от дурного глаза и порчи. Ступенчатые шести- или восьмиугольные медальоны, образующие основу композиции ковров «Новханы», «Фатмаи», «Баку» и «Сураханы», символизируют Вселенную и

Toxuma prosesi zamanı. Binə kəndi
A weaver at work. Bina
Плетение ковра. Село Бина

inamlarla əlaqəli yozulan elementlərdəndirlər. "Novxanı", "Fatmayı", "Bakı", "Suraxanı" xalçalarının bədii strukturlarının əsasını təşkil edən pilləli və ya altıbucaqlı, səkkizbucaqlı "göllər" kainat, fəza cismləri ilə bağlıdır. Onlar vahid enerji mənbəyini tərənnüm edirlər. Bu göllərin içərisini isə bəzəyən sxematik əyri və sınıq xətli işarələr arxaik inancların bədiiləşmiş dili ilə tərənnüm edilən müsbət enerjinin daşıyıcılarıdırlar.

Bakı xalça məktəbində toxunan palaz, kilim, zili xovsuz xalçalarını bəzəyən dolanbac, düз xətt, romb, qarmaqlı və s. həndəsi formalı elementlər, "kilimgülü", ağac, əfsanəvi quş və heyvan motivləri fərdi təsvir üslubları ilə seçilirlər. Bu naxışlar bütövlükdə əbədiyyətlə bağlı hisslər, duyğular dünyasının xalılar üzərində bədii obrazlarıdır.

Xurcun. Bakı. XIX əsr
Khurjun. Baku. XIX century
Хурджун. Баку. XIX век

"kilim gulu" (kilim flower), "agaj" (tree), animal and fantastic birds. All these patterns are artistic representations of ideas about the Universe in carpets.

небесных существ, а украшающие изнутри эти медальоны фигуры в виде кривых и ломаных линий являются носителями положительной энергии и передают верования предков.

Бакинские безворсовые ковры - палас, килим и зили - отличаются великолепными орнаментами, состоящими из зигзагов, прямых линий, ромбов, крючков и других геометрических элементов, а также мотивов «килим гюлю» (килимный цветок), «агадж» (дерево), животных и сказочных птиц. Все эти узоры являются художественным отражением на ковре мыслей о Вселенной.

Azərbaycan Milli Kitabxanası

"Novxanı" xalçası. Bakı məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 267x174 sm
"Novkhany" carpet. Baku school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 267x174 cm
Ковер «Новханы». Бакинская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 267x174 см

"Xilə-əfşan" xalçası. Bakı məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin sonu. Yun, 190x135 sm
"Khila-afshan" carpet. Baku school. Azerbaijan. Late XIX century. Wool, 190x135 cm
Ковер «Хиля-афшан». Бакинская школа. Азербайджан. Конец XIX века. Шерсть, 190x135 см

"Novxanı" xalçası. Bakı məktəbi. Azərbaycan.1247 hicri/1832. Yun, 268x140 sm
"Novkhany" carpet. Baku school. Azerbaijan. 1247 Hijra/1832. Wool, 268x140 cm
Ковер «Новханы». Бакинская школа. Азербайджан. 1247 хиджри/1832 г. Шерсть, 268x140 см

"Xilə-afşan" xalçası. Bakı məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 445x325 sm
"Khila-afshan" carpet. Baku school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 445x325 cm
Ковер «Хиля-афшан». Бакинская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 445x325 см

"Suraxanı" xalçası. Bakı məktəbi. Azərbaycan. XIX əsr. Yun, 230x130 sm
"Surakhany" carpet. Baku school. Azerbaijan. XIX century. Wool, 230x130 cm
Ковер «Сураханы». Бакинская школа. Азербайджан. XIX век. Шерсть, 230x130 см

"Novxanı" xalçası. Bakı məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 317x195 sm
"Novkhany" carpet. Baku school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 317x195 cm
Ковер «Новханы». Бакинская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 317x195 см

"Fatmayı" xalçası. Bakı məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 400x230 sm
"Fatmayi" carpet. Baku school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 400x230 cm
Ковер «Фатмаи». Бакинская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 400x230 см

"Xilə-əfşan" xalçası. Bakı məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 275x150 sm
"Khila-afshan" carpet. Baku school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 275x150 cm
Ковер «Хиля-афшан». Бакинская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 275x150 см

"Suraxanı" xalçası. Bakı məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 382x190 sm
"Surakhany" carpet. Baku school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 382x190 cm
Ковер «Сураханы». Бакинская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 382x190 см

Xalça. Bakı məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 255x100 sm
Carpet. Baku school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 255x100 cm
Ковер. Бакинская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 255x100 см

Xalça. Bakı məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 303x155 sm
Carpet. Baku school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 303x155 cm
Ковер. Бакинская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 303x155 см

"Suraxanı" xalçası. Bakı məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 234x152 sm
"Surakhany" carpet. Baku school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 234x152 cm
Ковер «Сураханы». Бакинская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 234x152 см

"Fındıqan" xalçası. Bakı məktəbi. Azərbaycan. XIX əsr. Yun, 150x104 sm
"Fyndygan" carpet. Baku school. Azerbaijan. XIX century. Wool, 150x104 cm
Ковер «Фындыган». Бакинская школа. Азербайджан. XIX век. Шерсть, 150x104 см

"Suraxanı" xalçası. Bakı məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 118x90 sm
"Surakhany" carpet. Baku school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 118x90 cm
Ковер «Сураханы». Бакинская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 118x90 см

"Suraxanı" xalçası. Bakı məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 180x120 sm
"Surakhany" carpet. Baku school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 180x120 cm
Ковер «Сураханы». Бакинская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 118x120 см

Gəncə xalçа məktəbi

Ganja carpet school / Гянджинская ковровая школа

Azərbaycan Milli Kitabxanası

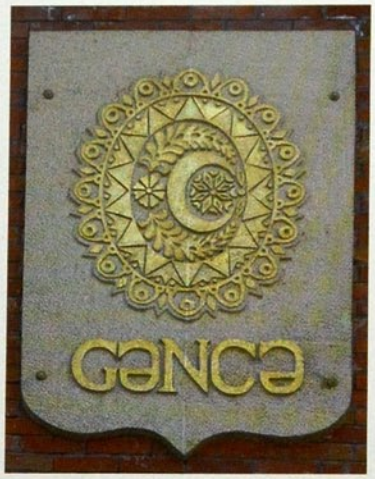

Gəncə şəhəri qədim Azərbaycan mədəniyyətinin beşiyi, xalqımızın milli ruhunun aynasıdır. Bütün tarixi dövrlərdə Gəncə söz ustaları, sənətkarları ilə ölkənin mədəni

Gəncə şəhərinin darvazaları. 1063
The town gates of Ganja. 1063
Ворота города Гянджи. 1063

Ganja is one of the beginnings of Azerbaijan culture and a mirror of national spirit of the people. At all times Ganja poets and artists played an essential role in the cultural development of the country. The Ganja carpet school distinguished with its rich traditions continues to represent the wisdom of the people until now.

Ganja is located in the north-east of the Lesser Caucasus, in the Ganja-Gazakh lowland, on both the banks of the Ganja-chay River. Ganja has a centuries-old history. The place was inhabited as early as ancient times. In the past Ganja survived violent historical perturbations. Since the X century, after numerous foreign invasions, this town played an important role in a socio-political and cultural life of

Гянджа является древней колыбелью азербайджанской культуры, зеркалом национального духа этого народа. Во все времена гянджинские поэты и художники играли существенную роль в культурном развитии страны. Гянджинская ковровая школа, отличающаяся богатыми традициями, и ныне олицетворяет собой мудрость народа.

Гянджа расположена на северо-востоке Малого Кавказа на Гянджинско-газахской равнине, на обоих берегах реки Гянджачай. Гянджа насчитывает многовековую историю. Эта территория еще до нашей эры являлась местом обитания древних людей. Испокон веков Гянджа находилась в центре бурных исторических событий. Пережив многочисленные вторжения, этот

Azərbaycan Milli Kitabxanası

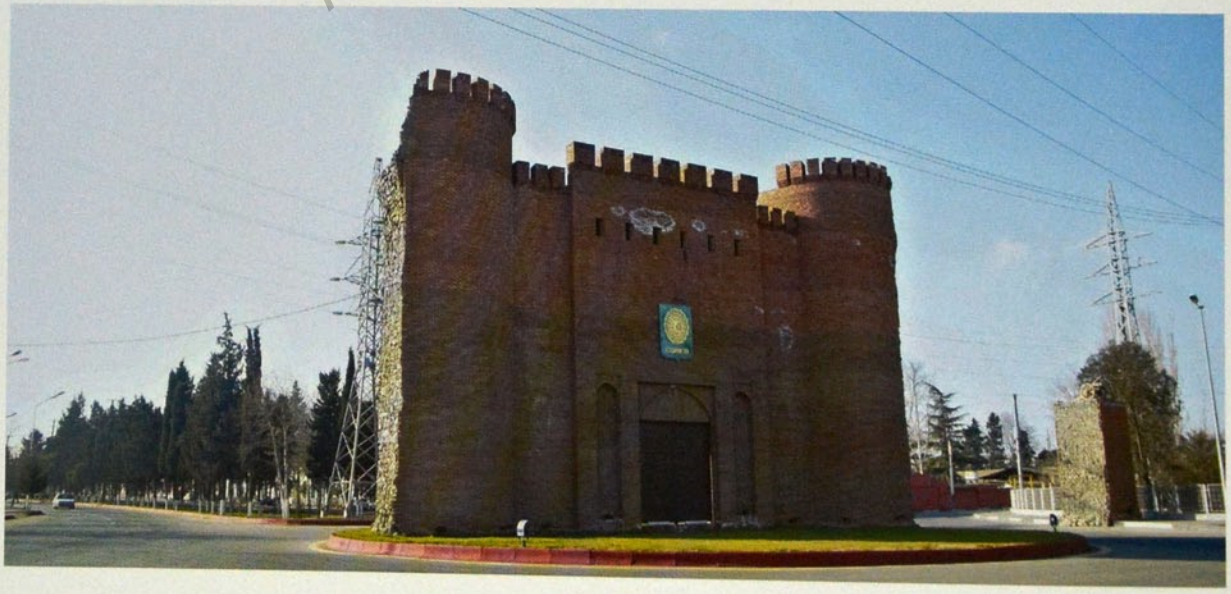

inkişafında mühüm rol oynamışdır. Özünəməxsus ənənələri ilə seçilən Gəncə xalça məktəbi müdrikliyin silinməz izlərini bu gün də yaşadır.

Gəncə şəhəri Kiçik Qafqazın şimal-şərqində, Gəncə-Qazax düzündə, Gəncəçay çayının hər iki sahilində yerləşir. Gəncənin qədim tarixi vardır. Bu ərazi hələ eramızdan əvvəl yaşayış məskəni olmuşdur.

Gəncə şəhəri əsrlər boyu mürəkkəb tarixi proseslərin mərkəzində olmuşdur. Bir çox xarici istilalara məruz qalmış bu müqəddəs torpaq X əsrdən başlayaraq, Azərbaycanın sosial-siyasi və mədəni həyatında muhum rol oynamış, sənətkarlıqda və beynəlxalq ticarət əlaqələrində mühüm yer tutmuşdur.

Gəncə X əsrin ortalarından başlayaraq Azərbaycanda Şəddadilər dövlətinin paytaxtına çevrilmiş, I Fəzlunun (895-1030) dövründə daha da möhkəmləndirilmiş, burada xüsusi şərq memarlıq üslubunda qala, saraylar, körpülər, karvansaralar tikilmiş və pul kəsilməsinə başlanılmışdır.

Gəncənin məşhur qapısını 1063-cü ildə yüksək sənətkarlıq məharəti nümayiş erdirən dəmirçi İbrahim düzəltmişdir. 1139-cu ildə baş vermiş güclü zəlzələ nəticəsində şəhərin dağılmasından istifadə edərək qonşu feodallar buradan çoxlu qənimət, hətta şəhərin ayrılmaz hissəsinə, mənəvi sərvətinə çevrilmiş darvazalarını belə qarət etmişlər.

Azerbaijan and became a large handicraft and trade centre.

From the middle of the X century Ganja was the capital of the Sheddadid State. The town was developed under Fazlul I (895-1030), and during his rule fortresses,

Yunun çırpılması. Yelezavetpol. 1917
Wool beating. Elesavetpol. 1917
Битье шерсти. Елезаветполь. 1917

Xarallarda kömür daşıyan kəndli. Yelezavetpol. 1900

A peasant carrying coal in carpet sacks. Elesavetpol. 1900

Крестьянин, перевозящий уголь в ковровых мешках. Елезаветполь. 1900

Azərbaycan M

"Qədim Gəncə" xalçasından fraqment. Gəncə. XIX əsrin əvvəli.

The detail of the "Gadim Ganja" carpet. Ganja. Early XIX century.

Фрагмент ковра «Гадим Гянджа». Гянджа. Начало XIX века

İcra Hakimiyyətinin binası. Gəncə
The House of Ganja Executive Power
Здание Исполнительной власти г. Гянджи

Gəncədə tarix boyu çox hadisələr yer almışdır. XII-XIII əsrləri isə Gəncənin çiçəklənmə dövrü adlandırmaq olar. Bu illərdə Gəncə

palaces, bridges, and caravanserais were built, and the coins were minted.

The famous town gates of Ganja were made by the skilful smith Ibraghim in 1063. After the strongest earthquake in 1139,

город, начиная с X века, играл важную роль в социально-политической и культурной жизни Азербайджана и был крупным ремесленным и торговым центром.

С середины X века Гянджа стала столицей государства Шеддадидов. Город значительно окреп при Фазлуле I (895-1030), и в период его владычества были построены крепости, дворцы, мосты, караван-сараи и чеканились монеты.

Знаменитые гянджинские городские ворота были сделаны искусным кузнецом Ибрагимом в 1063 году. После сильнейшего землетрясения в 1139 г., соседние феодальные государства разграбили город, похитив в том числе и городские ворота. На протяжении всей истории в Гяндже

XII əsr dahi Azərbaycan şairi Nizami Gəncəvinin məqbərəsi

The Mausoleum of the XII century Azerbaijan poet Nizami Ganjevi

Мавзолей азербайджанского поэта XII века Низами Гянджеви

Nizami Gəncəvinin "Sirlər xəzinəsi" əsərinə həsr edilmiş süjetli kompozisiya

A scene from Nizami's "The Treasury of Secrets"

Сюжетная композиция по мотивам произведения Низами Гянджеви «Сокровищница тайн»

Azərbaycan Milli Kitabxanası

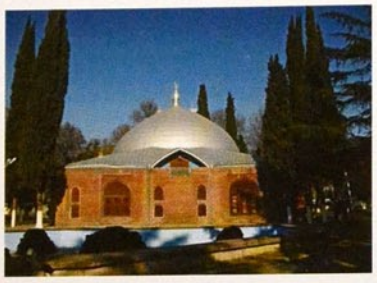

Məscid binası. Gəncə
A mosque. Ganja
Здание мечети. Гянджа

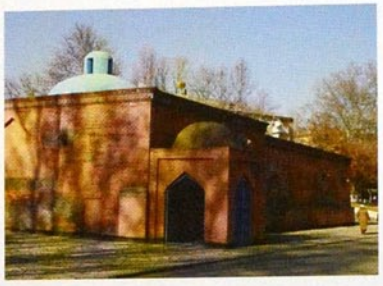

"Çökək hamam" tarixi abidəsi. Gəncə
The old "Cokek Hamam" bath-house. Ganja
Старинная баня «Чокек хамам». Гянджа

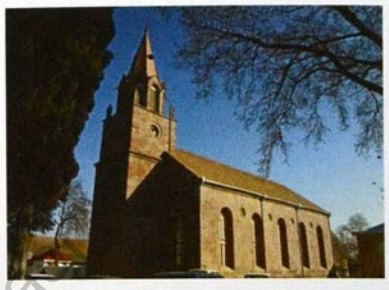

Lyuteran kilsəsi. Xanlar
An old Lutheran Church. Khanlar
Лютеранская церковь. Ханлар

əhəmiyyətli, iri mərkəzə çevrilir, ərazisi böyüyür, yeni ticarət və sənaye məhəllələri tikilir.Bu dövrdə artıq ipək və yundan toxunan xalçalar və xalça məmulatları nəinki yerli, hətta xarici bazarların alıcılarının da diqqətini cəlb etməyə başlayır. Xalçalar və "Gəncə ipəyi"

neighbouring feudal states plundered the town and stole the gates. During all the history Ganja saw various events, but in the XII-XIII centuries the town experienced, undoubtedly, its period of flourishing. At this time Ganja became the most important and large centre of the country. The territory of the town was considerably extended and trade and handicraft settlements were

происходили различные события, однако XII-XIII века являются, несомненно, периодом расцвета города. В это время Гянджа стала важнейшим крупным центром страны - терри-

Cavad xan türbəsi. Gəncə
The Shrine of Javad Khan. Ganja
Гробница Джавад хана. Гянджа

Şah Abbas məscidi (Cümə məscidi). XVII əsr

The Shah Abbas Mosque (Friday's Mosque). XVII century

Мечеть Шаха Аббаса (Пятничная мечеть). XVII век

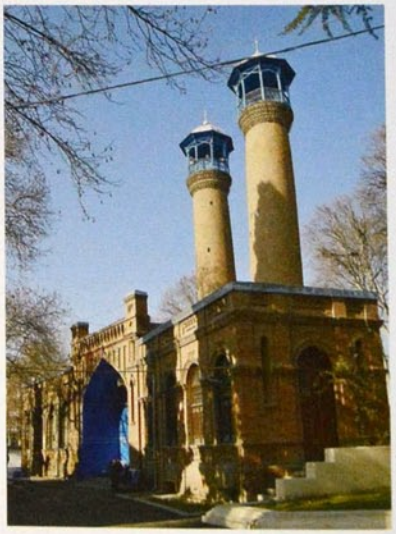

Azərbaycan Milli Kitabxanası

adlanan ipək, atlas, pambıq parçalar isə qonşu ölkələrdə, Orta Şərq bazarlarında yüksək qiymətləndirilir. Gəncə ölkədən uzaqlarda belə məşhurlaşır. Türk səyyahı Övliya Çələbi Gəncədə olarkən şəhərdə ipəkçiliyin geniş inkişaf etdiyini xüsusilə qeyd etmişdir.

Gəncə həm də Ümumqafqaz ticarət mərkəzi olaraq şöhrət qazanmışdır. Buradakı məşhur xalça bazarları vasitəsilə əsasən Gəncə və Qazax xalçaları əmtəə malı olaraq satışa çıxarılırdı.

put up. The great bulk of silk and woollen carpets made in Ganja enabled not only to meet internal demand for them, but also to export the production. Ganja carpets, silk, satin and cotton fabrics were especially appreciated in neighbouring countries and the whole Middle East. The Turkish traveller Ovliya Chelebi who visited the town wrote about a high development of local silkworm breeding. Ganja turned into the largest trade centre of the Caucasus - Ganja and Gazakh carpets were mainly sold in all town markets of the region.

Aside from the town itself, basic producing centres of Ganja carpets were neighbouring villages, as well as Kedabek, Geranboy, Shamkir, Khanlar, Dashkesan and Samukh.

тория города значительно расширилась и были построены торговые и промышленные поселки. Большой объем производства гянджинских шелковых и шерстяных ковров позволял не только удовлетворять внутренний спрос, но и успешно их экспортировать. Особенно ценились в соседних странах и на всем Среднем Востоке гянджинскит ковры, шелк, атлас и хлопок. Побывавший здесь турецкий путешественник Овлия Челеби отмечал значительное развитие шелководства. Гянджа превратилась в крупнейший торговый центр Кавказа - на знаменитых городских базарах на продажу выставлялись, в основном, гянджинские и газахские ковры.

Azərbaycan Milli Kitabxanası

"Fəxrəli" xalçasından fraqment.
Gəncə, 1318 hicri/1901-ci il

The detail of the "Fakhraly" carpet.
Ganja.1318 Hijra/1901

Фрагмент ковра «Фахралы».
Гянджа, 1318 хиджри/1901г.

Gəncə xalça məktəbinin əsas istehsalat məntəqələri Gəncə şəhəri, onun ətraf kəndləri, habelə Gədəbəy, Goranboy, Şəmkir, Xanlar, Daşkəsən və Samux rayonlarından ibarətdir. Təbii ki, bu məntəqələrin hər birində toxunan xalçalar özlərinə məxsus cəhətləri ilə seçilirlər. Ümumilikdə isə Gəncə xalçalarının xarakterik xüsusiyyətləri onların nisbətən uzunsov habelə, hündür xovlu, 32x32-dən 40x40-dək seyrək ilmə sıxlığında və naxışlarının nisbətən iri həcmdə olmasındadır.

Gəncə xalçalarının bədii və texnoloji təsirini Qazax, Qarabağ məktəblərinə xas olan bəzi xalçalarda izləmək mümkündür. Gəncə xalçalarının özünəməxsus fərdi kolorit həlli də vardır. Belə ki, cəlbedici palitralı Gəncə xalçalarında daha çox şux çalarlar izlənilməkdədir. Ən çox istifadə edilən rənglər isə göy, yaşıl, sarı, mavi, qara, qırmızı və səkəri tonlardır.

Gəncə məktəbi ən çox "Gəncə", "Qədim Gəncə", "Gədəbəy", "Çıraqlı", "Samux", "Çaylı", "Şadlı", "Faxralı" kompozisiyaları ilə tanınır. Burada toxunan xalçalardan "Samux", "Çaylı", "Faxralı" çeşniləri sabit formada ara sahəsi göllərlə bəzədilmiş qapalı tipli bədii tərtibata malikdir.

Bədii quruluşu ilə seçilən "Qədim Gəncə" xalçasının əsas istehsal mərkəzi Gəncədən şimal-qərbdə yerləşən Şəmkir rayon mərkəzi və onun ətraf kəndləridir. Bu xalça spesifik bədii quruluşa malikdir. Arasahəsini

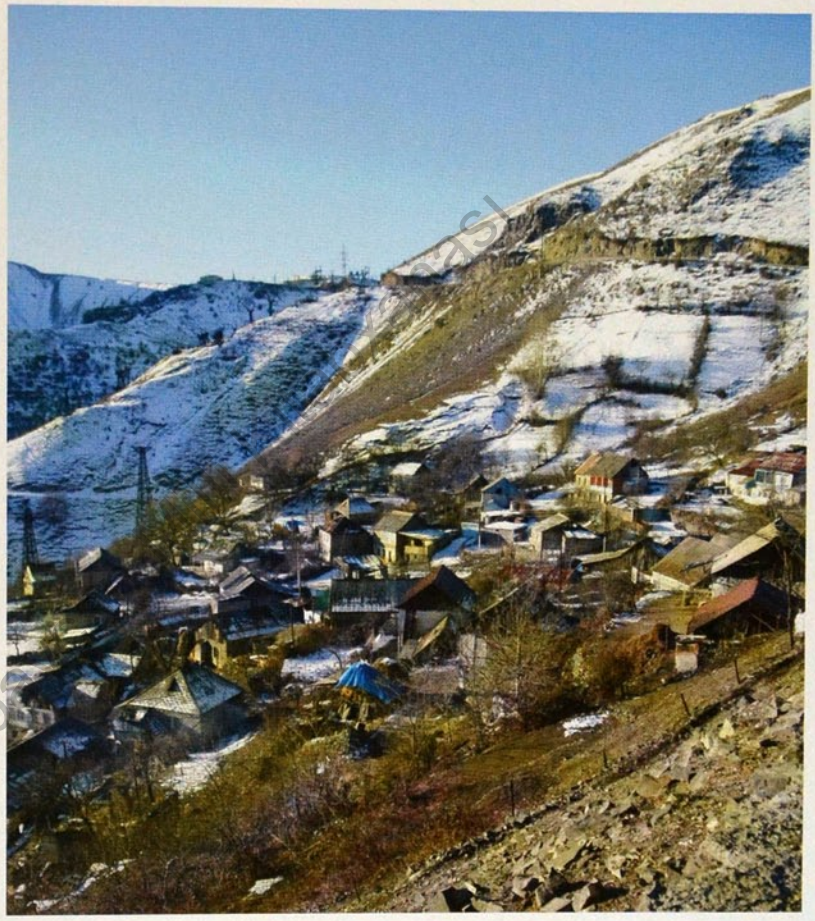

Gədəbəy şəhəri - xalçaçılıq mərkəzi
The town of Gedabek, carpet weaving point
Город Гедабек - ковроткацкий центр

Each district had its own weaving traditions, but the Ganja group is distinguished with a number of own characteristics, such as high pile, low knot density (from 32x32 up to 40x40 in 10 cm), and large motives.

Artistic and technological influences of the Ganja carpet school can be traced in Gazakh and Garabagh carpets. Nevertheless, Ganja carpets demonstrate their unique colours with dominant bright shades. Dark

Основными производственными центрами гянджинской ковровой школы являлся собственно сам город, близлежащие деревни, а также Кедабек, Геранбой, Шамкир, Ханлар, Дашкесан и Самух. Каждый район имел свои традиции ткачества, однако в целом гянджинской школе присущ ряд

sıra ilə ardıcıl və ya diaqonal şəkildə zolaqların içərisində düzülmüş sərbəst "buta" elementləri bəzəyir. Bu naxışlar fərdi bədii quruluşu və rəng həlli ilə Bakı, Şirvan, Qarabağ, Sərab xalçalarında istifadə edilən "buta" elementlərindən fərqlənir. Xalq arasında bu xalça "Gəncə", "Qədim Gəncə", "Gəncə buta", "Butalı Gəncə" adları ilə də tanınır.

Gəncə məktəbinin çox tanınan növbəti xalçasının adı əcdadlarımızın məskən saldığı, 30-dan çox türk

blue, green, yellow, blue, black, red and beige colours are most often used. The Ganja school is famous for its designs such as "Ganja", "Old Ganja", "Kedabek", "Chyragly", "Samukh", "Chaily", "Shadly", "Fakhraly".

Carpets of "Samukh", "Chaily" and "Fakhraly" demonstrate the closed design decorated with medallions.

The principal producing centres for the "Old Ganja" carpet is Shamkir

особенностей, среди которых следует выделить высокий ворс ковров, малую плотность узлов (от 32x32 до 40x40 в 10 см), а также крупные орнаменты.

Художественные и технологические влияния гянджинской школы прослеживаются в изделиях газахской и гарабахской ковровых школ. Тем не менее, гянджинские ковры имеют свой неповторимый колорит, в котором преобладают яркие оттенки цветов. Наиболее часто используются синий, зеленый, желтый, голубой, черный, красный и бежевый цвета. Гянджинская школа славится своими композициями «Гянджа», «Древняя Гянджа», «Кедабек», «Чыраглы», «Самух», «Чайлы», «Шадлы», «Фахралы».

Ковры «Самух», «Чайлы» и «Фахралы» имеют замкнутую

Gəncəçay üzərində qədim körpü. XII–XIII əsrlər

An old bridge on the Ganja-chay River. XII–XIII centuries

Древний мост на реке Гянджа-чай. XII–XIII века

Azərbaycan Milli Kitabxanası

tayfasını özündə birləşdirən Borçalı mahalının Faxralı kəndinin adı ilə bağlıdır. Bu kənddə toxunan xalçalar Gəncə məktəbinin ən çox tanınan, fərdi bədii quruluşa malik xalçaları olmuşdur. Bir qayda olaraq, bu xalçalar kiçik ölçülərdə toxunmuş və namaz üçün nəzərdə tutulmuşdur. Xalçanın arasahəsini bəzəyən başı mehrab təsvirli konturlarla dövrələnmiş arasahənin içərisində həndəsi formalı göl təsvir edilir. Toxunmuş mehrab təsviri xalçadan istifadə məqsədini bir daha təsdiqləyir. Buna görə xalq arasında bu xalçalar "Canamaz" da adlandırılır.

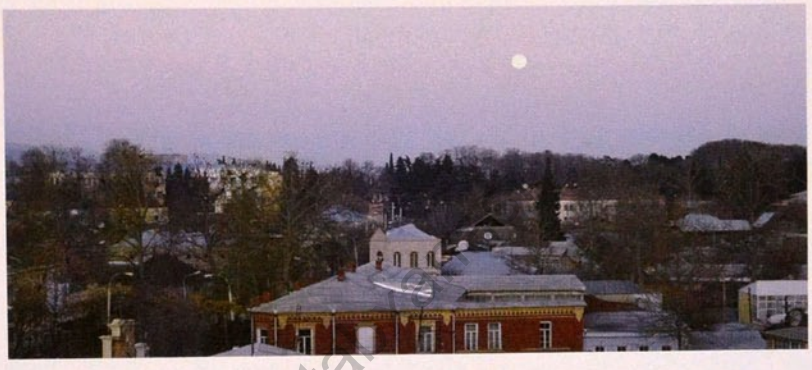

Daşkəsən, xalçaçılıq mərkəzi
The Dashkesan, carpet weaving centre
Дашкесанский ковроткацкий центр

located north-east of Ganja, as well as surrounding districts. This carpet has an original design. The field of the carpet is decorated with buta-motives arranged either in rows or in diagonals within the border. These ornaments differ from Baku, Shirvan, Garabagh and Sarab carpets of the same name. Weavers call this carpet "Ganja", "Gadim (Old) Ganja", or "Ganja buta".

художественную композицию, центральное поле которой украшают медальоны.

Основным центром производства ковра «Древняя Гянджа», отличающегося самобытным орнаментом, является центр

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Gədəbəydən mənzərə
The landscape of Gedabek
Пейзаж Гедабека

Gədəbəydən görüntü
The view of Gedabek
Вид Гедабека

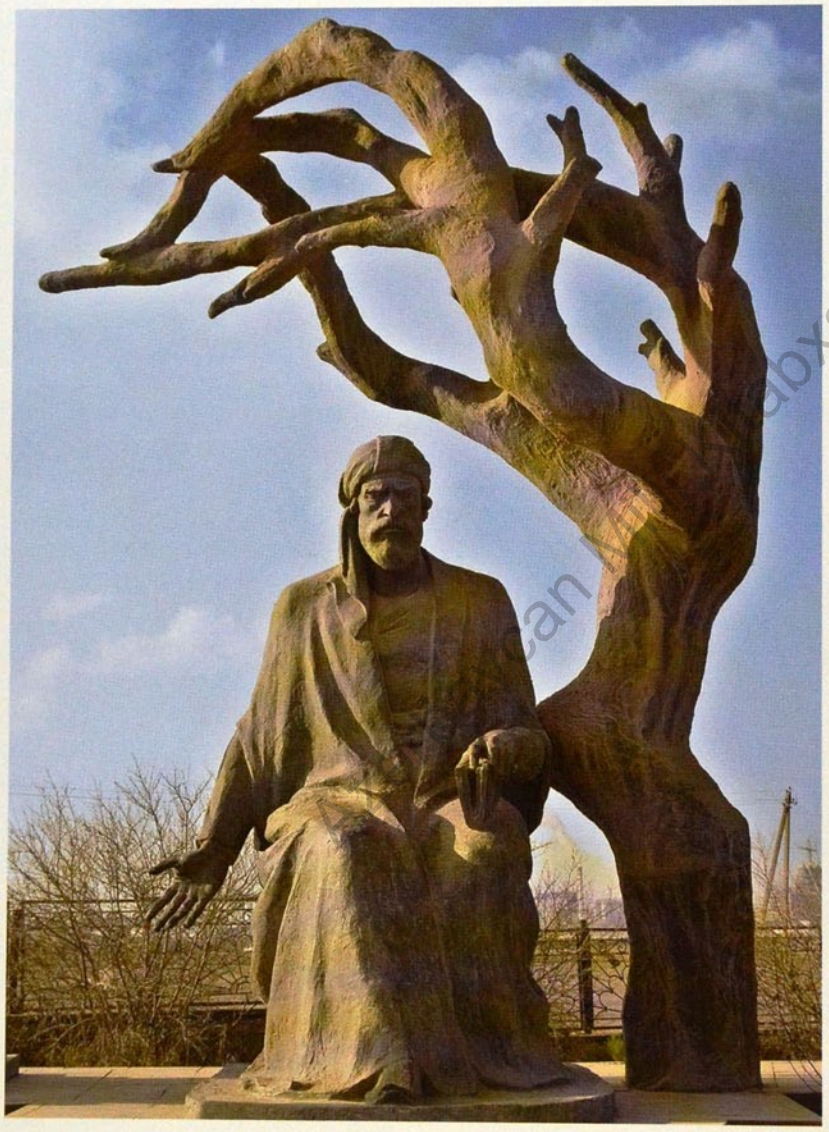

Nizami Gəncəvinin heykəli. Gəncə şəhəri
The monument to Nizami Ganjevi. Ganja
Памятник Низами Гянджеви. Город Гянджа

The name of another famous Ganja carpet is connected with the village of Fakhraly, the Borchaly district, where over 30 Turkic tribes compactly lived. Carpets woven here were the most well-known and ornate patterned products of

Шамкирского района, расположенный к северо-востоку от Гянджи, а также примыкающие районы. Этот ковер имеет специфическую художественную композицию. Центральное поле ковра украшают элементы «бута», расположенные внутри бордюров либо в ряд, либо по диагонали. Эти орнаменты отличаются от одноименных композиций бакинских, ширванских, гарабахских и сарабских ковров. В народе этот ковер именуется «Гянджа», «Древняя Гянджа», «Гянджа бута».

Название еще одного знаменитого ковра гянджинской школы связано с селом Фахралы Борчалинского района, на территории которого компактно проживали свыше 30 тюркских племен. Сотканные здесь ковры являлись самыми известными и богато украшенными изделиями гянджинской школы. Традиционно они ткались небольших размерах и использовались как молитвенные коврики. По краям центрального поля изображены элементы, по форме напоминающие алтарь, а внутри него соткаы медальоны геометрической формы. Орнаменты в виде алтаря еще раз указывают на предназначение ковра, именуемого в народе «Джанамаз» (молитвенный коврик).

Орнаменты гянджинских ковров в основном имеют геометричес-

Gəncə xalçalarının naxışları əsasən həndəsi formalı bəzək elementlərindən ibarətdir. Onlar ətrafları pilləli göllər, qarmaqlı naxışlar, romb, üçbucaq təsvirləridir. Naxışların digər qismi gül formasından və ya heyvan təsvirlərindən ibarət olub kiçik ölçülərdə toxunduqları üçün xalçalarda aparıcı mövqe tutmur.

Gəncə indi də mədəniyyətimizin və el sənətinin inkişaf etdiyi iri mərkəzlərdəndir. Xalçaları, tikmələri, soyuq silahları ilə yanaşı abidələri ilə də göz oxşayır. Dühalarının xatirəsini daim əziz tutur. Gəncədə XII əsrdə yaşayıb yaratmış dahi Azərbaycan şairi Nizami Gəncəvinin əzəmətli məqbərəsi, öz şücaəti ilə seçilən sonuncu Gəncə hakimi - Cavad xanın (XVIII əsr) türbəsi və onlarla tarixi və mədəniyyət abidələri, müxtəlif komplekslər ucaldılmışdır.

the Ganja school. Traditionally, they were made in small sizes and were used as prayer rugs. At the sides of the field altar-shaped motives are represented, and within the field geometrical medallions are placed. The altar-motives demonstrate once again the purpose of the carpet also called by people "Janamaz" (prayer rug).

Patterns of Ganja carpets are basically of geometric shape. They are stepped medallions, hooked elements, rhombuses and triangles. In the carpets blossoms and birds are also depicted, but they are small in size and of no importance.

Today, Ganja is still the largest centre of culture and traditional crafts. The city is famous for carpets, cold steel and majestic buildings. In Ganja there are the monument to the great Azerbaijan poet of the XII century Nizami, the shrine of the last governor of Ganja Javad Khan (XVIII c.), as well as tens of other historical and architectural monuments.

кую форму. Они выполнены в виде ступенчатых медальонов, крючкообразных элементов, ромбов и треугольников. В орнаментальной композиции ковров также используются элементы в виде цветков и птиц, однако они имеют небольшие размеры, а потому не играют существенной роли.

Гянджа и поныне является крупнейшим центром культуры и народных ремесел. Город славится своими коврами, холодным оружием и величественными монументами. В Гяндже возвышается памятник великому азербайджанскому поэту XII века Низами. Здесь находятся гробница доблестного Джавад хана (XVIII в) - последнего правителя Гянджи, а также десятки исторических и архитектурных памятников.

Azərbaycan Milli Kitabxanası

"Faxralı" xalçası (Namazlıq). Gəncə məktəbi. Azərbaycan. 1318 hicri/1901. Yun, 156x100 sm
"Fakhraly" prayer rug. Ganja school. Azerbaijan. 1318 Hijra/1901. Wool, 156x100 cm
Молитвенный ковер «Фахралы». Гянджинская школа. Азербайджан.1318 хиджри/1901 г. Шерсть, 156х100 см

"Gəncə" xalçası. Gəncə məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 258x107 sm
"Ganja" carpet. Ganja school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 258x107 cm
Ковер «Гянджа». Гянджинская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 258x107 см

"Gəncə" xalçası. Gəncə məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin sonu. Yun, 256x105 sm
"Ganja" carpet. Ganja school. Azerbaijan. Late XIX century. Wool, 256x105 cm
Ковер «Гянджа». Гянджинская школа. Азербайджан. Конец XIX века. Шерсть, 256x105 см

"Qədim Gəncə" xalçası. Gəncə məktəbi. Azərbaycan. XIX əsr. Yun, 175x92 sm
"Gadim Ganja" carpet. Ganja school. Azerbaijan. XIX century. Wool, 175x92 cm
Ковер «Гадим Гянджа». Гянджинская школа. Азербайджан. XIX век. Шерсть, 175x92 см

"Gəncə" xalçası. Gəncə məktəbi. Azərbaycan. XIX əsr. Yun, 121x88 sm
"Ganja" carpet. Ganja school. Azerbaijan. XIX century. Wool, 121x88 cm
Ковер «Гянджа». Гянджинская школа. Азербайджан. XIX век. Шерсть, 121x88 см

"Qədim Gəncə" xalçası. Gəncə məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 259x112 sm
"Gadim Ganja" carpet. Ganja school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 259x112 cm
Ковер «Гадим Гянджа». Гянджинская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 259x112 см

"Gəncə" xalçası. Gəncə məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 254x110 sm
"Ganja" carpet. Ganja school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 254x110 cm
Ковер «Гянджа». Гянджинская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 254x110 см

"Gəncə" xalçası. Gəncə məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin sonu. Yun, 267x100 sm
"Ganja" carpet. Ganja school. Azerbaijan. Late XIX century. Wool, 267x100 cm
Ковер «Гянджа». Гянджинская школа. Азербайджан. Конец XIX века. Шерсть, 267x100 см

"Qədim Gəncə" xalçası. Gəncə məktəbi. Azərbaycan. XIX əsr. Yun, 243x103 sm
"Gadim Ganja" carpet. Ganja school. Azerbaijan. XIX century. Wool, 243x103 cm
Ковер «Гадим Гянджа». Гянджинская школа. Азербайджан. XIX век. Шерсть, 243x103 см

Qazax xalça məktəbi

Gazakh carpet school / Газахская ковровая школа

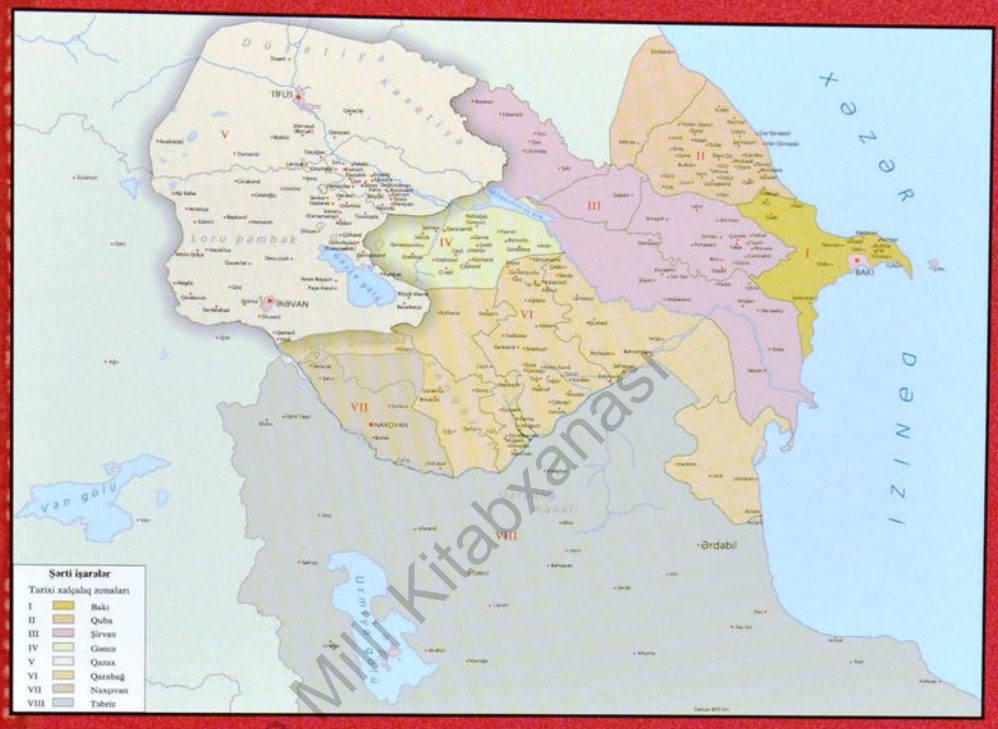

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Müsəlman fəhlə ailəsi Qazax xalçası önündə. 1905

A working-class family against a Gazakh carpet. 1905

Рабочая мусульманская семья на фоне газахского ковра. 1905

Qazax rayonu Azərbaycanın qərbində, Kiçik Qafqaz dağ silsiləsinin yamaclarından başlayaraq Kür çayının sağ sahili boyunca uzanan geniş Gəncə-Qazax düzənliyinin şərq hissəsində yerləşir. Bu ərazi əcdadlarımızın məskən saldığı qədim türk torpağıdır. Hələ yeni eradan öncəki minilliklərdə belə qədim türk etnoslarının burada yaşaması faktı bölgənin sənət abidələrində təzahür olunan elementlərdə və Qazax xalçalarının həndəsi naxışlarında özünü təsdiq edir.

Rayonun ərazisi şimal-qərbdə Gürcüstan, cənub və cənub-qərbdə Ermənistanla həmsərhəddir. Əhalisi-

The Gazakh zone is located in the west of Azerbaijan and covers territories from the slopes of the Lesser Caucasus mountains up to the east part of the Ganja-Gazakh lowland stretched on the right bank of the Kura River. Since ancient times this land was a dwelling place of Turkic tribes. This can be seen from monumental ornaments and geometric elements of Gazakh carpets.

In the northwest Gazakh neighbours on Georgia, and in the southwest - on Armenia. The basic employment of local population was stock-breeding, however, apart from it, handicrafts were also developed. Unlike other zones of the country, Gazakh has preserved in a greater degree original kinds of traditional art.

Газахский район расположен на западе Азербайджана и охватывает территории от склонов гор Малого Кавказа до восточной части Гянджинско-Газахской равнины, протягивающейся по правому берегу реки Куры. Эта земля издревле являлась местом обитания тюркских племен. Об этом наглядно свидетельствуют монументальные орнаменты, а также геометрические элементы газахских ковров.

На северо-западе Газах граничит с Грузией, а на юго-западе - с Арменией. Основным занятием местного населения было животноводство, однако, наряду с этим развивались и ремесла. В отличие от других зон страны Газах смог в большей степени сохранить оригинальные виды традиционного искусства. Широкое развитие в Газахе приобрело ковроткачество. Именно ковроткачество принесло Газаху всемирную славу.

Высокое развитие ковроткачества в соседних с Газахом городах Тифлисе и Гяндже способствовало повышению качества производимых здесь ковровых изделий. Газахской школе присущи свои традиции и стандарты (размеры, колорит, плотность узлов, орнамент, тип шерсти), позволяющие искусствоведам и коллекционерам безошибочно их классифицировать.

Azərbaycan Milli Xalçaları

nin məşğuliyyəti heyvandarlıq və əkinçilik olsa da, burada sənətkarlıq da geniş inkişaf etmişdir. Qazax orijinal üslublu sənətkarlığın qorunub saxlanılması ilə digər bölgələrdən seçilir. Bu ərazidə xalçaçılıq da geniş yayılmış sənət növüdür. Məhz bu yerli xalq sənəti növü Qazağa dünya şöhrəti gətirmişdir. Bu bölgə ilə qonşu olan Tiflis və Gəncə şəhərlərinin istehlakçılıq qabiliyyətinin yüksək olması ilə əlaqədar Qazaxda əmtəəlik xalça istehsalı da yüksək səviyyəyə çatmışdır. Bu məktəbə məxsus xalçalar artıq qəbul olunmuş ölçü, rəng, sıxlıq, çeşni, bəzək elementləri, yunun növü və s. göstəricilərinə görə demək olar ki, dünya sənətşünasları, kolleksiyaçıları tərəfindən heç vaxt təhrif olunmamışlar.

Azərbaycanın Qazax xalçaçılıq bölgəsinə Qazax, Tovuz, Borçalı-Qarayazı (hazırda Gürcüstan ərazisində olan qədim Azərbaycan torpaqları),

Carpet weaving was highly developed in Gazakh. It was local carpets that made Gazakh famous.

High development of carpet weaving in Tbilisi and Ganja, neighboring to Gazakh, promoted an improvement of quality of local carpet products. The Gazakh school has its own traditions and technical standards (sizes, colours, knot density, patterns, type of wool), enabling scholars and collectors correctly to classify them.

The Gazakh school includes both Gazakh itself and Tovuz, Borchaly-Garayazy (the historical Azerbaijan territories in present Georgia), Lori-Pambak, Ijevan (the historical Azerbaijan lands in present Armenia). From the remote times weaving points of Gazakh were Dash Salahly (villages of Dash Salahly, Demirchiler, Chaily, Kosalar),

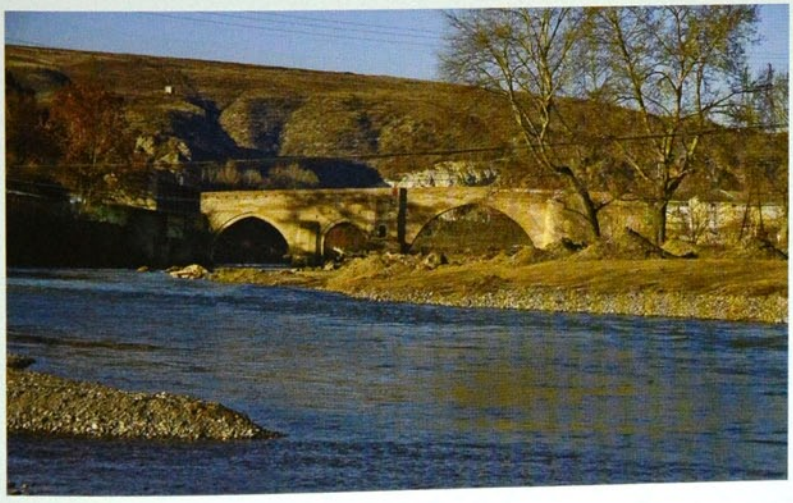

Xram çayı
The Khram-chay River
Река Храм-чай

Xalça emalatxanasında. 1935
At a workshop. 1935
В ковровой мастерской. 1935

Газахская школа охватывает как, собственно, сам Газах, так и Товуз, Борчалы-Гараязы (исторические азербайджанские территории, входящие ныне в состав Грузии), Лори-Памбак, Иджеван (исторические азербайджанские земли, входящие ныне в состав Армении). Испокон веков ткацкими пунктами Газаха являлись Даш Салахлы (деревни Даш Салахлы, Дэмирчилер, Чайлы, Кёсалар), Салахлы (деревни Шихлы, Гаймаглы, Йухары Салахлы, Орта Салахлы, Ашагы Салахлы), Агстафа (деревни Дашкесемен и пр.).

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Lori-Pəmbək, İcevan kimi (hazırda Ermənistan ərazisində olan qədim Azərbaycan torpaqları) rayonları daxildir.

Tarixən Qazağın toxuculuq məntəqələri - Daş Salahlı (Daş Salahlı, Dəmirçilər, Çaylı, Kosalar kəndləri), Salahlı (Şıxlı, Qaymağlı, Yuxarı Salahlı, Orta Salahlı və Aşağı Salahlı

Salakhly (villages of Shihly, Gaymagly, Jukhary Salahly, Orta Salahly, Ashagy Salahly), Agstafa (villages of Dashkesemen etc.). The Tovuz district can be subdivided into small weaving centers of Oysuzlu, Bozalhanly and Hatynly.

The weaving centre of Borchaly-Garayazy covered Borchaly,

Товузский район условно можно подразделить на небольшие ткацкие центры Ойсюзлю, Бозалханлы и Хатынлы.

Ткацкий центр Борчалы-Гараязы охватывал Борчалы, Гараязы и Гарачепь, ныне входящие в состав Грузии, и некоторые другие деревни, входящие в состав теперешней Армении. Борчалинская зона охватывает ткацкие поселки Лэмбэли, Гараязы и Гарачёпь. Ковроткаческий центр Гараязы охватывал деревни Тифлисского уезда, а Гарачёпь - населенные пункты, входившие в состав Кахетинского округа. Территории Иджеванского и Шемшеддинского ткацких центров объединяли в себя находящиеся ныне в Армении поселки Йухары Агдан, Хэстерек и Товузгала.

Ткацкие центры на западе Азербайджана охватывают деревни Шиных, Узунлар и пр., а также поселки Лорийского района.

Qazax bölgəsində yun bolluq təşkil edir
There is plenty of wool in Gazakh
В Газахе шерсть в достатке

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Haşiyə zolağı. Qazax
The detail of border. Gazakh
Фрагмент каймы. Газах

Məfrəş. Qazax. XIX əsrin sonu
Mafrash. Gazakh. Late XIX century
Мафраш. Газах. Конец XIX века

kəndləri), Ağstafa (Dağkəsəmən və s. kəndlər), Tovuz rayonu isə Öysüzlü, Bozalxanlı, Xatınlı kimi kiçik xalça məntəqələrinə bölünmüşdür.

Borçalı-Qarayazı kiçik tarixi xalçaçılıq məntəqəsi hazırda Gürcüstan ərazisində olan, azərbaycanlıların yaşadıqları tarixi torpaqlarda (Borçalı, Qarayazı, Qaraçöp), bəzi məntəqələr isə hazırda Ermənistan ərazisində olan qədim Azərbaycan torpaqlarında yerləşir.

Garayazy and Garachop (nowadays in Georgia), and some other villages which are a part of present Armenia. The Borchaly centre covers settlements of Lambaly, Garayazy and Garachop. The Garayazy carpet-weaving center covered villages of the Tbilisi district, and Garachop - settlements which are a part of the Kaheti district. Territories of Ijevan and Shemsheddin weaving centers included settlements of Juhary Agdan (nowadays in Armenia), Hesterek, and Tovuzgala.

Weaving centers in the west of Azerbaijan cover villages of Shinyh,

Огромную роль в развитии ковра играли тюркские поселения Гарагоюнлу (на северном берегу озера Гёйчя), Гёлькенд, Арданыш, Джиль и Агбулаг. Созданные газахской школой ковры «Шыхлы», «Ойсузлу», «Демирчиляр», «Борчалы», «Газах», «Гарачёп», «Гачаган», «Гараязы», «Салахлы», «Гарагоюнлу», «Гейчели», «Гаймахлы» являются бесценными произведениями искусства.

Azərbaycan Milli

Borçalı qrupu Ləmbəli, Qarayazı və Qaraçöp toxuculuq məntəqələrini əhatə edir.

Qarayazı xalçaçılıq qrupu keçmiş Tiflis dairəsinin kəndlərini Qaraçöp qrupu isə Gürcüstanın keçmiş Kaxetiya dairəsinin kəndlərini əhatə edir.

Keçmiş İcevan sahəsi Şəmşəddin ilə birlikdə hazırda Ermənistan ərazisində xalça istehsalı ilə məşğul olan Yuxarı Aqdan, Həstərək, Tovuzqala kimi əhəmiyyətli məntəqələri özündə birləşdirmişdir.

Azərbaycanın qərb bölgəsində olan digər toxuculuq rayonuna Şıntx, Uzunlar və s. kəndlər, Lori rayonunun kəndləri daxildir. Qaraqoyunlu (Göyçə gölünün şimal sahili) dağ dərəsi ona qovuşan Gölkənd və eləcə də Ardanış, Cil, Ağbulaq kimi türk kəndləri xalça istehsalında xüsusilə seçilirdi.

"Şıxlı", "Öysüzlü", "Dəmirçilər", Borçalı", "Qazax", "Qaraçöp", "Qaçağan", "Qarayazı"," Salahlı", "Qaraqoyunlu", "Göyçəli", "Qaymaqlı" və s. xalçalar Qazax məktəbinə daxil olan qiymətli sənət nümunələridir. Bu bölgədə xovlu xalçalarla yanaşı zili, palaz, kilim kimi xovsuz xalçalar və məfrəş, xurcun, heybə, duz torbası, yəhər üstü, çul və s. xalça məmulatları da toxunmuşdur.

"Qazax" xalçası dedikdə bir qayda olaraq Bakı, Şirvan, Quba, Təbriz xalçalarından bədii və texnoloji üsullarına görə tam fərqli olan ağır çəkili,

Azərbaycan Xalçaları

Uzunlar etc., as well as the Lori zone.

A huge role in developing carpets was played by Turkic settlements of Garagoyunlu (on the northern bank of the lake Goycha), Golkend, Ardanysh, Jil and Agbulag. Carpets

Toxunan xalça hana üzərində
A carpet on the loom
Ковер на станке

Наряду с ворсовыми коврами здесь создаются и безворсовые, среди которых зили, палас, а также ковровые изделия, такие как мафраш (сундук), хурджун и хейба

hündür xovlu, yumşaq və parlaq yunu, 1.50x2.00 və ya 2.20x2.60 ölçülərində olan xalçalar canlanır. İlk baxışdan qalın görünən bu xalçalar ən yüksək keyfiyyətli yundan toxunmuş və bu ənənə indi də yaşamaqdadır. Bu xalçalarda təbii boyalardan alınmış qırmızı, sumağı, sürməyi, sarı, qəhvəyi, yaşıl, şəkəri, mavi rənglərdən ibarət kolorit həlli öz uyarlılığı ilə göz oxşayır.

Qazax xalçalarının kompozisiya quruluşunda burada yaşayanların həyat tərzi və məişətindən irəli gələn və əsrlər boyunca formalaşmış abstrakt həndəsi formalı və stilizə edilmiş naxışlar sistemi üstünlük təşkil edir.

Qazax məktəbində rast gəlinən su, ağac, nar, bitki, heyvan motivləri, mürəkkəb həndəsi elementlər toplusu, svastika və s. bütünlükdə insanı qoruyan, onun həyatını mühafizə edən simvollardır.

Bu naxışları bədii sənətkarlığın mürəkkəb nümunələri da adlandırmaq olar. Məhz bu təsvirlər zaman ötdükcə təkmilləşmiş və Qazax məktəbinin sabit bədii üslubuna, sənət tarixinin ayrılmaz hissəsinə çevrilmişdir. Xalqın qan yaddaşına həkk edilmiş təsəvvürlər Qazax xalçaları üzərindəki həndəsi formalı elementlərdə xüsusi bədii ritm qanunauyğunluqları yaradaraq ifadə edilmişdir.

Qazax məktəbi xalçaları bir çox hallarda toxunduğu ərazinin adını bildirsələr də, quruluş strukturlarına görə xalq arasında şərti adlar da

of the Gazak school, such as "Shyhly", "Oysuzlu", "Demirchilar", "Borchaly", "Gazakh", "Garachop", "Gachagan", "Garayazy", "Salahly", "Garagoyunlu", "Goycheli", and "Gaymagly" are priceless works of art.

Aside from pile carpets, local weavers make flatwoven textiles, such as zili, palas, and carpet products - mafrash (chest), khurjun and kheyba (saddle-bags), bags for salt, saddle-cloth, horsecloth etc.

The "Gazakh" carpets are large textiles of 1.5x2 metres or 2.2x2.6 metres, with high pile and soft and lustrous wool. They differ in their artistic and technological characteristics from products of Baku, Shirvan, Guba and Tabriz carpets. At first glance these carpets seem rough but they are woven of high-quality wool.

Red, purple, lilac, yellow, brown, green, beige and blue colors obtainedfrom natural dyes were perfectly combined, forming a magnificent palette. The "Gazakh" design is arranged with abstract ornaments of geometrical shape developed during centuries, as well as stylized motives representing a lifestyle of local people.

Plant and animal motives, representations of water and geometrical elements and symbols of swastika in Gazakh carpets are woven for the protection of

Xurcun. Qazax. XX əsrin əvvəli
Khurjun. Gazakh. Early XX century
Хурджун. Газах. Начало XX века

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Qazax xalçasından fraqment
The detail of Gazakh carpet
Фрагмент газахского ковра

Zili. Qazax. XIX əsr
Zili. Gazakh. XIX century
Зили. Газах. XIX век

daşıyırlar. Məsələn, "Şıxlı" adı ilə təqdim olunan xalça bəzən "Qədim Şıxlı" və daha çox "Ulduzlu Qazax", "Borçalı" xalçası bir variantda "Ziynətnişan", digər təsvir şəklində "Ləmbəli" adlandırılır.

human beings against evil powers. These ornaments can be considered the most complicated examples of art. They constitute pattern compositions of Gazakh carpets and are an integral part of the history of art. Rhythmically arranged, geometric ornaments of Gazakh carpets reproduce a genetic memory of Azerbaijan people.

(переметные сумы), мешки для соли, надседельники, попоны и пр. Ковры «Газах» - это массивные изделия размером 1,5x2 м или 2,2x2,6 м, с высоким ворсом и мягкой и блестящей шерстью, которые разительно отличаются своими художественными и технологическими особенностями от изделий бакинской, ширванской, губинской и тебризской школ. Эти ковры, кажущиеся на первый взгляд грубыми, как и прежде ткутся из высококачественной шерсти.

Красный, пурпурный, лиловый, желтый, коричневый, зеленый, бежевый и голубой цвета, полученные из натуральных красителей, прекрасно сочетались, образуя великолепную палитру. В композиции ковра «Газах» преобладают формировавшиеся на протяжении многих веков абстрактные орнаменты геометрической формы, а также стилизованные элементы, отражающие образ жизни и быт живших в Газахе людей.

Присущие газахской школе растительные и животные мотивы, изображения воды, геометрические элементы и знак свастики защищают человека от злых сил. Эти орнаменты с уверенностью можно назвать сложнейшими образцами художественного искусства. Именно они сформировали художественные композиции газахской школы, став

Məfrəş hissəsi. Qazax. XIX əsr
The detail of mafrash. Gazakh. XIX century
Фрагмент мафраша. Газах. XIX век

Heybə. Tikmə. Qazax. XX əsrin əvvəli
Heyba. Embroidery. Gazakh. Early XX century
Хейбя. Вышивка. Газах. Начало XX века

Azərbaycan Milli Kitabxanası

"Borçalı" kompozisiyasının bu növ bədii tərtibatı, digər xalçalara nisbətən ara sahəsində toxunmuş iri ölçülü gölə əsasən "çanaqlı bağa" kimi də tanınır.

Çox sevilən "Qaraçöp" xalçası Qazaxdan şimal-şərqdə,

Names of carpets, as a rule, specify places where they were woven, but weavers call carpets according to the structure of composition. So, for example, the "Shihly" carpet is sometimes mentioned as "Old Shihly", however the most widespread name of this carpet is "Ulduzlu Gazakh"; the name of the "Borchaly" carpet exists in two variants: "Ziynatnishan" and "Lambaly".

The composition of the "Borchaly" carpet is distinguished with large sizes of the central medallions, so the carpet is also called "Chanagly baga" (tortoise).

The carpet "Garachop" is produced in the village of

неотъемлемой частью истории искусства. В ритмично расположенных, геометрических орнаментах газахских ковров воспроизведена генетическая память азербайджанского народа.

Названия ковров, как правило, указывают на места, где они были сотканы, однако в народе ковры именуют по структуре композиции. Так, например, ковер «Шихлы» иногда упоминается как «Древний Шихлы», однако наиболее распространенным названием этого ковра является «Улдузлу Газах»; наименование ковра «Борчалы» существует в двух вариантах: «Зийнятнишан» и «Ламбалы».

Композиция ковра «Борчалы» отличается довольно крупными раз-

Qazax xalçasından fraqment.
Yuxarı Salahlı kəndi.

The detail of a Gazakh carpet.
Village of Yukhary Salakhly

Фрагмент газахского ковра.
Село Юхары Салахлы

Garachop (nowadays in present Georgia) and the main weaving centers - Lambaly, Muganly and Tullar. The central field of the carpet is decorated with an large octagonal medallion, and in the upper and lower parts of the medallion four eight-pointed ornaments and rather small elements of rectangular shape with horn- like hooks are represented. The composition of the "Garachop" carpet is connected with economic activities and household of the Gazakh population who were basically engaged in stock-breeding.

In Gazakh carpets we can meet ornaments in the form of totems, mythological images, marks of various tribes. The central field of the "Gazakh" carpet is decorated

мерами центральных медальонов, поэтому ковер еще называют «Чанаглы бага» (черепаха).

Ковер «Гарачёп» создан жителями ныне входящего в состав Грузии селения Гарачёп и основных ткацких центров - Ламбалы, Муганлы и Тюлляр. Центральное поле ковра «Гарачёп» украшает крупный восьмиугольный медальон, в верхней и нижней частях которого изображены четыре восьмиконечных орнамента и сравнительно небольшой элемент прямоугольной формы с крючковатыми выступами, напоминающими рог. Художественная композиция ковра «Гарачёп» связана с хозяйственной деятельностью и образом жизни населения Газаха, основным занятием которого было животноводство.

В коврах газахской школы встречаются орнаменты в виде тотемов, мифологических образов, клейм различных племен.

Центральное поле ковра «Газах» украшает орнамент в виде свастики, который зачастую трактуется как изображение мифологического дракона.

Имеющий оригинальный узор ковер «Шихлы» создан в ткацких

Toxucu qadın. Yuxarı Salahlı
A female weaver. Yukhary Salakhly
Ткачиха. Юхары Салахлы

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Məfrəşdən fraqment. Qazax.
XX əsrin əvvəli

The detail of mafrash. Gazakh.
Early XX century

Фрагмент мафраша. Газах.
Начало XX века

hazırda Gürcüstan ərazisinə daxil olan Qaraçöp və əsas toxuculuq mərkəzləri sayılan Ləmbəli, Muğanlı və Tüllər kəndlərinin sakinləri olan azərbaycanlılar tərəfindən toxunmuşdur. "Qaraçöp" xalçasının mərkəzini səkkizguşəli iri göl, onun baş və ətək hissəsində isə dörd ədəd həndəsi formalı səkkizbucaqlı və nisbətən kiçik həcmdə ətrafları buynuzu xatırladan qarmaqlarla bəzədilmiş, düzbucaqlı həndəsi element əhatə edir. "Qaraçöp" xalçasının bədii tərtibatı heyvandarlıqla məşğul olan xalqın təsərrüfatı, əkin sahəsi, ümumilikdə yaşam tərzi ilə çox bağlıdır.

Qazax məktəbində toxunan xalçalarda bir çox hallarda totem izlərinə, mifoloji obrazlara, müxtəlif tayfalara məxsus damğalara da rast gəlmək olur. Bu sıradan "Qazax" xalçasının

Xurcun. Qazax. XIX əsr
Khurjun. Gazakh. XIX century
Хурджун. Газах. XIX век

with swastika which is frequently considered as the image of mythic dragon.

The "Shihly" carpet demonstrating an original pattern is produced in villages of Shihly-1 and Shihly-2. The central field of the carpet is patterned with three six-pointed medallions. Within and beyond the medallions there are cypress motives directed to the center and symbolizing paradise. Motives of birds and

Xurcun. Qazax. XIX əsr
Khurjun. Gazakh. XIX century
Хурджун. Газах. XIX век

центрах Шихлы-1 и Шихлы-2. Центральное поле ковра украшают три шестиконечных медальона, внутри и вокруг которых изображен устремленный к центру орнамент в виде кипариса, символизирующий рай. Украшающие этот ковер элементы в форме птиц и оленей, а также геометрические фигуры в виде ромба, квадрата и звезды, воплощают в себе художественно-исторические особенности этого региона.

ara sahəsi bütövlükdə svastika nişanları ilə bəzədilmiş olsa da, bəzən bu element "əjdaha" motivinin təkmil forması kimi də qəbul edilir.

Fərqli bədii quruluşlu "Şıxlı" xalçası ənənəvi toxuculuğun vüsət aldığı Birinci Şıxlı , İkinci Şıxlı məntəqələrində istehsal edilmişdir. Xalçanın arasahəsini bəzəyən üç ədəd altıbucaqlı gölün içərisində və onların ətraflarından mərkəzə doğru istiqamətlənmiş sərv ağacı cənnəti təmsil edir. Bu xalçanı bəzəyən quş, maral formalı heyvan və kiçik ölçülü romb, kvadrat, ulduz, müsbət və çarpaz işarəli həndəsi elementlər öz təsvir üslubu və məzmunu ilə bu bölgənin fərdi bədii-tarixi ənənələrini yaşadır.

Bu məktəbə xas ənənələr xovsuz xalçalarda da yaşamaqdadır. Kilim, vərni, şəddə, zili xovsuz xalçalarında və məişətdə yenə istifadədə olan xurcun, məfrəş kimi məmulatlarda rast gəldiyimiz rəng ahəngi, bədii quru- [illegible] toxuma [illegible] [illegible] məktəblərdən tam fərqlənir.

deer decorating this carpet, as well as geometrical rhombus, squares, and stars personify artisitc-historical features of this region.

These traditions are also preserved in flatwoven carpets. Pile-less carpets, such as kilim, varni, shadda, and zili, as well as flatwoven household products, [illegible] in their rich color palette, patterns and technique [illegible].

Məfrəş. Qazax. XIX əsr
Mafrash. Gazakh. XIX century
Мафраш. Газах. XIX век

Эти традиции сохранены и в безворсовых коврах. Безворсовые ковры, такие как килимы, варни, шедде, зили, а также используемые в хозяйстве ковровые изделия мафраш и хурджун, отличаются от ковров иных школ своей богатой цветовой палитрой, узорами и техникой ткачества.

Azərbaycan Milli K

"Qaraqoyunlu" xalçası. Qazax məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 140x104 sm
"Garagoyunlu" carpet. Gazakh school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 140x104 cm
Ковер «Гарагоюнлу». Газахская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 140x104 см

Zili. Qazax məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 220x170 sm
Zili. Gazakh school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 220x170 cm
Зили. Газахская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 220x170 см

"Qazax" xalçası. Qazax məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 215x180 sm
"Gazakh" carpet. Gazakh school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 215x180 cm
Ковер «Газах». Газахская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 215x180 см

"Akstafa" xalçası. Qazax məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli.Yun, 270x167 sm
"Akstafa" carpet. Gazakh school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 270x167 cm
Ковер «Акстафа». Газахская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 270x167 см

"Kəmərli" xalçası. Qazax məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin sonu. Yun, 225x110 sm
"Kamarli" carpet. Gazakh school. Azerbaijan. Late XIX century. Wool, 225x110 cm
Ковер «Камарли». Газахская школа. Азербайджан. Конец XIX века. Шерсть, 225x110 см

"Kəmərli" xalçası. Qazax məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 280x115 sm
"Kamarli" carpet. Gazakh school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 280x115 cm
Ковер «Камарли». Газахская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 280x115 см

"Qaraçöp" xalçası. Qazax məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 227x171 sm
"Garachop" carpet. Gazakh school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 227x171 cm
Ковер «Гарачёп». Газахская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 227x171 см

Azərb anası

"Dəmirçilər" xalçası. Qazax məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin sonu. Yun, 410x105 sm
"Demirchilar" carpet. Gazakh school. Azerbaijan. Late XIX century. Wool, 410x105 cm
Ковер «Демирчиляр». Газахская школа. Азербайджан. Конец XIX века. Шерсть, 410x105 см

"Borçalı" (Namazlıq) xalçası. Qazax məktəbi. Azərbaycan. 1333 hicri/1915. Yun, 164x118 sm
"Borchaly" prayer rug. Gazakh school. Azerbaijan. 1333 Hijra/1915. Wool, 164x118 cm
Молитвенный ковер «Борчалы». Газахская школа. Азербайджан. 1333 хиджри/1915 г. Шерсть, 164x118 см

"Qazax" xalçası. Qazax məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 252x147 sm
"Gazakh" carpet. Gazakh school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 252x147 cm
Ковер «Газах». Газахская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 252x147 см

Zili. Qazax məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 330x171 sm
Zili. Gazakh school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 330x171 cm
Зили. Газахская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 330x171 см

"Qazax" xalçası. Qazax məktəbi. Azərbaycan. XIX əsr. Yun, 354x136 sm
"Gazakh" carpet. Gazakh school. Azerbaijan. XIX century. Wool, 354x136 cm
Ковер «Газах». Газахская школа. Азербайджан. XIX век. Шерсть, 354x136 см

"Qaçağan" xalçası. Qazax məktəbi. Azərbaycan. XIX əsr. Yun, 165x127 sm
"Gachagan" carpet. Gazakh school. Azerbaijan. XIX century. Wool, 165x127 cm
Ковер «Гачаган». Газахская школа. Азербайджан. XIX век. Шерсть, 165x127 см

"Göyçəli" xalçası. Qazax məktəbi. Azərbaycan. XIX əsr. Yun, 349x150 sm
"Goychaly" carpet. Gazakh school. Azerbaijan. XIX century. Wool, 349x150 cm
Ковер «Гёйчели». Газахская школа. Азербайджан. XIX век. Шерсть, 349x150 см

Kilim. Qazax məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin sonu. Yun, 335x162 sm
Kilim. Gazakh school. Azerbaijan. Late XIX century. Wool, 335x162 cm
Килим. Газахская школа. Азербайджан. Конец XIX века. Шерсть, 335x162 см

Qarabağ xalça məktəbi

Garabagh carpet school / Гарабахская ковровая школа

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Şuşa şəhərinin qala divarı
The wall of Shusha
Крепостная стена города Шуши

Qarabağ təkcə Azərbaycanın deyil, dünya sivilizasiyasının ən qədim mərkəzlərindən biridir. Tarixi mənbələrə görə "Qarabağ" adı ilk dəfə 1300 il bundan əvvəl işlənilmişdir. Bu diyarın adı "qara" və "bağ" sözlərindən yaranmışdır. "Qara" termini rəng bildirməklə yanaşı, tarixən "böyük", "sıx" və "gözəl"

Garabagh is one of the most ancient centers of civilization not only in Azerbaijan, but also in the world. The first mentions of the word "Garabagh" were encountered in historical sources written 1300 years ago. The name of this land consists of two parts: "gara" (black) and "bagh" (ground). The word of "gara" also means "beauty, greatness". Thus, "Garabagh" is translated as "great garden" or "wonderful land".

Гарабах является одним из древнейших центров цивилизации не только в Азербайджане, но и во всем мире. Первые упоминания слова «Гарабах» встречаются в исторических материалах, написанных 1300 лет назад. Название этого края состоит из двух частей: гара (черный) и баг (земля). Слово «гара» означает также «красота, величие». Таким образом, «Гарабах» переводится как «красивый, большой сад» или «благодатная земля».

Обнаруженный археологом М. Гусейновым в Азыхской пещере фрагмент женской челюсти, возраст которого 350-400 тыс. лет, а также археологические памятники на реке Гуру-чай, возраст которых насчитывает 1,2 млн. лет, свидетельствуют о том, что эта земля была пристанищем человека уже в глубокой древности.

Культура Гарабаха развивалась начиная с энеолита, бронзового и начала железного веков. Здесь расцвела богатая ходжалинско-кедабекская культура, формиро-

Azərbaycan Milli Kitabxanası

anlamında da işlədilmişdir. Beləliklə Qarabağ sözü "böyük bağ", "gözəl bağ" və ya "səfalı bağ" mənasını daşıyır. Azıx mağarasından tapılan 350-400 min il əvvələ aid qadın çənəsinin bir hissəsi (arxeoloq M. Hüseynov) və 1, 2 milyon ildən də əvvəllərə gedib çıxan Quruçay mədəniyyəti abidələri Qarabağın ən qədim insanların yaşayış məskənlərindən biri olduğunu sübut edir.

Qarabağ hələ eneolit, tunc və ilk dəmir dövrlərindən başlayaraq hər zaman tərəqqi etmiş, daha sonralar son tunc və ilk dəmir dövrlərinin tarixdə qoyduğu Xocalı-Gədəbəy mədəniyyəti ilə yadda qalmışdır. Tarixin müxtəlif mərhələlərində inkişaf etmiş Qarabağ bütün Azərbaycanla birlikdə Ərəb xilafətinin əsarəti altına düşmüş, ərəb imperiyasının süqutundan sonra IX-X əsrlərdə Sacilər dövlətinin, X əsrdə Salarilər, XI-XII əsrlərdə Atəbəy Eldəgizlər, XIII əsrin ikinci yarısından XVI əsrə qədər Hülakülər (Elxanilər), XV əsrdə Qaraqoyunlu və Ağqoyunlu dövlətlərinin tərkibində olmuşdur.

Səfəvilər dövləti - Qarabağ tarixi əyalətinin ərazisini əhatə edən mərkəzi Gəncə şəhəri olan Qarabağ bəylərbəyliyini yaratmış, XVII - XVIII əsrlərdə Azərbaycanın feodal dövlətlərə - xanlıqlara parçalanması zamanı Qarabağ bəylərbəyliyi Qarabağ və Gəncə xanlıqlarına bölünmüşlər. 1805-ci ildə isə Qarabağ xanlığı Rusiya imperiyasının tərkibinə daxil olmuş, 1822-ci ildə xanlıq ləğv olunaraq eyniadlı əyalət yaradılmışdır.

Şərq orkestri Qarabağ xalçaları önündə. Şərq xalqlarının I Qurultayı. 1920

The Oriental orchestra against Garabagh carpets. 1st Meeting of Oriental Peoples. 1920

Восточный Оркестр на фоне гарабахских ковров. I Съезд народов Востока. 1920

The 350-400 tousand years old fragment of woman's jaw from the Azykh Cave (M.Huseynov) and the 1,2 million years old archeological objects revealed on the Guruchay river evidence that this land was a haven for the man as early as remote antiquity.

The culture of Garabagh developed since the Eneolith, Bronze Age and early Iron Age. Here the rich Khojaly-Gedabek culture of the late Bronze Age - the early Iron Age flourished.

Garabagh was conquered by the Arabian Caliphate, and it was a part of the Sajid State in the IX-X centuries, then was joined to the Salarid State in the X century and to the Eldegiz dynasty in the XI-XII centuries, and was submitted by the Elkhanids from the 2nd half of the XIII-XVI centuries, and was

вавшаяся с конца бронзового - начала железного века.

Гарабах был завоеван Арабским халифатом, в IX-X вв. вошел в состав государства Саджидов, в X веке был завоеван Саларидами, в XI-XII вв. - Эльдегизидами, со 2-й половины XIII-XVI вв. подчинялся Эльханидам, а в XV веке был завоеван государствами Гара-гоюнлу и Аг-гоюнлу.

Государство Сефевидов создало Гарабахское бейлярбекство с центром в городе Гяндже, а в XVII-XVIII вв. эта земля распалась на Гарабахское и Гянджинское ханства. В 1805 году Гарабахское

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Daşdan yonulmuş qoç heykəli. Orta əsrlər. Bərdə
A stone statue of ram. Midle Ages. Barda
Каменная статуя барана. Средние века, Барда

Xalça ustası Şərqiyə Məlikovanın evi (V. Muradovun anası). Bərdə

The house of weaver Shargiya Melikova, mother of V.Muradov. Barda

Дом мастерицы-ткачихи Шаргии Меликовой (матери В. Мурадова). Барда

Xalça ustası Şərqiyə Məlikova (V. Muradovun anası). Bərdə

The weaver Shargiya Melikova, mother of V.Muradov. Barda

Мастерица-ткачиха Шаргия Меликова (мать В. Мурадова). Барда

Azərbaycanın maddi və mənəvi irsinin formalaşmasında Qarabağ böyük rol oynamışdır. Yenilməz qalaları, füsunkar təbiəti, musiqi, xalça, bədii tikmə, zərgərlik, misgərlik, dulusçuluq və digər sənət növləri ilə tanınan Qarabağ, dünya mədəni irsini öz töhfələri ilə zənginləşdirmişdir.

Qarabağda mövcud olan çoxsaylı sənət növlərindən aparıcı yeri xalça sənəti tutmuşdur. Qara, boz, çal, qumral rəngli yunun bolluğu və boyaq xassəli zəngin bitki örtüyü mənbələri və istedadlı toxucu qüvvəsinin olması Qarabağın ənənəvi bədii xalça məktəbi kimi formalaşmasına səbəb olmuşdur.

conquered by the Kara-koyunlu and Ak-koyunlu tribes in the XV century.

The Safavid rulers created the Garabagh province with the capital in Ganja; and in the XVII-XVIII centuries this land was disintegrated in the Garabagh and Ganja khanates. In 1805 the Garabagh khanate was joined to the Russian Empire; and in 1822, after khanates were abolished, it was renamed the Garabagh province.

Garabag has played an important role in the development of material and spiritual culture of Azerbaijan. Garabag, well-known for its majestic architectural buildings, rich flora and fauna, magnificent music, wonderful carpets, jeweller's art, ceramics, and copper works, has considerably enriched the world culture.

ханство вошло в состав Российской империи, а в 1822 году, после упразднения ханств, было переименовано в Гарабахскую провинцию.

Гарабах сыграл важную роль в формировании материальной и духовной культуры Азербайджана. Гарабах, известный величественными архитектурными памятниками, богатой флорой и фауной, роскошной музыкой, великолепными коврами, ювелирным, гончарным и медницким ремеслами, значительно обогатил мировую культуру.

Среди местных ремесел особо выделялось ковроткачество. Обилие шерсти, богатая растительность и наличие умелых ткачей способствовали формированию здесь школы ковроткачества. Гарабахские ковры зна-

Xurcun. Qarabağ. XX əsrin əvvəli
Khurjun. Garabagh. Early XX century
Хурджун. Гарабах. Начало XX века

Qarabağ xalçalarını digər məktəblərdən bədii və texnoloji baxımdan fərqləndirən bir çox cəhətlər vardır. Bunlardan birincisi Qarabağa məxsus təbii boyaq maddələrinin xalçaya verdiyi parlaqlıq, şux rəng palitrasıdır.

Azərbaycanda olan 1500 növ boyaq bitkisinin əksəriyyəti Qarabağda olmuş, ənənəvi olaraq bu ərazidə toxunan xalçaların ipliklərinin boyanmasında yerli boyalardan istifadə edilmişdir.

Qarabağ sənətkarları yaratdıqları xalçalarda onları əhatə edən mənzərəni, yaşıl çəmənləri, tər çiçəkləri, qönçələri xüsusi duyumla canlandırır və qısa zaman ərzində öz məhsullarını istehlakçının tələbinə uyğun olaraq bədii və rəng həlli baxımdan təkmilləşdirməyi bacarırdı-

Among local handicrafts, carpet weaving was highly remarkable. Abundant wool supplies, rich vegetation and skilful weavers promoted the development of local carpet school. Garabagh carpets considerably differ from products of other schools.

One of the main features of local carpets is their color palette obtained from Garabagh plant dyes which add to the yarn brightness, vividness and freshness. From 1500 dye plants of Azerbaijan most of them grows in Garabagh, so the local raw material was traditionally used in yarn dyeing.

The fertile nature of the land stimulated people's creativity. Skilful weavers borrowed ideas from the Garabagh landscape, creating picturesque ornaments. Each carpet created here reflected the high culture of Garabagh craftsmen, their talents and skills.

чительно отличаются от изделий иных школ.

Одной из основных особенностей здешних ковров является их цветовая палитра, получаемая из натуральных красителей, которые придают пряже яркость, сочность, живость и свежесть. Из 1500 красильных растений Азербайджана большая часть произрастает именно в Гарабахе, поэтому традиционно при окраске пряжи здесь использовалось местное сырье.

Благодатная природа края располагала к творчеству: умелые мастера-ковроткачи черпали идеи из самой природы Гарабаха, создавая живописные орнаменты. Каждый созданный здесь ковер отражал высокую культуру гарабахских мастеров, их талант и умения.

О высоком развитии ковроткачества в Гарабахе свидетельству-

Azərbaycan Milli K

Bərdə türbəsi (Nüşabə qalası). XIV əsr
The Nushaba Galasy Shrine. XIV century. Barda
Гробница "Нушаба Галасы". XIV век. Барда

lar. Bu ərazidə toxunan hər bir xalça Qarabağ sənətkarlarının yüksək mədəniyyətinin, zəngin təxəyyülünün və bədii istedadının bariz nümunəsidir.

Xalçaçılığın Qarabağda ən yüksək inkişaf mərhələsinə çatması barədə bir çox tarixi mənbələrdə məlumatlar vardır. Bunlardan X əsr ərəb müəllifi Əl-Müqəddəsi qədim Bərdə şəhərinin bazarlarında rast gəldiyi Qarabağ xalçalarını "... misli-bərabəri olmayan" əl işləri adlandırmışdır. Dahi Azərbaycan şairi Nizami Gəncəvi (XII əsr) isə "İsgəndərnamə" poemasında İsgəndərin Bərdə hökmdarı Nüşabənin sarayında olduğu zaman sarayın nəfis xalçalarla bəzədildiyini xüsusi qeyd etmişdir.

XIX əsrdə Qarabağın əksər məntəqələrində, o cümlədən Şuşa şəhərində toxunan xalçalar əmtəə məhsulu xüsusiyyəti daşımışdır. Şuşa tacirləri əsas ticarət əlaqələrini birbaşa Rusiya, Avropa və Asiya ölkə-

Various historical sources evidence a high development of carpet weaving in Garabagh. The Arabian traveller Al-Mugaddasi who visited the market of Barda in the X century admired Garabagh carpets, calling them "invaluable handwork creations". The great Azerbaijan poet Nizami Ganjevi (XII) described in his poem "Iskender-name" the beauty and richness of a palace decorated by magnificent carpets.

In the XIX century, in most of settlements of Garabagh and Ganja, carpet weaving became important income items. Shusha merchants developed direct trading with Russia, Europe and Asia. According to statistical data, commodity circulation in 1885-1887 made 30 thousand Russian roubles, and by 1890 this figure increased up to 200 thousand roubles.

At that time Shusha was the cultural center in all the Caucasus.

ют различные исторические источники. Арабский путешественник Аль-Мугаддаси, посетивший в X веке рынок Барды, восхищался гарабахскими коврами, называя их «бесценными творениями ручной работы». Великий азербайджанский поэт Низами Гянджеви (XII в) в своей поэме «Искендер-намэ» отмечал красоту и богатство убранства дворца, украшенного великолепными коврами.

В XIX в. в большинстве населенных пунктов Гарабаха, а также в Гяндже, ковроткачество стало важной статьей дохода. Шушинские купцы налаживали прямые торговые связи с Россией, Европой и Азией. Согласно статистическим данным, товарооборот в 1885-1887 гг. составил 30 тысяч рублей, а уже к 1890 году эта цифра возросла до 200 тысяч рублей.

В то время г.Шуша являлась культурным центром на всем Кавказе.

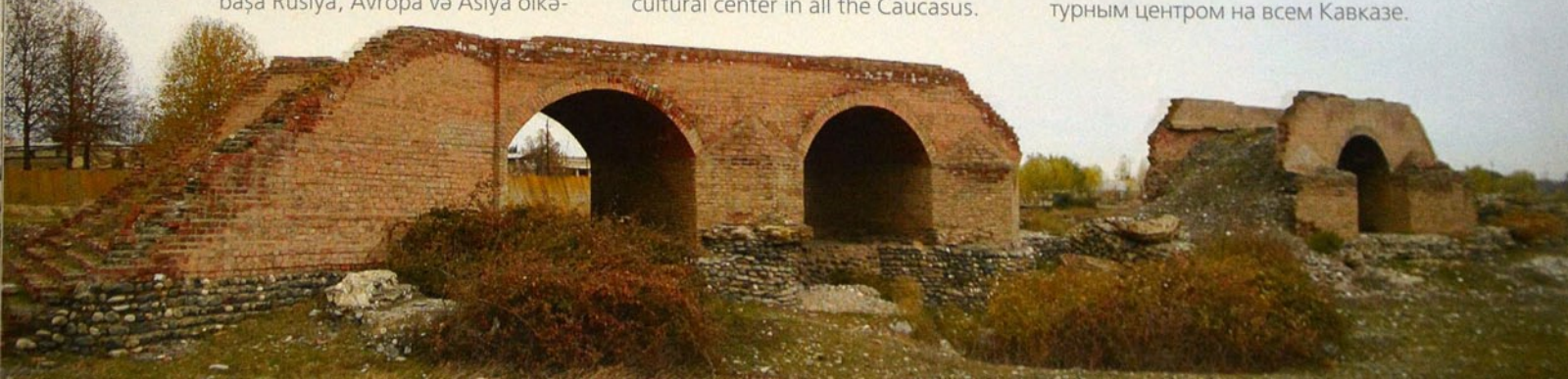

Azərbaycan Milli Kitabxanası

ləri ilə qurmuşlar. Statistik mənbələrə görə 1885 - 1887-ci illərdə Şuşanın xalça istehsalından gəliri 30 min rubl olmuşsa, 1890-cı illərdə bu gəlir artıq 200 min rubla çatmışdır.

Öz dövrünə görə Şuşa şəhəri bütün Qafqaza zövq baxımından örnək olmuşdur. 1880 - 1890-cı illərdə burada ən peşəkar ustalar çalışmışlar. Onların çeşnilərə verdikləri adlar da naxışlarına uyğun şərti məna daşımışdır. Məsələn, "maşın", "podnos", "bulud", "muncuq", "gülyaylıq", "ləmpə" ,"Minaxanım" və s.

Qarabağ məktəbində XIX əsrdə toxunan xalçalar şərti olaraq iki bölgəyə dağlıq və aran bölgələrinə bölünmüşdür. Dağlıq bölgədə xalça istehsalında Şuşa şəhəri, Daşbulaq, Dovşanlı, Gorus, Malıbəyli, Çanaqçı, Tuğ, Tağlar, Hadrud, Qubadlı, Xanlıq və s. kəndlər əsas rol oynayırdı.

Aran rayonlarından isə Cəbrayıl, Ağdam, Bərdə, Ağcabədi, Beyləqan, Tərtər və Füzuli əraziləri xalça istehsalında əsas yer tutmuşlar. Qarabağ məktəbinə azərbaycanlıların yığcam halda yaşadıqları və

In 1880-1890 the best weavers worked here. They created such patterns as "machine", "tray", "cloud", "beads", "ceiling", "Minakhanim" etc. names of which reflect their artistic content.

In the XIX century the Garabagh weaving zone was subdivided by scholars in mountain and lowland ones. Among mountain centres, most prominent were Shusha, Dashbulag, Dovshanly, Gorus, Malybeyli, Chanagchy, Tugh, Taglar, Gadrud, Gubadly, Khanlyg etc.; among lowland settlements - Jebrail, Agdam, Barda, Agjabedi, Beylagan, Terter and Fizuli.

One of the most old weaving settlements of Garabagh were Daralayaz, Basarkechar and Zangezur, nowadays occupied by Armenian military forces.

The Zangezur weaving zone covers Garakilsa, Gafan and Gorus. In turn, Garakilsa includes the village

С 1880-1890 гг. здесь трудились лучшие мастера. Они создали такие узоры, как «машина», «поднос», «облако», «бисер», «потолок», «Минаханум» и пр., названия которых отражают их художественное содержание.

В XIX веке гарабахская ткацкая зона условно подразделялась на горную и низменную. Среди горных центров особенно выделялись Шуша, Дашбулаг, Довшанлы, Гёрус, Малыбейли, Чанагчы, Туг, Таглар, Гадруд, Губадлы, Ханлыг и пр., а среди

At çulu. Qarabağ. XIX əsr
Horsecloth. Garabagh. XIX century
Попона. Гарабах. XIX век

Azərbaycan Milli Kitabxanası

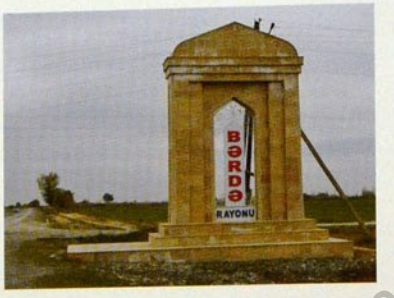

hazırda Ermənistan ərazisində olan tarixi xalçaçılıq məntəqələri - Dərələyəz, Basarkeçər, Zəngəzur da daxildir.

Dərələyəz və Basarkeçər toxuculuq rayonları - Sevan (Göyçə) gölünün cənubi-şərqində yerləşir.

Füzuli rayonundan mənzərə
A landscape of the Fizuli district
Панорама Физулинского района

of Brnakod; Gafan - the village of Okhchi-chay; and Gorus - villages of Khidzores, Dyg and Gyorus.

The Garabagh carpet school has developed over 35 designs. Garabagh carpets, distinguished with its high durability, have rich color palette. Their compositions consist of broken lines and curves, medallions, small and large motives, and frequent geometric patterns.

низменных - Джебраил, Агдам, Барда, Агджабеди, Бейлаган, Тертер и Физули.

Одними из древнейших ковроткацких поселков Гарабаха являлись Даралайаз, Басаркечяр и Зангезур, находящиеся ныне под армянской оккупацией.

Зангезурская ткацкая зона охватывает населенные пункты Гаракилься, Гафан и Гёрус. В свою

Azərbaycan Milli Kitabxanası

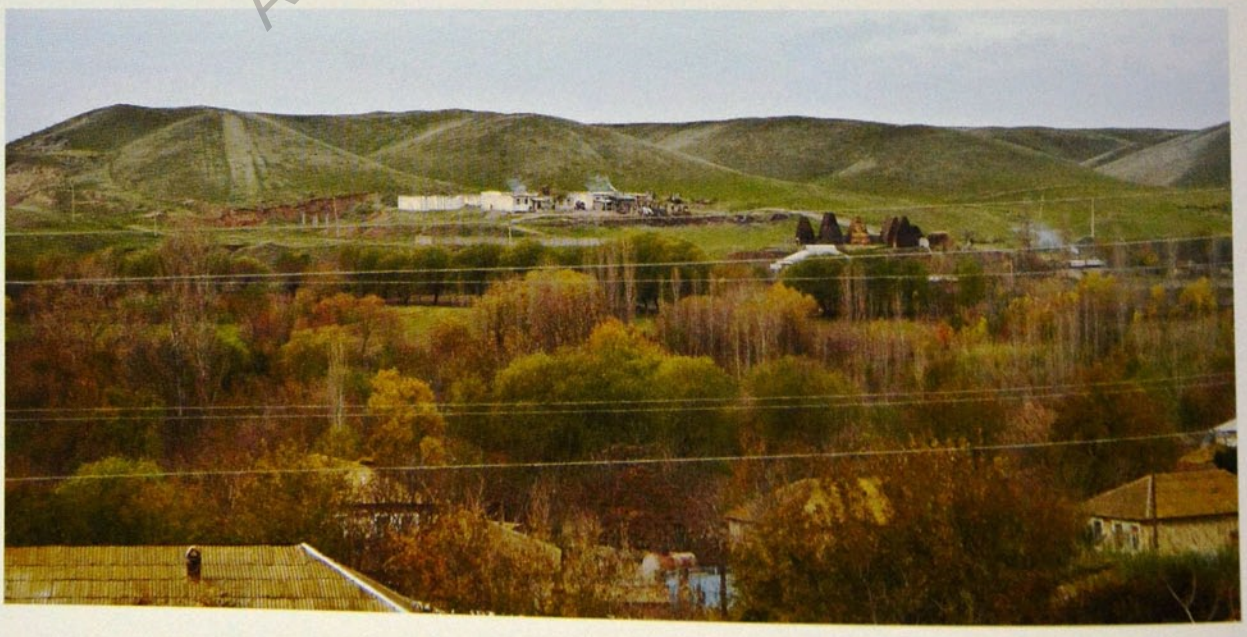

Zəngəzur xalça istehsalı mərkəzinə Qarakilsə, Qafan, Gorus toxuculuq məntəqələri daxildir. Qarakilsə toxuculuq məntəqəsinə Brnakod, Qafanda Oxçi-çay, Gorus toxuculuq məntəqəsinə isə Xidzores, Dığ kəndləri və Gorus şəhərinin istehsal etdikləri xalçalar daxildir.

Qarabağ məktəbində toxunan 35-dən artıq orijinal xalça çeşnilərində min illər boyu formalaşmış bədii ənənələr qorunub saxlanılır. Kontrast rənglərin bir xalı üzərində şux ahəngdə toplanmış əlvan palitrası, sınıq, bəzən də əyri xətlərlə işlənmiş göllərin, irili-xırdalı elementlərin, realist süjetlərin, bəzən də ənənəvi olaraq abstrakt həndəsi işarələrin interpre-

Large-sized carpets were traditionally woven for the adorning of khan palaces. For example, Garabagh khaly had 2x5-7 khan arshins (1 khan arshin = 1,5 m.), the paired carpets "kanare" were 1x5-7 khan arshins, while the set "dast-khaly-ghaba" consisted of 5 upper (kallei) and lower (payandaz) carpets.

Cecim və zililərdən məişətdə geniş istifadə edilir

Jejim and zili are widely used in household

Джеджим и зили широко используются в быту

Kənd həyatı. Lerik
Rural life. Lerik
Деревенский быт. Лерик

Sürü otlaqda. Qarabağ
Sheep watering. Garabagh
На водопое. Гарабах

Azərbaycan Milli

tasiyası nəticəsində yaranmış xalçalar davamlılığı ilə də seçilirlər.

Bir qayda olaraq bu ərazidə xanlıqlara məxsus böyük sarayların, iri malikanələrin bəzədilməsi üçün böyük ölçülü xalılar da toxunmuşdur. Məhz bu ənənənin parlaq nümunəsi kimi eni 2 və uzunu 5-7 xan arşını (xan arşını Şuşada 1,5 arşına bərabər sayılırdı)olan "xalı", eni 1 və uzunu 5-7 xan arşını olan bir cüt "kənarə", "başlıq" (kəlleyi) və "ayaqlıq" (payəndaz) kimi 5 hissədən ibarət "dəst-xəlı-gəbə" dəstləri

These carpet sets were mainly patterned with the most popular ornaments "Lampa", "Godja", "Balyg", "Buynuz", "Bulud", "Achma-yumma".

Sometimes, the names of carpets were originated from their sizes. For example, "gaba" has an average size between khaly (large carpet) and kanare (runner); "takht usut" - a carpet of 3x1 khan arshins used to cover walls or ottomans; "khaly balasy" - a carpet of 4x1 khan arshins etc.

очередь, Гаракилься включает в себя село Брнакод, Гафан - село Охчи-чай, а Гёрус - деревни Хидзорес, Дыг и, собственно, сам город Гёрус.

Гарабахской школе принадлежат свыше 35 орнаментальных композиций. Гарабахские ковры, отличающиеся большой прочностью, имеют богатую цветовую палитру, а их композиции состоят из ломаных и кривых линий, медальонов, мелких и крупных элементов, и частых геометрических орнаментов.

Ковры больших размеров традиционно ткались для украшения огромных ханских дворцов. Примером этого являются гарабахские халы шириной в 2 и длиной 5-7 ханских аршин (1 ханский аршин = 1,5 м.), парные ковры «кянаре» шириной 1 и длиной 5-7 ханских аршин, комплект «даст-халы-габа», состоящий из пяти верхних (кяллеи) и нижних (паяндаз) ковров. При создании этих ковровых комплектов использовались, в основном, широко известные орнаменты «Лямпя», «Годжа», «Балыг», «Буйнуз», «Булуд», «Ачма-юмма».

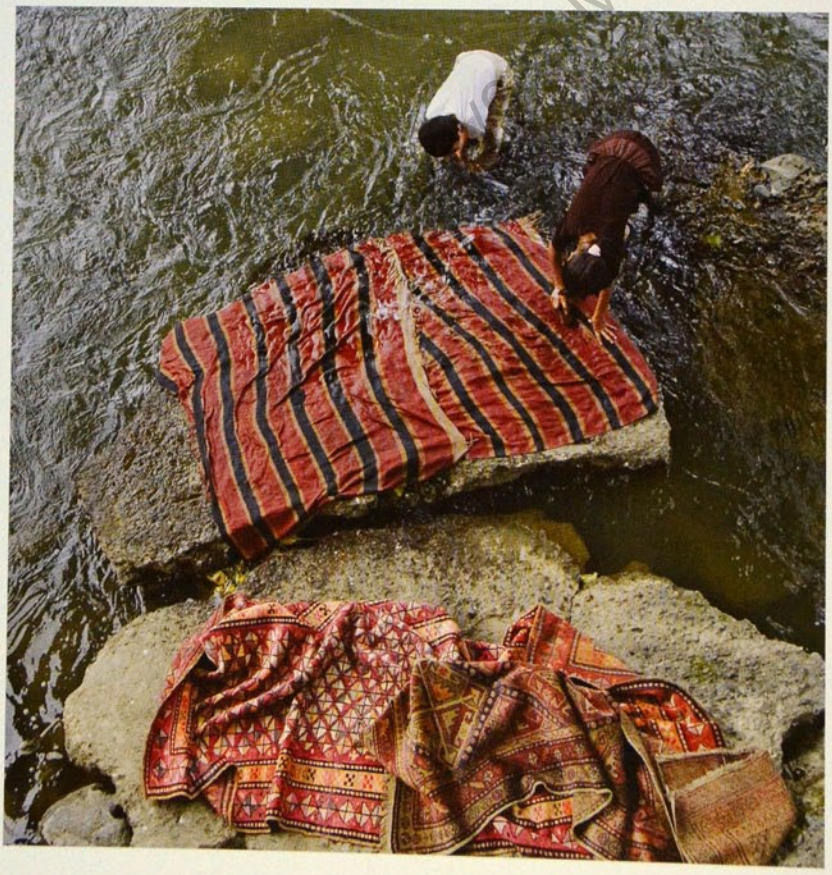

Palazın çayda yuyulması. Pirən kəndi. Lənkəran

Palas washed in a river. Village of Piran. Lenkoran

Мытье паласа в реке. Село Пиран. Ленкорань

Milli Kitabxanası

Qarabağ məktəbində yaranmışdır. Bu dəstlərin toxunmasında əsasən "Ləmpə", "Qoca", "Balıq", "Buynuz", "Bulud", "Açma-yumma" kimi geniş yayılmış çeşnilərdən istifadə edilmişdir. Bəzən Qarabağ sənətkarlarının toxuduqları xalçalara verdikləri ənənəvi adlar onların ölçülərini müəyyən edirdi. Məsələn, "gəbə" - xalı və kənarə arasındakı ölçüdə olan bir xalça, "taxtüstü" - 3x1 xan arşını ölçülü divar ya taxt üçün nəzərdə tutulan xalça, "xalı balası" - 4x1 xan arşını ölçüsündə xalça və s.

Adı dillər əzbəri olmuş "Şabalıd buta", "Bərdə","Xantirmə", "Çələbi", "Qasımuşağı", "Muğan", "Malıbəyli", "Ləmbəran", "Bəhmənli", "Qubadlı", "Qarabağ", "Bulud", "Xanlıq", "Açma-yumma" və digər ornamental xalçalarda onu yaradan xalqın mədəniyyəti, fitri istedadı əks etdirilmişdir.

Qarabağ əhalisi təkcə yun toxuculuğu sahəsində deyil, həm də ipək toxuculuğu sahəsində şöhrət qazanmışdır. Burada ipəkçilik

The world famous carpets "Shabalyd buta ", "Barda", "Khantirma", "Chelebi", "Gasymushagy", "Mugan", "Malybeyli", "Lemberan", "Bahmanli", "Gubadly", "Garabagh", "Bulud", "Khanlyg", "Achma-yumma" demonstrate the high culture of Azerbaijan people, its talent and skills.

Cecim. Qarabağ. XIX əsrin sonu
Jejim. Garabagh. Late XIX century
Джеджим. Гарабах. Конец XIX века

Иногда названия ковров происходят от их размеров. Например, «габа» - нечто среднее между халы (широкий ковер) и кянаре (ковровая дорожка), «тахт усту»

Azərbaycan

tarixən Şuşa və Cəbrayıl qəzalarında mərkəzləşmişdir. Qarabağ məktəbində tarixən yun ilə birgə ipəkdən də əla növ xalçalar istehsal olunmuşdur. İpək xalçalar əsasən mötəbər şəxslər, zadəganlar üçün

The Garabagh population was famous not only for weaving woolen products, but also the skilful use of silk. Traditional points of silkworm breeding were Shusha and Jebrail. The Garabagh school

ковер размером 3x1 ханских аршина, покрывающий стену или тахту; «халы баласы» - ковер размером 4x1 ханских аршина и пр.

Всемирно известные ковры «Шабалыд бута», «Барда», «Хантирмя», «Челяби», «Гасым-ушагы», «Мугань», «Малыбейли», «Лемберан», «Бахмянли», «Губадлы», «Гарабах», «Булуд», «Ханлыг», «Ачма-юмма» отражают высокую культуру азербайджанского народа, его талант и умения.

Жители Гарабаха прославились не только ткачеством шерстяных изделий, но и умелым использованием шелка. Традиционными центрами шелководства были Шуша и Джебраил. Гарабахская школа создавала великолепные ковры из шерсти и шелка. Шелковые ковры ткались на заказ для аристократов, либо экспортировались.

Всемирную славу Гарабаху также снискали широко используемые в хозяйстве безворсовые ковры - палас, джеджим, лады, килим, зили, варни, а также ковровые изделия - хурджун и хейбя (переметная сума) мафраш (ковровый сундук), чанта (сума), чул (попона), йахар-усту (надседельник), лями-габагы (украше-

Qarabağ xalçaları. Quzanlı kəndi. Ağdam
Garabagh carpets. Village of Guzanly. Agdam
Гарабахские ковры. Село Гузанлы. Агдам

Gərdək başı (qurama).
Qarabağ. XIX əsrin sonu

Decoration for curtain (application).
Garabagh. Late XIX century

Украшение для занавеси (аппликация).
Гарабах. Конец XIX века

sifarişlə və ya ixrac məqsədilə toxuyurdular.

Xovsuz xalçalardan cecim və ladılar yalnız yer hanasında toxunulardı. Məişətdə geniş istifadə edilən palaz, cecim, ladı, kilim, zili, vərni xovsuz xalça nümunələri və saysız xurcun, məfrəş, çanta, çul, heybə, yəhərüstü, ləmiqabağı, xaral və s. xalça məmulatları ilə Qarabağ bütün dünyada tanınmışdır. Bərdə şəhərindən 30 km. aralıda yerləşən Ləmbəranda toxunan "həmyan", "saya cecim", Ağcabədi və Xəlfərəddin kəndlərində "obagəzər" adlı ipək cecimlər, Bərdə və Cəbrayılda istehsal edilən vərnilər bütün Qafqazda məşhur olmuşdur.

Qarabağ sənətkarları zərurətdən asılı olaraq keçə istehsalı ilə da məşğul olmuşlar. Keçədən hazırlanan tərlik (yəhər içliyi), yapıncı və s. Qarabağda geniş istifadə olunmuşdur.

Azərbaycanın cənub-şərqində yerləşən Lənkəran bölgəsinin toxuculuq əraziləri də xalçaların texnoloji toxunma üsullarına, bədii tərtibatına görə Qarabağ xalça

created magnificent carpets of wool and silks. Silk carpets were woven both to order for aristocrats and for export.

The world recognition of Garabagh was also won with flatwoven carpets widely used in household - palas, jejim, ladi, kilim, zili, varni, as well as carpet products - khurjun and heyba (saddle-bags), mafrash (carpet chest), chanta (bag), chul (horsecloth), yekhar-ustu (saddle-cloth), lami-gabagy (curtain for niche), kharal (sack), etc. Flatwoven jejim and ladi were woven only on horizontal looms.

The Lemberan silk jejims of "khamyan" and "saya jejim", the Agjabedi and Khalfaraddin silk "obagezar" jejim, and the Barda and Jebrail varni were known in the whole Caucasus. Garabagh weavers also made felt. Felt mats were widely popular in Garabagh.

ние для ниши), харал (мешок) и др. Безворсовые ковры джеджимы и лады ткались исключительно на горизонтальных станках.

Создаваемые в Лемберани шелковые джеджимы «хамйан», «сайа джеджим», агжабединские и халфараддинские шелковые джежимы «обагезар», а также варни, ткущиеся в Барде и Джебраиле, были известны на всем Кавказе.

Гарабахские мастера также производили войлок. Войлочные ковры были широко распространены в Гарабахе.

Ленкорань, являющаяся ковроткацким центром юго-восточного Азербайджана, также продолжает технологические и художественные традиции гарабахской ковровой школы. Ковры, сотканные в Ленкоране, Лерике и

Məfrəş. Qarabağ. XIX əsrin sonu
Mafrash. Garabagh. Late XIX century
Мафраш. Гарабах. Конец XIX века

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Həsir toxunuşunda istifadə edilən qamışlar
Reed used in mat making
Камыши, используемые при плетении циновки

məktəbi ənənələrini davam etdirirlər. Lənkəran, Lerik, Yardımlı rayonlarında toxunan xalçalar yunun keyfiyyəti, rəng həlli, toxunma üsulu, xalçaların bədii quruluşu, hətta ölçülərinə görə digər toxuculuq məktəblərindən seçilirlər. Bu ərazidə istehsal edilən ən geniş yayılmış cecim və ladı xovsuz xalçalarından bu gün də təsərrüfatda geniş istifadə edilir. Qamışdan hazırlanan həsirlər də ənənəvi olaraq yer xanasında sadə keçirtmə üsulu ilə toxunurlar.

Bu gün Masallının Musaküçə və digər kəndlərində hər bir evdə həsir toxunur. Qamışdan hazırlanan zənbil, papaq və s. məmulatlardan təsərrüfatda geniş istifadə edilir. Yun, xalça, qamışdan hörülmüş həsir və s. hazır məhsulların çeşidli növləri bazarlarda öz alıcılarının zövqünü oxşayır.

Qarabağ xalça məktəbində toxunan naxışların hər biri uzun illərin sınağından keçərək, xalqın həyat tərzi, milli təfəkkürü ilə bağlı dərin məna, fəlsəfi anlam kəsb edirlər.

Toxunulmuş hazır həsir
A finished mat
Готовая сплетенная циновка

Lenkoran, the weaving center of the south-east of Azerbaijan, also continues technological and artistic traditions of the Garabagh carpet school. Carpets woven in Lenkoran, Lerik, and Yardymly highly differ from products of other schools in their quality of wool, color palette, designs, weaving techniques, and sizes.

Ярдымлы, значительно отличаются от изделий других школ качеством шерсти, цветовой палитрой, художественной композицией, техникой ткачества, а также размерами.

Azərbaycan MMC

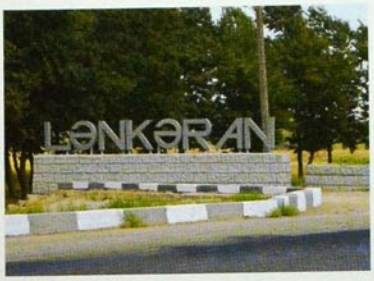

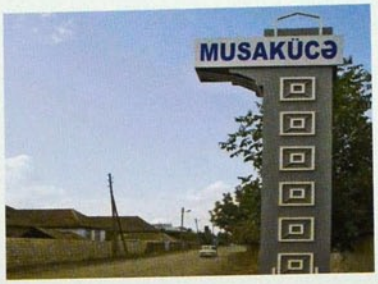

"Vərni" xalçasında toxunan "S" bəzək elementi el arasında əjdaha adlanıb suyu, paklığı, bolluğu, "Buynuz" xalçasında rast gəldiyimiz "buynuz" motivi gücü, qüdrəti, yenilməzliyi, "Malıbəyli" xalçasında toxunulan "bulud" elementi səmavi ali təbəqəni, "svastika" isə od, torpaq, su, hava kimi dörd ünsürün vəhdətini ifadə edir. Sonsuz sayda və müxtəlif bədii quruluşlarda, realistik üslubda toxunan çiçəklər, budaqlar, ləçəklər, qönçələr isə ülvi hissləri, paklığı təmsil edir.

Ermənistanın Azərbaycan Respublikasına hərbi təcavüzü nəticəsində Azərbaycan ərazisinin Qarabağ və onun ətraf rayonları daxil olmaqla 1992-ci ildən etibarən 20 faiz torpaqları zəbt edilmişdir. Azərbaycan xalqının əsrlər boyu yaratmış olduğu sonsuz sayda tarixi və arxeoloji abidələr dağıdılmış, xalqımıza məxsus milli sərvət qarət edilmişdir. Talan edilmiş milli dəyərlərimiz sırasında olan xalçalarımız saxtalaşdırılaraq, işğalçı xalqın

Local flatwoven jejim and ladi are widely used in household until now.

В хозяйстве и ныне широко используются производимые здесь безворсовые ковры джеджимы и лады.

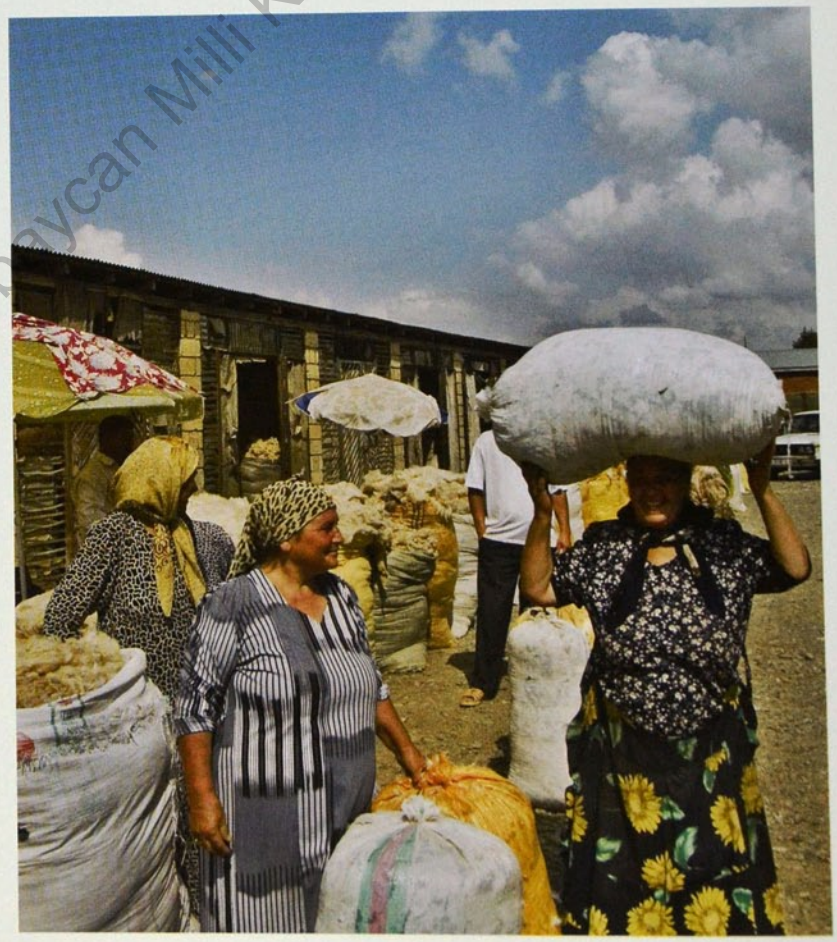

Yun bazarı. Lənkəran şəhəri
Wool market. Lenkoran
Рынок шерсти. Ленкорань

Azərbaycan Milli Kitabxanası

sənət abidələri kimi sərgilərdə, hərraclarda dünya ictimaiyyətinə təqdim olunur. Xalça mədəniyyətinə, bu sənətin bədii və texnoloji ənənələrinə malik olmayan xalqın təhrif olunmuş dəlilləri, dünyada tanınan Azərbaycan xalçalarının məhz onu yaradanlara məxsus olduğu faktını heç zaman inkar edə bilməz.

Qarabağda xalça sənəti ənənəsi bu gün də davam edir. Qanındakı türklük şücaəti, ölümün gözünə dik baxmaq cəsarəti, öz yurduna bağlılıq qarabağlıların şerə, musiqiyə, muğamlara və xalçaya olan qədirbilən münasibətilə eyni yüksəklikdə tutulur. Bu diyarda böyüyən yeniyetmələrin əsrlər ötsə belə milli sərvətlərinə sahib çıxmaları üçün Qarabağ ziyalıları tərəfindən az iş görülmür. Bərdə şəhəri 6 saylı orta məktəbində yaradılmış tarix-diyarşünaslıq muzeyindəki vətənpərvər X.Ələkbərovun hazırladığı VII-IX əsrlərdə Bərdə şəhərinin maketi və

Reed mats are traditionally woven on horizontal looms in technique of plain weave. In the Masally villages, in particular Musakucha, mats are produced until now. Baskets, hats, and other products of reed are widely used in household.

Carpets, wool, mats and other items are highly demanded in the market.

Every pattern of Garabagh carpets has its deep philosophical meaning and reflects a way of life and outlook of the people.

For example, the S-shaped motive in the "Varni" carpet called "dragon" symbolizes water, purity and abundance; the horn-motive of the "Buynuz" carpet means strength, power and impregnability; the "bulud" (cloud) pattern in the "Malibeyli" carpet represents a heavenly image, and swastika is the symbol of four elements - fire,

Циновки традиционно плетутся на горизонтальных станках путем простого продевания камыша. В масаллинских деревнях, в особенности в Мусакюча, и ныне плетутся циновки. В обиходе широко используются плетеные корзины, шляпы и пр. изделия из камыша.

Ковры, шерсть, циновки и другие разновидности готовых изделий пользуются спросом на рынке.

Каждый орнамент гарабахской ковровой школы имеет глубокий философский смысл и отражает образ жизни и мышление народа.

Например, используемый в композиции ковра «Варни» орнамент в виде буквы "S", прозванный в народе драконом, символизирует воду, чистоту и изобилие; орнамент ковра «Буйнуз» (рог) символизирует силу, могущество и несокрушимость; орнамент «булуд» (облако) на ковре «Малыбейли» отражает небесный образ, а свастика является символом четырех стихий - огня, земли, воды и воздуха. Многочисленный элементы в виде стилизованных цветков, веток, лепестков и бутонов символизируют чистоту и непорочность.

Məfrəş. Qarabağ. XX əsrin əvvəli

Mafrash (woven chest). Garabagh. Early XX century

Мафраш. Гарабах. Начало XX века

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Duz torbası. Qarabağ. XIX əsr
Sack for salt. Garabagh. XIX century
Мешок для соли. Гарабах. XIX век

Həsir toxunulması.
Musaküçə kəndi. Masallı rayonu

Making a mat.
Village of Musakucheh. Massaly district

Плетение циновки.
Село Мусакюче. Масаллинский район

earth, water, and air. Numerous elements in the shape of stylized blossoms, branches, petals and buds symbolize purity and immacularity.

Today, as a result of the armed conflict which began in 1992, Garabagh and neighboring districts have been occupied by the Armenian military forces. The Azerbaijan population was expelled from this territory, and local monuments of the Azerbaijan culture were destroyed and plundered. But despite it, the Garabagh intellectuals do their best that the young generation could keep the traditions. The museum of local lore and history, created at the No.6 Secondary School of Barda, displays the breadboard of the old Barda of the VII-IX centuries, ancient ceramics and copper items,

Xurcun. Qarabağ. XIX əsr
Khurjun. Garabagh. XIX century
Хурджун. Гарабах. XIX век

Сегодня, в результате вооруженного конфликта, начавшегося в 1992 году, Гарабах и близлежащие районы оккупированы армянскими военными формированиями. С этой территории изгнано азербайджанское население, разрушаются и расхищаются памятники азербайджанской культуры. Но несмотря на это, гарабахская интеллигенция делает все для того, чтобы молодое поколение смогло сохранить

Azərbaycan Milli Kitabxanası

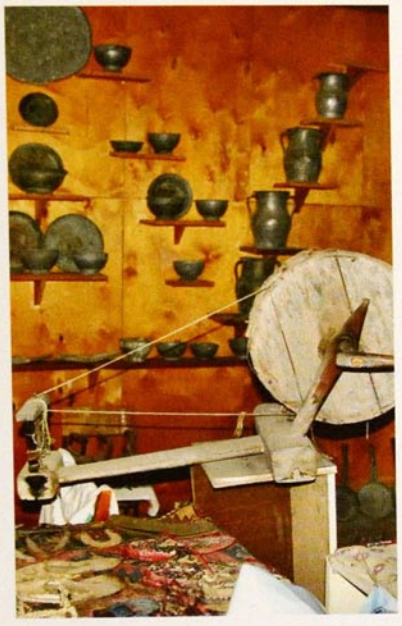

6 saylı Bərdə şəhər məktəbinin tarix-diyarşünaslıq muzeyinin ekspozisiyası

The display of the Museum of History and Local Lore. The No.6 Secondary School in Barda

Экспозиция историко-краеведческого музея школы № 6. Барда

Qarabağın "Açma-yumma" xalçası kəndli həyətində. Səhləb kəndi. Tər-Tər rayonu

A Garabagh "Achma-yumma" carpet in the yard of a peasant.
Village of Sahlab. Ter-Ter district

Гарабахский ковер «Ачма-юмма» во дворе у крестьянина.
Село Сахлаб. Тер-Терский район

Azərbaycan

toplanılmış er.əv.dövrlərə aid çeşidli dulusçuluq nümunələri, toxuculuq alətləri, orta əsr mis qabları, çəki daşları, xalça məmulatları, milli geyimlər və s. Azərbaycanın əvəzsiz milli sərvətidir. Bu xəzinənin nəfis eksponatlarla daha da zənginləşməsində əslən bu torpaqdan olan V.Muradovun da əməyi az deyil.

national clothes, carpet products and other invaluable examples of the cultural heritage of Azerbaijan people. The large aid in collecting the collection was made by the director of "Azer-Ilme" V.Muradov. The Garabagh carpet art continues to be alive, in particular through products of "Azer-Ilme" Ltd. made by Garabagh weavers.

свои традиции. В историко-краеведческом музее, созданном в школе №6 города Барды, собраны и представлены экспонаты, среди которых макет Барды VII-IX вв., древние гончарные изделия, а также медная посуда, национальная одежда, ковровые изделия и другие бесценные экземпляры культурного наследия азербайджанского народа. Большую помощь в создании коллекции также оказал директор «Азер-Илме» В.Мурадов. Продолжает жить и гарабахское ковровое искусство, в частности в изделиях «Азер-Илме», сотканных гарабахскими ткачами.

Azərbaycan Xalçaları Nəşri

"Ləmpə" xalçası. Qarabağ məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 408x116 sm
"Lampa" carpet. Garabagh school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 408x116 cm
Ковер «Лямра». Гарабахская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 408x116 см

"Qarabağ" xalçası. Qarabağ məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 228 x110 sm
"Garabagh" carpet. Garabagh school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 228x110 cm
Ковер «Гарабах». Гарабахская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 228x110 см

Azərbayc kanası

"Xantirmə" xalçası. Qarabağ məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 460 x90 sm
"Khantirmeh" carpet. Garabagh school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 460x90 cm
Ковер «Хантирме». Гарабахская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 460x90 см

"Şabalıd buta" xalçası. Qarabağ məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin sonu. Yun, 228x110 sm
"Shabalyd buta" carpet. Garabagh school. Azerbaijan. Late XIX century. Wool, 228x110 cm
Ковер «Шабалыт бута». Гарабахская школа. Азербайджан. Конец XIX века. Шерсть, 228x110 см

"Malıbəyli" xalçası. Qarabağ məktəbi. Azərbaycan. XIX əsr. Yun, 221x129 sm
"Malybeyli" carpet. Garabagh school. Azerbaijan. XIX century. Wool, 221x129 cm
Ковер «Малыбейли». Гарабахская школа. Азербайджан. XIX век. Шерсть, 221x129 см

"Talış" xalçası. Qarabağ məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin sonu. Yun, 287x125 sm
"Talysh" carpet. Garabagh school. Azerbaijan. Late XIX century. Wool, 287x125 cm
Ковер «Талыш». Гарабахская школа. Азербайджан. Конец XIX века. Шерсть, 287x125 см

Azərbaycan Xalçaları Muzeyinin kitabxanası

"Xanlıq" xalçası. Qarabağ məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 206x155 sm.
"Khanlyk" carpet. Garabagh school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 206x155 cm
Ковер «Ханлыг». Гарабахская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 206x155 см

"Şabalıd buta" xalçası. Qarabağ məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 270x130 sm
"Shabalyd buta" carpet. Garabagh school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 270x130 cm
Ковер «Шабалыт бута». Гарабахская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 270x130 см

Süjetli xalça. Qarabağ məktəbi. Azərbaycan. 1926. Yun, 188x140 sm
Pictorial carpet. Garabagh school. Azerbaijan. 1926. Wool, 188x140 cm
Сюжетный ковер. Гарабахская школа. Азербайджан. 1926. Шерсть, 188x140 см

"Muğan" xalçası. Qarabağ məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 205x125 sm
"Mugan" carpet. Garabagh school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 205x125 cm
Ковер «Муган». Гарабахская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 205x125 см

"Qasımuşağı" xalçası. Qarabağ məktəbi. Azərbaycan. XIX əsr. Yun, 239x162 sm
"Gasymushagy" carpet. Garabagh school. Azerbaijan. XIX century. Wool, 239x162 cm
Ковер «Гасымушагы». Гарабахская школа. Азербайджан. XIX век. Шерсть, 239x162 см

Zili. Qarabağ məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 218x173 sm
Zili. Garabagh school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 218x173 cm
Зили. Гарабахская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 218x173 см

Zili. Qarabağ məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 200x170 sm
Zili. Garabagh school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 200x170 cm
Зили. Гарабахская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 200x170 см

Naxçıvan xalça məktəbi

Nakhchivan carpet school / Нахчыванская ковровая школа

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Babəkin heykəli. Naxçıvan
The monument to Babek. Nakhchivan
Памятник Бабеку. Нахчыван

Gəmiqaya abidəsi üzərindəki bədii təsvirlər. Ordubad rayonu, Naxçıvan. Er. əv. III–I minilliklər

Rock drawings of Gamigaya. Ordubad district, Nakhchivan. III–I Millennia B.C.

Наскальные изображения Гямигая. Ордубадский район, Нахчыван. III–I тысячелетия до н.э.

The Nakhchivan zone of Azerbaijan is located in the southwest end of the Lesser Caucasus. It is a land of centuries-old history and rich culture. During the Neolith local tribes conducted a settled way of life, were engaged in stock-breeding and handicrafts. In a number of written sources the town of Nakhchivan, the age of which is about 3500 years old, was called variously: in ancient Greek "Nakhsuana", in ancient Persian - "Nahsh", in Arabian - "Nashava" or Akruvan - Nakhchivan - Oguz - "the native land of white wise men".

The famous Turkish traveller Evliya Chelebi who visited Nakhchivan in the XVI-XVII centuries named it "Nakhshijahan", i.e. the most beautiful town of the world.

By its geographic location Nakhchivan in the past was something like the gates through which trading

Нахчыванская зона Азербайджана находится в юго-западной оконечности Малого Кавказа. Это земля с многовековой историей и богатой культурой. Еще в период неолита здешние племена вели оседлый образ жизни, занимались хозяйством и ремеслами. Городу Нахчывану, имеющему возраст около 3500 лет, в ряде первоисточников давалось разное название: на греческом языке «Нахсуана», на древнем пехлевейском (фарсидском) - «Нахш», на арабском - «Нашава» или Акруван - Нахчыван - Огуз - «родина белых мудрецов».

Побывавший в Нахчыване в XVI-XVII веках известный турецкий путешественник Эвлия Челеби называл его «Нахшиджаханом» - «самым красивым городом мира».

По своему географическому местоположению Нахчыван в прошлом был своеобразными воротами, через который проходили торговые пути. Объединяя в древние и средние века Запад и Восток, он получил имя «Врата Востока». Благодаря богатой природе и выгодному географическому положению в Нахчыване еще в древние времена сложились благоприятные условия для широкого развития ковроткачества.

Такие археологические находки, как примитивная глиняная

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Azərbaycanın Naxçıvan bölgəsi Kiçik Qafqazın cənub-qərb qurtaracağında yerləşir. Bu ərazi çoxəsrlik tarixə və zəngin mədəniyyətə malik yerdir. Hələ neolit dövründə buranın yerli tayfaları oturaq həyat tərzi keçirərək, təsərrüfat və sənətkarlıqla məşğul olmuşlar. Təxminən 3500 yaşı olan Naxçıvanın adı bir sıra mənbələrə görə müxtəlif şəkillərdə verilmişdir. Naxçıvan şəhərinin yunan dilində "Naksuana", qədim pəhləvi dilində "Naxç", ərəb dilində "Nəşəva" və ya Akruvan-Naxçıvan-Oğuz "ağ ərənlər vətəni" mənalarında işlənmişdir. XVI-XVII əsrlərdə burada olmuş məşhur türk səyyahı Övliya Çələbi Naxçıvan şəhərini dünyanın ən gözəl şəhəri - "Nəxşecahan" adlandırmışdır.

Naxçıvan coğrafi mövqeyinə görə tarixən ticarət yolları üzərində yerləşən keçid olmuşdur. Qədim və

Azərbaycan Milli Kitabxanası

ways went. Uniting the West and the East in ancient and medieval centuries, it was called "Doors of the East". Owing to the rich nature and favourable geographical location, Nakhchivane had favourable conditions for a

прялка и каменное веретено, найденные в месте обитания древнего человека в Кюльтепе (IV-III тысячелетие до н.э.) дока-

Cecim. Naxçıvan. XIX əsrin əvvəli
Jejim. Nakhchivan. Early XIX century
Джеджим. Нахчыван. Начало XIX века

Mömінəxatun türbəsi. Naxçıvan. XII əsr
The Mominekhatun Shrine. Nakhchivan. XII century
Гробница Моминехатун. Нахчыван. XII век

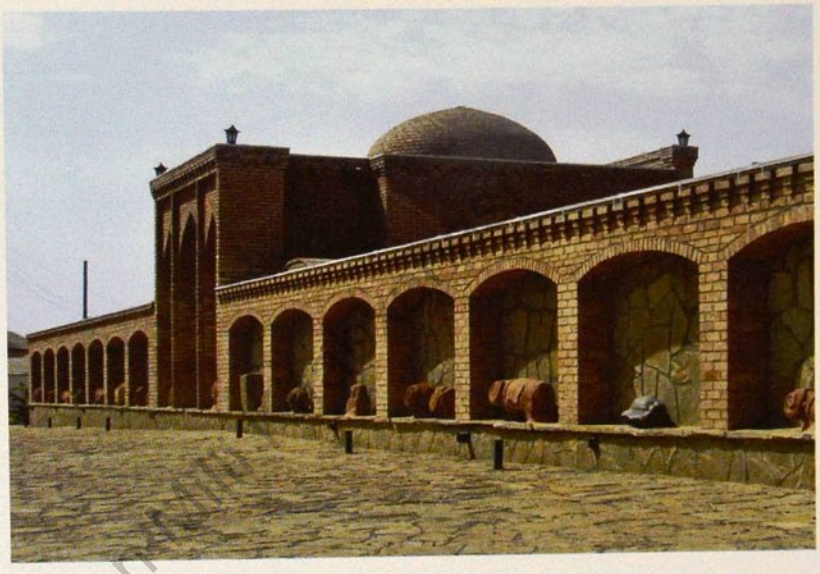

Qəbrüstü abidələr. Əcəmi seyrəngahı. Naxçıvan
Tombstones. The Ajami alley. Nakhchivan
Надгробные плиты. Аллея Аджеми. Нахчыван

orta əsrlərdə Qərb ilə Şərqi birləşdirdiyi üçün "Şərqin qapısı" adını qazanmışdır. Zəngin təbiətə, əlverişli coğrafi şəraitə malik Naxçıvanda hələ qədim dövrlərdən xalçaçılığın geniş inkişafı üçün münbit şərait olmuşdur. Kültəpə qədim yaşayış məskənindən tapılmış (er.əv. IV-III minillik) ibtidai gil cəhrələr və sümükdən hazırlanmış iy ucları kimi arxeoloji materiallar Naxçıvanın Azərbaycanın ən qədim toxuculuq mərkəzlərindən biri olduğunu və burada yaşayan insanların artıq erkən vaxtlardan əyiriciliklə məşğul olduqları faktını sübut edir.

Naxçıvan ərazisində arxeoloji qazıntılar zamanı əldə edilmiş üzərində qırmızı boya izləri olan gil qablar, bitki liflərindən istifadə edilərək toxunması ehtimal edilən kobud tekstil məmulatlarının hazır-

development of carpet weaving during ancient times.

Such archaeological findings as a primitive clay distaff and stone spindle, found in a place of dwellings of ancient men in Kultepe (IV-III millennium B.C.) prove the fact that Nakhchivan was the most ancient centre of Azerbaijan and that since the earliest times people who lived here were engaged in yarn making. Found during archaeological excavations in Azerbaijan, ceramics with the rest of red dye, tools for weaving rough textile products which are supposed to be woven with the use of plant fibres, give grounds to assume that people who lived in this land as early as B.C. knew the art of making dyes and could produce textiles.

зывают тот факт, что Нахчыван был самым древним центром Азербайджана и что с самых ранних времен жившие здесь люди занимались прядением. Найденные во время археологических раскопок на территории Азербайджана глиняная посуда со следами красной краски, инструменты для изготовления грубых текстильных изделий, которые предположительно ткались с использованием растительных волокон, дают основание предположить, что жившие на этой территории люди еще до нашей эры владели искусством приготовления красок и могли изготавливать ткани.

Azərbaycan Milli

Арабские авторы средних веков в своих рукописях оставили ценную информацию о широком распространении в Нахчыване ковроткачества и о той славе, которую завоевывали производимые здесь ковры. Как показано в произведении второй половины X века (982) «Худуд эль-Алям», Мугань была известна своими паласами и чувалами, Нахчыван, Хой и Салмаз - зили и другими коврами, а Ширван - своими тканями.

Причиной широкого распространения и процветания в Нахчыване искусства ковроткачества были бытовые и эстетические потребности народа. Обычно производимые на этой территории толстые, плотные ворсовые ковры размером от 20 до 30 кв. м, а также безворсовые ковры - войлок, палас, джеджим, килим, шадда, зили, - использовались для покрытия полов в доме, утепления и украшения стен. Ковроткачество было широко распространено в таких регионах Нахчывана, как Шарур, Шахбуз, Ордубад и Джульфа. Немалое влияние на развитие здесь ковроткачества оказали существо-

Qoyun heykəli. Naxçıvan. Orta əsrlər
A statue of ram. Nakhchivan. Middle Ages
Статуя барана. Нахчыван. Средние века

Çul. Naxçıvan. XIX əsrin sonu
Horsecloth. Nakhchivan. Late XIX century
Попона. Нахчыван. Конец XIX века

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Arxalıq. Naxçıvan. XIX əsr

Arkhalyg (woman's outer clothes). Nakhchivan. XIX century

Архалык (верхняя женская одежда). Нахчыван. XIX век

lanması üçün alətlər, bu ərazidə insanların hələ eramızdan əvvəlki dövrlərdən bəri boya hazırlama sənətinə və toxuculuğa yiyələndiklərinə əsas verir.

Orta əsrlərin ərəb müəllifləri Naxçıvanda xalçaçılığın geniş vüsət alması və bu ərazidə toxunan xalçaların şöhrət qazanması barədə öz əlyazmalarında dəyərli məlumat vermişlər. X əsrin II yarısına aid (982) "Hüdud əl-Aləm" əsərində göstərildiyi kimi, Muğan öz palaz və çuvalları, Naxçıvan, Xoy və Səlmas - zili və xalçaları, Şirvan isə parçaları ilə tanınır.

Xalça sənətinin Naxçıvanda geniş yayılmasına və tərəqqisinə səbəb xalqın məişət və estetik tələbatı olmuşdur. Adətən, bu ərazidə istehsal edilən 20-30 m^2-dək iri ölçülü, qalın toxunuşa malik xovlu xalça və keçə, palaz, cecim, kilim, şəddə, zili kimi xovsuz xalçalardan evlərdə döşəmələrin örtülməsində, otaqların isidilməsində və bəzədilməsində istifadə edilmişdir. Xalça sənəti Naxçıvanın Şərur, Şahbuz,

The Arabian manuscripts of the Middle Ages noted a wide popularity of carpetweaving in Nakhchivan and recognition which local carpets won. As shown in the work of the second half X century (982) "Hudud el-Alem", Mugan was famous for its palases and chuvals, Nakhchivan, Khoy and Salmaz for zili and other carpets, and Shirvan - textiles.

The reason for the wide popularity and flourishing of carpet weaving in Nakhchivan were household and aesthetic needs of people. Local thick and dense pile carpets in the size of from 20 up to 30 sq.m, as well as flatwoven carpets - felt, palas, jejim, kilim, shadda, zili - were used for covering floors in houses, warming and adorning walls. Carpet making was widespread in such regions of

Günəş təsvirli abidə. Orta əsrlər. Naxçıvan

A stone with the sun representation. Nakhchivan. Middle Ages

Плита с изображением солнца. Нахчыван. Средние века

вавшие торговые связи с соседними странами.

В Нахчыване при производстве ковров традиционно использовалась шерсть таких пород овец, как балбас и мазах, козья, верблюжья шерсть, а также шелк. Плотность производимых ковров составляла от 35x35 до 40x40 узлов на 10 см, а нить основы и утка и узорообразующая нить были относительно толще.

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Qarabağlar türbəsi. Şərur rayonu. Naxçıvan. XII–XIII əsrlər
The Garabaghlar Shrine. Sharur district. Nakhchivan. XII–XIII centuries
Гробница Гарабаглар. Шерурский район. Нахчыван. XII–XIII века

Xurcun. Naxçıvan. XX əsrin əvvəli
Khurjun. Nakhchivan. Ealy XX century
Хурджун. Нахчыван. Начало XX века

Ordubad və Culfa bölgələrində daha geniş yayılmışdır.

Bu ərazidə xalça sənətinin inkişafına qonşu ölkələrlə olan ticarət əlaqələrinin də təsiri az olmamışdır.

Tarixən Naxçıvanda xalça istehsalında balbas və mazex qoyun cinslərindən, keçi, dəvə yunu ilə yanaşı ipəkdən də geniş istifadə edilmişdir. Toxunan xalçaların sıxlığı 35x35-dən 40x40-dək, ərişi, arğacı və üz ipi isə nisbətən qalın olmuşdur. Naxçıvanda toxunulan xalçalar bədii və texnoloji xüsusiyyətlərinə görə Qarabağ xalça məktəbi ənənələrinə yaxındır.

Tarixi məlumatlara görə, Naxçıvanda və Ordubadda hələ keçmiş zamanlardan xüsusi boyağxanalar fəaliyyət göstərmişdir. Burada xalq ənənəsinə əsasən hazırlanan boyalar öz parlaqlığı, şux çalarları ilə digər xalça məktəblərindən seçil-

Nakhchivan as Sharur, Shahbuz, Ordubad and Julfa. The development of local carpet weaving was largely influenced with trading routes between neighbouring countries.

In Nakhchivan the wool of "balbas" and "mazakh" sheep, goat, camel, as well as silk was traditionally used for producing carpets. The density of made carpets was from 35x35 up to 40x40 knots in 10 cm, and the foundation, wefts, and patterning weft were thicker.

Nakhchivan carpets by pattrn and technological features are close to traditions of the Garabagh carpet school.

According to historical information, since ancient times there were special dyeing workshops in Nakhchivan and Ordubad. Traditional natural dyes made here

Производимые в Нахчыване ковры по своим художественным и технологическим особенностям близки традициям гарабагской ковровой школы.

Согласно историческим данным, в Нахчыване и Ордубаде еще с древних времен действовали специальные красильные мастерские. Производившиеся здесь традиционные натуральные красители своими блестящими, яркими оттенками отличаются от других ковровых школ. В этих мастерских красный цвет получали из марены и кошенили, темно-синий и зеленый цвета - из индиго. Пряжа, окрашенная натуральными красителями, со временем приобретает более чарующие и теплые тона.

Azərbaycan Milli

At çulu. Naxçıvan. XIX əsr
Horsecloth. Nakhchivan. XIX century
Попона. Нахчыван. XIX век

Cecim. Naxçıvan. XIX əsrin əvvəli
Jejim. Nakhchivan. Early XIX century
Джеджим. Нахчыван. Начало XIX века

differ from other carpet schools in their brilliant and bright shades. In these workshops red colour was produced from madder and cochineal, dark blue and green colours - from indigo. The yarn dyed with natural dyestuffs looks more fascinating and warm in tone after a certain period of time.

Nakhchivan carpets enriched the Azerbaijan carpet art with its traditional patterns and bright colours. The basic elements decorating these carpets - vertical bands, rhombuses, hook-shaped geometrical elements and plant motives, representations of animals and other depictions connected with beliefs of the people.

Irrespective of the semantic variety, the system of ornaments woven together on a carpet, adds to it a harmonious rhythm and dynamics.

The centre of production of one of popular flatwoven carpets - jejim decorated by vertical strips, - was Ordubad. Made basically from silk, these carpets decorated by alternating strips of white, green, red, yellow, blue and other colours, fascinate with gentle beauty and fine work.

Among Nakhchivan carpets, flatwovens shadda are especially distinguished with its texture and patterns. The textiles are interesting by motive semantics and content.

Нахчыванские ковры своими традиционными узорами и яркими красками обогатили азербайджанское ковровое искусство. Основные элементы, украшающие эти ковры - вертикальные полосы, ромбы, крючкообразные геометрические элементы и растительные орнаменты, изображения животных и другие мотивы, связаные с верованиями народа.

Независимо от своего семантического разнообразия, орнаменты, сотканные на ковре, придают ему гармонический ритм и динамику.

Центром производства одного из распространенных в народе видов безворсового ковра - джеджима, украшенного вертикальными полосами, - был Ордубад. Производимые в основном из шелка эти ковры, украшенные чередующимися полосами белого, зеленого, красного, желтого, голубого и других цветов, очаровывают своей нежной красотой и тонкой работой.

Среди нахчыванских ковров своим специфическим тканьем и узором особенно выделяются безворсовые ковры «шадда», которые интересны своей сюжетной семантикой, вкладываемым в него смыслом и содержанием.

baycan Milli Kitabxanası

mişlər. Bu boyağxanalarda qırmızı rəng - boyaq otundan, qırmız böcəyindən; sürməyi və yaşıl rənglər isə (küp boyaları) indiqodan alınmışdır. Bu növ təbii boya ilə boyanmış iplikdən toxunan xalçaların rəngləri işləndikcə daha təravətli və isti tonlarla əvəz olunardı.

Naxçıvan xalçaları ümumilikdə Azərbaycan xalça sənətini öz ənənəvi naxışları və elementləri, özünəməxsus şux rəng çalarları ilə zənginləşdirmişdir. Bu xalçaları bəzəyən əsas elementlərdən şaquli istiqamətli zolaqlar, romblar, qarmaqlı həndəsi elementlər və nəbati ornamentlər, heyvan təsvirləri və s. xalqın genetik yaddaşından silinməyən inanclar və təsəvvürlərlə bağlıdır. Toxunan naxışlar sistemi semantika müxtəlifliyindən asılı olmayaraq bir məkan üzərində real şəkildə və ənənəvi üslubda yerləşdirilərək xalçaya ritmik və dinamik ahəngdarlıq verir.

Xalq toxuma növlərindən şaquli istiqamətli zolaqlarla bəzədilmiş cecim xovsuz xalçalarının əsas istehsal mərkəzi tarixən Ordubad olmuşdur. Əsasən ipək liflərdən toxunan bu xalçalar ağ, yaşıl, qırmızı, sarı, mavi və s. rəngli zolaqların növbələşməsi ilə bəzədilib, zəriflik baxımından qumaş təsəvvürü yaratmışdır.

Naxçıvan xalçaları içərisində öz spesifik toxunuşu və bədii quruluşu ilə seçilən xovsuz xalça növü şəddə süjet semantikası baxımından çox

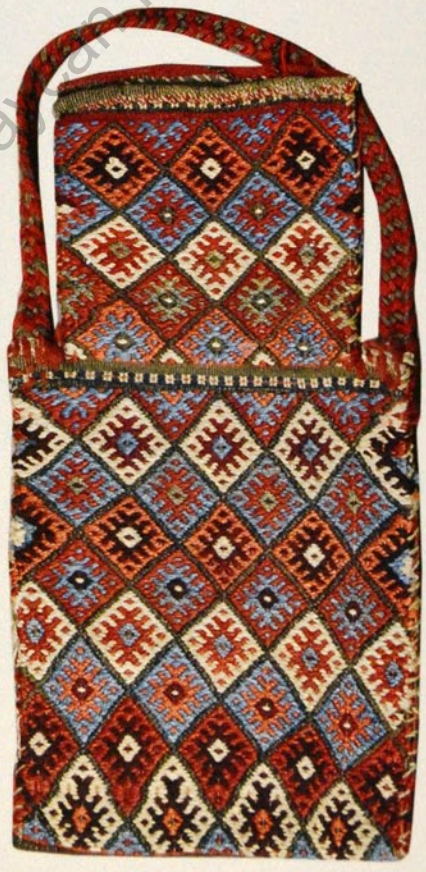

Изображенные на некоторых из них чередующиеся ряды всадников и верблюдов или караваны верблюдов, ведомые погонщиками и груженные мешками, несут в себе философский смысл, являясь символом постоянного круговорота вечной жизни, каравана жизни.

Традиционно на коврах «шадда», фон которых образуется за счет окрашенных нитей основы, в качестве заполняющих элементов используются геометрические узоры в форме ромба и крючка, символизирующие собой поле для посева, дом, прирост, изобилие.

Мотив «бута», ставший традиционным на ворсовых ковров, по своему художественному воплощению и техническому стилю отличается от аналогичных узоров из других школ и носит название «нахчыванской буты». Нахчыванские ковры «намазлыг», отличающиеся голубым, темно-синим и

Məfrəşdən fraqment.
Naxçıvan. XIX əsrin sonu

The detail of mafrash.
Nakhchivan. Late XIX century

Фрагмент мафраша.
Нахчыван. Конец XIX века

Duz torbası. Naxçıvan. XIX əsr
A sack for salt. Nakhchivan. XIX century
Мешок для соли. Нахчыван. XIX век

Azərbaycan Milli Muzeyi

maraqlıdır. Üzərində bəzən atlıların və dəvələrin növbələşərək cərgə ilə düzülməsi və ya sarvan və çullarla bəzədilmiş dəvə karvanı süjetləri özü-özlüyündə bir fəlsəfi məna - daim dövr edən əbədi həyatın, ömür karvanının simvolu olmuşdur. Ənənəyə görə, ərişi rəngli iplikdən çəkilən şəddələrdə doldurucu elementlər kimi istifadə edilən romb və qarmaq formalı həndəsi naxışlar əkin sahəsini, evi, artımı, bolluğu təmsil etmişlər. Xovlu xalçaların bəzəyinə çevrilmiş "buta" elementi öz bədii quruluşuna və texniki üslubuna görə digər məktəblərdən fərqlənib, "Naxçıvan butası" adını daşıyırlar. Naxçıvanın "Namazlıq" xalçaları mavi, sürməyi və qırmızı rəngli kolorit həlli və naxışların bədii quruluş üslubu, günbəzlərin təsviri ilə islam mədəniyyətinin günümüzədək gəlib çatmış dəyərli nümunələrindəndirlər.

Represented in some of them, alternating rows of horsemen and camels or caravans of camels conducted by drivers and loaded with bags, have a philosophical meaning of eternal circulation of life.

Traditionally, shadda textiles, the field of which is created with the coloured strands of the foundation, are filled with geometrical patterns of rhombus and hooks symbolizing a sown area, house, increase, abundance.

The "buta" motive, traditional of pile carpets, differs from similar patterns of other schools and is called "nakhchivan buta". Nakhchivan carpets "namazlyg", distinguished with their blue, dark blue and red colours, representations of mosque domes, are valuable examples of the Islamic culture which survived nowadays.

Duz torbası. Naxçıvan. XIX əsr
A sack for salt. Nakhchivan. XIX century
Мешок для соли. Нахчыван. XIX век

красным цветами узоров и изображением куполов, являются ценными образцами дошедшей до нас исламской культуры.

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Zili. Naxçıvan məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin sonu. Yun, 311x190 sm
Zili. Nakhchivan school. Azerbaijan. Late XIX century. Wool, 311x190 cm
Зили. Нахчыванская школа. Азербайджан. Конец XIX века. Шерсть, 311x190 см

"Naxçıvan" xalçası. Naxçıvan məktəbi. Azərbaycan. XIX əsr. Yun, 315 x103 sm
"Nakhchivan" carpet. Nakhchivan school. Azerbaijan. XIX century. Wool, 315x103 cm
Ковер «Нахчыван». Нахчыванская школа. Азербайджан. XIX век. Шерсть, 315x103 см

"Naxçıvan" xalçası. Naxçıvan məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 190x130 sm
"Nakhchivan" carpet. Nakhchivan school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 190x130 cm
Ковер «Нахчыван». Нахчыванская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 190x130 см

"Naxçıvan" xalçası. Naxçıvan məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin sonu. Yun, 348x190 sm
"Nakhchivan" carpet. Nakhchivan school. Azerbaijan. Late XIX century. Wool, 348x190 cm
Ковер «Нахчыван». Нахчыванская школа. Азербайджан. Конец XIX века. Шерсть, 348x190 см

"Naxçıvan" xalçası. Naxçıvan məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin sonu. Yun, 230x115 sm
"Nakhchivan" carpet. Nakhchivan school. Azerbaijan. Late XIX century. Wool, 230x115 cm
Ковер «Нахчыван». Нахчыванская школа. Азербайджан. Конец XIX века. Шерсть, 230x115 см

Azərbaycan Milli Kitabxanası

"Naxçıvan" xalçası. Naxçıvan məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin sonu. Yun, 393 x98 sm
"Nakhchivan" carpet. Nakhchivan school. Azerbaijan. Late XIX century. Wool, 393x98 cm
Ковер «Нахчыван». Нахчыванская школа. Азербайджан. Конец XIX века. Шерсть, 393x98 см

"Naxçıvan" xalçası. Naxçıvan məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin sonu. Yun, 300x120 sm
"Nakhchivan" carpet. Nakhchivan school. Azerbaijan. Late XIX century. Wool, 300x120 cm
Ковер «Нахчыван». Нахчыванская школа. Азербайджан. Конец XIX век. Шерсть, 300x120 см

"Naxçıvan" xalçası. Naxçıvan məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin sonu. Yun, 347 x 112 sm
"Nakhchivan" carpet. Nakhchivan school. Azerbaijan. Late XIX century. Wool, 347x112 cm
Ковер «Нахчыван». Нахчыванская школа. Азербайджан. Конец XIX века. Шерсть, 347x112 см

Azərbaycan Xalçası

Şəddə. Naxçıvan məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin sonu. Yun, 200x166 sm
Shadda. Nakhchivan school. Azerbaijan. Late XIX century. Wool, 200x166 cm
Шадда. Нахчыванская школа. Азербайджан. Конец XIX века. Шерсть, 200x166 см

Təbriz xalça məktəbi

Tabriz carpet school / Тебризская ковровая школа

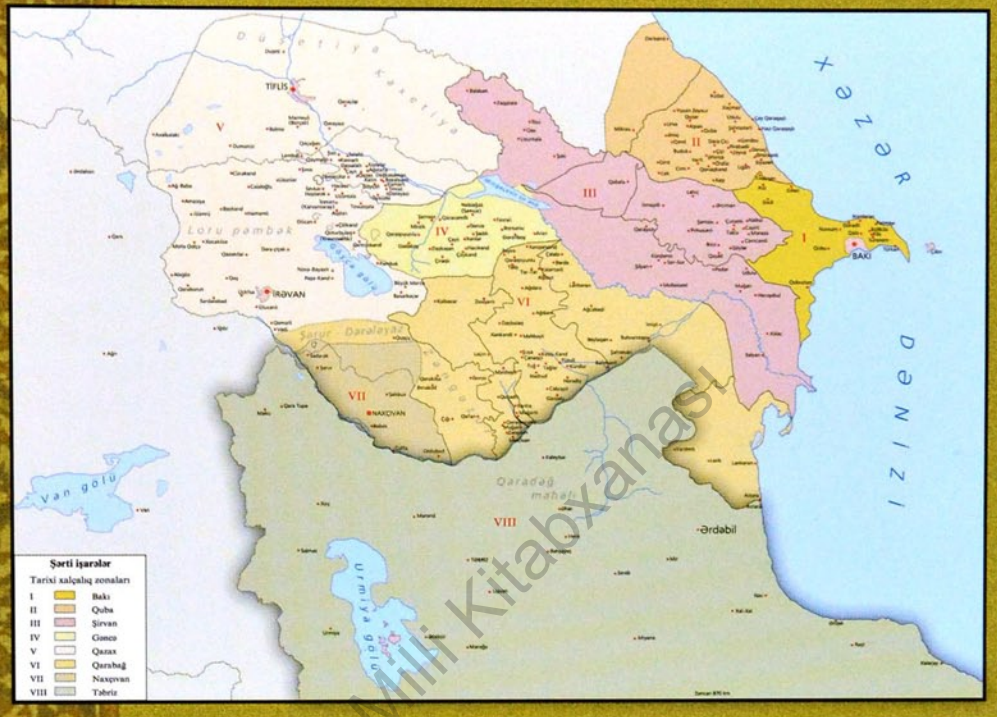

Azərbaycan Milli Kitabxanası

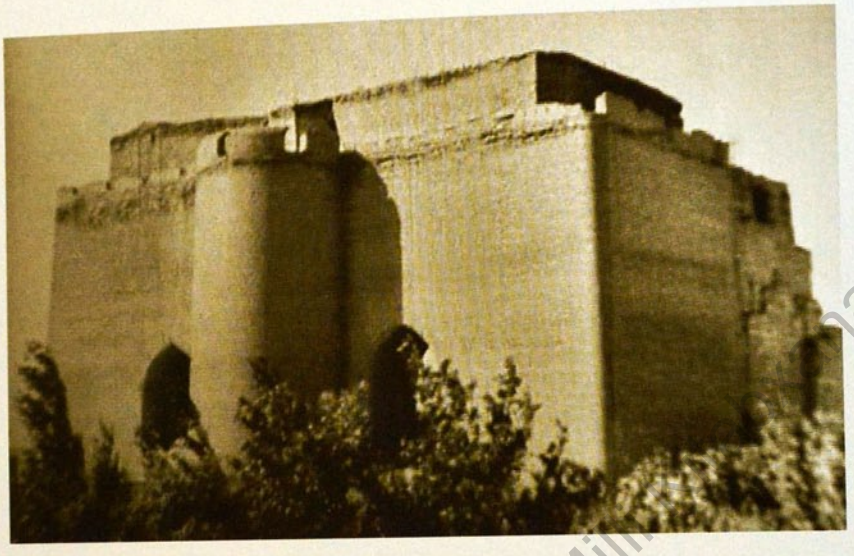

Ərk qalası. Təbriz. XIII əsr
The Ark Galasy Fortress. Tabriz. XIII century
Крепость «Арк Галасы». Тебриз. XIII век

Ulu tarixi, əfsanəvi xalçaları, orijinal miniatürləri, nəfis xəttatlığı, göz oxşayan kaşılarla bəzədilmiş qüdrətli memarlıq abidələri ilə tanınan Təbriz bəşər mədəniyyətinə qiymətli incilər bəxş etmişdir.

Səfəvilər dövlətinin paytaxtı, incəsənət mərkəzi, öz gözəlliyinə görə "Şərqin beşiyi" adlandırılan Təbriz, Güney Azərbaycanında tarixən azərbaycanlıların sıx yaşadığı yerdir.

Təbriz xalça məktəbi Ərdəbil, Sərab, Xalxal, Urmiya, Zəncan, Maranus, Qaradağ, Marağa, Mərənd, Maku, Xoy, Heris, Miriş, Əhər, Salmas və digər xalça məntəqələrini əhatə edir. Bu istehsal məntəqələrində toxunan xalçalar öz texnoloji

Tabriz, famous for its ancient history, legendary carpets, original miniatures and majestic architectural monuments, has presented invaluable creations to the world culture.

Tabriz was in past the capital of the Safavid State and considered the centre of arts. Called "the Cradle of the Orient", it is a place inhabited by Azerbaijanis in Southern Azerbaijan.

The Tabriz carpet school includes such carpet producing localities as Ardebil, Sarab, Khalhal, Urmia, Zanjan, Maranus, Garadagh, Maraga, Marand, Khoy, Geris, Mirish, Ahar, Maku, Salmaz and others. Carpets woven in these manufacturing settlements by their technological characteristics, patterns, colours and sizes differ from each other.

Тебриз, славящийся древней историей, легендарными коврами, оригинальными миниатюрами и величественными архитектурными памятниками, подарил мировой культуре бесценные творения.

Город Тебриз, бывший некогда столицей Сефевидского государства, считающийся центром искусств и прозванный колыбелью Востока, является местом компактного проживания азербайджанцев Южного Азербайджана.

Тебризская ковровая школа включает в себя такие ковроткацкие пункты, как Ардебиль, Сараб, Халхал, Урмия, Зянджан, Маранус, Гарадаг, Марага, Маранд, Хой, Герис, Мириш, Ахар, Маку, Салмаз и другие. Ковры, которые ткутся в этих производственных пунктах, по своим технологическим показателям, узорам, колориту и размерам отличаются друг от друга.

В XII-XIII веках во времена государства Эльдегизидов Тебриз был объявлен столицей Азербайджана, что способствовало развитию здесь искусств.

В начале XVI века, уже будучи столицей Сефевидского государства, Тебриз превратился в основной культурный центр Среднего Востока. Находящийся на пересечении важнейших торговых путей, Тебриз на протяже-

Azərbaycan Milli Kitabxanası

göstəriciləri, rəng həlli, ölçüləri və bədii quruluşlarına görə bir-birlərindən fərqlənirlər.

XII-XIII əsr Eldəgizlər dövləti zamanında Təbriz Azərbaycanın paytaxtı elan edilmiş, bu da şəhərin sənətkarlıq baxımından sonrakı tərəqqisinə böyük imkan vermişdir.

XVI əsrin əvvəllərindən isə Səfəvi dövlətinin paytaxtı olan Təbriz Orta Şərq xalqlarının bədii göstəricisinə, əsas mədəniyyət mərkəzinə çevrilmişdir. Karvan yollarının ən mühüm nöqtəsində yerləşdiyi üçün bu şəhər tarixən Avropa-Asiya ticarətinin əsas birjası rolunu oynamışdır. Bu dövrdə Səfəvilər dövlətinə Şah İsmayıl və onun oğlu Təhmasib kimi sənətsevər hökmdarların başçılıq etməsi bir sıra incəsənət növləri ilə yanaşı, xalça sənətinin də inkişaf etməsinə səbəb olmuşdur. İncəsə-

In the XII-XIII centuries the Eldegizid dynasty declared Tabriz the capital of Azerbaijan, and that promoted the development of local arts.

In the beginning of the XVI century Tabriz as the capital of the Safavid State turned into the principal cultural centre of the Middle East. Situated at the junction of main trading routes, Tabriz during its existence played a role of the main market in Eurasia.

The first Safavid rulers, Shah Ismail I and its son Tahmasib, were patrons of arts and developed fine crafts, particularly carpet weaving, in Tabriz. Shah Tahmasib made himself design cartoons which were used to weave carpets in court workshops. These carpets adorned the palace, gifted to shrines and, frequently, rulers of other countries.

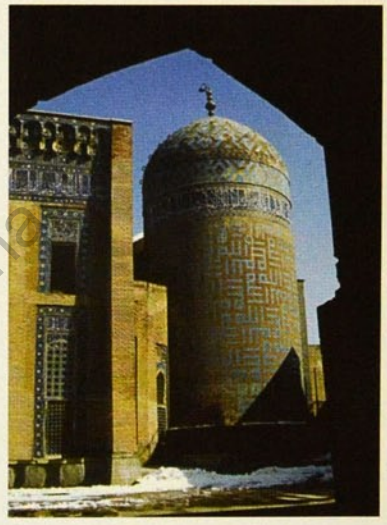

"Şeyx Səfi" türbəsi. Ərdəbil
The Sheikh Safi Shrine. Ardebil
Гробница Шейха Сафи. Ардебиль

"Şeyx Səfi" kompleksi. Ərdəbil
The Sheikh Safi Shrine. Ardebil
Мавзолей Шейха Сафи. Ардебиль

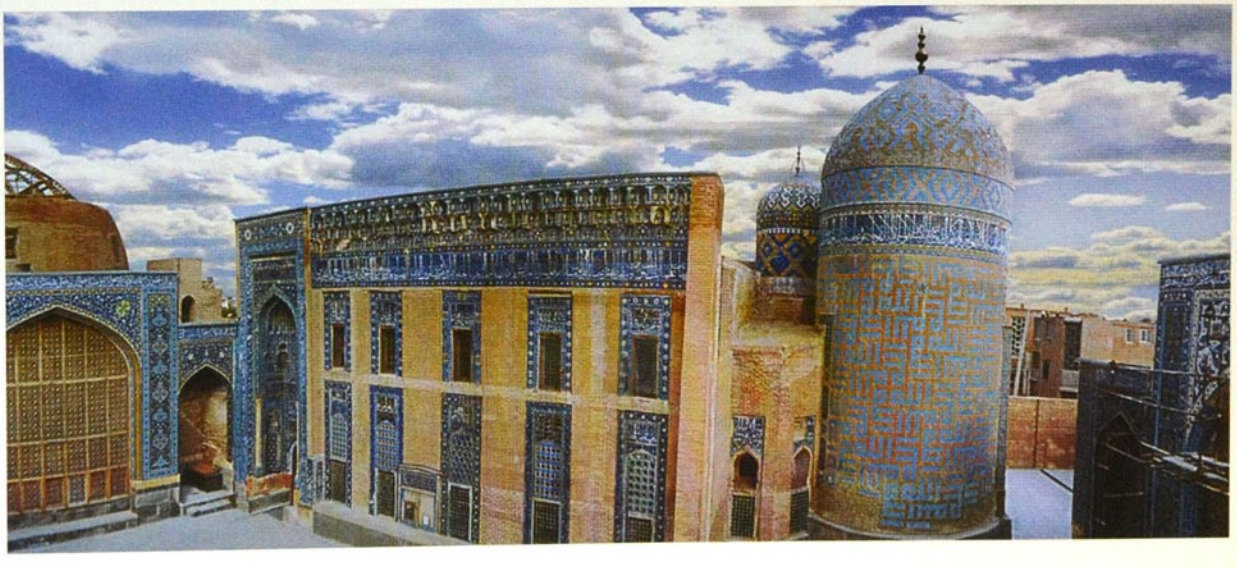

Azərbaycan Milli Kitabxanası

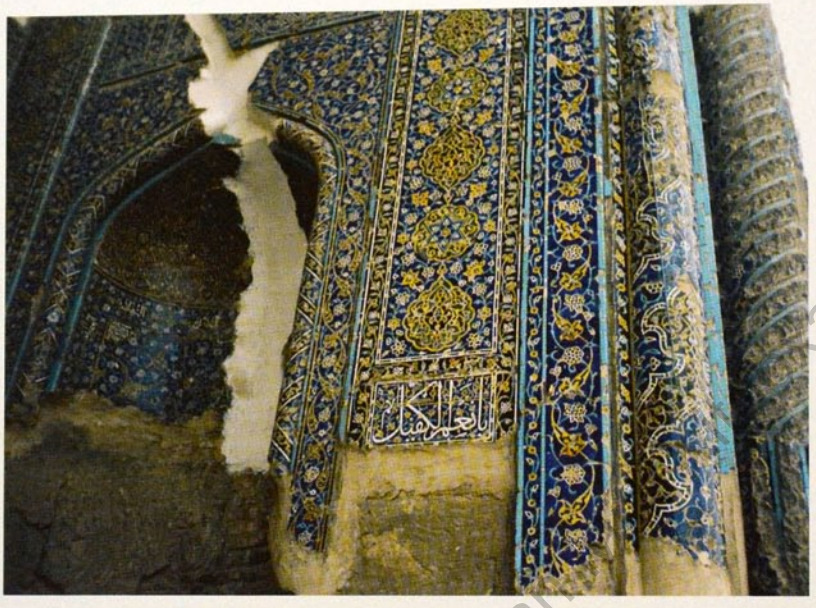

"Cümə" məscidinin kaşı ilə bəzədilmiş naxışları. Təbriz. 1456

Glazed patterns of the Juma Mosque. Tabriz. 1456

Орнаменты «Джума» мечети, покрытые глазурью. Тебриз. 1456

nət hamisi olan Şah Təhmasib özü şəxsən xalça çeşniləri hazırlamış, saray emalatxanalarında bu çeşnilər əsasında xalçalar toxutdurmuş və onlarla sarayın otaqları bəzədilmiş, məqbərələrə bağışlanılmış, çox zaman hədiyyə olaraq digər ölkə hökmdarlarına göndərilmişdir.

Əsrlər ötsə də bu dövrün yaratmış olduğu könül oxşayan xalılara bənzər nümunələr tapmaq mümkün deyildir. Bu xalçaları yaradanların yüksək sənətkarlığı ilə müşayiət olunan xalı sxemləri bir neçə yüz il keçdikdən sonra da təqlid örnəyidir.

Today it is difficult to reveal carpets that, like those old examples, would please mind. The schemes of designs created by skilful weavers of those days are successfully applied until now.

Supported by the Safavid dynasty, large workshops were established in Tabriz, Herat, Ardebil and other cities, which promoted the increase of skilled weavers and the development of carpet making. In carpets woven during that period, Islamic ornaments of trees, gardens, hunting motives, medallions, guldanly and buta were widely used. Carpets of that time featured the use of wide border bands and their system of complex patterns. Soon these carpets adorned the European palaces and were prided by their owners - aristocrats and merchants.

нии всей своей истории играл роль главного рынка Евразии.

При первых сефевидских правителях шахе Исмаиле I и его сыне Тахмасибе, которые были известны как покровители искусств, в Тебризе, наряду с другими ремеслами, развивалось и ковровое искусство. Шах Тахмасиб лично изготавливал эскизы, по которым ткались ковры в дворцовых мастерских. Эти ковры становились украшением залов дворца, дарились усыпальницам, а также правителям других стран.

Спустя века трудно сыскать ковры, которые, подобно тем старинным образцам, так бы радовали глаз. Схемы композиций, созданные много веков назад умелыми мастерами-ковроделами, успешно применяются и поныне.

При поддержке этой сефевидской династии в Тебризе, Герате, Ардебиле и других городах были созданы крупные мастерские, что способствовало росту профессиональных навыков ткачей и развитию ковроделия. В коврах, сотканных в этот период, широко использовались соответствующие исламские орнаменты в виде деревьев, садов, мотивы охоты, туруджи, гюльданлы и бута. Широкое место в коврах того времени отводилось применению широких бордюрных

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Bu dövrdə hakim sülalənin himayəsi ilə Təbriz, Heris, Ərdəbil və başqa şəhərlərdə nüfuzlu emalatxanalar təşkil edilmiş, xalı bir kəndli sənəti səviyyəsindən nüfuzlu peşə məqamına yüksəlmişdir. Məhz bu dövrün xalçalarında İslam dünyagörüşünə xas tərzdə cənnəti təmsil edən bağ, ağac süjetləri, şikargah (ovçuluq) motivləri, turunc, güldan, buta təsvirləri geniş vüsət almışdır. Məhz bu dövrdə toxunan xalçalarda geniş haşiyə zolağına, onları bəzəyən mürəkkəb naxışlar sisteminə diqqət daha çox artmışdır. Tezliklə bu xalçalar Avropa saraylarının bəzəyinə, onlara sahib olan zadəganların və tacirlərin iftixarına çevrilmişdir.

O dövrün şah əsəri sayılan "Şeyx Səfi" xalçası (1539), digər ornamental və süjetli xalçalar, parça, çini, bədii metal məmulatları bu gün "Tətbiqi Sənət" (Macarıstan), "Viktoriya və Albert" (Böyük Britaniya), "Metropoliten", "Tekstil" (ABŞ) və dünyanın bir çox məşhur muzeylərinin toplularında və şəxsi kolleksiyalarda mühafizə olunur.

Onlardan xarici muzeylərdə və şəxsi kolleksiyalarda olan 3 minədək xalça nüsxəsi məlumdur ki, bunları da dünya xalça sənətinin şah əsəri adlandırmaq olar.

Zəngin tarixə malik Təbriz şəhərində sənətin bütün növləri inkişaf etmişdir. Bu xalçaçılıq mərkəzində bütün ölçülərdə toxunan "Ləçək-turunc", "Balıq", "Ağaclı", "Güldanlı", "Namazlıq", "Əfşan", "Ovçu-

Considered a masterpiece of carpet art the "Sheikh Safi" carpet, also known as "Ardebil" (1539), as well as other carpets of that period, namely fabrics, ceramics and metal works, are nowadays stored in the Museum of Applied Art (Hungary), Museum of Victoria and Albert (United Kingdom), Metropolitan-Museum, Textile Museum (USA) and many other famous museums and private collections of the world. Over three thousand carpets of that period may be regarded masterpieces of carpet making.

In Tabriz, having a rich history, all arts were developed. Carpets woven in Tabriz - "Lechek-turunj", "Balyg", "Agajly", "Guldanly", "Namazlyg", "Afshan", "Ovchulug", "Dord Fesil", "Dervish", "Shah Abbas", "Leyli and Mejnun", "Sutunlu", "Sheikh Safi" and others - differ in delicate, graceful medallions, abstract ornaments and harmony of color palette. Tabriz carpets highly influenced the development of carpet weaving in the whole Orient.

Tabriz carpets always were in great demand. In this connection in Tabriz there is a saying: "The Tabriz carpet will not lie on the counter too long, but being bought, it will not become dusty in the house of a buyer".

Located east of Tabriz the Geris weaving centre is famous for its classical carpets. Here woollen and

Xalça emalatxanasında çalışan usta. Təbriz
A weaver's workshop. Tabriz
Ткач в ковровой мастерской. Тебриз

полос и системе украшающих их сложных узоров. Вскоре эти ковры стали украшением европейских дворцов, гордостью их владельцев - аристократов и купцов.

Считающийся шедевром коврового мастерства ковер «Шейх Сафи», известный также под названием «Ардебилький» (1539 г.), как и другие ковры того периода, а также ткани, фарфор и художественные изделия из металла, хранятся ныне в Музее прикладного искусства (Венгрия), Музее Виктории и Альберта (Великобритания), Метрополитен-музее, Музее текстиля (США) и многих других знаменитых музеях и частных

Azərbaycan Milli Kitabxanası

luq", "Dörd fəsil", "Dərviş", "Şah Abbasi", "Leyli və Məcnun", "Sütunlu", "Şeyx Səfi" və digər xalçalar zərif gölləri, bəzən ikonoqrafik abstrakt, bəzən isə realistik təsvirləri və sabit ahəngdar rəng çalarları ilə seçilir. Təbriz xalçalarının bütün Şərq xalça sənətinə böyük təsiri olmuşdur.

Təbrizlilər arasında xalçalara olan tələbatdan irəli gələn belə deyim var: "Təbriz xalçası nə köşkdə tacirin əlində qalar, nə də müştərinin evində iltifatdan kənarda olar".

Təbrizin şərqində yerləşən Heris toxuculuq mərkəzi öz klassik xalçaları ilə bütün dünyada tanınır. Bütövlükdə yundan və ya ipəkdən olan, mərkəzində turunc(göl) və ətrafları sınıq xətli üslubda ləçəklərlə bəzədilmiş, "Həyat ağacı", "Güldanlı" süjetləri və s. iri naxışlı xalçalar xalq ənənəsi əsasında iri və kiçik ölçülərdə toxunmuşlar.

Xalçanın mərkəzindəki turunc bir qayda olaraq ara sahənin böyük bir hissəsini örtür. Ləçəklər isə orta turunca oxşar olub onunla bənzərlik təşkil edirlər.

Heris xalçaları öz qüsursuzluğu, naxışların cazibədarlığı, parlaq rəngləri, davamlılığı ilə şöhrət qazanmışdır. Bu xalçaların üzün ömürlü olduğuna işarə olaraq xalq arasında - "Fəqir adam Heris xalısına bənzər - təpik yedikcə, gözəlləşər" məsəlindən istifadə edilir.

"Şeyx Səfi" xalısı önündə təbrizli usta

A Tabriz weaver in front of the Sheikh Safi carpet

Тебризский мастер перед ковром «Шейх Сафи»

silk carpets were traditionally woven in large and small sizes. The central field is usually decorated with medallions embraced by petals, broken lines, "tree of life" motives etc. Woven in the middle of the field, the medallion occupies the most part of the carpet. The embracing petals resemble it in many respects, creating a magnificent ensemble. Geris

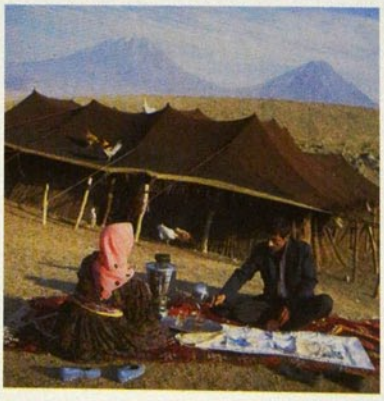

Xalçaların maldarların həyatında yeri
Carpets in the household of shepherds
Ковры в быту пастухов

коллекциях мира. Порядка трех тысяч из них можно считать шедеврами мирового ковроткачества.

В имеющем богатую историю Тебризе развивались все виды искусства. Сотканные в Тебризе ковры - «Лечек-турундж», «Балык», «Агаджлы», «Гюльданлы», «Намазлыг», «Афшан», «Овчулуг», «Дорд фесил», «Дервиш», «Шах Аббаси», «Лейли и Меджнун», «Сутунлу», «Шейх Сафи» и другие отличаются нежными, изящными медальонами, орнаментами абстрактной формы и гармонией цветовой палитры. Тебризские ковры оказали большое влияние на развитие ковроткачества на Востоке.

Тебризские ковры всегда были востребованы и пользовались большим спросом, в связи с чем в Тебризе существует такое выражение: «Тебризский ковер на прилавке не залежится, а купленный, в доме покупателя не запылится».

Расположенный в восточной части Тебриза ткацкий центр Герис славится своими классическими коврами. Шерстяные и шелковые ковры традиционно ткались больших и малых размеров. Центральное поле было украшено турунджами (медальонами), обвитыми лепестками, ломаными линиями, орнаментами «хайат агаджи» (древо жизни),

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Ərdəbil xalçaçılıq mərkəzinin zəngin keçmişi vardır. Yüksək Şərq memarlığının parlaq nümunəsi olan "Şeyx Şəfi" türbəsi çox uzaq zamanlardan xəbər verən nüfuzlu ali mərkəz olmuş, bu günədək qorunub saxlanılmışdır.

Səfəvilər dövründə Ərdəbil xalçaçılıq mərkəzi də yüksək mərhələyə ucalmışdır. Ərdəbil şəhərinin özündə istehsal edilən xovlu və sumax, zili, kilim xovsuz xalçaları ilə də şöhrət qazanmışdır. Burada istehsal edilən xalçalar daha çox ipəkdən toxunur.

Ərdəbil xalçalarını bəzəyən naxışlar sistemi həndəsi, nəbati və zoomorf elementlərdən ibarətdir. Güllər, qönçələr, budaqlar, "mahi" (balıq) adlanan ləçəklər, damğa formalı həndəsi motiflər, quşların və yırtıcı heyvanların təsvirləri Ərdəbil xalçalarının bədii özünəməxsusluğunu təşkil edir.

Sərab Ərdəbilin cənub-şərqində yerləşən mühüm toxuculuq mərkəzidir. Bu gün də bu məntəqədə xalçaçılıq sənəti inkişaf edir. Ən çox yayılmış Sərab xalçaları sıra ilə ara sahə boyu ardıcıl düzülmüş "buta" elementli kompozisiya və həndəsi üslubda iri ölçülü Heratı-turunclarla bəzədilmiş xalçalardır.

Sərab xalçaçılıq mərkəzində toxunan xalçalarda əsas klassik qırmızı, qəhvəyi, mavi, tünd göy və noxudu rənglərə üstünlük verilir.

Yaylaqda. Urmiya
In the summer camp. Urmiah
В яйлаге. Урмия

carpets were famous for its perfection, enchanting patterns, bright colours and high durability. There is a proverb about the durability of these carpets: "the poor man is like a Geris carpet - he improves if kicked".

The Ardebil weaving centre has the rich past. Ardebil, where the masterpiece of Orient architecture, Shrine of Sheikh Safi, is located, was an influential centre importance of which is nowadays high. Ardebil flourished under the Safavid dynasty. Ardebil pile carpets and flatwoven sumakh, zili, and kilim won international recognition. Here silk carpets were mainly woven.

The system of ornaments decorating Ardebil carpets consists from geometrical, plant and animal motives. The artistic originality of Ardebil carpets is created with

«гюльданлы» и др. мотивами. Сотканный в середине ковра турундж, занимал большую часть центрального поля. Лепестки вокруг во многом походили на него, создавая великолепный ансамбль. Ковры Герис прославились своим совершенством, волшебством узоров, яркими красками и высокой прочностью и долговечностью. О долговечности этих ковров свидетельствует пословица: «Бедняк как герисский ковер - получая пинки, хорошеет».

Ардебильский ткацкий центр имеет богатое прошлое. Ардебиль, где находится шедевр восточной архитектуры - мавзолей «Шейх Сафи», в далекие времена был весьма влиятельным

Azərbaycan Milli

центром, значимость которого и ныне высока. Ардебильский ткацкий центр достиг расцвета во времена Сефевидов. Производившиеся в самом Ардебиле как ворсовые ковры, так и безворсовые сумах, зили и килим, снискали славу этому краю. Здесь ткались, главным образом, шелковые ковры.

Украшающая ардебильские ковры система орнаментов состоит из геометрических, растительных и зооморфных элементов. Художественное своеобразие ардебильским коврам придают орнаменты в виде цветков, бутонов, лепестков, именуемых «махи» (рыба), геометрических фигур, птиц и хищников.

Крупнейший ткацкий центр Сараб расположен на юго-востоке от Ардебиля. Наиболее распространены сарабские ковры, композиции которых состоят из чередующихся геометрических орнаментов «бута» и крупных элементов «гераты-турундж».

Палитра сарабских ковров включает в себя красный, коричневый, голубой, темно-синий и бежевый цвета. Ковры тебризской школы, в основном, имеют замкнутую композицию, которая состоит из орнаментов в виде

Parça. Tirmə. Təbriz. XIX əsr
Tirmeh textile. Tabriz. XIX century
Ткань. Тирме. Тебриз. XIX век

kitabxanasi

Bu məktəblərə daxil olan xalçalar bir çox hallarda qapalı kompozisiya quruluşuna malikdir. Bu xalçalar romb, kvadrat, ulduz və ya qızıl gül şəkilli on iki ya on altı guşəli turunc (göl), xalçanın hər bucağında təkrarlanan gölün dörddə bir hissəsi boyda ləçək, kətəbə, qübbə kimi əsas elementlərdən və mürəkkəb formalı islimi motivlərindən ibarətdir.

Təbriz, Ərdəbil və digər xalça məktəblərində istifadə edilən əksər nəbati elementlər təbiətin xalça üzərində real təzahürüdür. Onlar yarandığı dövrlərdə göz oxşayan incə bədii üslublu elementlər kimi rəmzi məna daşımışlar.

Mövcud dünyanın əzəməti, hər gün doğan günəşin əbədiyyət rəmzi kimi müqəddəs simvolu, ilahi qüvvə qarşısında hər bir əmrə müntəzir olmaq duyğusu - növbələşən şanəgüllə (lotos), qızıl gül, qərənfil, süsən, lalə, bənövşə və s. çiçəklərin, ləçəklərin dili ilə bu gün də Güney Azərbaycanda toxunan bütün xalçalar üzərində öz əksini tapır.

Azərbaycanın Təbiz və digər xalça məktəblərində çox zaman xalçalar üzərində rəqəmlərə də rast gəlirik. Adətən toxunan tarix toxucunun işə başladığı və ya işi sona yetirdiyi ili, yaxud xalçanın hədiyyə ediləcəyi şəxsin doğum tarixi ilə bağlı olur. Tarixlər isə hicri təqvimi ilə göstərilir.

ornaments of blossoms, buds, petals called "mahi" (fish), geometric figures, birds and predators.

The largest weaving centre of Sarab is located in southeast of Ardebil. Most widespread are Sarab carpets compositions of which consist of alternating geometrical ornaments "buta" and large elements "geraty-medallions".

The palette of Sarab carpets includes red, brown, blue, dark blue and beige colours. Carpets of Tabriz school demonstrate principally the closed composition which consists of ornaments in the shape of rhombus, square, star or 16-pointed medallion, and quarters of medallion as stylized petals "kataba", "gubpa" and "islimi" in the corners of the field.

Plant ornaments of Tabriz, Ardebil and other carpets are executed is in rather a realistic style. These delicate ornaments have the deep meaning. Motives of lotus, rose, carnation, iris, tulip, violet etc. symbolize the greatness of life, eternity and worship of God, are widely used in carpet compositions of Southern Azerbaijan.

In compositions of carpets of Tabriz and other schools numbers are very often used. As a rule, these numbers reflect the date of start or end of weaving process, or reflect the birthday of person to which the given carpet will be

Toxucu qız. Ərdəbil
A young female weaver. Ardebil
Ковроткачиха. Ардебиль

ромба, квадрата, звезды или 16-конечного медальона в виде розы, 1/4 часть которых в виде стилизованных лепестков «кятаба», «губпа» и «ислими» повторяется в каждом углу поля.

Растительные орнаменты тебризских, ардебильских и других ковров выполнены весьма реалистично. Эти нежные орнаменты несут в себе глубокий смысл. Символизирующие величие жизни, вечность и поклонение Всевышнему, орнаменты в виде лотоса, розы, гвоздики, ириса, тюльпана, фиалки и пр. широко используются в ковровых композициях Южного Азербайджана.

В композициях ковров тебризской и иных школ очень часто используются цифры. Как правило, эти числа отражают дату

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Qədim zamanlardan bəri Cənubi Azərbaycanda zili, cecim, kilim, sumax xovsuz xalçaları ilə yanaşı, məfrəş, xurcun, çul, çanta, xaral və s. məmulatlar Qaşqay, Əfşar və Şahsevən türkləri tərəfindən daha çox istehsal edilmişlər. Bu məişət əşyalarına vurulan bəzək naxışları - stilizə edilmiş həndəsi, nəbati, zoomorf, antropomorf elementlər və süjetlər Şimali Azərbaycanda yarımköçəri həyat tərzi keçirən insanların məişətində yer almış xalça və xalça məmulatlarını bəzəyən naxışlarla eyniyyət təşkil edir.

presented. Dating is made according to the Islam system of chronology.

Apart from zili, jejim, kilim, and sumakh, the Turkic Kashkay, Afshar and Shahsevan population of Southern Azerbaijan also weave other flatwoven products, such as mafrash, khurjun, chul, chanta, haral etc. Anthropomorphic, plant and geometrical motives decorating these carpet products are similar to ornaments of the carpets used in household of the semi-nomadic population of Northern Azerbaijan.

начала или завершения ткацкого процесса, либо отражают день рождения человека, которому будет подарен данный ковер. Датировка ведется согласно мусульманскому календарю.

В Южном Азербайджане наряду с безворсовыми коврами, такими как зили, джеджим, килим, сумах, тюрками из Кашкая, Афшара и Шахсевяна успешно ткались ковровые изделия, среди которых мафраш, хурджун, чул (попона), чанта (сума), харал (мешок для зерна) и пр. Украшающие эти ковровые изделия антропоморфные, растительные орнаменты, а также геометрические фигуры, схожи с орнаментами ковров, используемых в быту полукочевым населением Северного Азербайджана.

Azərbaycan Milli Kitabxanası

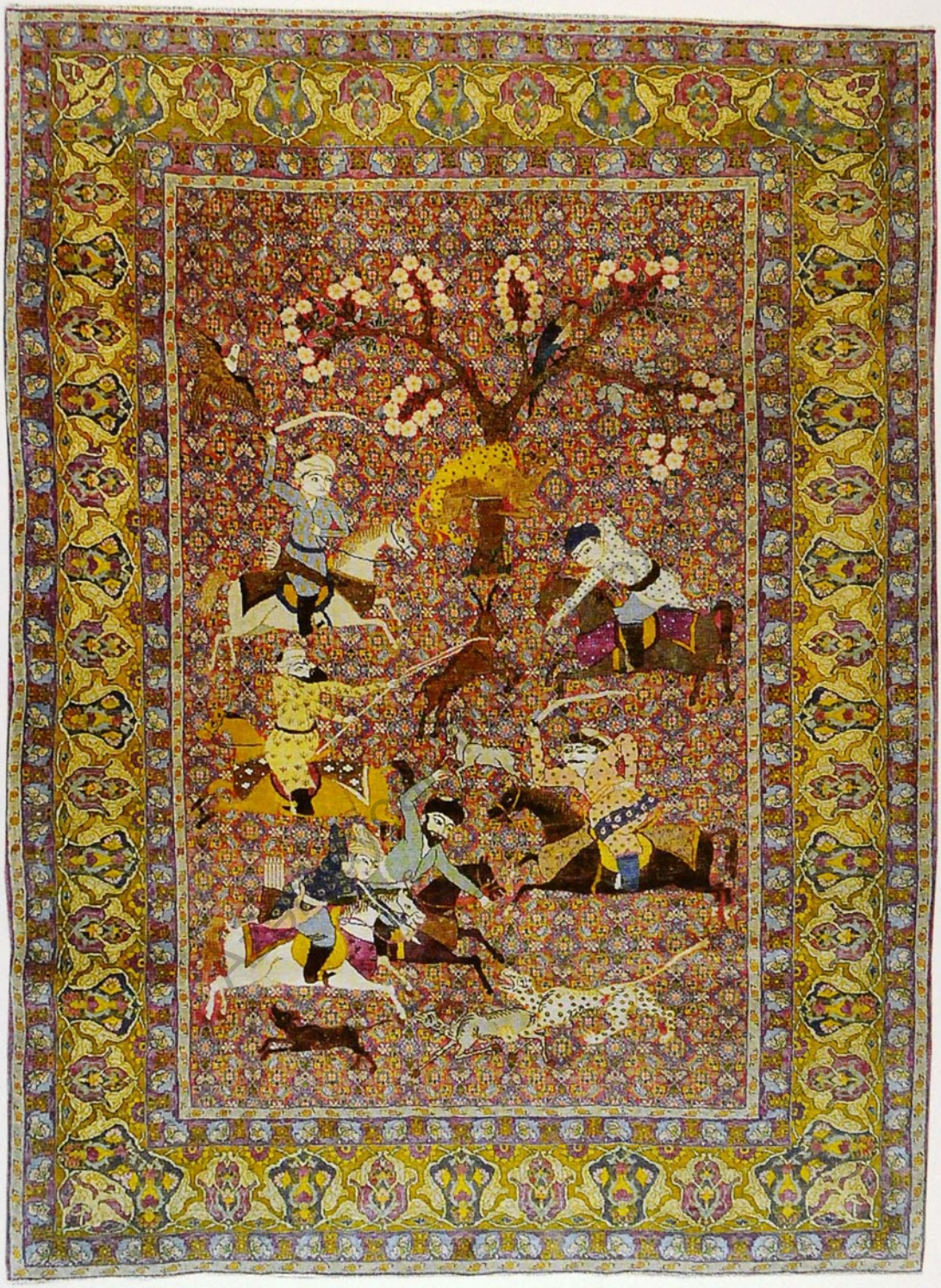

"Ovçuluq" xalçası. Təbriz məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 185x135 sm
"Ovchuluk" (Hunting) carpet. Tabriz school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 185x135 cm
Ковер «Охотничий». Тебризская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 185x135 см

"Ağaclı" xalçası. Təbriz məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. İpək, 165x125 sm
"Agajly" (Live tree) carpet. Tabriz school. Azerbaijan. Early XIX century. Silk, 165x125 cm
Ковер «Агаджлы» (Древо жизни). Тебризская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шелк, 165x125 см

"Ağaclı" xalçası. Təbriz məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 196x139 sm
"Agajly" carpet. Tabriz school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 196x139 cm
Ковер «Агаджлы». Тебризская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 196x139 см

Xalça. Təbriz məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin sonu. Yun, 202x136 sm
Carpet. Tabriz school. Azerbaijan. Late XIX century. Wool, 202x136 cm
Ковер. Тебризская школа. Азербайджан. Конец XIX века. Шерсть, 202x136 см

Xalça. Təbriz məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin sonu. Yun, 220x152 sm
Carpet. Tabriz school. Azerbaijan. Late XIX century. Wool, 220x152 cm
Ковер. Тебризская школа. Азербайджан. Конец XIX века. Шерсть, 220x152 см

Azərbaycan Milli Kitabxanası

"Balıq" xalçası. Təbriz məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. Yun, 390x94 sm
"Balyk" carpet. Tabriz school. Azerbaijan. Early XIX century. Wool, 390x94 cm
Ковер «Балыг». Тебризская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шерсть, 390x94 см

Xalça. Təbriz məktəbi. Azərbaycan. XIX əsr. Yun, 213x135 sm
Carpet. Tabriz school. Azerbaijan. XIX century. Wool, 213x135 cm
Ковер. Тебризская школа. Азербайджан. XIX век. Шерсть, 213x135 см

Xalça. Təbriz məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin əvvəli. İpək, 197x130 sm
Carpet. Tabriz school. Azerbaijan. Early XIX century. Silk, 197x130 cm
Ковер. Тебризская школа. Азербайджан. Начало XIX века. Шелк, 197x130 см

Süjetli xalça. Təbriz məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin sonu. Yun, 400x302 sm
Pictorial carpet. Tabriz school. Azerbaijan. Late XIX century. Wool, 400x302 cm
Сюжетный ковер. Тебризская школа. Азербайджан. Конец XIX века. Шерсть, 400x302 см

Xalça. Təbriz məktəbi. Azərbaycan. XIX əsrin sonu. Yun, 450x317 sm
Carpet. Tabriz school. Azerbaijan. Late XIX century. Wool, 450x317 cm
Ковер. Тебризская школа. Азербайджан. Конец XIX века. Шерсть, 450x317 см

Azər-Əlmə

Ənənəni yaşadanlar / The Successors of Traditions / Продолжатели традиции

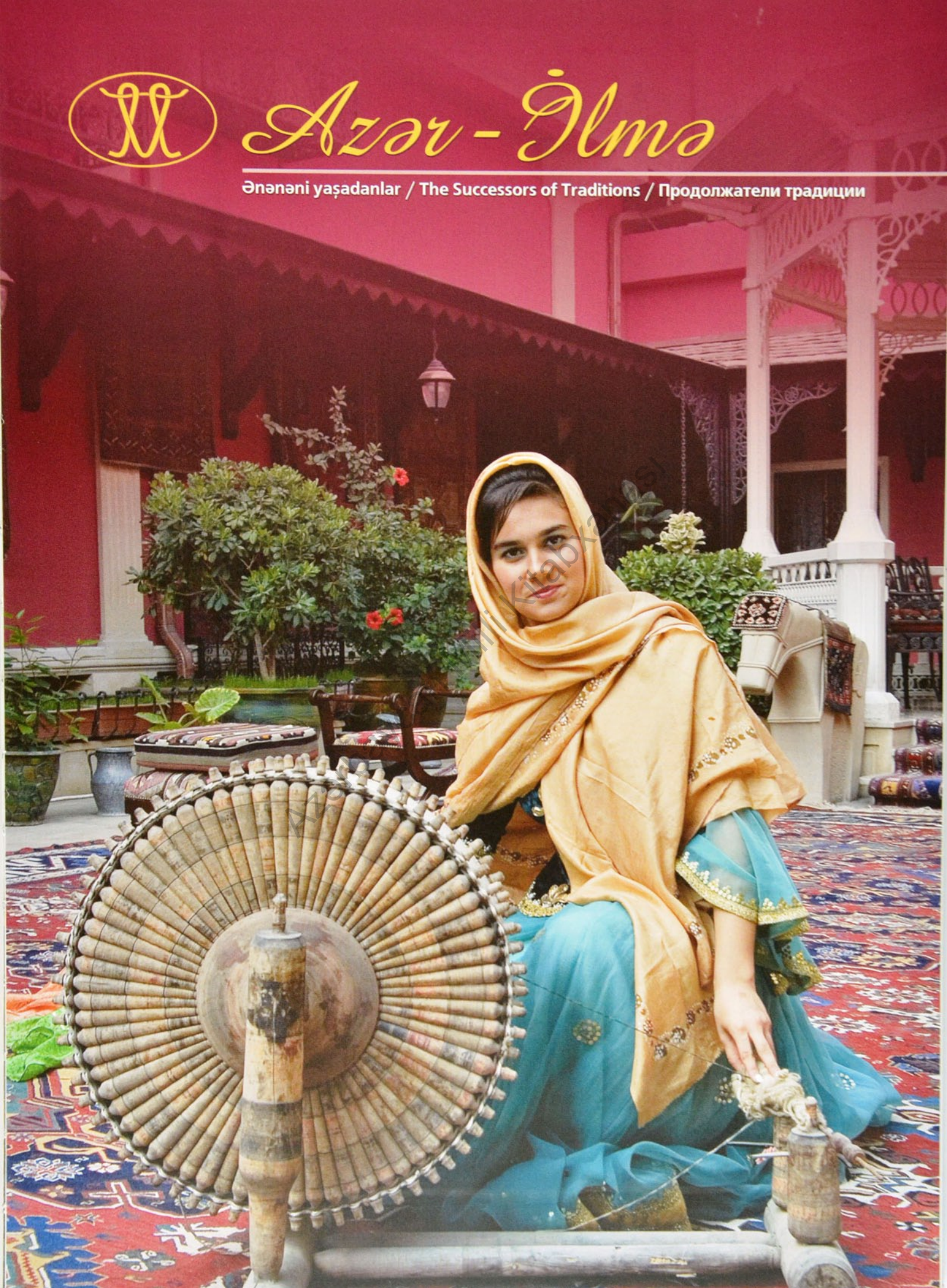

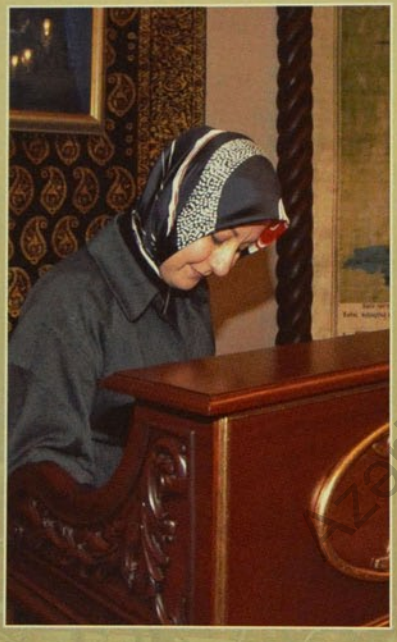

Azərbaycan Respublikasının birinci xanımı, YUNESKO-nun və İSESKO-nun Xoşməramlı Səfiri, Milli Məclisin deputatı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın qonaqlarla birgə "Azər-İlmə" MMC ilə tanışlığı

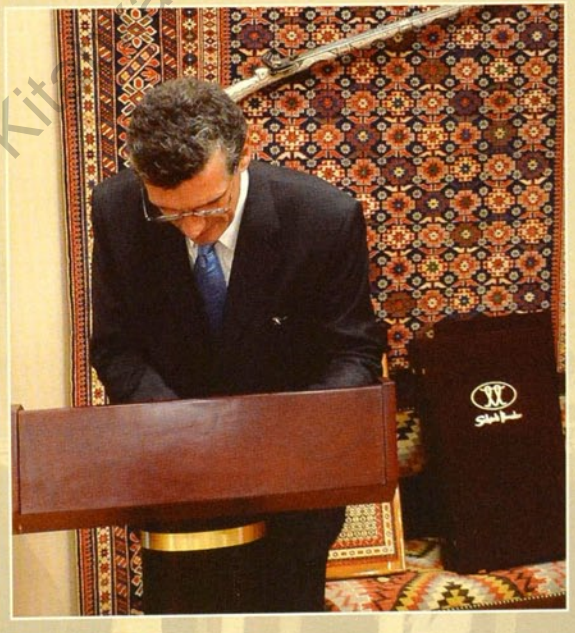

Mrs. Mehriban-khanim Aliyeva, first lady of Azerbaijan, UNESCO and ISESCO Good Will ambassador, member of the Azerbaijan Parliament, and president of the Heydar Aliyev Foundation, and other guests visiting the head office of "Azer-Ilme" Ltd.

Первая леди Азербайджанской Республики, посол доброй воли ЮНЕСКО и ИСЕСКО, депутат Национального Парламента, президент Фонда Гейдара Алиева Мехрибан ханум Алиева с гостями во время ознакомления с ООО «Азер-Илмэ»

"Şeyx Səfi". Təbriz məktəbi. Azərbaycan. Yun, 702x510 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2008
"Sheikh Safi". Tabriz school. Azerbaijan. Wool, 702x510 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2008
«Шейх Сафи». Тебризская школа. Азербайджан. Шерсть, 702x510 см. Производство «Азер-Илмэ». 2008

Azərbaycan Respublikasının birinci xanımı, YUNESKO-nun və İSESKO-nun Xoşməramlı Səfiri, Milli Məclisin deputatı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban xanım Əliyeva və YUNESKO-nun Baş direktoru cənab Koişiro Matsuura "Azər-İlmə" MMC-də toxunulmuş "Şeyx Səfi" xalçasını hanadan kəsərkən

Mrs. Mehriban-khanim Aliyeva, first lady of Azerbaijan, UNESCO and ISESCO Good Will ambassador, member of the Azerbaijan Parliament, and president of the Heydar Aliyev Foundation, and Mr.Koichiro Matsuura, Director General of UNESCO, while the ceremony of cutting the Sheikh Safi carpet from the loom at "Azer-Ilme" Ltd.

Первая леди Азербайджанской Республики, посол доброй воли ЮНЕСКО и ИСЕСКО, депутат Национального Парламента, президент Фонда Гейдара Алиева Мехрибан ханум Алиева и Генеральный директор ЮНЕСКО господин Коитиро Мацуура на церемонии срезания со станка ковра "Шейх Сафи", сотканного в ООО «Азер-Илмэ»

baycan Milli Kitabxanası

Vidadi Muradov. "Azər-İlmə" MMC-nin direktoru
Vidadi Muradov, director of "Azer-Ilme" Ltd
Видади Мурадов, директор ООО «Азер-Илмэ»

"Azər-İlmə" MMC 1996-cı ildə beynəlxalq miqyasda tanınmış ekspert, peşəkar xalça ustası, ömrünün 30 ilini Azərbaycanın bütün bölgələrini oba-oba, el-el gəzərək, xalq toxuculuğu ənənələrinin araşdırılmasına və bərpasına həsr etmiş vətənpərvər şəxsiyyət Vidadi Muradov tərəfindən yaradılmışdır. Onun rəhbərliyi altında öncə 30 nəfərlik heyətlə təşkil olunmuş bu şirkətdə hazırda 350 peşəkar xalçaçı çalışır. Onlar Azərbaycanın Göyçə, Borçalı, Qarabağ, Şirvan, Quba, Bakı kimi ən qədim toxuculuq mərkəzlərindən olub, bir ailə kimi "Azər-İlmə"də öz fərdi sənətlərini davam etdirirlər. "Azər-İlmə"nin bu gün əldə etdiyi bütün nailiyyətlərdə, qazandığı uğurlarda dayaq nöqtəsi qəlbində tükənməz vətən sevgisi daşıyan V.Muradovun fədaisi olduğu Azərbaycan xalçasına vurğunluğu, soy-kökümüzün bizə miras qoyduğu dəyərlərimizin əbədiləşdirilməsi arzusudur.

"Azer-Ilme" Ltd. was established in 1996 by Vidadi Muradov, carpet expert, well-known in the world as a professional carpet maker. He devoted his thirty years of life to the study and revival of centuries-old national traditions of Azerbaijan carpet-weaving. With that purpose, he travelled around the country and visited various carpet-making zones, towns and villages of Azerbaijan. At first, in the new-born company there were only thirty workers, now the company numbers 350 carpet professionals. They are natives of the most ancient carpet-producing centres of Azerbaijan - Goycha, Borchali, Garabagh, Shirvan, Guba, and Baku, - and they continue to develop their professional activity in "Azer-Ilme" Ltd. as a single work team. At the heart of today's all successes and achievements of the company lies an eagerness of Vidadi Muradov, patriot and devotee of the national carpet art, to preserve and develop further the heritage of our masters who were forced to leave their homes in the occupied territories due to the war around Garabagh.

ООО «Азер-Илмэ» было создано в 1996 году Видади Мурадовым - признанным в международном масштабе экспертом по ковроделию, профессиональным мастером ковра, который тридцать лет своей жизни посвятил исследованию и возрождению старинных народных ковроткаческих традиций Азербайджана, обойдя с этой целью многие зоны, города и села страны. В его предприятии, в котором поначалу работало тридцать человек, ныне трудятся 350 профессионалов коврового искусства. Являясь выходцами из древнейших центров азербайджанского ковроткачества - Гёйчи, Борчалы, Гарабаха, Ширвана, Губы и Баку, - они продолжают совместно развивать свою профессиональную деятельность в «Азер-Илмэ». В основе всех сегодняшних успехов и достижений «Азер-Илмэ» лежит стремление Видади Мурадова, являющегося патриотом и подвижником национального ковроделия, сохранить и донести до наших дней наследие наших соотечественников, вынужденно покинувших родные места в результате войны в Гарабахе.

Azərbaycan Milli Kitabxanası

"Azər-İlmə" Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyəti Azərbaycanda xalça istehsalı ilə məşğul olan ən böyük şirkətdir. Şirkət keçmişdən bu günədək Azərbaycan xalçasının beynəlxalq miqyasda qazandığı nüfuzu böyük məsuliyyətlə öz məhsullarında yaşadır. Burada istehsal edilən xalçalar üçün yerli xammaldan hazırlanan keyfiyyətli yun və ipək saplar Azərbaycanın florasına məxsus nəbati boyalarla rənglənir, orijinal kolorit həlli seçilir, Azərbaycanın bütün klassik məktəblərinə xas texnoloji üsullarla ən qədim və nəfis bədii tərtibatlarda əl ilə toxunur.

"Azər-İlmə" həmişə yeni yaradıcılıq axtarışlarındadır, öz fəaliyyətini durmadan genişləndirir. Şirkətin emalatxanaları Bakı şəhərindəki mərkəzi ofisində, eləcə də toxuculuğun geniş yayıldığı ən qədim xalçaçılıq mərkəzlərində - Abşeronun Nardaran, Binə, Hökməli, Lökbatan kəndlərində, Şirvanın Kürdəmir bölgəsində, habelə Şəki və Lerikdə yerləşir. "Azər-İlmə"də bu gün də peşəkar sənətkarlara, toxuculara böyük ehtiyac vardır. Bu səbəbdən də Azərbaycanın ucqar kəndlərindən belə peşəkar toxucular şirkətə cəlb edilir, sənətkarların peşə vərdişlərini unutmamaları üçün onlara hər cür imkan yaradılır, gənc xalçaçılar nəsli yetişdirilir. Şirkətin bu sahədə apardığı iş bölgələrdə yaşayan əhalinin sosial-iqtisadi vəziyyətlərinin yaxşılaşmasına, yəni spesifik

"Azər-İlmə" Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyəti
The head office of "Azer-Ilme" Ltd
ООО «Азер-Илмэ»

Azərbaycan Milli Kitabxanası

peşə sahiblərinin yeni iş yerləri ilə təmin edilməsinə göstərilən qayğıdan irəli gəlir.

Bu gün "Azər-İlmə" öz məhsullarının keyfiyyəti ilə nəinki Azərbaycanda, onun hüdudlarından kənarda belə yüksək mövqe tutur. Eyni zamanda daxili və xarici bazarın tələbini ödəyir,onun məhsulları beynəlxalq miqyasda qəbul olunmuş standartlara cavab verir. Hazırda "Azər-İlmə" nin qarşısına qoyduğu məqsəd şirkət tərəfindən Azərbaycanda ilk dəfə olaraq kütləvi şəkildə Şəki ipəyindən toxunan yüksək sıxlıqlı xalçaların istehsalını artırmaq, onları dünya bazarında tanıtmaq və ticarət şəbəkəsini genişləndirməkdir.

Şübhəsiz ki, sənayeləşmənin yüksək inkişafı, XIX əsrin sonlarından etibarən anilin, alizarin süni boyaqlarının toxuculuğa tətbiqi Azərbaycan xalçalarının istehsalında da izlərini qoymuşdur. Ənənəvi xalq boyaqçılığına, süni boyaları ilə müdaxilə etmiş bu yeniliklər zaman ötdükcə istehsalatda toxunan xalçaların keyfiyyətinə öz təsirini göstərmişdir. Başqa ölkələrdən Azərbaycana gətirilən mənşəyi məlum

"Azer-Ilme" Ltd. is the largest carpet-weaving company in Azerbaijan. The company is highly concerned about preserving the high quality of Azerbaijan carpets and their long-standing universal recognize, trying to keep this good fame in its production.

In producing carpets the company uses only high-quality woollen and silk yarn which is made of domestic raw stuff and coloured by natural dyes obtained from indigenous plants of Azerbaijan. These hand-woven carpets demonstrate original colour combinations and old fine designs, and apply traditional technological processes developed by the classic carpet-weaving schools of Azerbaijan.

Always searching for new creative decisions, "Azer-Ilme" Ltd. steadily extends its activity in the country. Besides its head office in Baku, the company's workshops have been opened in the most ancient carpet-weaving centres of Azerbaijan: the Apsheron Peninsula (villages of Nardaran, Bina, Khokmali, and Lokbatan), the Kurdamir district of

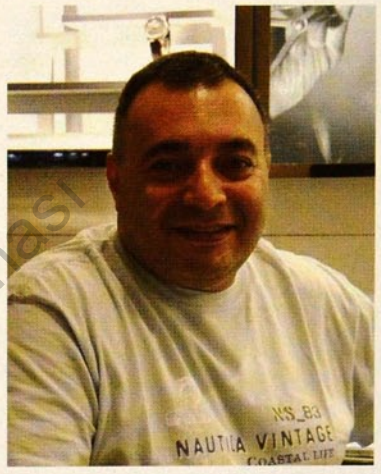

Suad Fətəliyev,
"Azər-İlmə" MMC-nin biznes məsələləri üzrə məsləhətçi

Suad Fataliyev, business adviser,
"Azer-Ilme" Ltd

Суад Фаталиев,
бизнес-консультант ООО «Азер-Илмэ»

Общество с ограниченной ответственностью «Азер-Илмэ» является самой большой в Азербайджане компанией, занимающейся производством ковров. «Азер-Илмэ» стремится сохранить давнюю всемирную славу азербайджанских ковров, продолжая воплощать эту добрую традицию в производимой ею продукции.

Azərbaycan Milli Kitabxanası

В производстве ковров здесь используются только высококачественные шерстяные и шелковые нити, которые изготавливаются из местного сырья и окрашиваются красителями, получаемыми из произрастающих в Азербайджане растений. Ковры с оригинальным цветовым решением и с самыми изысканными узорами ткутся вручную с использованием старинных технологических приемов, разработанных классическими ковроткаческими школами Азербайджана.

Постоянно стремясь к поиску новых идей и их выражению, «Азер-Илмэ» неустанно расширяет в стране свою деятельность. Мастерские объединения размещены как в центральном офисе в городе Баку, так и в древнейших ковроткаческих центрах Азербайджана: на Абшеронском полуострове - в поселках Нардаран, Бина, Хокмали, Локбатан; в Кюрдамирском районе Ширванской зоны, а также в городах Шеки и Лерик. Столь широкая сеть филиалов «Азер-Илмэ» нуждается в постоянном пополнении высококвалифицированных специалистов и ткачей.

В связи с этим объединение также привлекает мастеров из высокогорных сел Азербайджана и соз-

Xalça səltənəti
The empire of carpets
Царство ковров

Şirkətdə toxunan xalçalar
Carpets produced by the company
Ковры, производимые в компании

Toxunmuş xalçaların nümayişi
The show of woven carpets
Демонстрация сотканных ковров

olmayan, süni rənglərlə boyanmış və vahid texnoloji üsulla sənayedə istehsal edilən xalçalar ən sonda rəng ahəngində, toxuma üslubunda, bədii tərtibatında öz fərdiliyini itirməklə nəticələnmişdir. Yaranmış bu nöqsanların aradan qaldırılması, milli xalq ənənəsinə qayıdış, xalçaçılıqda məktəblər üzrə texnoloji və bədii fərdiliyin qorunub saxlanılması "Azər-İlmə" nin qarşıya qoyduğu vəzifələrdəndir.

Hazırda Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən milli istehsalın artırılması və yerli sahibkarlığın genişləndirilməsi məqsədilə böyük imkanlar yaradılmışdır. Bu sahədə qəbul edilmiş sərəncam və qanunlar milli xalq sənətimizin gələcəkdə də nüfuzunun artacağına zəmanət verir. "Azər-İlmə" öz gündəlik fəaliyyətində 2005-ci ildə qəbul edilmiş "Azərbay-

the Shirvan zone, as well as towns of Sheki and Lerik. Such broad network of the company's branches needs in a constant afflux of highly skilled professionals and weavers.

For that reason the company also hires weavers from mountain villages of Azerbaijan and creates for them all conditions and opportunities for preserving their professional knowledge. At the same time, the company's weavers train new generations of craftspeople in order to prevent neglecting the traditional handicraft. This activity is aimed at improving the social and economic situation of population in the zones and providing new workplaces for local weavers as bearers of carpet tradition in the country.

Owing to its quality production, "Azer-Ilme" Ltd. has received high

Aydın Muradov,
"Azər-İlmə" MMC-nin meneceri

Aydin Muradov,
manager, "Azer-Ilme" Ltd.

Айдын Мурадов,
управляющий ООО «Азер-Илмэ»

дает для них все необходимые условия для сохранения их профессиональных навыков и передачи опыта новым поколениям ковроткачей. Проводимая в этой области работа обусловлена заботой об улучшении социально-экономического положения населения регионов, обеспечением носителей специфической профессии новыми рабочими местами.

Благодаря качеству выпускаемой продукции, ООО «Азер-Илмэ» занимает высокий рейтинг не только в Азербайджане, но и за его пределами. Сегодня его продукция отвечает принятым в мире современным стандартам, удовлетворяя спрос как внутреннего, так и внешнего рынков.

Azərbaycan Milli Kitabxanası

can xalça sənətinin qorunması və inkişaf etdirilməsi haqqında" Qanunun müddəalarını yerinə yetirir. Qanundan irəli gələrək şirkətdə istehsal edilən bütün xalçalarda Azərbaycana məxsus fərdi, bədii, texniki xüsusiyyətlərin saxlanılması ilə yanaşı, xalçanın haşiyə zolağında onun məxsus olduğu məktəbin adı və "Azərbaycan" sözləri toxunur. Bu, Azərbaycan xalçalarının mənsubiyyətinin gələcəkdə başqaları tərəfindən mənimsənilməsinə imkan verməyəcəkdir.

"Azər-İlmə" MMC öz fəaliyyəti ilə respublika iqtisadiyyatının inkişafına da öz töhfələrini verir. İstehsal sahələrindən dövlət büdcəsinə gələn gəlirdə şirkətin də payı vardır.

Şirkətdə toxunan hər bir xalça Azərbaycanın mədəni irsinin, milli ənənələrinin, bütövlükdə ümumbə-

ratings not only in Azerbaijan, but also abroad. Today its carpets satisfy international requirements and standards, and meet demands of internal and foreign markets.

At present the main task of "Azer-Ilme" Ltd. is to increase, in considerable quantities, the output of densely-woven carpets of Sheki silk in order to export to and promote them on the world markets. The company is also seeking ways to extend its trading network in other countries.

Undoubtedly, the speedy industrialization of Azerbaijan in the late 19th century and the use of synthetic dyes (aniline and alizarin) in carpet-making of the country negatively impacted the local carpets. These technological

V.Muradovun toxucular ilə çeşninin müzakirəsi

V.Muradov and weavers while discussing a carpet cartoon

Обсуждение В. Мурадова с ткачихами эскиза ковра

Toxuculuq emalatxanası, Bakı

A weaving workshop, Baku

Ткацкая мастерская, Баку

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Xalçanın hanadan kəsilməsi prosesi. Nardaran, Abşeron
The process of cutting a carpet from the loom. Nardaran, Absheron
Процесс срезания ковра с ткацкого станка «хана». Нардаран, Абшерон

Xalça dəzgahı - "hana" arxasında
At a loom
За ковровым станком

şəri mənəvi dəyərlərimizin davamı kimi çox əhəmiyyətlidir. Bu xalçalar Azərbaycanı dünyada tanıdan elçilər, milli mədəniyyətimizi təbliğ edən daşıyıcılardır.

"Azər-İlmə" MMC-dəki xalça ipləri qısa zaman ərzində öz hərarəti ilə evləri isidən, iqamətgahları bəzəyən, əldən-ələ, nəsildən-nəslə ötürülən milli sərvətə - xalçaya çevrilir.

Azərbaycanda geniş yayılmış xalça sənəti ilk baxışdan sadə görünsə

innovations concerning synthetic dyes inevitably affected their quality.

In that period carpets were woven from synthetically dyed yarn of unknown origin which was imported into Azerbaijan from other countries. Being factory-made products, carpets were made with a single technological process. Eventually, this practice resulted in that these textiles did not retain original colours, traditional techniques and designs. That is why one of the aims of "Azer-Ilme" Ltd. is to remove the current shortcomings and return to

В данное время основной целью «Азер-Илмэ» является значительное увеличение объема производимых из шекинского шелка ковров с высокой плотностью узлов, их вывоз и популяризация на мировом рынке, а также продвижение своей торговой сети в другие страны.

Несомненно, быстрая индустриализация Азербайджана в конце XIX века и применение в ткачестве таких искусственных красителей, как анилин и ализарин, негативно отразились на производстве местных ковров. Новшества, связанные с применением искусственных красителей, с течением времени неизбежно повлияли и на качество производимых ковров.

В тот период ковры, создававшиеся из привозимых в Азербайджан искусственно окрашенных нитей неизвестного происхождения, ткались на промышленных предприятиях одним-единственным технологическим способом, что, в итоге, привело к утрате их специфических цветовых, художественных и технических характеристик. Поэтому «АзерИлмэ» поставило перед собой задачу устранить имеющиеся недостатки, возвратившись к национальным ковровым традициям и сохранив технологические и художественные особенности азербайджанских школ ковроткачества.

İlmə vurulması. Toxuculuq emalatxanası. Binə, Abşeron

The process of knotting pile. A carpet workshop in Bina, Absheron

Завязывание узла. Ткацкая мастерская в Бина, Абшерон

də, onun istehsalı bir neçə mürəkkəb mərhələdən ibarətdir. Bütün bədii və texnoloji şərtlərə ciddi riayət olunaraq, "Azər-İlmə"də toxunan hər əşya ən azı 8-10 nəfərin əməyi sayəsində ərsəyə gəlir və bu

national carpet-weaving traditions, preserving traditional weaving techniques and designs of Azerbaijan carpet-weaving schools.

At present the president of Azerbaijan Mr. Ilham Aliyev has ensured large opportunities for increasing the carpet production and the intensification of local business activity in the country. Laws and regulations adopted to

В настоящее время президентом Азербайджана господином Ильхамом Алиевым созданы большие возможности для увеличения национального производства и расширения местного предпринимательства. Принятые в этой области законы и распоряжения гарантируют рост значимости народного искусства в будущем.

В своей повседневной деятельности ООО «Азер-Илмэ» выполняет положения принятого в 2005 году закона «Об охране и развитии азербайджанского коврового искусства». Руководствуясь этим законом, «Азер-Илмэ» создает ковры, в которых сохраняются не только их специфические художественные и технические особенности, но также на бордюрах указываются обозначения соответствующих ковроткаческих школ и слово «Азер-

İpək xalçaların toxunulması. Şəki
Weaving of silk carpets, Sheki
Ткачество шелковых ковров, Шеки

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Toxuculuq emalatxanasında. Nardaran
In a carpet workshop, Nardaran
В ткацкой мастерской, Нардаран

xalçalar uzunmüddətli istifadəyə davamlılığı ilə seçilir.

Öncə ipliklər bitki mənşəli təbii boya maddələri ilə qədim xalq boyama sirləri əsasında boyanır. İstifadə edilən əsas boyaq tərkibləri Azərbaycanda bitən bitki və meyvələrdən alınır. Qoz qabığı, nar qərzəyi, soğan və alma qabığı, saman, boyaq otu və palıd kökü, biyan otu, sarıçöp, tut, heyva və qoz ağacının yarpaqlarından alınan rənglər öz parlaqlığı, şəffaflığı, həzin koloriti ilə xalçalara yaraşıq verir, onların naxışlarını daha gözəçarpan və cazibəli edir. Qırmızı, qara, qəhvəyi, yaşıl, sürməyi, sarı, ağ, mavi rənglər və onlardan alınan zərif çalarlar xalça üzərindəki naxışları sanki dindirir, xüsusi həzinlik yaradır. Uzun

stimulate this field of economic activity enable the further development of carpet art in Azerbaijan.

In its daily activity "Azer-Ilme" Ltd. follows provisions of the Law "On the Protection of Azerbaijan Carpet Art and Its Development" adopted in 2005. Guided by the legislation, the company produces carpets preserving artistic and technical characteristics of Azerbaijan weavings. Moreover, all the carpets bear inscriptions of relevant carpet schools and the word "Azerbaijan" in the border. This measure will enable nobody to dispute the Azerbaijan origin of the carpets in future, as it was repeatedly in the past. Furthermore, such inscriptions will aid to differentiate Azerbaijan carpets from obscure "Caucasian carpets".

байджан». Такая мера не даст возможность кому бы то ни было в будущем оспаривать принадлежность этих ковров Азербайджану, как не раз было на прошлом. Кроме того, это также поможет вычленить азербайджанские ковры из аморфной группы «кавказких ковров».

«Азер-Илмэ» своей деятельностью также вносит вклад в экономическое развитие республики. В доходах, поступающих в государственный бюджет из разных областей экономики, есть доля и ООО «Азер-Илмэ».

Каждый сотканный в объединении ковер является очень ценной частью культурного наследия и национальных традиций Азербайджана, а в конечном счете - частью общечеловеческого ду-

Azərbaycan

Təbii boyalar
Natural colorants
Натуральные красители

illər istifadədə olan bu xalçaların rənglərinin qarışıb solmaması üçün boyama prosesinin sonunda iplərin qaynadığı boyanın içərisinə zəy və ya duz əlavə edilir, beləliklə də onun keyfiyyəti yüksəldilir.

Növbəti mərhələ daha məsuliyyətlidir. Bu yaradıcı işi öz çiyinlərində daşıyan rəssam toxunan hər xalçanın düşünən beynidir. Xalçanın

The activity of "Azer-Ilme" Ltd. also contributes to the economic development of the country's industry. The state budget, raised from other fields of economics, includes a portion of the company's income as well.

Every carpet woven by the company is very valuable as a part of the cultural heritage and national traditions of Azerbaijan, finally, as a part of universal human heritage. These carpets may be regarded as messengers that tell the world about Azerbaijan and its national culture.

Yarn made in "Azer-Ilme" Ltd. turns, in a short space of time, into fine works of art, namely carpets that can warm and decorate houses and offices and pass from generation to generation like some treasures.

ховного наследия. Эти ковры можно рассматривать как послов и популяризаторов азербайджанской культуры в мире.

Вырабатываемая в «Азер-Илмэ» пряжа за короткое время превращается в прекрасные произведения искусства - ковры, утепляющие дома и украшающие резиденции, которые подобно сокровищам передаются из поколения в поколения.

Хотя искусство ковроткачества на первый взгляд и кажется простым, однако производство ковров состоит из нескольких сложных этапов.

В каждый ковер, создаваемый ООО «Азер-Илмэ», вкладывается труд как минимум 8-10 человек, которые строго соблюдают все художественные и технологические приемы, в результате чего эти ковры отличаются долговечностью и прочностью.

Пряжа в «Азер-Илмэ» окрашивается только натуральными красителями растительного происхождения с применением старинных народных методов. Основные красители получают из растущих в Азербайджане трав и плодовых деревьев: ореховой скорлупы и гранатовой корки,

Boyaq tərkibinin yoxlanılması zamanı
While supervising components of dyes
Во время проверки состава красителей

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Azərbaycan Milli Kitabxanası

ölçülərini, ilmələrin sıxlığını nəzərə alaraq damalı kağız üzərində onun kompozisiya quruluşunu və bəzək elementlərini yaradan, rəng həllini klassik üsluba əsasən təyin edən rəssam uzun illərin təcrübəsinə əsasən hər məktəbin özəlliklərinin orijinala uyğun saxlanılması şərtlərinə ciddi riayət edir. Burada toxunan xalça çeşnilərinin çeşidlərinin sayı 1000-dən artıqdır. Hər bir xalça isə öz növbəsində təkrarolunmaz və əvəzsizdir. "Azər-İlmə" MMC-də toxunan xalçalarda milli ənənələrin qorunub saxlanılması və bu işin davam etdirilməsinə xüsusi önəm verilir.

Though carpet-making may, at first sight, seem to be a simple business, it consists, in fact, of several complex stages. The company's carpets are woven by a team of at least 8-10 workers who strictly follow all designing and technological instructions, so that these carpets are distinguished with their durability and firmness.

In workshops of "Azer-Ilme" Ltd. yarn is dyed in traditional way, with using only natural substances of plant origin. Basic colorants are obtained from local herbs and fruit trees, such as madder, green

Boyanmış ipliklərin qurudulması prosesi
The process of drying the dyed yarn
Процесс сушки крашеных ниток

кожуры яблока, луковой шелухи, соломы, марены, корня дуба, травы лакричника, тута, айвы, листьев орехового дерева и других растений. Краски своим ярким, прозрачным и богатым колоритом украшают ковры, делают их узоры чарующими и жизнерадостными. Красный, черный, коричневый, зеленый, темно-синий, желтый, белый, голубой и их производные оттенки могут передавать как

V. Muradov rəssam N. Ağaliyeva ilə xalça çeşnisinin müzakirəsi zamanı

V.Muradov and the designer N.Aghaliyeva talking over a carpet cartoon

В. Мурадов и художница Н. Агалиева во время обсуждения эскиза ковра

walnut shell, pomegranate and apple rind, onion peel, straw, oak root, liquorice, mulberry, walnut and quince leaves, and other plants. Dyes embellish the carpet with their bright, clear and rich palette, making its patterns more magnificent and joyful. Vivid and delicate shades of red, green, blue, yellow, white, black, etc. colours can transmit both soft and expressive moods. At the final stage of dyeing process, alum and other ingredients are added into dye pots, where yarn is boiled, in order to fix colorants and prevent their fading during long time.

The following stage is of no less importance. At this phase a designer, who is a main link in the process of making a carpet, develops an idea. He draws a new carpet pattern on squared paper, taking into consideration the

нежные, так и выразительные ковровые узоры. Для повышения качества окрашивания пряжи, сохранения первоначальной свежести колорита в течении длительного срока и недопущения смешения цветов, в конце процесса крашения в кипящий состав с красителем добавляют квасцы или соль.

Следующий этап более ответственный. Здесь художник как выразитель творческой мысли является основным звеном процесса создания ковра. Художник создает эскиз композиции на миллиметровой бумаге с учетом размера будущего изделия и плотности его узлов. Определяя композицию, стиль и цветовое решение, он опирается в своей работе на многовековой опыт классических ковроткаческих школ и строго придерживается их традиций. В ткацких цехах «Азер-Илмэ» разработано и используется более 1000 ковровых композиций, и каждый ковер, в свою очередь, неповторим.

«Азер-Илмэ» уделяет особое внимание сохранению и продолжению народных традиций ковроткачества, поэтому его ковры обладают высокими технологическими качествами. Работающие в «Азер-Илмэ» ткачи являются истинно народными умельцами, которые в своей работе также применяют ручной способ вязки узлов без использования

Yeni çeşni ilə tanışlıq

Viewing a new cartoon

Ознакомление с новым эскизом

Azərbaycan Milli Kitabxanası

İlmələrin vurulması
Knotting pile
Завязывание узлов

Tural Bahadurov, "Azər-İlmə" MMC-nin Reklam işləri üzrə dizayneri

Tural Bakhadurov, advertisement designer, "Azer-Ilme" Ltd.

Турал Бахадуров, дизайнер рекламной продукции ООО «Азер-Илмэ»

Bu xalçalar yüksək texnoloji xüsusiyyətlərə malikdirlər. Burada çalışan toxucular əsl xalq sənətkarlarıdır. Onlar xalçaların toxunması prosesində düyünlərin alətsiz (bıçaqsız), əl ilə vurulması üsulundan da istifadə edirlər.

Toxuculuq sexlərində davamlı materiallardan quraşdırılmış hanalarda qısa zaman ərzində ipək və yundan ən kiçik ölçülərdən başlayaraq 40 m^2-dək xalçalar toxunur. Onların sıxlığı: 35x60 - 70x70.

Xalçanın toxunmasında bir neçə əsas və köməkçi alətdən istifadə edilir. İlmənin vurulması zamanı ipliyi ərişlər arasından keçirərək asan çəkmək və xov ipini kəsmək prosesini asanlaş-

dimensions of a future carpet and its knot density. Choosing a composition, style and colour combination, the designer strictly follows centuries-old traditions and characteristics of the classic carpet-weaving schools of Azerbaijan. At the company's workshops, over thousand original carpet designs have been invented, and each of them is unique.

"Azer-Ilme" Ltd. pays an especial attention to the preservation and development of national carpet-weaving traditions. That is why its carpets demonstrate technological characteristics of high quality. Weavers of the company are true masters of tradition who can knot pile even without the knife. In a short space of time the weavers make carpets of silk and wool in various sizes from the smallest ones up to pieces of 40 sq. metres. The density of carpets makes from 35x60 to 70x70 knots in 10 cm.

In pile knotting, several basic and supplementary tools are used: a tip-hooked knife for passing the weft between warp strings and cutting pile, an especial beater for compacting knots and wefts, shears for clipping pile and levelling the surface of a carpet, and, at the final stage, a small comb for smoothing pile in a proper direction. These simple tools, passed from generation to generation in every rural family, served to weavers as true helpers from the remotest time.

ножа. В ткацких цехах за короткий срок ткутся шелковые и шерстяные ковры размером вплоть до 40 кв. метров и плотностью узлов от 35x60 до 70x70 на дециметр.

В процессе вязки ковра используется несколько основных и вспомогательных инструментов: нож с крючкообразным острием для протягивания утковой нити между нитями основы и обрезания ворса; колотушка для уплотнения узлов и утка; а на завершающем этапе работы - ножницы для стрижки ворса и выравнивания поверхности ковра, и маленькие гребешки для расчесывания и приглаживания ворса в нужном направлении. Эти простые инструменты испокон веков передавались в каждой деревенской семье из поколения в поколение и служили верными помошниками при создании ковровых шедевров.

После того как ковер соткан, он проходит поэтапно дальнейшую обработку: опытные мастера специальными инструментами подрезают и выравнивают ворс и проверяют гладкость и ровность поверхности. В мастерской укрепляют концы ковра и вяжут узлы бахромы.

Далее начинается процесс чистки. Чтобы очистить ковер от пыли и обрывков нити, ковер выбивают на специальных буковых

Azərbaycan Milli Kitabxanası

dırmaq üçün qarmaqlı bıçağın, ilmələrin sıx oturması üçün istifadə edilən həvənin və ən sonda xovu kəsib, toxumanın səthini hamarlaşdıran qayçı ilə yanaşı, xovu yatımına uyğun darayan kiçik daraqların əhəmiyyəti böyükdür. Bu bəsit alətlər dəsti də öz növbəsində əsrlər boyu sadiq dost kimi gənc nəslə - toxuculara ötürülür, yeni dəyərlərin yaradılmasında istifadə olunur.

Xalçanın toxunması, onun hələ satış üçün tam hazır olması demək deyil. Xalçanın xovunun bacarıqlı ustalar tərəfindən xüsusi alətlərlə yenidən kəsilməsi, səthinin eyni bərabərdə və hamar olmasının yoxlanılması, saçaqlarının bərkidilib dü-

Yusif Rzayev,
"Azər-İlmə" MMC-nin baş mühasibi

Yusif Rzaev, chief accountant,
"Azer-Ilme" Ltd.

Юсиф Рзаев,
главный бухгалтер ООО «Азер-Илмэ»

досках. Последующее мытье ковра в специальных водоемах или бассейнах с помощью мыльного раствора и других соответствующих натуральных средств также требует профессионализма.

После кратковременной просушки в специальных комнатах при особом, высокотемпературном режиме, ковры вновь проходят тщательный осмотр, а затем процедуру глажки под особым прессом. Лишь на этой стадии ковер приобретает свой законченный вид: теплоту и блеск шерсти, гладкую направленность ворса, изящество тканья, приглушенный колорит пестрых узоров.

На последнем этапе каждый ковер, сотканный из тонкой шерсти, подвергается процедуре туго-

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Toxunan möhtəşəm xalı önündə
Facing a majestic carpet
Перед сотканным величественным ковром

Xalçanın emalı prosesinə baxış
Supervising the process of treating a carpet
Осмотр процесса обработки ковра

yünlənməsi kimi işlər də emalatxanada icra edilir.

Toxunduğu və emal edildiyi zaman üzərinə qonmuş toz və sap qırıntılarından təmizlənməsi üçün xalçanın fıstıq ağacından hazırlanmış

Xovun hündürlüyünün bərabərləşdirilməsi
Cutting the pile of a carpet
Выравнивание высоты ворса ковра

After a carpet is finished, it undergoes the further step-by-step treatment. The skilful personal cuts and levels the pile with special tools and check up the smoothness and evenness of surface. The fringe is strengthened and knotted.
Then a cleaning process starts. The carpet is beaten on special beech boards to clean it of dust and yarn scraps, and is washed in special pools with soap and other special components.

After brief drying in special rooms at high temperature conditions, the carpet is carefully examined again, and then it is smoothened by a special press. Only at this step, the carpet gains its lustre of wool,

го натяжения. Это делается для выравнивая кромки ковра и придания ему правильной формы. Ковер укладывают на деревянные настилы, затем туго натягивают с обеих сторон и закрепляют на полу. После проведения всех технических приемов растяжения, на которые затрачивается 2-3 дня, ковры уже готовы к отправке в торговую сеть.

Все произведенные в «Азер-Илмэ» ковры, независимо от их размеров, рождаются в результате вышеперечисленных этапов работы.

Помимо создания новых ковров, ткачи «Азер-Илмэ» дарят вторую жизнь и возвращают былую красоту пришедшим в негодность старинным коврам. Опытные реставраторы подбирают соответ-

Azərbaycan Milli Ensiklopediyası

Xalçanın saçağının bərabərləşdirilməsi prosesi
Cutting the fringe of a carpet
Процесс подравнивания бахромы ковра

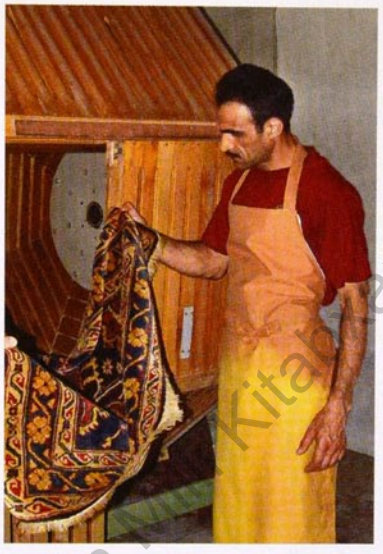

Xalçanın tozunun təmizlənməsi
Cleaning a carpet of dust
Очищение ковра от пыли

Xalçanın dartılması prosesi
The process of pulling a carpet
Процесс натяжения ковра

dolaqlarda hərəkət etdirilərək cırpılması, sonra isə xüsusi hovuzda sabun və s. yararlı maddələrlə yuyulması xüsusi peşəkarlıq tələb edir. Xüsusi isti temperaturlu otaqlarda qısa zaman ərzində qurudulan xalçalar yenidən baxışdan keçirilir, xüsusi preslər altında ütülənir və beləliklə də yunun işıltısı, parlaqlığı, xovun yatımlılığı, toxunuşun zərifliyi, əlvan rəngli naxışların həzinliyi sabit görkəm alır.

Bir qayda olaraq son mərhələ xalçaların tarım çəkilməsi prosesidir. Zərif yundan toxunan xalçaların hər biri

warmth of colours, and regular direction of pile.

At the final stage carpets woven from fine-fibre wool are exposed to intensive pulling. It is necessary for levelling the carpet edges and put it

ствующую пряжу к поврежденным частям ковра, вновь продевают через основу ворсовую нить и воссоздают старые узоры.

Благодаря экспорту своей продукции на зарубежные рынки,

Xalçanın yuyulması
While washing a carpet
Мытьё ковра

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Xalçanın ütülənməsi
Smoothing a carpet
Глажка ковра

Köhnə xalçaların bərpası
Restoring old carpets
Реставрация старых ковров

dartımdan keçir. Toxunduqdan sonra yuyulub ütülənmiş xalçaların kənarlarının eyni biçimdə, mütənasib və qüsursuz olması üçün onlar taxta döşəmələr üzərində baş və ətək, sonra isə yan tərəflərdən tarım çəkilərək yerə bərkidilir. Bu və digər texniki gərilmə proseslərinin icrasına 2-3 gün vaxt sərf edildikdən sonra xalça artıq ticarət şəbəkələrinə çıxarılması üçün hazır olur.

"Azər-İlmə" MMC-də istehsal edilən bütün xalçalar ölçülərindən asılı olmayaraq yuxarıda sadalanan texnoloji proseslər nəticəsində yaranır.

"Azər-İlmə"də göstərilənlərlə yanaşı müxtəlif səbəblər üzündən zədələnmiş və yararsız hala düşmüş xalçaların bərpası, onlara ikinci həyatın bəxş edilməsi, əvvəlki təravətinin qaytarılması işini təcrübəli bərpaçılar həyata keçirirlər. Onlar qədim xalçanın zədələnmiş yerlərinə uyğun ilmə vurub, hər düyünə yeni nəfəs verirlər.

into proper shape. Carpet are laid on a wooden deck, pulled and fixed to the floor. After carrying out all the pulling procedures during 2-3 days, carpets are ready for sale.

All carpets made by "Azer-Ilme" Ltd., regardless of their sizes, undergo the above technological procedures.

Apart from making new carpets, weavers of the company can also restore and revive old and worn textiles. Skilled restorers choose pile yarns needed to repair damaged sections and re-knot old patterns.

Owing to the export of its production to foreign markets, "Azer-Ilme" Ltd. has become well-known in the world for its high quality and durable carpets created according to traditional carpet patterns of Azerbaijan.

One of reasons for such popularity was the participation in a number

«Азер-Илмэ» стало широко известно в мире своими качественными и прочными коврами, создаваемыми на основе классических азербайджанских ковровых узоров.

Одной из причин такой известности стало также ее участие в ряде международных бизнес-мероприятий. В 1997 году компания демонстрировала свою продукцию на торговой ярмарке в городе Атланта (США), в 1999 году - в Ганновере (Германия), в 2003 году - в Москве и в 2006 году - в Анкаре (Турция).

Произведенные компанией ковры стали украшением частных коллекций и многих домов в США, Германии, Франции, Турции, России, Австралии, Японии, Швеции, Италии, Норвегии, Южной Африке и других странах. Они способны украсить любую комнату, оформленную как в современном, так и в европейском классическом стиле. Как и в прошлые времена, эти ковры словно картины услаждают взор своих хозяев богатой цветовой палитрой и волшебством узоров, созданных мастерами «Азер-Илмэ». Ими можно устилать полы, украшать стены, покрывать мебель, а самые красивые даже выставлять в витринах.

Объединение также проявляет инициативу в деле воссоздания старинных шедевров националь-

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Bütün istehsal edilən məhsulları xarici bazara və şirkətin "Sehrli İlmələr" Azərbaycan Xalçaları Qalereyasına yönəldən "Azər-İlmə" MMC yüksək keyfiyyətli, uzun müddət istifadəyə davamlı, klassik Azərbaycan çeşniləri əsasında toxunmuş xalçaları ilə dünyada tanınır.

Öz məhsulları ilə tanınan "Azər-İlmə" MMC 1997-ci ildə Amerika Birləşmiş Ştatlarının Atlanta, 1999-cu ildə Almaniyanın Hanover şəhərlərində, 2003-cü ildə Moskvada və 2006-cı ildə Ankarada keçirilmiş satış-sərgilərdə uğurla iştirak etmişdir.

"Sehrli İlmələr" Qalereyasının nümayiş salonu

A showroom in the "Magic Knots" Gallery

Выставочный зал
в Галерее «Волшебные узелки»

İstehsal olunmuş xalçalara verilən mənşə sertifikatı

Certificates issued to verify the origin of carpets

Сертификат о происхождении, выдаваемый производимым коврам

"Sehrli İlmələr" Azərbaycan Xalçaları Qalereyasında V.Muradovun toxucularla birgə hazır məhsulların müzakirəsi

V.Muradov and weavers while discussing finished carpets at the "Magic Knots" Gallery of Azerbaijan carpets

Обсуждение готовой продукции В.Мурадова с ткачихами в Галерее Азербайджанских Ковров «Волшебные узелки»

of international business events. The company showed its production at some trade fairs: Atlanta (USA) in 1997, Hanover (Germany) in 1999, Moscow in 2003, and Ankara (Turkey) in 2006.

ного коврового искусства. В настоящее время в ООО «Азер-Илмэ» создана копия величественного азербайджанского ковра «Шейх Сафи» - шедевра Сефевидской культуры и самого

Azərbaycan Milli Kitabxanası

"Azər-İlmə"də toxunan xalçalar hər evin bəzəyidir

Carpets of "Azer-Ilme" can adorn any home

Ковры, сотканные в «Азер-Илмэ», являются украшением каждого дома

Hazırda burada istehsal edilən xalçalar dünya bazarına yol taparaq ABŞ, Almaniya, Fransa, Türkiyə, Rusiya, Avstraliya, Yaponiya, İsveçrə, İtaliya, Norveç, Cənubi Afrika və dünyanın

Azərbaycan xalçaları məişətdə istifadədə

Azerbaijan carpets in household

Использование азербайджанских ковров в быту

Today carpets made by the company can be seen in private collections and apartments in the USA, Germany, France, Turkey, Russia, Australia, Japan, Sweden, Italy, Norway, Southern Africa and other countries. They are used to adorn rooms furnished in both European modern and classical designs. Just as in the past, the carpets, like paintings, delight their owners with rich colours and enchanting patterns. The carpets can be used to cover floors, walls, furniture, and the most beautiful pieces can be exposed in show-windows.

"Azer-Ilme" Ltd. also is active in reviving old masterpieces of the national carpet art. At present the company has woven a copy of the magnificent "Sheikh Safi" ("Ardebil") carpet. First created during the rule of the Safavid dynasty, this Azerbaijan carpet is the largest and most refined and

огромного и изысканного ковра своего времени. Его оригинал хранится в лондонском Музее Виктории и Альберта. О создании копии знаменитого ковра, воплотившего в себе художественные традиции дворцовой культуры Сефевидов, мечтали многие ковроделы Азербайджана, однако до сих пор ни одна из предпринятых попыток успехом не увенчалась. Создание копии ковра XVI века стало возможным именно в ООО «Азер-Илмэ» по инициативе руководителя предприятия В.Мурадова.

Благодаря своей работе компания получила большое признание со стороны ряда международных организаций. С 2006 года компания является членом Американской Торговой Палаты (AMCHAM) и Бизнес-клуба Каспийской Интеграции. Прославившееся на европейском рынке

Azərbaycan Milli Kitabxanası

digər ölkələrində şəxsi kolleksiyaların və mənzillərin bəzəyinə çevrilmişdir.

Bu xalçalar istər müasir və istərsə də klassik dizaynda tərtib edilmiş otaqların bəzəyidir, keçmiş zamanlarda olduğu kimi, yenə də öz sahiblərinə xidmət edir. Bu xalçaları yerə döşənək, divarlara bəzək, mebellərin üzərinə örtük kimi istifadə edir, ən sevilənlərini isə şüşə vitrinlərdə nümayiş etdirirlər.

"Azər-İlmə" MMC-də möhtəşəm Azərbaycan xalısı - Səfəvilər hakimiyyəti dövrünün tarixdə qoyduğu parlaq iz, günümüzədək gəlib çatmış nadir inci, öz dövrünün ən nəhəng, ən kamil, zərif və rəngarəng xalısı olan "Şeyx Səfi"nin surəti toxunub. Xalının əsli Londonun "Viktoriya və Albert" muzeyində saxlanılır. Səfəvi saray mədəniyyətinin bədii ənənələrini özündə yaşadan və bütün dünyada məşhur olan "Şeyx Səfi" xalısının surətinin Azərbaycanda yaradılması bir çox xalça ustalarının arzusu olsa da, bəzi səbəblərdən heç kimə müyəssər olmamışdır. XVI əsr sənətkarlarının yaratdığı bu xalının surətinin məhz "Azər-İlmə" MMC-də toxunması şirkətin rəhbəri V.Muradovun təşəbbüsü ilə həyata keçirilmişdir.

"Azər-İlmə" 2006-cı ildən Amerika Ticarət Palatasının (AMCAM) və Xəzər İnteqrasiya İşgüzar Klubunun üzvüdür. "Azər-İlmə" yə Azərbaycan xalçalarının tarixi şöhrətini böyük uğurla yaşadan, istehsal etdiyi yüksək keyfiyyətli məhsulları ilə Avropa bazarında xüsusi yer tutan müəssisə

V.Muradov toxunan "Şeyx Səfi" xalısını toxucularla müzakirə edərkən

Mr. Muradov and weavers while discussing the "Sheikh Safi" carpet

Во время обсуждения В.Мурадовым с ткачихами ковра «Шейх Сафи»

multi-coloured piece of that period. The original is stored in the London Victoria and Albert Museum. Many weavers in Azerbaijan dreamed to re-create a copy of the famous carpet which demonstrates the court artistic tastes of the 16th century. However, for some reasons, they did not succeed in realizing their dream. Only on the initiative of Mr. Muradov, this dream has been accomplished at "Azer-Ilme" Ltd.

высококачественными коврами и успешно преумножающее историческую славу азербайджанских ковров, «Азер-Илмэ» в 2006-2007 годах было удостоено цело-

"Şeyx Səfi" xalısının toxunulması prosesi
The process of weaving the "Sheikh Safi" carpet
Процесс тканья ковра «Шейх Сафи»

Azərbaycan Milli

"Azər-İlmə" Amerika Ticarət Palatasının üzvüdür

"Azer-Ilme" is a member of the American Chamber of Commerce

«Азер-Илмэ» – член Американской Торговой Палаты

"Azər-İlmə" Xəzər İnteqrasiya İşgüzar Klubunun üzvüdür

"Azer-Ilme" is a member of the Caspian Integration Business Club

«Азер-Илмэ» – член Делового Клуба Каспийской Интеграции

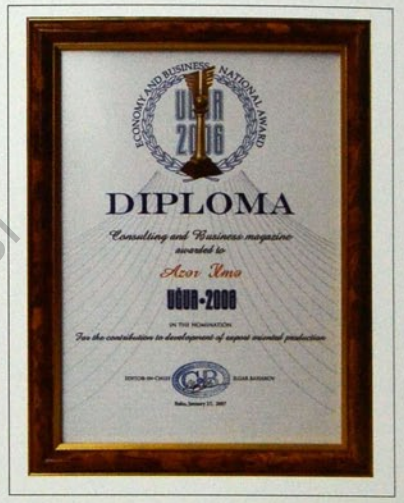

İqtisadiyyat və biznes sahəsində nailiyyətlərə görə şirkətin təltif olunduğu "Uğur-2006" milli mükafatı

The 2006 "Ughur" National Award for the company's achievements in economics and business

Национальная премия «Угур-2006», врученная компании за достижения в области экономики и бизнеса

olaraq 2007-ci ildə bir sıra milli və beynəlxalq mükafatlar verilmişdir:

1. "Uğur 2006" - İqtisadiyyat və Biznes Sahəsində Milli Mükafat. "İxrac yönlü istehsalın inkişafında töhfəsinə görə" nominasiyasında "Consulting Business" jurnalı tərəfindən 30 yanvar 2007-ci ildə təqdim olunmuşdur.
2. "Caspian Energy International Award 2007" Beynəlxalq Mükafatı. "Azərbaycan xalça sənətinin dirçəldilməsi və inkişafı" nominasiyasında Xəzər İnteqrasiya İşgüzar Klubu tərəfindən 27 mart 2007-ci ildə təqdim olunmuşdur.
3. Fəaliyyətində göstərdiyi şərəf, ləyaqət və fədakarlıq kimi xidmətlərinə görə "Azər-İlmə" MMC-nin direktoru Vidadi Muradov "Kraliça Viktoriya adına Eksklüziv Mükafatına ("Queen Victoria Sommemorative Medal")" layiq görülmüşdür.

Due to its work, the company has won the recognition of some international organisations. Since 2006 the company is a member of the American Chamber of Commerce (AmCham) and the Caspian Integration Business Club. In 2006-2007 "Azer-Ilme" Ltd., highly respected in the western market owing to its quality production and successful preservation of the long-standing fame of Azerbaijan carpets, was prized a number of national and international awards:

1. The 2006 "Ughur" (Success) Award of the Consulting Business Magazine for contribution to the development of export production, January 30, 2007.
2. The 2007 Caspian Energy International Award of the Caspian Integration Business Club for reviving and developing the Azerbaijan carpet, March 27, 2007.

го ряда национальных и международных премий:

1. Национальная премия «Угур-2006» в области экономики и бизнеса в номинации «За вклад в развитие экспортно-направленной продукции», присужденная журналом «Consulting Business» 30 января 2007 года;
2. Международная премия «Caspian Energy International Award-2007» в номинации «Возрождение и развитие азербайджанского ковра», врученная Бизнес-клубом Каспийской Интеграции 27 марта 2007 года;

Azərbaycan Milli Kitabxanası

V.Muradovun fəaliyyətində göstərdiyi şərəf, ləyaqət və fədakarlığa görə təltif olunduğu "Kraliça Viktoriya" adına Eksklüziv mükafat

The Queen Victoria Commemorative Medal awarded to V.Muradov for his respect, dignity and adherence in the work

Памятная медаль имени Королевы Виктории, врученная В.Мурадову за проявленные в его деятельности честь, достоинство и самоотверженность

3. The Queen Victoria Commemorative Medal presented to Mr. Vidadi Muradov for respect, dignity and adherence to traditions showed in his activity, European Business Assembly, Oxford, March 19-21, 2007.

Mükafat Avropa Biznes Assambleyasının 19-21 mart 2007-ci il tarixində Oksfortda keçirilən Liderlər Samitində təqdim edilmişdir.

"Azer-Ilme" Ltd. has won the large prestige in the world. Its high-quality and imaginative carpets attracted the attention of visitors of high rank, including Mrs. Mehriban Aliyeva, first lady of Azerbaijan, UNESCO and ISESCO Good Will ambassador, member of

3. Видади Мурадов был удостоен «Памятной медали им. Королевы Виктории» («Queen Victoria Commemorative Medal») за «проявленные в своей деятельности честь, достоинство и самоотверженность». Медаль была вручена на прошедшем в Оксфорде саммите лидеров Европейской

"Azər-İlmə" MMC beynəlxalq miqyasda böyük nüfuz qazanaraq inamla addımlayır. Onun yüksək

Azərbaycan xalça sənətinin dirçəlməsində və inkişafı sahəsindəki nailiyyətlərə görə "Caspian Energy İnternational Award 2007" beynəlxalq mükafatı

The 2007 "Caspian Energy İnternational Award" for reviving and developing carpet art of Azerbaijan

Международная награда «Caspian Energy İnternational Award 2007» в области возрождения и развития азербайджанского коврового искусства

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Sirli-soraqlı Azərbaycan xalçaları qonaqları həmişə heyran edir

The audience always fascinated with the mystery of Azerbaijan carpets

Тайна, заключенная в азербайджанских коврах, всегда очаровывает гостей

keyfiyyətli, incə ilməli, zəngin Azərbaycan çeşniləri əsasında toxuduğu xalçalar Azərbaycanın hüdudlarından kənarda da tanınır. Respublikaya gələn mötəbər qonaqlar şirkətin qonağı olurlar. Son iki il ərzində

the Azerbaijan Parliament, and president of the Heydar Aliyev Foundation, Mrs. Sandra Elisabeth Roelofs Saakashvili, first lady of Georgia, Mrs. Maria Kaczynski, first lady of Poland, Mrs. Amina Erdogan, spouse of the Prime-minister of Turkey, Her Highness Sheikha Mozah Bint Nasser Al-Missned, Consort of the Emir of Qatar and president of the Quatari Foundation for Since and Culture,

бизнес-ассамблеи 19-21 марта 2007 года.

Завоевав большой авторитет в мире, компания «Азер-Илмэ» уверенно двигается вперед. Его высококачественные ковры, сотканные на основе богатства классических азербайджанских узоров, известны не только в Азербайджане, но и за его пределами.

Уважение, которое заслужило объединение, было выражено многими гостями «Азер-Илмэ», среди которых были высокопоставленные лица и почетные зарубежные делегации. Так, например, за два последних года объединение посетили первая леди Азербайджана, посол доброй воли ЮНЕСКО и ИСЕСКО, депутат Азербайджанского Парламента, президент Фонда Гейдара Алиева госпожа Мехрибан Алиева, супруга президента Грузии госпожа

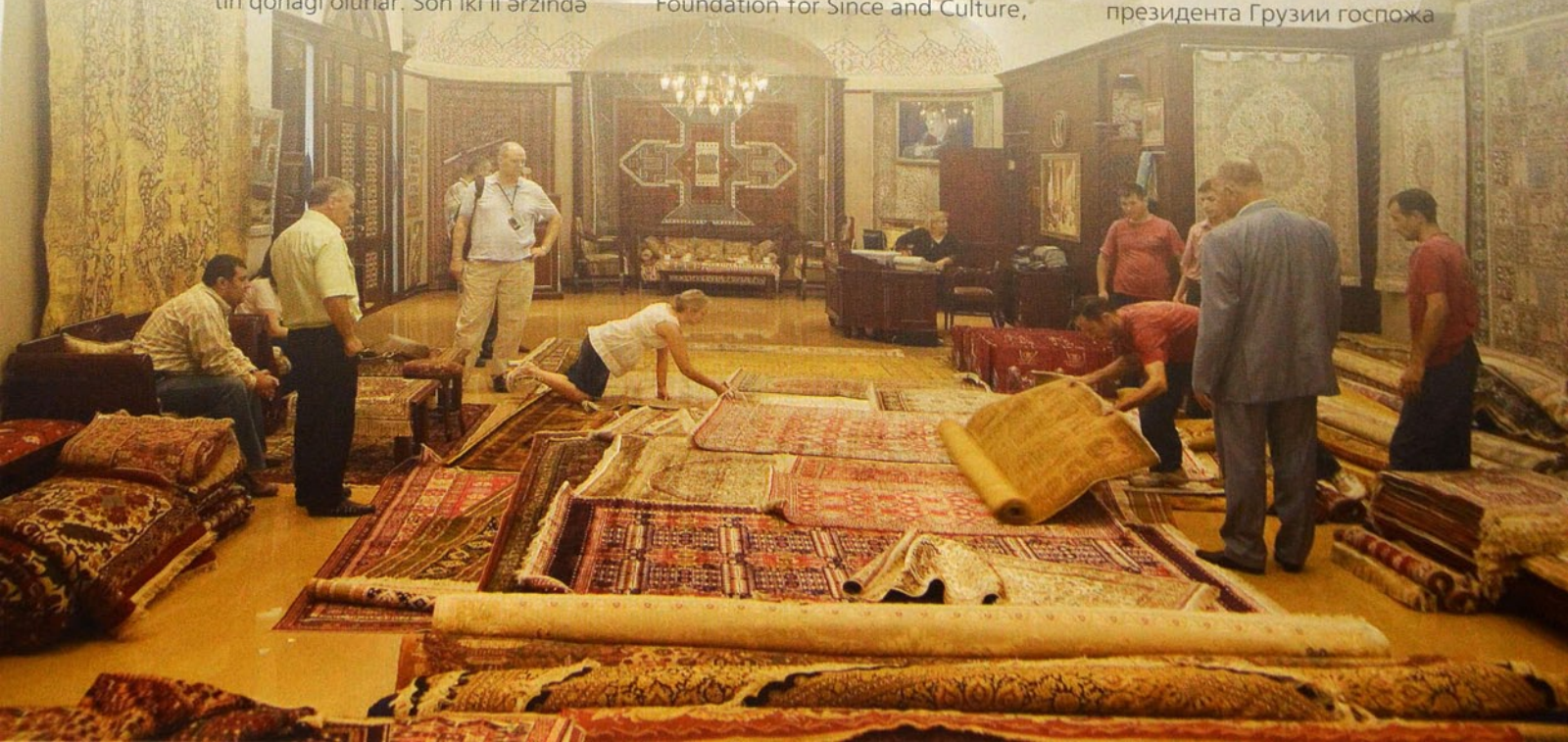

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Azərbaycan Respublikasının birinci xanımı, YUNESKO-nun və İSESKO-nun Xoşməramlı Səfiri, Milli Məclisin deputatı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban xanım Əliyeva Bakının qonaqları olmuş Gürcüstan Prezidenti Mixail Saakaşvilinin xanımı Sandra Elizabet Rulofs Saakaşvili (oktyabr, 2006), Polşa Prezidenti Lex Kaçinskinin xanımı Mariya Kaçinskaya (mart, 2007), Türkiyənin Baş naziri Rəcəb Tayyib Ərdoğanın xanımı Əminə Ərdoğan (mart, 2007), Qətər Əmirinin xanımı, Qətər Elm və Mədəniyyət Fondunun prezidenti

"Luvr" muzeyinin direktoru cənab Anri Louret şirkətdə toxunan xalçanın zərifliyinə heyrandır

Mr. Henri Loyrette, director of the Louvre Museum, fascinated with the delicate beauty of a carpet

Директор музея «Лувр» господин Генри Лоуретт восхищается нежной красотой ковра, сотканного в компании

and Mrs. Hayrunissa Gul, spouse of the president of Turkey.

Nowadays, when there is a social and economic stability and all sectors of economics are developing in the country, the government's concern for culture and folk arts is regarded as a concern about the future of the nation. The activity of "Azer-Ilme" Ltd. is vast in the field. The work of "Azer-Ilme" Ltd. is not limited only by producing carpets. The company is a large centre for popularizing and supporting other kinds of traditional arts.

For example, the company provides opportunities for mugham and ashug singers, as well as musicians of the western classic musical tradition, to demonstrate their art

Qətər Əmirinin xanımı, Qətər elm və mədəniyyət Fondunun prezidenti Şeyxa Moza bint Nasir əl-Misnəd "Şeyx Səfi" xalısına ilmə vurarkən

Her Highness Sheikha Mozah Bint Nasser Al-Missned, Consort of the Emir of Qatar and president of the Quatari Foundation of Science and Culture, tying a knot on the future "Sheikh Safi" carpet

Супруга Катарского Эмира, президент Фонда науки и культуры Катара госпожа Шейха Моза бен Насир эль-Миснед при завязывании узла в ковре «Шейх Сафи»

Сандра Элизабет Рулофс-Саакашвили, супруга президента Польши Мария Качински, супруга премьер-министра Турции Амина Эрдоган, супруга эмира Катара, президент Фонда науки и культуры Катара ее высочество Шейха Моза бен Насир аль-Миснед и супруга президента Турецкой Республики госпожа Хайруниса Гюль.

Ныне, когда в стране установилась общественно-политическая стабильность, развиваются и процветают все области экономики, забота государства о куль-

Azərbaycan Milli Kitabxanası

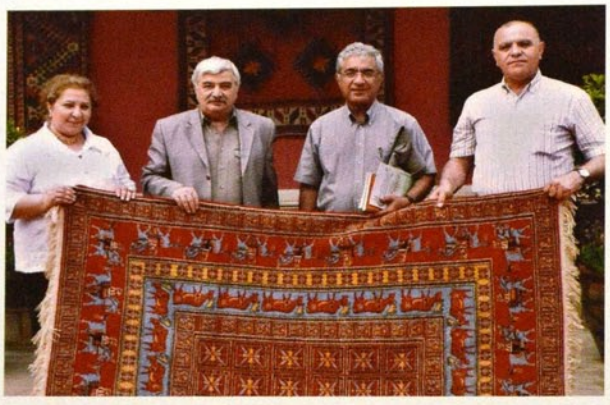

Şirkətdə toxunmuş "Pazırık" xalçasının təqdimatı. Sağdan: V.Muradov, H.Paşayev, F.Ağasıoğlu və X.Əsədova

The presentation of the Pazirik carpet woven by the company. From the right: V.Muradov, H.Pashayev, F.Agasyoglu, and Kh.Asadova

Презентация «Пазырыкского» ковра, сотканного в компании. Справа: В.Мурадов, Х.Пашаев, Ф.Агасыоглу и Х.Асадова

"Azər-İlmə" nin qonaqları
Guests at "Azer-Ilme"
Гости «Азер-Илмэ»

Şeyxa Moza bint Nasir əl-Misnəd (noyabr, 2007) və Türkiyə Respublikası Prezidentinin xanımı Hayrünnisa Gül (noyabr, 2007) ilə birlikdə bu sənət ocağında olmuşlar.

Bu gün ölkədə ictimai-siyasi sabitliyin bərqərar olduğu, bütün sahələrdə tərəqqi və yüksəlişin yeni mərhələyə qədəm qoyduğu bir zamanda dövlətimiz tərəfindən mədəniyyətə, xalq sənətinə göstərilən qayğı millətin gələcəyinə qayğı kimi qiymətləndirilir. Bu istiqamətdə "Azər-İlmə"nin həyata keçirdiyi fəaliyyət sahəsi hüdudsuzdur.

"Azər-İlmə" öz fəaliyyətini təkcə istehsalla məhdudlaşdırmır. Bura eyni zamanda Azərbaycanda digər xalq

in the show-rooms of the company. Mysteries of delicate carpets, the magic of traditional music and its skilful performance make together a vivid picture, an image of our people and its ancient heritage. The company hosts the country's mugham musical competitions and evening parties of folk and ashug music.

Being the successor of old traditions of Azerbaijan carpet art, "Azer-Ilme" Ltd. also helps the youth to learn secrets of carpet making and serves as a bridge between old experienced weavers and younger generations of craftspeople.

The company also develops children programs. Young visitors are regularly introduced to carpet art and told about natural dyes, colour characteristics and patterns of Azerbaijan carpets. Among the youth there are not only Azerbaijanis, but also foreigners.

туре и народном искусстве воспринимается как забота о будущем нации. Область деятельности «Азер-Илмэ» в этом направлении обширна. Она не ограничивается только производством ковров. Объединение ныне является крупным центром популяризации и поддержки других видов народного искусства.

В частности, «Азер-Илмэ» является излюбленным местом встречи мастеров мугама и молодых исполнителей этого жанра, профессиональных ашугов, исполнителей народных песен, а также представителей европейской классической музыки. Тайна изящных ковров, волшебство музыкальных звуков, мастерство исполнения являются наглядным свидетельством привязанности азербайджанского народа к сво-

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Avstriya Konstitusiya Məhkəməsinin sədri xanım Bricit Berleyn şirkətin xatirə kitabına öz təəssüratını yazarkən

Mrs. Brigit Berleyn, Chair of the Constitutional Court of Austria, putting down her impressions into the guestbook of the company

Председатель Конституционного Суда Австрии госпожа Бриджит Берлейн записывающая свои впечатления в книгу отзывов компании

Türkiyə Konstitusiya Məhkəməsinin sədri xanım Tülay Tuğcunun V.Muradovla birgə şirkətdə toxunan xalçalara baxışı

Mrs. Tülay Tughcu, Chair of the Constitutional Court of Turkey, and V.Muradov viewing carpets of the company

Председатель Конституционного Суда Турции госпожа Тулай Тугджу вместе с В.Мурадовым рассматривает ковры, производимые в компании

Azərbaycan Mil

sənəti növlərinin də inkişafına və təbliğinə xidmət edən iri mərkəzdir. Şirkət nəinki qocaman və gənc nəslə məxsus muğam ustalarının, peşəkar aşıqlarımızın, xalq mahnıları ifaçılarının, hətta klassik Avropa musiqi sənəti nümayəndələrinin də sevimli məskənidir. Nəfis xalçaların sehri, musiqi sədalarındakı ecazkarlıq, peşəkar ifa üslubu bizim xalqımıza, yurdumuza, irsimizə olan bağlılığın canlı mənzərəsi kimi ucalır. Məhz bu məkandan respublika miqyaslı muğam müsabiqələri, xalq və aşıq musiqisi gecələri geniş ictimaiyyətə yayılır.

"Azər-İlmə" həm də minilliklərin yadigar qoyduğu xalça sənəti ilə bağlı

Here children feel as if they were in the fairy world, and they can demonstrate their imaginative talents. The company tries to reveal the creative potential of gifted youths and help them to build their carrier. With this purpose "Azer-Ilme" Ltd. organizes in Baku and other towns of the country special training courses for young people.

On the whole, "Azer-Ilme" Ltd. applies all the efforts for popularizing traditions of Azerbaijan carpet art in the world, preserving it as a part of universal cultural heritage and developing it in the future.

им традициям, культурному наследию и родной земле. Именно здесь проводятся и транслируются республиканские конкурсы мугама, вечера народной и ашугской музыки.

Являясь продолжателем давних традиций коврового мастерства Азербайджана, «Азер-Илмэ» помогает молодежи овладеть секретами ковроделия. В теплой атмосфере, создаваемой в стенах объединения, формируются поколения молодых ковроткачей, которые сохранят древнее искусство страны.

В «Азер-Илмэ» также с особой любовью и заботой относятся к самым маленьким посетителям - детям. Здесь их регулярно знамят с традициями и технологией ковроткачества, объясняют значение и форму орнаментов, обучают азам ковроткачества. Здесь

"Azər-İlmə" muğam ifaçılığının professional şəkildə yayımlanması, musiqinin və şeirin incə ifası üçün hər cür imkan yaradır

"Azer-Ilme" builds any conditions for popularizing the professional performance of mugham music

«Азер-Илмэ» создает все условия для популяризации профессионального мугама, изысканного исполнения музыки и стихов

346

"Azər-İlmə" uşaqların da sevimli məkanıdır

"Azer-Ilme" is a place very popular among children

«Азер-Илмэ» – любимое место детей

Türk litseyinin şagirdləri

Pupils of the Turkish Lyceum

Ученики турецкого лицея

"Azər-İlmə"nin direktoru V.Muradov istedadlı gənclərə dəstəkdir

Mr. Muradov, director of "Azer-Ilme", supports young talents

Директор «Азер-Илмэ» В.Мурадов поддерживает юные таланты

varislik ənənələrimizi davam etdirən və müasir gəncləri bu sənətə yiyələnməyə yönəldən körpüdür. Bu ocağın istisində öz həssas dövrünü yaşayan yeni nəsillər formalaşacaqdır.

Şirkətdə azyaşlı ziyarətçilərə, uşaqlara xüsusi münasibət, sevgi vardır. Burada onlara milli dəyərlərimiz, xalçaçılıqda istifadə edilən təbii boyalar, rəng duyumunun özəllikləri, naxışların təsviri və mənası, toxuma üsulları haqqında bilgilər vermək bir ənənəyə çevrilmişdir. Toxuculuqla davamlı maraqlanan, asudə vaxtlarını burada səmərəli keçirməyə can atan gənclər isə artıq çoxdan "Azər-İlmə"nin dostlarına çevrilmişlər. Onların arasında nəinki azərbaycanlılara, hətta əcnəbi uşaqlara da rast gəlmək mümkündür. Burada uşaqlar özlərini möcüzələr aləmində hiss edir, öz yaradıcılıq qabiliyyətlərini aşkar edirlər. Şirkət istedadlı uşaqların, böyüməkdə olan gənc nəslin yaradıcılıq potensialının inkişaf etdirilməsində, onların gələcəkdə səmərəli fəaliyyət sahələri seçmələrində böyük iş aparır. Bu məqsədlə "Azər-İlmə" Bakı şəhərində və bölgələrdə fəaliyyət göstərən filiallarında xüsusi dərnəklər təşkil etmişdir.

"Azər-İlmə" Azərbaycan xalça sənəti ənənələrinin təbliğində, ümumbəşəri dəyər kimi əbədi yaşamasında və daha da inkişaf etdirilməsində öz xidmətlərini əsirgəmir.

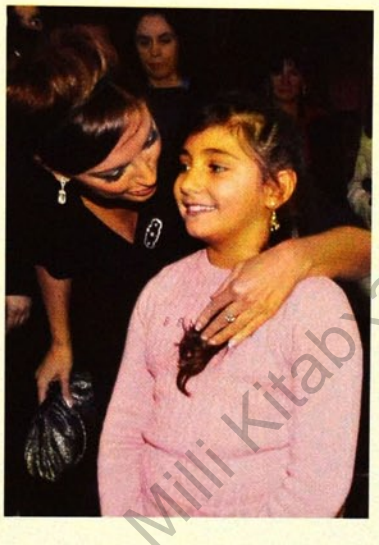

Azərbaycan Respublikasının birinci xanımı, YUNESKO-nun və İSESKO-nun Xoşməramlı Səfiri, Milli Məclisin deputatı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban xanım Əliyeva kiçik yaşlı toxucu Fatimə ilə birlikdə

Mrs. Mehriban-khanim Aliyeva, first lady of Azerbaijan, UNESCO and ISESCO Ambassador of Good Will, member of the Azerbaijan Parliament, and president of the Heydar Aliyev Foundation, with young weaver Fatima

Первая леди Азербайджанской Республики, посол Доброй Воли ЮНЕСКО и ИСЕСКО, депутат Национального Парламента, президент Фонда Гейдара Алиева Мехрибан ханум Алиева вместе с юной ткачихой Фатимой

дети ощущают себя словно в мире чудес, что помогает им раскрыть свой творческий потенциал. Однако и более старшие поколения молодежи не оставлены без внимания. Молодые люди, интересующиеся ковроткачеством и проводящие здесь все свое свободное время, давно уже стали друзьями «Азер-Илмэ». Среди них можно встретить не только азербайджанцев, но и иностранцев. Объединение «Азер-Илмэ» ведет большую работу по выявлению талантливой молодежи и содействует ей в выборе будущей профессии. С этой целью «Азер-Илмэ» организовывает в Баку и в своих региональных филиалах специальные кружки ткацкого искусства.

В заключении можно еще раз подчеркнуть, что «Азер-Илмэ» прилагает огромные усилия для популяризации традиций азербайджанского коврового искусства в мире, сохранения его как части общечеловеческих ценностей и еще большего развития в будущем.

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Azərbaycan

"Azərbaycanın tarixi xalçaçılıq məntəqələri" xalçası. Azərbaycan. İpək, 245x310 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2007
"Historical Carpet-weaving Centers of Azerbaijan" carpet. Azerbaijan. Silk, 245x310 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2007
Ковер «Исторические ковроткацкие пункты Азербайджана». Азербайджан. Шелк, 245x310 см. Производство «Азер-Илмэ». 2007

"Əjdahalı" xalçası. Qarabağ məktəbi. Azərbaycan. Yun, 296x208 sm. "Azər-İlmə" istehsalı.2008
"Ajdahali"(Dragon) carpet. Garabagh school. Azerbaijan. Wool, 296x208 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2008
Ковер «Аждахалы» (Драконовый). Гарабахская школа. Азербайджан. Шерсть, 296x208 см. Производство «Азер-Илмэ». 2008

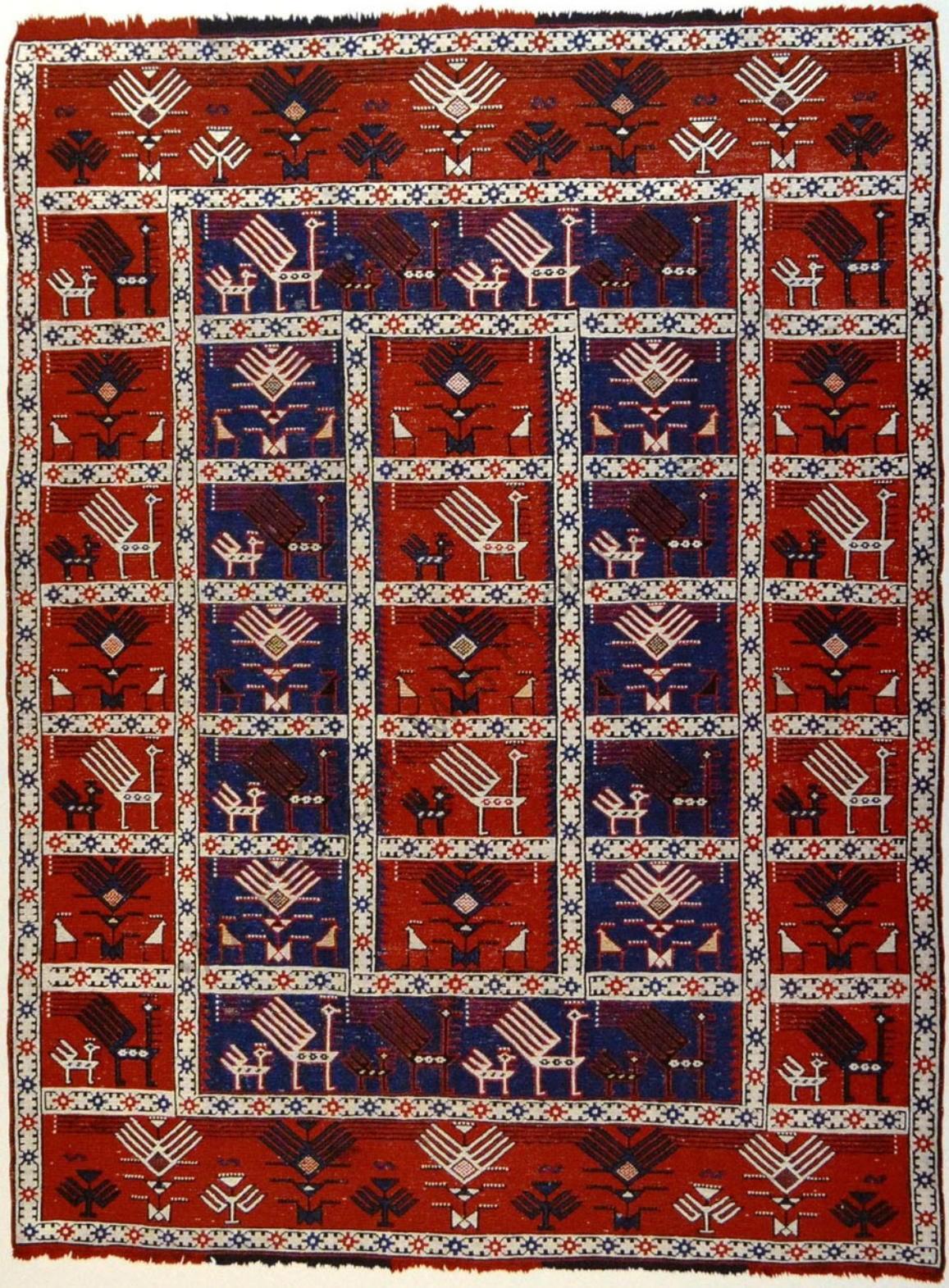

Zili. Bakı məktəbi. Azərbaycan. Yun, 170x130 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 1996
Zili. Baku school. Azerbaijan. Wool, 170x130 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 1996
Зили. Бакинская школа. Азербайджан. Шерсть, 170x130 см. Производство «Азер- Илмэ». 1996

"Ərciman" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. Yun, 627x427 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2007
"Arjiman" carpet. Shirvan school. Azerbaijan. Wool, 627x427 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2007
Ковер «Арджиман». Ширванская школа. Азербайджан. Шерсть, 627x427 см. Производство «Азер-Илмэ». 2007

"Cimi" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. Yun, 292x214 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2008
"Jimi" carpet. Guba school. Azerbaijan. Wool, 292x214 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2008
Ковер «Джими». Губинская школа. Азербайджан. Шерсть, 292x214 см. Производство «Азер-Илмэ». 2008

"Sumax" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. Yun, 291x206 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 1996
"Sumakh" carpet. Guba school. Azerbaijan. Wool, 291x206 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 1996
Ковер «Сумах». Губинская школа. Азербайджан. Шерсть, 291x206 см. Производство «Азер-Илмэ». 1996

"Ərciman" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. Yun, 305x214 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2005
"Arjiman" carpet. Shirvan school. Azerbaijan. Wool, 305x214 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2005
Ковер «Арджиман». Ширванская школа. Азербайджан. Шерсть, 305x214 см. Производство «Азер-Илмэ». 2005

"Xilə-buta" xalçası. Bakı məktəbi. Azərbaycan. Yun, 286x205 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2007
"Khila-buta" carpet. Baku school. Azerbaijan. Wool, 286x205 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2007
Ковер «Хиля-бута». Бакинская школа. Азербайджан. Шерсть, 286x205 см. Производство «Азер-Илмэ». 2007

"Qollu-Çiçi" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. Yun, 308x210 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 1999
"Gollu-chichi" carpet. Guba school. Azerbaijan. Wool, 308x210 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 1999
Ковер «Голлу-чичи». Губинская школа. Азербайджан. Шерсть, 308x210 см. Производство «Азер-Илмэ». 1999

"Sırt-Çiçi" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. Yun, 292x203 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 1996
"Sirt-chichi" carpet. Guba school. Azerbaijan. Wool, 292x203 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 1996
Ковер «Сырт-Чичи». Губинская школа. Азербайджан. Шерсть, 292x203 см. Производство «Азер-Илмэ». 1996

"Ugah" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. Yun, 300x210 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 1998
"Ugah" carpet. Guba school. Azerbaijan. Wool, 300x210 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 1998
Ковер «Угах». Губинская школа. Азербайджан. Шерсть, 300x210 см. Производство «Азер-Илмэ». 1998

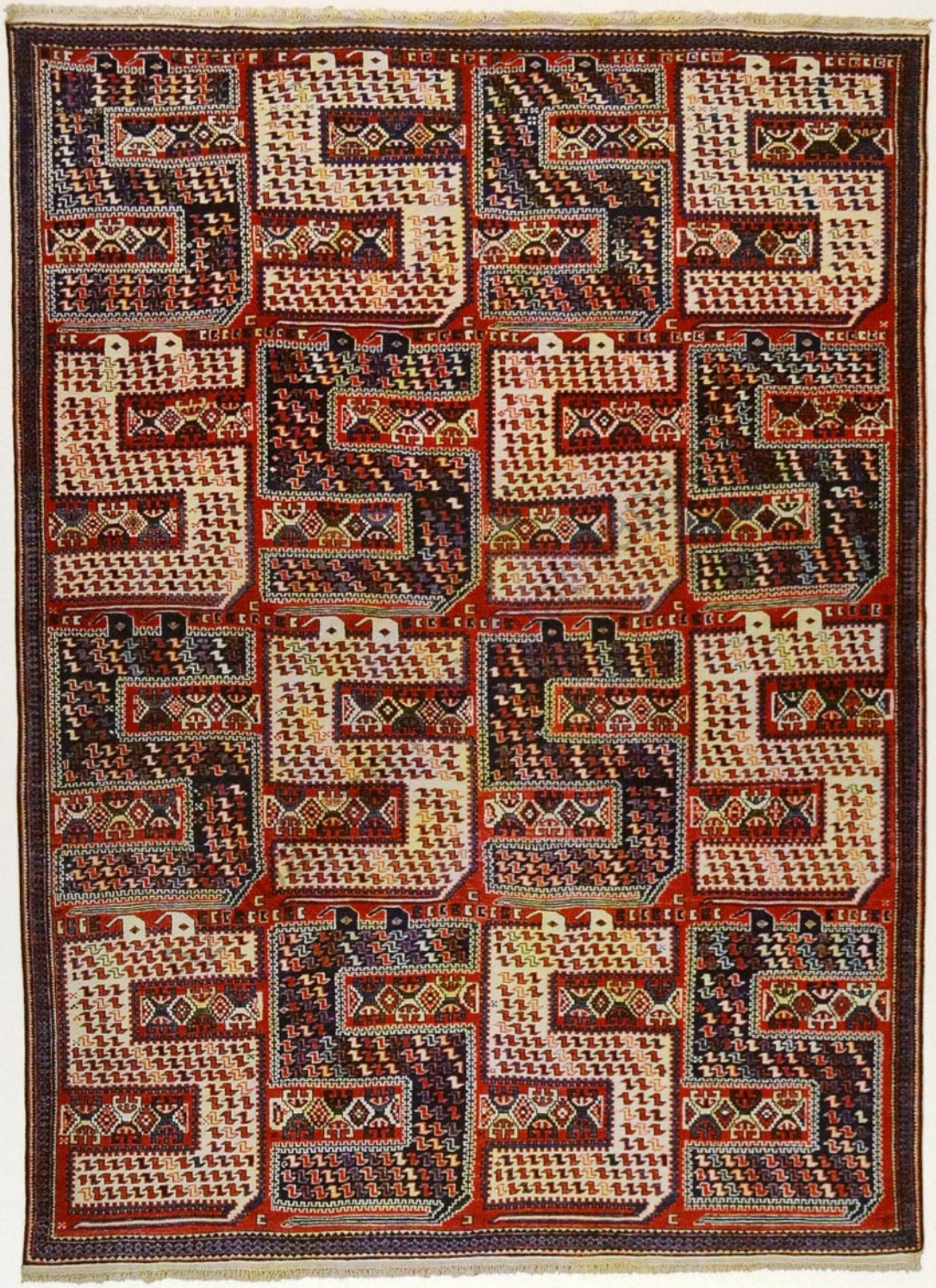

"Vərni" xalçası. Qarabağ məktəbi. Azərbaycan. Yun, 283x205 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 1997
"Varni" carpet. Garabagh school. Azerbaijan. Wool, 283x205 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 1997
Ковер «Варни». Гарабахская школа. Азербайджан. Шерсть, 283x205 см. Производство «Азер-Илмэ». 1997

"Əlixanlı" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. Yun, 267x204 sm."Azər-İlmə" istehsalı.1997
"Alikhanli" carpet. Guba school. Azerbaijan. Wool, 267x204 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 1997
Ковер «Алиханлы». Губинская школа. Азербайджан. Шерсть, 267x204 см. Производство «Азер-Илмэ». 1997

"Qabıstan" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. Yun, 278x206 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2000
"Gabistan" carpet. Shirvan school. Azerbaijan. Wool, 278x206 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2000
Ковер «Габыстан». Ширванская школа. Азербайджан. Шерсть, 278x206 см. Производство «Азер-Илмэ». 2000

Pazırıq xalçası. Azərbaycan. Yun, 203x179 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2007
Pazirik carpet. Azerbaijan. Wool, 203x179 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2007
Пазырыкский ковер. Азербайджан. Шерсть, 203x179 см. Производство «Азер-Илмэ». 2007

"Ərciman" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. Yun, 242x202 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2003
"Arjiman" carpet. Shirvan school. Azerbaijan. Wool, 242x202 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2003
Ковер «Арджиман». Ширванская школа. Азербайджан. Шерсть, 242x202 см. Производство «Азер-Илмэ». 2003

364

"Şirvan" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. Yun, 297x203 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2002
"Shirvan" carpet. Shirvan school. Azerbaijan. Wool, 297x203 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2002
Ковер «Ширван». Ширванская школа. Азербайджан. Шерсть, 297x203 см. Производство «Азер-Илмэ». 2002

"Zeyvə" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. Yun, 303x205 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2006
"Zeyva" carpet. Guba school. Azerbaijan. Wool, 303x205 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2006
Ковер «Зейва». Губинская школа. Азербайджан. Шерсть, 303x205 см. Производство «Азер-Илмэ». 2006

"Bakı" xalçası. Bakı məktəbi. Azərbaycan. Yun, 276x209 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2004
"Baku" carpet. Baku school. Azerbaijan. Wool, 276x209 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2004
Ковер «Бакы». Бакинская школа. Азербайджан. Шерсть, 276x209 см. Производство «Азер-Илмэ». 2004

"Pirəbədil" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. Yun, 295x202 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 1999
"Pirebedil" carpet. Guba school. Azerbaijan. Wool, 295x202 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 1999
Ковер «Пиребедиль». Губинская школа. Азербайджан. Шерсть, 295x202 см. Производство «Азер-Илмэ». 1999

"Şabalıd buta" xalçası. Qarabağ məktəbi. Azərbaycan. Yun, 210x152 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2002
"Shabalid buta" carpet. Garabagh school. Azerbaijan. Wool, 210x152 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2002
Ковер «Шабалыт бута». Гарабахская школа. Азербайджан. Шерсть, 210x152 см. Производство «Азер-Илмэ». 2002

"Qədim minarə" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. Yun, 207x133 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 1999
"Gadim Minare" carpet. Guba school. Azerbaijan. Wool, 207x133 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 1999
Ковер «Гадим минаре». Губинская школа. Азербайджан. Шерсть, 207x133 см. Производство «Азер-Илмэ». 1999

"Çələbi" xalçası. Qarabağ məktəbi. Azərbaycan. Yun, 203x136 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2000
"Chelebi" carpet. Garabagh school. Azerbaijan. Wool, 203x136 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2000
Ковер «Челеби». Гарабахская школа. Азербайджан. Шерсть, 203x136 см. Производство «Азер-Илмэ». 2000

Xalça. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. Yun, 295x206 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 1997
Carpet. Shirvan school. Azerbaijan. Wool, 295x206 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 1997
Ковер. Ширванская школа. Азербайджан. Шерсть, 295x206 см. Производство «Азер-Илмэ». 1997

"Çələbi" xalçası. Qarabağ məktəbi. Azərbaycan. Yun, 203x174 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2001
"Chelebi" carpet. Garabagh school. Azerbaijan. Wool, 203x174 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2001
Ковер «Челеби». Гарабахская школа. Азербайджан. Шерсть, 203x174 см. Производство «Азер- Илмэ». 2001

"Şamaxı" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. Yun, 290x210 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2004
"Shamakhi" carpet. Shirvan school. Azerbaijan. Wool, 290x210 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2004
Ковер «Шамахы». Ширванская школа. Азербайджан. Шерсть, 290x210 см. Производство «Азер-Илмэ». 2004

Xalça. Qarabağ məktəbi. Azərbaycan. İpək, 204x154 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2006
Carpet. Garabagh school. Azerbaijan. Silk, 204x154 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2006
Ковер. Гарабахская школа. Азербайджан. Шелк, 204x154 см. Производство «Азер-Илмэ». 2006

Xalça. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. Yun, 211x163 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2006.
Carpet. Shirvan school. Azerbaijan. Wool, 211x163 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2006
Ковер. Ширванская школа. Азербайджан. Шерсть, 211x163 см. Производство «Азер-Илмэ». 2006

"Dəmirçilər" xalçası. Qazax məktəbi. Azərbaycan. Yun, 193x187 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2001
"Demirchiler" carpet. Gazakh school. Azerbaijan. Wool, 193x187 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2001
Ковер «Демирчиляр». Газахская школа. Азербайджан. Шерсть, 193x187 см. Производство «Азер-Илмэ». 2001

"Bilici" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. Yun, 201x136 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2004
"Bilijі" carpet. Guba school. Azerbaijan. Wool, 201x136 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2004
Ковер «Билиджи». Губинская школа. Азербайджан. Шерсть, 201x136 см. Производство «Азер-Илмэ». 2004

"Qədim Gəncə" xalçası. Gəncə məktəbi. Azərbaycan. Yun, 203x140 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2006
"Old Ganja" carpet. Ganja school. Azerbaijan. Wool, 203x140 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2006
Ковер «Гадим Гянджа». Гянджинская школа. Азербайджан. Шерсть, 203x140 см. Производство «Азер-Илмэ». 2006

"Zeyvə" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. Yun, 190x137 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2008
"Zeyva" carpet. Guba school. Azerbaijan. Wool, 190x137 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2008
Ковер «Зейва». Губинская школа. Азербайджан. Шерсть, 190x137 см. Производство «Азер-Илмэ». 2008

"Gəncə" (Namazlıq) xalçası. Gəncə məktəbi. Azərbaycan. Yun, 152x94 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2000
"Ganja" namazlik (prayer rug). Ganja school. Azerbaijan. Wool, 152x94 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2000
Ковер «Гянджа» (Молитвенный). Гянджинская школа. Азербайджан. Шерсть, 152x94 см. Производство «Азер-Илмэ». 2000

"Bəhmənli" xalçası. Qarabağ məktəbi. Azərbaycan. Yun, 168x133 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2001
"Bahmanli" carpet. Garabagh school. Azerbaijan. Wool, 168x133 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2001
Ковер «Бахманлы». Гарабахская школа. Азербайджан. Шерсть, 168x133 см. Производство «Азер-Илмэ». 2001

"Muğan" xalçası. Qarabağ məktəbi. Azərbaycan. Yun, 186x130 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2007
"Mughan" carpet. Garabagh school. Azerbaijan. Wool, 186x130 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2007
Ковер «Муган». Гарабахская школа. Азербайджан. Шерсть, 186x130 см. Производство «Азер-Илмэ». 2007

"Bilici" (Namazlıq) xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. Yun, 148x98 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2008
"Biliji" namazlik (prayer rug). Guba school. Azerbaijan. Wool, 148x98 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2008
Ковер «Билиджи» (Молитвенный). Губинская школа. Азербайджан. Шерсть, 148x98 см. Производство «Азер-Илмэ». 2008

Xalça. Qarabağ məktəbi. Azərbaycan.Yun, 158x107 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2007
Carpet. Garabagh school. Azerbaijan. Wool, 158x107 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2007
Ковер. Гарабахская школа. Азербайджан. Шерсть, 158x107 см. Производство «Азер-Илмэ». 2007

"Şəddə" xalçası. Naxçıvan məktəbi. Azərbaycan.Yun, 179x152 sm."Azər-İlmə" istehsalı. 1997
"Shadda" carpet. Nakhchivan school. Azerbaijan. Wool, 179x152 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 1997
Ковер «Шедде». Нахчыванская школа. Азербайджан. Шерсть, 179x152 см. Производство «Азер-Илмэ». 1997

"Şahsevən" xalçası. Muğan. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. Yun, 210x131 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2008
"Shahsevan" carpet. Mughan. Shiran school. Azerbaijan. Wool, 210x131 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2008
Ковер «Шахсевен». Мугань. Ширванская школа. Азербайджан. Шерсть, 210x131 см. Производство «Азер-Илмэ». 2008

Xalça. Gəncə məktəbi. Azərbaycan. Yun, 158x105 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2004
Carpet. Ganja school. Azerbaijan. Wool, 158x105 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2004
Ковер. Гянджинская школа. Азербайджан. Шерсть, 158x105 см. Производство «Азер-Илмэ». 2004

"Borçalı" (Namazlıq) xalçası. Qazax məktəbi. Azərbaycan. Yun, 150x120 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 1997
"Borchali" namazlik (prayer rug). Gazakh school. Azerbaijan. Wool, 150x120 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 1997
Ковер «Борчалы» (Молитвенный). Газахская школа. Азербайджан. Шерсть, 150x120 см. Производство «Азер-Илмэ». 1997

"Faxralı" xalçası. Qazax məktəbi. Azərbaycan. Yun, 94x75 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2005
"Fakhrali" carpet. Gazakh school. Azerbaijan. Wool, 94x75 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2005
Ковер «Фахралы». Газахская школа. Азербайджан. Шерсть, 94x75 см. Производство «Азер-Илмэ». 2005

Xalça. Qazax məktəbi. Azərbaycan. Yun, 191x142 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2008
Carpet. Gazakh school. Azerbaijan. Wool, 191x142 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2008
Ковер. Газахская школа. Азербайджан. Шерсть, 191x142 см. Производство «Азер-Илмэ». 2008

"Sırt-Çiçi" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. Yun, 198x147 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 1999
"Sirt-chichi" carpet. Guba school. Azerbaijan. Wool, 198x147 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 1999
Ковер «Сырт-Чичи». Губинская школа. Азербайджан. Шерсть, 198x147 см. Производство «Азер- Илмэ». 1999

Azərbaycan Mil

"Şəddə" xalçası. Naxçıvan məktəbi. Azərbaycan. Yun, 290x203 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2005
"Shadda" carpet. Nakhchivan school. Azerbaijan. Wool, 290x203 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2005
Ковер «Шедде». Нахчыванская школа. Азербайджан. Шерсть, 290x203 см. Производство «Азер-Илмэ». 2005

Xalça. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. Yun, 210x155 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2004
Carpet. Shirvan school. Azerbaijan. Wool, 210x155 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2004
Ковер. Ширванская школа. Азербайджан. Шерсть, 210x155 см. Производство «Азер- Илмэ». 2004

"Sumax" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. İpək, 280x187 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 1999
"Sumakh" carpet. Guba school. Azerbaijan. Silk, 280x187 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 1999
Ковер «Сумах». Губинская школа. Азербайджан. Шелк, 280x187 см. Производство «Азер-Илмэ». 1999

Xalça. Qarabağ məktəbi. Azərbaycan. İpək, 125x127 sm."Azər-İlmə" istehsalı. 2007
Carpet. Garabagh school. Azerbaijan. Silk, 125x127 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2007
Ковер. Гарабахская школа. Азербайджан. Шелк, 125x127 см. Производство «Азер-Илмэ». 2007

"Şıxlı" xalçası. Qazax məktəbi. Azərbaycan. İpək, 310x255 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2006
"Shikhli" carpet. Gazakh school. Azerbaijan. Silk, 310x255 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2006
Ковер «Шихлы». Газахская школа. Азербайджан. Шелк, 310x255 см. Производство «Азер- Илмэ». 2006

"Sumax". Quba məktəbi. Azərbaycan. Yun, 332x236 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2000
"Sumakh". Guba school. Azerbaijan. Wool, 332x236 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2000
«Сумах». Губинская школа. Азербайджан. Шерсть, 332x236 см. Производство «Азер-Илмэ». 2000

Azərbaycan Milli

"Şəddə". Naxçıvan məktəbi. Azərbaycan. Yun, 213x158 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2003
"Shadda". Nakhchivan school. Azerbaijan. Wool, 213x158 cm. Produced by "Azer-İlme" Company. 2003
«Шедде». Нахчыванская школа. Азербайджан. Шерсть, 213x158 см. Производство «Азер-Илмэ». 2003

"Pirəbədil" (Namazlıq) xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan.Yun, 144x105 sm. "Azər-İlmə" İstehsalı. 2005
"Pirebedil" namazlik (prayer rug). Guba school. Azerbaijan. Wool, 144x105 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2005
Ковер «Пиребедиль» (Молитвенный). Губинская школа. Азербайджан. Шерсть, 144x105см. Производство «Азер-Илмэ». 2005

400

"Ugah" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. Yun, 198x147 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2000
"Ugah" carpet. Guba school. Azerbaijan. Wool, 198x147 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2000
Ковер «Угах». Губинская школа. Азербайджан. Шерсть, 198x147 см. Производство «Азер- Илмэ». 2000

"Xanlıq" xalçası. Qarabağ məktəbi. Azərbaycan. Yun, 291x205 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 1998
"Khanlig" carpet. Garabagh school. Azerbaijan. Wool, 291x205 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 1998
Ковер «Ханлыг». Гарабахская школа. Азербайджан. Шерсть, 291x205 см. Производство «Азер-Илмэ».1998

"Malıbəyli" xalçası. Qarabağ məktəbi. Azərbaycan. İpək, 220x164 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2006
"Malibeyli" carpet. Garabagh school. Azerbaijan. Silk, 220x164 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2006
Ковер «Малыбейли». Гарабахская школа. Азербайджан. Шелк, 220x164 см.Производство «Азер-Илмэ». 2006

"Səlməsöyüd" (Namazlıq) xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan.Yun, 153x101 sm."Azər-İlmə" İstehsalı. 2001
"Salmasoyud" namazlik (prayer rug). Guba school. Azerbaijan. Wool, 153x101 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2001
Ковер «Салмасёюд» (Молитвенный). Губинская школа. Азербайджан. Шерсть, 153x101 см. Производство «Азер-Илмэ». 2001

"Cimi" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. Yun, 209x87 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 1998
"Jimi" carpet. Guba school. Azerbaijan. Wool, 209x87 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 1998
Ковер «Джими». Губинская школа. Азербайджан. Шерсть, 209x87 см. Производство «Азер- Илмэ». 1998

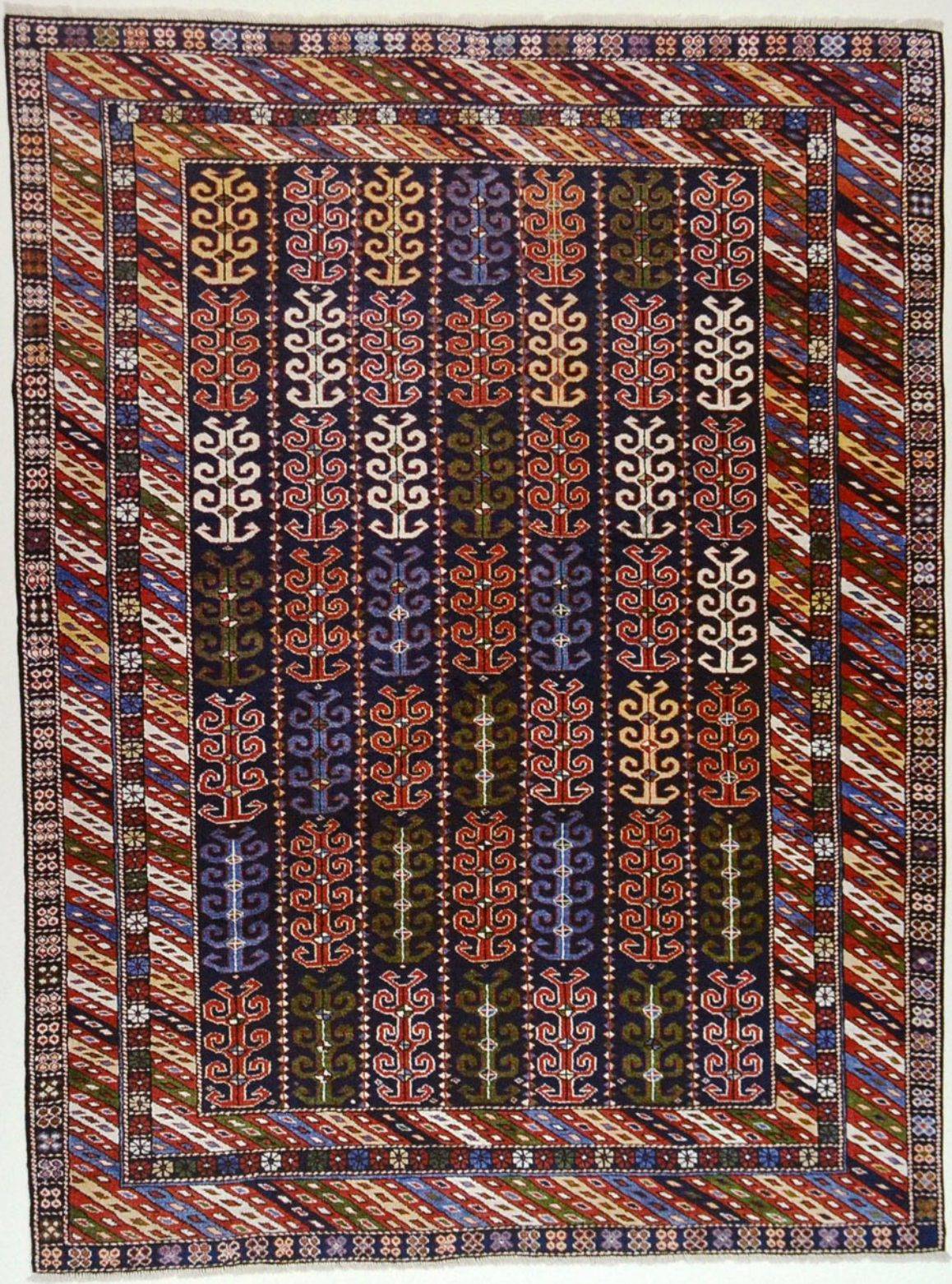

Xalça. Quba məktəbi. Azərbaycan. Yun, 217x163 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2005
Carpet. Guba school. Azerbaijan. Wool, 217x163 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2005
Ковер. Губинская школа. Азербайджан. Шерсть, 217x163 см. Производство «Азер-Илмэ». 2005

"Mollakamallı" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. Yun, 204x133 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2003
"Mollakamalli" carpet. Guba school. Azerbaijan. Wool, 204x133 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2003
Ковер «Моллакамаллы». Губинская школа. Азербайджан. Шерсть, 204x133см. Производство «Азер-Илмэ». 2003

"Qaraqaşlı" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. Yun, 160x115 sm. "Azər-İlmə" istehsalı.1998
"Garaghashli" carpet. Guba school. Azerbaijan. Wool, 160x115 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 1998
Ковер «Гарагашлы». Губинская школа. Азербайджан. Шерсть, 160x115 см. Производство «Азер-Илмэ». 1998

"Borçalı" xalçası. Qazax məktəbi. Azərbaycan. Yun, 229x167 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2007
"Borchali" carpet. Gazakh school. Azerbaijan. Wool, 229x167 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2007
Ковер «Борчалы». Газахская школа. Азербайджан. Шерсть, 229x167 см. Производство «Азер-Илмэ». 2007

"Qabıstan" (Namazlıq) xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. Yun, 213x146 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2007
"Gabistan" namazlik (prayer rug). Shirvan school. Azerbaijan. Wool, 213x146 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2007
Ковер «Габыстан». Ширванская школа. Азербайджан. Шерсть, 213x146 см. Производство «Азер- Илмэ». 2007

410

"Salyan" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. Yun, 262x125 sm. . "Azər-İlmə" istehsalı. 2008
"Salyan" carpet. Shirvan school. Azerbaijan. Wool, 262x125 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2008
Ковер «Сальян». Ширванская школа. Азербайджан. Шерсть, 262x125 см. Производство «Азер- Илмэ». 2008

"Sor-sor" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. Yun, 173x125 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2005
"Sor-sor" carpet. Shirvan school. Azerbaijan. Wool, 173x125 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2005
Ковер «Сор-сор». Ширванская школа. Азербайджан. Шерсть, 173x125 см. Производство «Азер- Илмэ». 2005

412

Xalça. Quba məktəbi. Azərbaycan. Yun, 212x95 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2003
Carpet. Guba school. Azerbaijan. Wool, 212x95 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2003
Ковер. Губинская школа. Азербайджан. Шерсть, 212x95 см. Производство «Азер-Илмэ». 2003

"Xilə-əfşan" xalçası. Bakı məktəbi. Azərbaycan. İpək, 304x241 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2007
"Khila-afshan" carpet. Baku school. Azerbaijan. Silk, 304x241 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2007
Ковер «Хиля-афшан». Бакинская школа. Азербайджан. Шелк, 304x241 см. Производство «Азер- Илмэ». 2007

"Mərəzə" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. Yun, 119x120 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2003
"Maraza" carpet. Shirvan school. Azerbaijan. Wool, 119x120 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2003
Ковер «Мараза». Ширванская школа. Азербайджан. Шерсть, 119x120 см. Производство «Азер- Илмэ». 2003

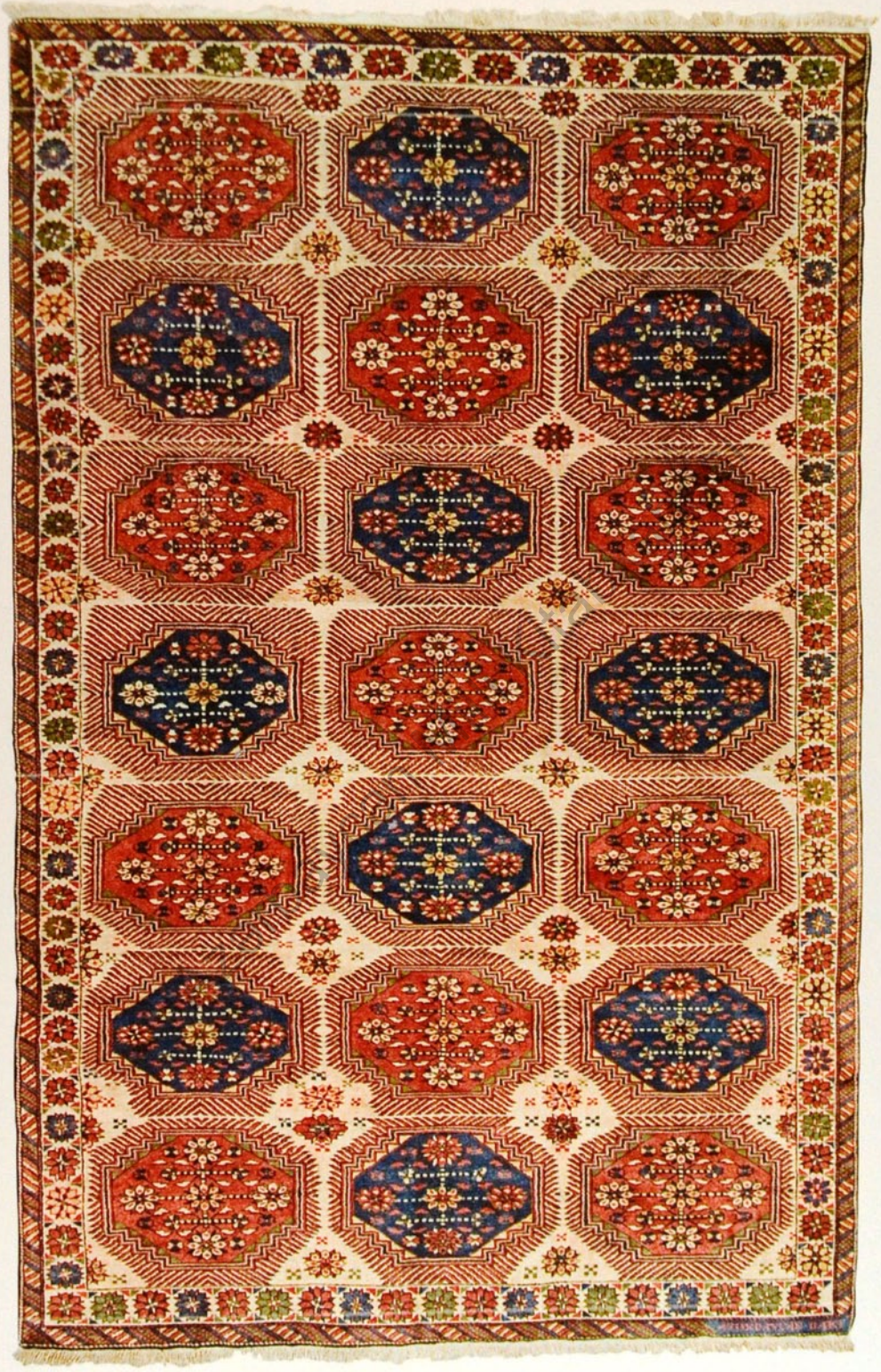

"Suraxanı" xalçası. Bakı məktəbi. Azərbaycan. Yun, 292x200 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2008
"Surakhani" carpet. Baku school. Azerbaijan. Wool, 292x200 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2008
Ковер «Сураханы». Бакинская школа. Азербайджан. Шерсть, 292x200 см. Производство «Азер- Илмэ». 2008

416

"Borçalı" xalçası. Qazax məktəbi. Azərbaycan. Yun, 233x177 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2006
"Borchali" carpet. Gazakh school. Azerbaijan. Wool, 233x177 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2006
Ковер «Борчалы». Газахская школа. Азербайджан. Шерсть, 233x177 см. Производство «Азер- Илмэ». 2006

"Qollu-Çiçi" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. İpək, 237x158 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2007
"Gollu-chichi" carpet. Guba school. Azerbaijan. Silk, 237x158 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2007
Ковер «Голлу-Чичи». Губинская школа. Азербайджан. Шелк, 237x158 см. Производство «Азер- Илмэ». 2007

418

"Bağçadagüllər" xalçası. Qarabağ məktəbi. Azərbaycan. Yun, 264x102 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2008
"Bagchadaguller" carpet. Garabagh school. Azerbaijan. Wool, 264x102 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2008
Ковер «Багчадагюллер». Гарабахская школа. Азербайджан. Шерсть, 264x102 см. Производство «Азер- Илмэ». 2008

Xalça. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. Yun, 156x110 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2005
Carpet. Shirvan school. Azerbaijan. Wool, 156x110 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2005
Ковер. Ширванская школа. Азербайджан. Шерсть, 156x110 см. Производство «Азер- Илмэ». 2005

Azərbaycan

Xalça. Qarabağ məktəbi. Azərbaycan. Yun, 323x238 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2008
Carpet. Garabagh school. Azerbaijan. Wool, 323x238 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2008
Ковер. Гарабахская школа. Азербайджан. Шерсть, 323x238 см. Производство «Азер- Илмэ». 2008

"Namazlıq" xalçası. Qarabağ məktəbi. Azərbaycan. Yun, 155x101 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 1997
"Namazlik" (prayer rug). Garabagh school. Azerbaijan. Wool, 155x101 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 1997
Ковер «Молитвенный». Гарабахская школа. Азербайджан. Шерсть, 155x101 см. Производство «Азер- Илмэ». 1997

422

"Talış" xalçası. Qarabağ məktəbi. Azərbaycan. Yun, 264x102 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2005
"Talish" carpet. Garabagh school. Azerbaijan. Wool, 264x102 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2005
Ковер «Талыш». Гарабахская школа. Азербайджан. Шерсть, 264x102 см. Производство «Азер- Илмэ». 2005

"Qonaqkənd" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. Yun, 195x155 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2002
"Gonagkend" carpet. Guba school. Azerbaijan. Wool, 195x155 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2002
Ковер «Гонагкенд». Губинская школа. Азербайджан. Шерсть, 195x155 см. Производство «Азер-Илмэ». 2002

424

Azər

"Bulud" xalçası. Şuşa. Qarabağ məktəbi. Azərbaycan. Yun, 240x90 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2008
"Bulud" carpet. Shusha. Garabagh school. Azerbaijan. Wool, 240x90 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2008
Ковер «Булуд». Шуша. Гарабахская школа. Азербайджан. Шерсть, 240x90 см. Производство «Азер-Илмэ». 2008

"Zaqatala" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. Yun, 198x184 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2006
"Zakatala" carpet. Shirvan school. Azerbaijan. Wool, 198x184 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2006
Ковер «Закатала». Ширванская школа. Азербайджан. Шерсть, 198x184 см. Производство «Азер-Илмэ». 2006

"Cimi" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. İpək, 285x199 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2007
"Jimi" carpet. Guba school. Azerbaijan. Silk, 285x199 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2007
Ковер «Джими». Губинская школа. Азербайджан. Шелк, 285x199 см. Производство «Азер- Илмэ». 2007

"Sumax" xalçası. Quba məktəbi. Azərbaycan. İpək, 427x313 sm."Azər-İlmə" istehsalı. 2006
"Sumakh" carpet. Guba school. Azerbaijan. Silk, 427x313 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2006
Ковер «Сумах». Губинская школа. Азербайджан. Шелк, 427x313 см. Производство «Азер- Илмэ», 2006

"Borçalı" xalçası. Qazax məktəbi. Azərbaycan. İpək, 308x254 sm."Azər-İlmə" istehsalı. 2006
"Borchali" carpet. Gazakh school. Azerbaijan. Silk, 308x254 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2006
Ковер «Борчалы». Газахская школа. Азербайджан. Шелк, 308x254 см. Производство «Азер- Илмэ». 2006

"Sor-sor" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. İpək, 290x202 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2005
"Sor-sor" carpet. Shirvan school. Azerbaijan. Silk, 290x202 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2005
Ковер «Сор-Сор». Ширванская школа. Азербайджан. Шелк, 290x202 см. Производство «Азер-Илмэ». 2005

"Bico" xalçası. Şirvan məktəbi. Azərbaycan. İpək, 182x125 sm."Azər-İlmə" istehsalı. 2007
"Bijo" carpet. Shirvan school. Azerbaijan. Silk, 182x`125 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2007
Ковер «Биджо». Ширванская школа. Азербайджан. Шелк, 182x125 см. Производство «Азер-Илмэ». 2007

"Çıraxlı" (Namazlıq) xalçası. Gəncə məktəbi. Azərbaycan. Yun, 152x99 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2007
"Chirakhli" namazlik (prayer rug). Ganja school. Azerbaijan. Wool, 152x99 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2007
Ковер «Чирахлы» (Молитвенный). Гянджинская школа. Азербайджан. Шерсть, 152x99 см. Производство «Азер- Илмэ». 2007

"Qobustan" xalçası. Azərbaycan. İpək, 70x100 sm."Azər-İlmə" istehsalı. 2008
"Gobustan" carpet. Azerbaijan. Silk, 70x100 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2008
Ковер «Гобыстан». Азербайджан. Шелк, 70x100 см. Производство «Азер- Илмэ». 2008

"Qaymaxlı" xalçası. Qazax məktəbi. Azərbaycan. İpək, 273x189 sm. "Azər-İlmə" istehsalı. 2006
"Gaymakhli" carpet. Gazakh school. Azerbaijan. Silk, 273x189 cm. Produced by "Azer-Ilme" Company. 2006
Ковер «Гаймахлы». Газахская школа. Азербайджан. Шелк, 273x189 см. Производство «Азер-Илмэ». 2006

Mündəricat

Contents / Содержание

Milli sənətə dövlət qayğısı 8
The government's concern for the national art / Государственная забота о национальном искусстве

Azərbaycan Xalçasının Tarixi 13
The History of Azerbaijan Carpet / История Азербайджанского Ковра

Quba xalça məktəbi 45
Guba carpet school / Губинская ковровая школа

Şirvan xalça məktəbi 105
Shirvan carpet school / Ширванская ковровая школа

Bakı xalça məktəbi 157
Baku carpet school / Бакинская ковровая школа

Gəncə xalça məktəbi 183
Ganja carpet school / Гянджинская ковровая школа

Qazax xalça məktəbi 205
Gazakh carpet school / Газахская ковровая школа

Qarabağ xalça məktəbi 233
Garabagh carpet school / Гарабахская ковровая школа

Naxçıvan xalça məktəbi 267
Nakhchivan carpet school / Нахчыванская ковровая школа

Təbriz xalça məktəbi 289
Tabriz carpet school / Тебризская ковровая школа

"Azər-Əlmə" MMC 309
"Azer-Ilme"Ltd / ООО «Азер-Илмэ»

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Azərbaycan Milli Kitabxanası

"Azər-İlmə"
Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyəti
"Sehrli-İlmələr" Azərbaycan
Xalçaları Qalereyası

Azərbaycan, Bakı şəhəri AZ1110,
Şəmsi Rəhimov küçəsi, 2
Telefon: + 994 12 465 90 36
Faks: + 994 12 465 90 37
Mobil: + 994 50 205 60 02
E-mail: azerilme@azdata.net
azerilme@azeronline.com
www.azerilme.az

"Azer-Ilme" Ltd.
"Magical Knots"
Gallery of Azerbaijan Carpets

2, Shamsi Rahimov str.,
Baku AZ1110, Azerbaijan
Phones: +994 12 465 90 36
Fax: +994 12 465 90 37
Mobile: +994 50 205 60 02
E-mail: azerilme@azdata.net
azerilme@azeronline.com
www.azerilme.az

Общество с Ограниченной
Ответственностью "Азер-Илмэ"
Галерея Азербайджанского Ковра
"Волшебные узелки"

Азербайджан, Баку AZ1110,
улица Шамси Рагимова, 2
Телефон: +994 12 465 90 36
Факс: +994 12 465 90 37
Моб.: +994 50 205 60 02
E-mail: azerilme@azdata.net
azerilme@azeronline.com
www.azerilme.az

Elektron
resurs

50m

AZƏRBAYCANIN TARİXİ XALÇAÇILIQ məntəqələri

Azərbaycan Milli Kitabxanası

Ц126
М84

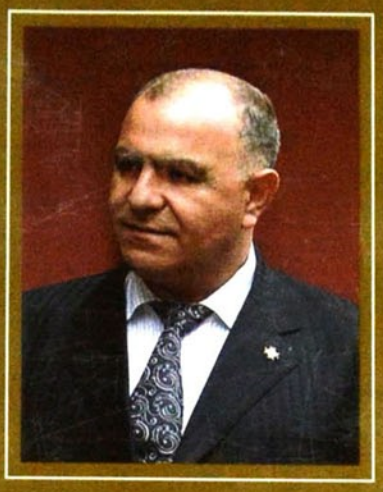

Vidadi Muradov

Vidadi Aydın oğlu Muradov 1956-cı il mart ayının 5-də Azərbaycan Respublikasının Bərdə şəhərində anadan olmuşdur. 1980-ci ildə Moskva Kooperativ İnstitutunun iqtisadçı fakültəsini bitirmişdir. Uzun müddət iqtisadiyyat, biznes sahələrində çalışmışdır. O əsl fəaliyyəti ilə yanaşı mədəniyyətimizin qədim qaynaqlarından olan xalça sənətinə maraq göstərmiş, bu irsin özəlliklərinə yiyələnmişdir. Şəxsi müşahidələri əsasında topladığı təcrübəni və təşkilatçılıq bacarığını birləşdirərək 1996-cı ildə "Azər-İlmə" Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyətini yaratmışdır. Müəssisə xalça sənətini yaşadan, Azərbaycanın maddi və mənəvi dəyərlərini dünyada təbliğ edən, hazırda ən öndə gedən yerlərdən birini tutur. Bu sahədə qazanılmış uğurlar qəlbən vətəninə, elinə bağlı olan, onun təəssübünü çəkən V. Muradovun adı ilə bağlıdır.

Vidadi Aydin ogli Muradov was born on 5th March, 1956, in the town of Barda, Azerbaijan. He graduated the faculty of economics at the Moscow Cooperative Institute in 1980. Afterwards, he worked in the field of economy and business for a long period. Besides his main activity, he showed interest in Azerbaijan carpet art which is one of the bases of the country's ancient culture. Learning the cultural heritage, he set his mind on contributing to the further development of traditional carpet-weaving of Azerbaijan. Bringing together his long experience in carpet art and his manager abilities, he established "Azer-Ilme" Ltd. in 1996. The company popularizes both carpet art and culture of Azerbaijan all over the world, and is one of leaders in the field now. The company's achievements are all indebted to Mr. Muradov who has devoted himself to his native land and people.

Видади Айдын оглы Мурадов родился 5 марта 1956 года в городе Барда Азербайджанской Республики. В 1980 году он окончил экономический факультет Московского кооперативного института, после чего долгое время работал в сфере экономики и бизнеса. Наряду со своей основной деятельностью, он проявил интерес к одному из древнейших видов искусств Азербайджана – ковроделию, овладев навыками коврового мастерства. Объединив свой многолетний опыт, накопленный на основе личных наблюдений, и организаторские способности, Видади Мурадов создал в 1996 году Общество с Ограниченной Ответственностью «Азер-Илмэ». Продолжая национальные традиции коврового ремесла, предприятие пропагандирует во всем мире духовные и материальные ценности Азербайджана, и в настоящее время занимает одно из лидирующих мест. Достигнутые в этой области успехи всецело связаны с именем Видади Мурадова – патриота своего народа и своей страны.

9 789952 809718